

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei al
Republicii Moldova

RAPORT SOCIAL ANUAL 2010

Chișinău, 2011

Prefață

Articolul 11 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale, ratificat de Republica Moldova, stipulează angajamentul guvernelor în vederea asigurării „dreptului oricărei persoane la un nivel de trai suficient pentru ea însăși și familia sa și la o îmbunătățire continuă a condițiilor sale de existență”. Pornind de la acest deziderat, Guvernul și-a asumat responsabilitatea de a asigura bunăstarea populației prin reforme care să promoveze creșterea economică durabilă și reducerea sărăciei.

În pofida condițiilor extrem de dificile ale recesiunii economice din 2009 și a urmărilor sale transpuse pe bugetul public național, eforturile Guvernului au fost și sunt orientate spre asigurarea creării unui sistem de protecție socială echitabil și social eficient, ce presupune utilizarea direcționată și justă a cheltuielilor publice în volum necesar spre categoriile aflate în dificultate, pentru a evita excluziunea lor socială și a diminua riscul sărăciei.

Protecția socială, constituind unul din elementele fundamentale ale politicilor sociale ale statului, reprezintă mecanismul principal prin care societatea intervine pentru a preveni, limita sau înlătura efectele negative ale riscurilor sociale, avînd ca finalitate redresarea stării de vulnerabilitate și îmbunătățirea calității vieții persoanelor nevoiașe.

În stăruința de promovare a reformelor de protecție socială este oportună studierea și, în același timp, formarea opiniei publice, inițierea dialogului în societate pe marginea chestiunilor importante ce ne frămîntă.

În dezvoltarea și confirmarea afirmațiilor expuse mai sus Raportul Social 2010, propus atenției cititorului, vine să reflecte rezultatele reformelor sociale în republică pe parcursul ultimilor ani, precum și să evidențieze principalele probleme cu care se confruntă sistemul de protecție socială, înaintînd, în acest sens, propuneri și recomandări pentru depășirea unor situații concrete. Raportul Social Anual poate fi privit ca o sursă informațională relevantă pentru subdiviziunile sectoriale, structurile statale administrative, mediile academice, comunitatea donatorilor, membrii societății civile active în domeniul social, și, nu în ultimul rînd, pentru toți cei interesați de politicile în domeniul protecției sociale.

Pentru contribuția adusă la elaborarea Raportului Social pentru anul 2010 exprim sincere mulțumiri tuturor specialiștilor din subdiviziunile ministerului și structurile ce implementează politicile de protecție socială, partenerilor noștri din sectorul guvernamental. Rămîn cu speranța optimistă că acest raport va contribui la o mai bună înțelegere a reformelor promovate de minister și va oferi răspunsuri exhaustive la multiplele întrebări sociale ale cititorului.

Valentina BULIGA,

**Ministrul Muncii, Protecției
Sociale și Familiei**

CUPRINS

Lista abrevierilor	
Introducere	
1. EVOLUȚIA INDICATORILOR SOCIAL - ECONOMICI ȘI DEMOGRAFICI	
1.1. Dezvoltarea social-economică.....	
1.2. Profil demografic.....	
2. PIAȚA MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA	
2.1. Sistemul național de ocupare a forței de muncă.....	
2.2. Măsurile de ocupare a forței de muncă promovate pe piața muncii.....	
2.2.1. Măsuri active	
2.2.1.1. <i>Medierea muncii</i>	
2.2.1.2. <i>Lucrări publice</i>	
2.2.1.3. <i>Informarea și consilierea profesională</i>	
2.2.1.4. <i>Orientarea și formarea profesională</i>	
2.2.2. Măsuri pasive	
2.3. Șomajul	
2.3.1. <i>Șomajul și ocuparea în rândul tinerilor</i>	
2.4. Formarea profesională a cadrelor și plasarea lor în câmpul muncii.....	
2.4.1. <i>Contingentul studenților și elevilor</i>	
2.4.2. <i>Înmatricularea elevilor și studenților la studii profesionale</i>	
2.4.3. <i>Absolvirea și plasarea în câmpul muncii</i>	
2.5. Migrația forței de muncă.....	
2.5.1. <i>Imigrarea în Republica Moldova a cetățenilor străini și apatrizilor</i>	
2.5.2. <i>Emigrarea cetățenilor Republicii Moldova în scop de muncă</i>	
2.5.3. <i>Politicile promovate în domeniul migrației de muncă</i>	
2.6. Politici salariale.....	
2.7. Concluzii. Recomandări.....	
3. ASIGURAREA SOCIALĂ	
3.1. Sistemul public de asigurări sociale de stat. Aspecte generale.....	
3.2. Analiza sistemului de pensii de asigurări sociale.....	
3.2.1. <i>Contextul demografic</i>	
3.2.2. <i>Evoluția numărului pensionarilor</i>	
3.2.3. <i>Analiza contribuțiilor de asigurări sociale</i>	
3.2.4. <i>Asigurarea cu pensii a lucrătorilor din sectorul agrar</i>	
3.2.5. <i>Analiza cuantumului pensiilor de asigurări sociale</i>	
3.3. Pensiile de asigurări sociale de stat.....	
3.3.1. <i>Pensia pentru limită de vârstă</i>	
3.3.2. <i>Pensia de invaliditate</i>	
3.3.3. <i>Pensia de urmaș</i>	
3.3.4. <i>Pensiile unor categorii de cetățeni</i>	
3.4. Prestațiile de asigurări sociale	
3.4.1. <i>Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă</i>	
3.4.2. <i>Indemnizația de maternitate</i>	
3.4.3. <i>Indemnizația unică la nașterea copilului</i>	
3.4.4. <i>Indemnizația lunară pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani</i>	
3.4.5. <i>Indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav</i>	
3.4.6. <i>Ajutorul de deces</i>	
3.5. Asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale.....	
3.5.1. <i>Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă</i>	
3.5.2. <i>Indemnizația de invaliditate</i>	
3.5.3. <i>Indemnizația de deces</i>	
3.6. Executarea bugetului asigurărilor sociale de stat	
3.7. Acorduri bilaterale în domeniul asigurărilor sociale.....	
3.8. Concluzii. Recomandări.....	
4. ASISTENȚA SOCIALĂ	
4.1. Prestații de asistență socială	
4.1.1. <i>Alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni</i>	
4.1.2. <i>Alocația pentru îngrijire</i>	

4.1.3.	Ajutorul de deces.....
4.1.4.	Compensații nominative
4.1.5.	Alocații lunare de stat
4.1.6.	Compensații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobil.....
4.1.7.	Compensații în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război.....
4.1.8.	Alocația lunară nominală de stat.....
4.1.9.	Ajutorul social.....
4.1.10.	Compensațiile sociale în perioada rece a anului 2010.....
4.1.11.	Ajutoare materiale.....
4.1.12.	Ajutoare umanitare.....
4.2.	Servicii sociale
4.2.1.	Servicii sociale primare.....
4.2.2.	Instituții sociale specializate.....
4.2.3.	Servicii de ocrotire rezidențială
4.2.4.	Servicii de recuperare/reabilitare și tratament balneo-sanatorial.....
4.3.	Concluzii. Recomandări

5. PROTECȚIA FAMILIEI ȘI COPILULUI

5.1.	Prestații adresate familiei și copilului.....
5.2.	Nivelul de bunăstare al gospodăriilor cu copii.....
5.3.	Servicii sociale adresate familiei și copilului.....
5.3.1.	Servicii sociale primare.....
5.3.2.	Servicii sociale specializate.....
5.3.3.	Servicii sociale cu specializare înaltă.....
5.4.	Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate.....
5.5.	Repatrierea copiilor identificați fără ocrotire părintească peste hotarele republicii.....
5.6.	Odihna de vară a copiilor.....
5.7.	Concluzii. Recomandări.....

6. EGALITATEA DE GEN. PREVENIREA ȘI COMBATEREA VIOLENȚEI ȘI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

6.1.	Egalitatea de gen.....
6.2.	SNR – abordare multidisciplinară în cazurile de trafic de ființe umane, violență în familie și protecția persoanelor infectate/afectate HIV/SIDA
6.3.	Concluzii. Recomandări

7. PROTECȚIA SOCIALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

7.1.	Statistica actuală.....
7.2.	Protecția Socială.....
7.2.1.	Prestații Sociale.....
7.2.2.	Servicii Sociale.....
7.3.	Expertiza medicală a vitalității.....
7.3.1.	Invaliditatea primară.....
7.3.2.	Invaliditatea repetată
7.3.3.	Reabilitarea fără termen.....
7.3.4.	Invaliditatea parțială și totală.....
7.4.	Incluziunea socială.....
7.4.1.	Incluziunea socială a copiilor.....
7.4.2.	Încadrarea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități.....
7.5.	Consemnarea Zilei Internaționale a persoanelor cu dizabilități – 3 decembrie.....
7.6.	Concluzii. Recomandări.....

TABELE

Tabelul 1.1.	Principalii indicatori macroeconomici, anii 2005-2010.....
Tabelul 2.1.	Servicii de mediere a muncii, 2007-2010.....
Tabelul 2.2.	Tîrguri ale locurilor de muncă, 2007-2010.....
Tabelul 2.3.	Beneficiarii alocațiilor de integrare sau reintegrare profesională, 2008-2010.....
Tabelul 2.4.	Populația economic activă și populația ocupată în economie, anii 2003-2010.....
Tabelul 2.5.	Studenți în învățămîntul superior pe forme de învățămînt și forme de proprietate, anul de studii 2009/2010 – 2010/2011.....
Tabelul 2.6.	Studenți în învățămîntul superior pe cicluri și forme de proprietate, în anul de studii 2009/2010 – 2010/2011.....
Tabelul 2.7.	Elevi în instituțiile de învățămînt mediu de specialitate pe forme de proprietate, la începutul anilor de studii

2009-2010 – 2010-2011.....	
Tabelul 2.8. Elevi în instituțiile de învățământ secundar profesional pe tipuri de instituții și medii de reședință, la începutul anilor de studii 2009/10 – 2010/11.....	
Tabelul 2.9. Înmatricularea în învățământul superior, 2005/06 – 2009/10.....	
Tabelul 2.10. Înmatricularea în instituțiile de învățământ mediu de specialitate, 2005-2010.....	
Tabelul 2.11. Înmatricularea în instituțiile de învățământ secundar profesional, 2005-2010.....	
Tabelul 2.12. Realizarea de către organele centrale de specialitate a planului de înmatriculare în anul 2010 în învățământul superior, mediu de specialitate și secundar profesional.....	
Tabelul 2.13. Evoluția numărului de absolvenți ai instituțiilor de formare profesională și plasarea lor în câmpul muncii în anii 2005-2010, persoane.....	
Tabelul 2.14. Populația de 15 ani și peste, aflată la lucru sau în căutare de lucru în străinătate, după nivelul de instruire, sex și mediul de reședință.....	
Tabelul 2.15. Populația de 15 ani și peste, aflată la lucru sau în căutare de lucru în străinătate după țara de destinație, sex și medii de reședință.....	
Tabelul 2.16. Dinamica veniturii din activitatea salarială, 2005-2010.....	
Tabelul 2.17. Dinamica salariilor medii ale angajaților din ramurile sectorului real, 2005-2010.....	
Tabelul 2.18. Mărirea salariului conform investigației din luna septembrie 2009-2010.....	
Tabelul 2.19. Dinamica salariilor în sectorul bugetar, 2005-2010.....	
Tabelul 3.1. Dinamica populației și a beneficiarilor de pensii și indemnizații, 2006-2010, mii pers.....	
Tabelul 3.2. Raportul dintre populația activă/ ocupată și pensionari, 2001-2010.....	
Tabelul 3.3. Numărul pensiilor (pensionarilor) pe categorii, 2006-2010.....	
Tabelul 3.4. Numărul pensiilor nou-stabilite, 2006-2010.....	
Tabelul 3.5. Tarifele contribuțiilor de asigurări sociale de stat, 2003-2010.....	
Tabelul 3.6. Evoluția ratelor de înlocuire în perioada 2006-2010.....	
Tabelul 3.7. Dinamica minimumului de existență și pensiei medii pentru limită de vîrstă, 2006-2010.....	
Tabelul 3.8. Dinamica cuantumului pensiilor, 2006-2010.....	
Tabelul 3.9. Stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de invaliditate în funcție de vîrsta asiguratului.....	
Tabelul 3.10. Cheltuielile la plata indemnizației pentru incapacitatea temporară de muncă, 2008-2010.....	
Tabelul 3.11. Dinamica cheltuielilor pentru protecția familiilor cu copii pe perioada 2007-2010, persoane asigurate.....	
Tabelul 3.12. Cheltuielile efective la plata ajutorului de deces beneficiarilor de pensii de asigurări sociale, 2005-2010.....	
Tabelul 3.13. Dinamica cheltuielilor la plata indemnizațiilor de invaliditate, 2007-2010.....	
Tabelul 3.14. Executarea bugetului asigurărilor sociale de stat, 2004-2010.....	
Tabelul 3.15. Venituri acumulate la bugetul asigurărilor sociale de stat pe anii 2009-2010.....	
Tabelul 3.16. Cheltuielile finanțate din bugetul asigurărilor sociale de stat în anul 2010.....	
Tabelul 3.17. Cheltuielile efectuate din mijloacele bugetului de stat în anii 2009-2010.....	
Tabelul 4.1. Dinamica beneficiarilor de alocații sociale de stat, mărimilor acestora și sumelor lunare stabilite, 2003-2010.....	
Tabelul 4.2. Dinamica beneficiarilor de alocații pentru îngrijire, 2002-2009.....	
Tabelul 4.3. Cheltuieli pentru plata alocației de îngrijire, 2009-2010.....	
Tabelul 4.4. Ajutorul de deces persoanelor neasigurate pe anul 2010.....	
Tabelul 4.5. Dinamica compensațiilor nominative, 2000-2010.....	
Tabelul 4.6. Compensații nominative pe categorii de beneficiari, 2010.....	
Tabelul 4.7. Alocații lunare de stat în anul 2010.....	
Tabelul 4.8. Prestații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobil, 2010.....	
Tabelul 4.9. Compensația în schimbul билетelor de tratament invalizilor de război, 2008-2010.....	
Tabelul 4.10. Alocațiile nominale de stat pentru merite deosebite față de stat, 2009-2010.....	
Tabelul 4.11. Repartizarea cererilor de solicitare a ajutorului social, 2010.....	
Tabelul 4.12. Plata privind compensațiile sociale în perioada rece a anului 2010.....	
Tabelul 4.13. Numărul ajutoarelor materiale și sumele acordate solicitanților, 2010.....	
Tabelul 4.14. Dinamica beneficiarilor din instituțiile sociale rezidențiale din subordinea MMPSP, pentru persoane adulte în perioada anilor 2007 – 2010.....	
Tabelul 4.15. Capacitatea și personalul instituțiilor sociale rezidențiale, 2010.....	
Tabelul 5.1. Beneficiari de indemnizații unice la nașterea copilului, 2008-2010.....	
Tabelul 5.2. Numărul de copii și numărul de beneficiari de indemnizații adresate familiilor cu copii, 2010.....	
Tabelul 5.3. Numărul beneficiarilor de compensații nominative și mărirea medie a acestor compensații, 2010.....	
Tabelul 5.4. Numărul de beneficiari de alocații sociale și mărirea medie a alocațiilor, 2009 – 2010.....	
Tabelul 5.5. Impactul indemnizațiilor pentru copii asupra sărăciei copilului, 2010 %.....	
Tabelul 5.6. Numărul beneficiarilor de servicii prestate în centrele de zi, 2010.....	
Tabelul 5.7. Cheltuieli de întreținere în instituțiile rezidențiale pentru copii, 2010.....	
Tabelul 5.8. Activitatea Comisiilor raionale pentru protecția copilului aflat în dificultate în a. 2010.....	
Tabelul 5.9. Numărul de copii repatriați în perioada 2007-2010 și țările de destinație.....	
Tabelul 5.10. Costul orientativ în anul 2010 al 1 zile de odihnă în taberele de odihnă și întremare a sănătății copiilor și adolescenților, lei.....	
Tabelul 6.1. Echipele multidisciplinare din cadrul SNR și numărul membrilor, 2009-2010.....	
Tabelul 6.2. Beneficiarii Centrului de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (CAP).....	

Tabelul 6.3. Asistența victimelor TFU în cadrul sistemului asistenței sociale de stat, 2009-2010.....	
Tabelul 6.4. Servicii acordate victimelor TFU prin intermediul EMD cu suportul diferitor programe finanțate de către donatori.....	
Tabelul 6.5. Asistența potențialelor victime ale TFU în cadrul sistemului asistenței sociale de stat.....	
Tabelul 6.6. Servicii acordate potențialelor victime ale TFU prin intermediul EMD cu suportul diferitor programe finanțate de către donatori.....	
Tabelul 7.1. Dinamica populației și numărul persoanelor cu dizabilități, 2006-2010.....	
Tabelul 7.2. Solicitarea și încadrarea persoanelor cu dizabilități în grad de invaliditate, 2006-2010.....	
Tabelul 7.3. Distribuția cotei valorice a gradului de invaliditate primară, 2009-2010.....	
Tabelul 7.4. Încadrarea repetată a persoanelor cu dizabilități în grad de invaliditate, 2006-2010.....	
Tabelul 7.5. Distribuția cotei valorice a gradelor de încadrare repetată în grad de invaliditate, 2009-2010.....	
Tabelul 7.6. Încadrarea persoanelor cu dizabilități în grad de invaliditate fără termen, 2009-2010.....	
Tabelul 7.7. Numărul de persoane încadrate în grad de invaliditate reabilite parțial și total, 2006-2010.....	

FIGURI

Figura 1.1. Rata natalității în țările europene, 2010, ‰	
Figura 1.2. Rata natalității după medii de reședință, 2000-2010, ‰	
Figura 2.1. Locuri de muncă libere identificate, 2010.....	
Figura 2.2. Plasarea persoanelor participante la târgurile locurilor de muncă în anii 2007-2010,%.....	
Figura 2.3. Formarea profesională a șomerilor în anii 2007- 2010.....	
Figura 2.4. Categoriile beneficiarilor de ajutor de șomaj în anii 2008-2010	
Figura 2.5. Dinamica mărimii ajutorului de șomaj, 2007-2010.....	
Figura 2.6. Numărul șomerilor care au beneficiat de ajutor de șomaj și alocație în anii 2007-2010.....	
Figura 2.7. Dinamica populației inactive, 2006-2010.....	
Figura 2.8. Evoluția numărului de studenți și elevi în învățământul superior, mediu de specialitate și secundar profesional în anii 2005-2010, mii persoane.....	
Figura 2.9. Repartizarea elevilor din învățământul secundar profesional după specialități, 2009/2010, în %.....	
Figura 2.10. Structura studenților înmatriculați conform domeniilor fundamentale (ciclul I) în anii de studii 2008-2010....	
Figura 2.11. Evoluția înmatriculării elevilor și studenților în învățământul superior, mediu de specialitate și secundar profesional, în anii 2005-2010, mii persoane.....	
Figura 2.12. Ponderea plasării în câmpul muncii a absolvenților învățământului superior, mediu de specialitate (colegii) și secundar profesional în anii 2005-2010.....	
Figura 3.1. Distribuția populației stabile pe grupe de vîrstă în anul 2010, persoane.....	
Figura 3.2. Evoluția numărului total al pensionarilor și al populației ocupate, mii pers.	
Figura 3.3. Cuantumul pensii medii pe categorii în anul 2010, lei.....	
Figura 3.4. Executarea bugetului asigurărilor sociale de stat, 2002-2010.....	
Figura 4.1. Evoluția numărului de beneficiari de alocații sociale de stat și a cheltuielilor totale lunare pentru acestea, 2000-2010.....	
Figura 4.2. Evoluția cuantumurilor alocației pentru îngrijire, 2002-2010, lei.....	
Figura 4.3. Dinamica numărului beneficiarilor de alocații lunare de stat, 2001-2010.....	
Figura 4.4. Dinamica numărului beneficiarilor de alocații lunare nominale de stat, 2004-2010.....	
Figura 4.5. Numărul beneficiarilor și suma medie a prestației pe familie, ianuarie 2009-decembrie 2010.....	
Figura 4.6. Serviciul îngrijire socială la domiciliu, 2002-2010.....	
Figura 4.7. Dinamica numărului cantinelor de ajutor social, 2002-2010.....	
Figura 4.8. Serviciul de asistență socială comunitară.....	
Figura 4.9. Tipurile centrelor ce prestează servicii sociale pentru persoanele adulte și adulți cu dizabilități.....	
Figura 4.10. Numărul centrelor sociale și a beneficiarilor/lunar.....	
Figura 4.11. Crearea centrelor sociale pentru adulți și persoane cu dizabilități.....	
Figura 4.12. Capacitatea instituțiilor rezidențiale pentru adulți.....	
Figura 4.13. Coraportul dintre cheltuielile pentru întreținerea unei persoane în instituțiile rezidențiale.....	
Figura 4.14. Dinamica beneficiarilor din instituțiile sociale rezidențiale din subordinea MMPSF, pentru persoane adulte în perioada anilor 2007 - 2010.....	
Figura 4.15. Numărul beneficiarilor în coraport cu categoria de vîrstă și tipul instituției.....	
Figura 5.1. Dinamica cuantumului indemnizației unice la nașterea copilului, 2005-2010.....	
Figura 5.2. Dinamica numărului de beneficiari de indemnizații unice la nașterea copilului, 2008-2010.....	
Figura 5.3. Coraportul beneficiarilor de indemnizații unice la nașterea copilului.....	
Figura 5.4. Repartizarea gospodăriilor cu copii după numărul de copii pe medii de reședință, 2010, ‰.....	
Figura 5.5. Repartizarea gospodăriilor cu copii după tipul gospodăriei, pe medii de reședință, 2010.....	
Figura 5.6. Distribuția gospodăriilor cu copii pe quintile și medii de reședință, 2010.....	
Figura 5.7. Structura gospodăriilor cu migranți după numărul de copii și tipul gospodăriei, 2010.....	
Figura 5.8. Repartizarea gospodăriilor cu copii după prezența migranților pe quintile, 2010.....	
Figura 5.9. Mărimea medie a veniturilor gospodăriilor cu copii în funcție de numărul de copii și tipul gospodăriei, 2010.....	
Figura 5.10. Structura prestațiilor sociale după tipul gospodăriilor cu copii, 2010.....	
Figura 5.11. Structura prestațiilor sociale după numărul de copii și tipul gospodăriei, 2010,%.....	

Figura 5.12. Distribuția gospodăriilor cu copii pe quintile, 2010.....
Figura 5.13. Ponderea prestațiilor sociale în total venituri disponibile ale gospodăriilor cu copii pe quintile, 2010.....
Figura 5.14. Repartizarea gospodăriilor care beneficiază de prestații sociale, pe quintile, 2010.....
Figura 5.15. Nivelul sărăciei absolute, 2006-2010, %.....
Figura 5.16. Nivelul sărăciei copiilor pe medii de reședință și zone, 2006-2010.....
Figura 5.17. Nivelul sărăciei în funcție de numărul de copii în gospodărie și tipul gospodăriei, 2010,%.....
Figura 5.18. Nivelul sărăciei copiilor după statutul ocupațional al părinților, 2010.....
Figura 5.19. Nivelul sărăciei copiilor după prezența părinților în gospodărie, 2006-2010, %.....
Figura 5.20. Nivelul sărăciei copiilor în funcție de prezența părinților, 2010, %.....
Figura 5.21. Numărul centrelor comunitare de zi, 2010.....
Figura 5.22. Instituirea tutelei/curatei, 2008-2010.....
Figura 5.23. Adopția în perioada 2008-2010.....
Figura 5.24. Numărul de copii plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă.....
Figura 5.25. Dinamica caselor de copii de tip familial, 2006-2010.....
Figura 5.26. Numărul centrelor de plasament temporar.....
Figura 5.27. Forme de protecție aplicate copiilor, avizate de către Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, a. 2010.....
Figura 5.28. Forme de protecție de tip familial recomandate de Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, a. 2010.....
Figura 5.29. Formele de protecție aplicate copiilor după repatriere în anul 2007.....
Figura 5.30. Formele de protecție aplicate copiilor după repatriere în anul 2008.....
Figura 5.31. Formele de protecție aplicate copiilor după repatriere în anul 2009.....
Figura 5.32. Formele de protecție aplicate copiilor după repatriere în anul 2010.....
Figura 5.33. Numărul de copii repatriați în perioada anilor 2007-2010.....
Figura 5.34. Procentul copiilor repatriați în perioada 2007-2010 și țările de identificare.....
Figura 5.35. Raioanele de origine ale copiilor repatriați, 2009-2010.....
Figura 7.1. Categoriile persoanelor cu dizabilități în anul 2010, %.....
Figura 7.2. Dinamica numărului persoanelor cu dizabilități, 2006-2010.....
Figura 7.3. Structura pe grade de invaliditate a persoanelor cu dizabilități, 2006-2010

ANEXE

Anexa 1. Numărul total al pensionarilor și cuantumul mediu al pensiei.....
Anexa 2. Pensii nou stabilite și cuantumul mediu al pensiei.....
Anexa 3. Considerations on discrimination against women in law and practice in the Republic of Moldova.....
Anexa 4. Numărul persoanelor încadrate în grad de invaliditate pe categorii, 2006-2010.....
Anexa 5. Compensații pentru călătoria în transportul urban, suburban și interurban.....
Anexa 6. Compensarea cheltuielilor de deservire cu transport a persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor (cuantumul compensației 400 lei).....
Anexa 7. Invaliditatea primară pe raioane, 2009-2010, persoane.....
Anexa 8. Repartizarea invalizilor primari după formele nozologice, vîrstă și gradul de invaliditate, 2010, persoane.....
Anexa 9. Invaliditatea repetată, 2009-2010, persoane.....

LISTA ABREVIERILOR:

ANOFM - Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
APL - Administrația Publică Locală
BASS - Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat
BIM - Biroul Internațional al Muncii
BNS - Biroul Național de Statistică
BS - Bugetul de Stat
CBGC - Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice
CEDAW - Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei
CNAS - Casa Națională de Asigurări Sociale
CREMV - Consiliul Republican de Expertiză Medicală a Vitalității
CREPOR - Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare
CSI - Comunitatea Statelor Independente
FISM - Fondul de Investiții Sociale din Moldova
FRSSP - Fondul Republican de Susținere Socială a Populației
ILO - Organizația Internațională a Muncii
MAI - Ministerul Afacerilor Interne
ME - Ministerul Economiei
MMPSF - Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
ODM - Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului
OIM - Organizația Internațională pentru Migrație
OMS - Organizația Mondială a Sănătății
ONG - Organizații Nonguvernamentale
ONU - Organizația Națiunilor Unite
OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PIB - Produsul Intern Brut
PNUD - Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
SNR - Sistemul Național de Referire
SUA - Statele Unite ale Americii
SIDA - Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională
UE - Uniunea Europeană
UNFPA - Fondul Națiunilor Unite pentru Populație
UNICEF - Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
UNIFEM - Fondul Națiunilor Unite pentru Femei
VLMG - Venitul lunar minim garantat

INTRODUCERE

Efectele negative ale crizei economice și financiare globale declanșate la finele anului 2008 au marcat profund situația economică a țării, afectând în mare măsură și sfera socială. Multe probleme sociale care au existat și pînă la criză s-au acutizat și mai mult. Aceasta a generat deteriorarea principalelor caracteristici sociale: reducerea numărului total al populației și a populației active și ocupate, aprofundarea tendințelor negative în procesele demografice, creșterea șomajului, menținerea unei diferențieri nejustificate a veniturilor diverselor grupuri social-demografice ale populației.

Pentru atenuarea consecințelor nefaste și depășirea situației Guvernul și-a asumat responsabilitatea majoră în vederea stabilizării și relansării economice a republicii prin promovarea politicilor de stimulare economică și a celor cu caracter social orientate, politici susținute de reforme care să asigure creșterea economică durabilă și reducerea sărăciei.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei este promotorul politicii sociale de stat în domeniul protecției sociale a populației, avînd drept scop creșterea nivelului vieții cetățenilor și asigurarea garanțiilor sociale de stat. În vederea realizării acestui deziderat, escaladînd urmările și constrîngerile recesiunii economice din 2009, Ministerul a continuat mersul reformelor în domeniu, reforme ce au fost orientate spre asigurarea unei protecții sociale eficiente, juste și incluzive.

Reformarea sistemului național de protecție socială a implicat necesitatea unui sistem de evaluare și monitorizare în domeniu, capabil să măsoare și să reflecte problemele ce apar. Începînd cu anul 2000 Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei elaborează Raportul Social Anual, care vine să evidențieze principalele probleme în procesul de implementare a politicilor sociale, tendințele pe termen mediu și propune o serie de recomandări pentru depășirea unor situații concrete.

Raportul constituie un instrument important de monitorizare a situației sociale din țară în decursul unui an, oferind, totodată, un tablou retrospectiv al căii parcurse de-a lungul mai multor ani. Fiind un instrument util de lucru, Raportul este adresat unui cerc larg de cititori, interesați de problemele protecției sociale a populației.

La elaborarea Raportului Social Anual 2010 și-au dat concursul specialiștii Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, Fondului Republican de Susținere Socială a Populației, Consiliului Republican de Expertiză Medicală a Vitalității, Centrului Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare, de asemenea au fost puse la dispoziție date de către specialiștii Casei Naționale de Asigurări Sociale și Secțiilor/Direcțiilor asistență socială și protecție a familiei.

Raportul Social Anual 2010 este alcătuit din șapte capitole și reprezintă o analiză a situației din cadrul sistemului național de protecție socială, condiționată de schimbările social-politice și economice care au avut loc pe parcursul primului deceniu al sec. XXI.

Primul capitol oglindește indicatorii dezvoltării social-economice a Republicii Moldova în anul 2010, precum și dinamica variabilelor demografice.

Capitolul *doi* prezintă aspecte ale politicilor de ocupare a forței de muncă și ale celor migraționiste, de remunerare a muncii și de formare profesională a cadrelor.

Capitolul *trei* expune rezultatele monitorizării sistemului de asigurări sociale.

Capitolul *patru* prezintă analiza eficacității și eficienței sistemului de asistență socială din perspectiva prestațiilor și serviciilor sociale.

Politicile de protecție socială a familiei și copilului sunt reflectate în capitol *cinci*, în particular, fiind examinate problemele repatrierii copiilor, adopția.

În capitolul *șase* este prezentată retrospectiva politicilor sociale în domeniul egalității genurilor, prevenirii și combaterii violenței în familie și traficului de ființe umane.

Capitolul *șapte* prezintă reflecții asupra problemelor de protecție socială a persoanelor cu dizabilități.

1. EVOLUȚIA INDICATORILOR SOCIAL-ECONOMICI ȘI DEMOGRAFICI

1.1. Dezvoltarea social-economică

Rezultatele activității economiei naționale în anul 2010, conform datelor preliminare, se prezintă în felul următor (fără datele întreprinderilor și organizațiilor din partea stîngă a Nistrului și municipiul Bender.)*

Produsul intern brut (PIB) în anul 2010 în valoare nominală de 71,8 miliarde lei, prețuri curente de piață, a fost în creștere, în termeni reali, cu 6,9% față de anul 2009.

Întreprinderile industriale de toate formele de proprietate în anul 2010 au fabricat producție în valoare de 27,1 miliarde lei (în prețuri curente). Indicele volumului producției industriale față de anul 2009 a constituit 107,0% (în prețuri comparabile). Creșterea volumului producției industriale comparativ cu anul 2009 a fost determinată de majorarea volumului producției în întreprinderile din: industria prelucrătoare cu 8,0%, industria extractivă - cu 5,6%, sectorul energetic - cu 1,0%, ceea ce a cauzat majorarea volumului total de producție, respectiv, cu 6,8%, 0,1% și 0,1%.

Producția globală agricolă obținută în toate categoriile de gospodării a însumat circa 19,7 miliarde lei, în prețuri curente, marcînd o creștere cu 7,9% (în prețuri comparabile) față de anul 2009. Majorarea producției globale agricole a fost determinată de creșterea atît a producției animale (cu 13,6%), cît și a producției vegetale (cu 5,2%).

Investițiile în capital fix din contul tuturor surselor de finanțare realizate în economia națională în ianuarie-decembrie 2010 au fost însușite în valoare de 12,9 miliarde lei, din care 6,5 miliarde lei au constituit lucrările de construcții-montaj sau, respectiv, 116,7% și 107,4% (în prețuri comparabile) în raport cu ianuarie-decembrie 2009. Darea în folosință a caselor de locuit a constituit 78,0% față de aceeași perioadă de comparație.

Volumul mărfurilor transportate de întreprinderile de transport feroviar, auto, fluvial și aerian a constituit 8,4 milioane tone, nivel superior celui înregistrat în anul 2009 cu 4,1%, **parcursul mărfurilor** a totalizat 3136,1 milioane tone-km, cu 10,1% mai mult decît în anul 2009.

Vînzările de mărfuri cu amănuntul, prin unitățile comerciale, în anul 2010 au însumat 25,1 miliarde lei, marcînd în termeni reali, o creștere de 8,9% față de anul 2009.

Valoarea serviciilor cu plată prestate populației de către unitățile oficial înregistrate a constituit 14,2 miliarde lei, înregistrînd, în condiții comparabile de prețuri, o creștere de 5,3% față de anul 2009.

Exporturile de mărfuri realizate în anul 2010 s-au cifrat la 1,6 miliarde dolari SUA, nivel superior celui înregistrat în anul 2009 cu 22,9%. **Importurile** de mărfuri au evoluat la 3,9 miliarde dolari SUA, cu 17,6% mai mult decît în anul 2009. **Balanța comercială** s-a soldat cu un **deficit** de 2,3 miliarde dolari SUA, sau cu 282,4 milioane dolari SUA (+14,2%) mai mare față de cel marcat în anul 2009.

Salariul mediu lunar al unui salariat din economia națională în anul 2010 a constituit 2972 lei sau cu 8,2% mai mult față de anul precedent. În sfera bugetară salariul mediu a constituit 2549 lei, iar în sectorul real al economiei - 3214 lei, fiind în creștere, respectiv, cu 6,0% și 9,1%.

Numărul șomerilor oficial înregistrați, conform datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, la 1 ianuarie 2011 a fost de peste 40,7 mii persoane. Numărul șomerilor, definit conform criteriilor Biroului Internațional al Muncii, în trimestrul III 2010 a fost de peste 85 mii persoane.

Indicele prețurilor de consum (IPC) în luna decembrie 2010 față de decembrie 2009 a constituit 108,1 la sută, iar în anul 2010 față de anul 2009 - 107,4 la sută.

* Informația BNS

În tabelul de mai jos sunt redați principalii indicatori macroeconomici ce caracterizează dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova în perioada anilor 2000-2009.

Tabelul 1.1. Principalii indicatori macroeconomici, anii 2005-2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*
Produsul intern brut , mil. lei	37652	44754	53430	62922	60430	71849
în % față de anul precedent	107,5	104,8	103,0	107,8	94,0	106,9
Volumul producției industriale¹ , mil. lei	20770,2	22370,7	26173,5	29988,4	22643,9	27056,5
în % față de anul precedent	107,0	95,2	98,7	101,5	78,8	107,0
Producția agricolă , mil. lei	12688	13734	12825	16503	13300	19715
în % față de anul precedent	100,8	98,9	76,9	132,1	90,4	107,9
Investiții în capital fix din contul tuturilor surselor de finanțare, mil. lei	7796,5	11012,3	15180,5	18123,1	10878,9	12927,4
în % față de anul precedent	121,4	124,0	120,7	101,7	65,0	116,7
inclusiv lucrări de construcții-montaj	3913,4	5908,3	8423,6	10212,6	5908,3	6479,3
în % față de anul precedent	124,3	126,0	119,3	98,6	64,5	107,4
Darea în folosință a caselor de locuit (suprafața totală) din contul tuturilor surselor de finanțare, mii m2	461,1	579,0	558,0	678,9	502,0	348,4
în % față de anul precedent	134,2	125,6	96,3	121,7	73,9	78,0
Parcursul mărfurilor realizat de întreprinderile de transport – total, mil. tone-km	4263,6	5206,5 ²	4891,7 ²	4868,7 ²	2847,5 ²	3136,1 ²
în % față de anul precedent	102,1	115,8	94,0 ²	99,5 ²	58,5 ²	110,1 ²
din care:						
feroviar	3052,9	3673,2	3120,2	2872,7	1058,2	958,2
în % față de anul precedent	101,6	120,3	84,9	92,1	36,8	90,6
auto	1209,2	1531,4 ²	1769,6 ²	1994,0 ²	1787,6 ²	2175,9 ²
în % față de anul precedent	103,5	104,5	115,6 ²	112,7 ²	89,6 ²	121,7 ²
Mărfuri transportate de întreprinderile de transport – total, mii tone	15236,4	15483,7 ²	16982,6 ²	16537,2 ²	8049,2 ²	8380,8 ²
în % față de anul precedent	93,3	96,7	109,7 ²	97,4 ²	48,7 ²	104,1 ²
din care:						
feroviar	11704,1	11092,5	11846,8	11006,2	4414,9	3858,3
în % față de anul precedent	87,9	94,8	106,8	92,9	40,1	87,4
auto	3419,7	4248,7 ²	4968,3 ²	5328,2 ²	3451,5 ²	4394,0
în % față de anul precedent	118,0	102,4	116,9 ²	107,2 ²	64,8 ²	127,3
Vinzări de mărfuri cu amănuntul prin unitățile comerciale – total, mil. lei	11030,8	13620,7	16866,6	21387,2	19960,6	25085,2
în % față de anul precedent	113,9	110,1	110,3	112,2	95,7	108,9
Stocuri de mărfuri la unitățile de comerț (la sfârșitul anului), mil. lei	2021,1	2685,1	3740,9	4781,1	5276,1	6700,8
în % față de anul precedent	126,3	114,2	120,2	120,3	110,7	107,1
Servicii cu plată prestate populației prin unitățile oficial înregistrate – total, mil. lei	6663,6	8029,0	9616,4	11046,0	12327,5	14245,7
în % față de anul precedent	108,6	104,9	104,2	98,8	103,1	105,3
Export , mil. dolari SUA	1091,3	1051,6	1341,7	1591,2	1287,5	1582,1
în % față de anul precedent	110,8	96,4	127,6	118,6	80,9	122,9
Import , mil. dolari SUA	2292,3	2693,2	3689,5	4898,8	3278,3	3855,3
în % față de anul precedent	129,6	117,5	137,0	132,8	66,9	117,6
Deficitul balanței comerciale , mil. dolari SUA	-1201,0	-1641,6	-2347,8	-3307,6	-1990,8	-2273,2

în % față de anul precedent	153,3	136,7	143,0	140,9	60,2	114,2
Salariul mediu lunar al unui salariat din economia națională, lei	1318,7	1697,1	2065,0	2529,7	2747,6	2972,2
în % față de anul precedent	119,5	128,7	121,7	122,5	108,6	108,2
Salariul real al unui salariat, %						
în % față de anul precedent	106,8	114,2	108,4	108,7	108,6	100,7
Numărul șomerilor oficial înregistrați (la sfârșitul anului), mii persoane	21,7	20,4	18,9	17,8	38,7	40,7
în % față de anul precedent	103,3	93,7	92,8	94,4	216,9	105,3
Indicele prețurilor de consum , în % față de anul precedent	111,9	112,7	112,3	112,7	100,0	107,4
din care:						
mărfuri alimentare	113,7	109,1	111,0	115,6	94,4	105,7
mărfuri nealimentare	112,3	116,4	113,1	108,3	99,7	107,3
servicii	107,8	114,7	114,3	116,5	108,2	109,1

* Date preliminare

¹ Indicatorul include volumul producției întreprinderilor, care prezintă rapoarte statistice anuale, calculat estimativ

² Inclusiv datele pe întreprinderile cu alte genuri de activitate, care efectuează transportări auto de mărfuri și dispun de 10 și mai multe autovehicule de marfă proprii sau închiriate

1.2. Profil demografic

Populația constituie o variabilă macroeconomică cu caracteristici specifice, ce influențează majoritatea proceselor și fenomenelor economice și sociale, având efecte semnificative asupra pieței muncii, creșterii economice și coeziunii sociale. Deteriorarea demografică în Republica Moldova derivă din evoluția negativă a celor trei componente (natalitatea, mortalitatea generală, migrația externă), care modelează numărul și structura pe vârste a populației, familia, etc.

Spre regret, diminuarea numărului populației s-a dovedit a fi un fenomen permanent și se înregistrează an de an, fiind cauzată de scăderea nivelului social-economic și cel de trai, degradarea institutului familiei, schimbarea valorilor individuale și culturale, migrația externă, având ca efect final accentuarea decșinului demografic și îmbătrânirea populației. Aceasta din urmă provoacă modificarea structurii populației pe vârste în favoarea grupelor de vârstă înaintată, ca tendință fermă și durabilă, devenind factorul principal de risc în structura populației pe motivul creșterii spectaculoase a ponderii persoanelor de vârstă a treia.

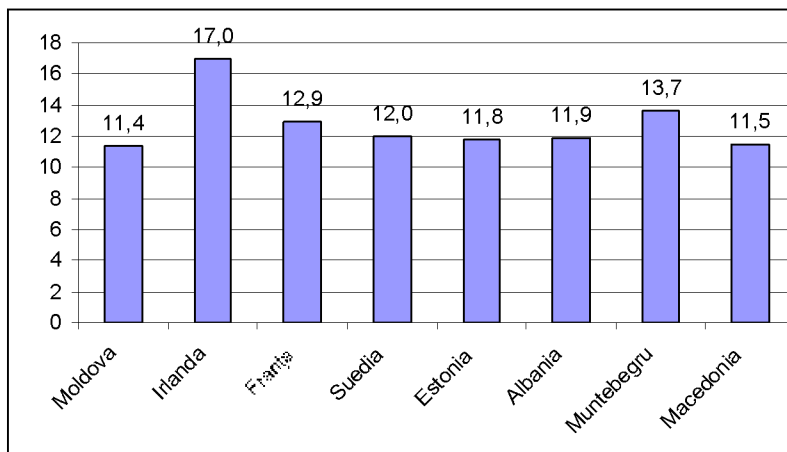
Conform prognozelor demografice deocamdată nu există premise ce ar genera o schimbare esențială a perspectivei de evoluție demografică, ceea ce denotă că fenomenul depopulării va continua. Fără intervențiile politicilor ce se impun, efectul cumulat al fenomenelor nefavorabile semnalate va impulsiona impactul negativ asupra reproducerii demografice pe termen lung.

Evoluții demografice

La 01.01.2011 numărul populației stabile în țară a constituit 3560,4 mii persoane, inclusiv populația urbană - 1482,3 mii, populația rurală - 2078,1 mii persoane, populația feminină constituie 51,9%, bărbații - 48,1%. În profil teritorial în ultimii 11 ani structura populației a rămas neschimbată: 58,4% populația rurală, 41,6% urbană. Față de 01.01.2009 populația s-a diminuat cu 7,1 mii persoane, (ce ar constitui populația a 3 sate mari) și cu 3,3 mii persoane față de anul 2010. Deși ritmul de diminuare a populației este în descreștere, în anul precedent s-a produs majorarea acestui indicator.

Figura 1.1. Rata natalității în țările europene, 2010, %

Rata natalității s-a majorat față de nivelul anului 2008, dar a rămas stabilă în anii 2009 și 2010, formînd 11,4‰. Indicînd o ușoară creștere, acest indicator este mai mic decît rata natalității în țările europene (Irlanda -17,0‰; Franța -12,9‰; Suedia -12,0‰; Estonia -11,8‰; Albania -11,9‰; Muntenegru -13,7‰; Macedonia -11,5‰). Rata totală de fertilitate a început să crească și în 2009 a atins cifra de 1,33 copii născuți de o femeie de vîrsta fertilă (valoarea maximală în ultimii 10 ani), față de 1,28 copii în 2008.

Structura repartizării în profil teritorial a locuitorilor este diferențiată. Aproximativ cîte 30% din populația țării locuiește în zonele de nord și centru, unde densitatea populației este cea mai înaltă – peste 100 locuitori pe km² (iar în unele raioane – pînă la 126 locuitori pe km²). Peste 15% din populație locuiește în zona de sud, unde densitatea populației nu depășește 75 locuitori la 1 km². Locuitorii mun. Chișinău reprezintă a 5-a parte din populația țării și cca. ½ din populația ei urbană. Populația UTA Găgăuzia constituie aproximativ 5% din populația totală.

Începînd cu 1996 speranța de viață la naștere a fost în creștere și în 2009 ea a constituit 65,3 ani la bărbați (2008 - 65,6 ani), 73,4 ani la femei (2008 - 73,2 ani). În funcție de mediul de trai acest indicator a constituit 71,51 ani în localitățile urbane (2008 - 71,22 ani) și 67,95 ani în localitățile rurale (2008 - 68,22 ani), dar comparativ cu statele UE, acest indicator pentru Republica Moldova rămîne a fi mai redus. Speranța de viața în UE era în 2009 de 76,4 ani, la bărbați și 82,4 ani la femei, conform datelor celui de-al treilea raport al UE privind situația demografică europeană în anul 2010.

Cauzată de nivelul diferențiat al mortalității, durata medie a vieții locuitorilor din mediul urban a fost mai mare decît a celor din mediul rural, respectiv cu 3,5 ani la bărbați și cu 3,2 ani la femei.

Scăderea natalității și emigrarea a diminuat populația tînă și în mod automat a crescut ponderea populației vîrstnice, mărind gradul de îmbătrînire demografică. În anul 2010 ponderea populației sub vîrsta aptă de muncă a constituit 17,8% (2009 - 18,2%; 2008 - 17,1%), în vîrsta aptă de muncă - 66,7% (2009-66,5%), iar peste vîrsta aptă de muncă - 15,5% (2009 - 15,3%).

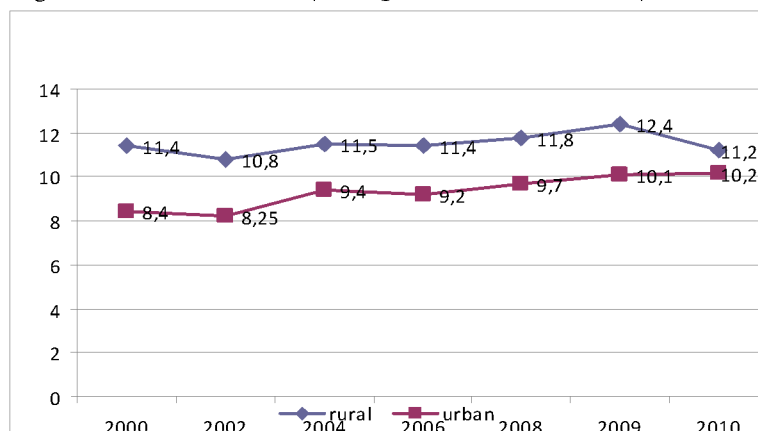
La începutul anului 2010 în Republica Moldova locuiau 453,5 mii persoane în vîrstă de 60 ani și peste (2008 - 444,1 mii; 2009 - 445,4 mii), din care mai mult de jumătate (60,6%) sunt femei. Două treimi din numărul total al persoanelor în etate locuiesc în mediul rural. Coeficientul de îmbătrînire a populației în anul 2010 s-a mărit comparativ cu anul 2009 cu 0,4%, constituind 14,4% și cu 0,7% față de anul 2008. Aproape 15,2% din populația rurală a depășit vîrsta de 60 ani (2009-15%; 2008-sub 15%). În totalul populației feminine rurale ponderea femeilor vîrstnice este de 17,9% (2008-17,7%; 2009-17,9%). Nivelul maximal critic al indicatorului respectiv a fost depășit în 11 raioane. Reieșind din aceste date, politicile sociale vor necesita a fi orientate pe diferite categorii de vîrstă, cu un accent sporit pentru persoanele adulte, în scopul garantării unei îmbătrîniri în siguranță. Dezechilibrul de gen în segmentul cel mai vulnerabil al populației, cum sunt persoanele cu vîrsta înaintată, va solicita efort pentru specializarea mai mult feminină a serviciilor sociale, medicale și psihosociale.

Valul de îmbătrînire considerabilă se va produce începînd cu anul 2014, cînd în structura populației se va egala ponderea persoanelor cu vîrsta 0-14 ani cu ponderea persoanelor cu vîrsta de 60 ani și peste, după care, conform prognozei, prima variabilă va avea descreștere constantă, iar a doua - creștere constantă pe toată perioada prognozată pînă în anul 2050. Îmbătrînirea este o tendință structurală demografică cu potențiale consecințe sociale și economice dramatice, atît pentru bugetul de stat, cît și pentru populație în cazul neintervenirii prin măsuri adecvate. Pensiile și serviciile de sănătate sunt, în mod evident, cele mai afectate domenii.

Natalitatea

Conform statisticii oficiale în anul 2010 numărul născuților-vii a fost de 40462, mai mare cu 1444 față de anul 2008, dar mai mic cu 341 față de anul 2009. Rata natalității a constituit 11,4 născuți-vii la 1000 locuitori, cât și în anul precedent.

Figura 1.2. Rata natalității după medii de reședință, 2000-2010, %

Nivelul natalității în localitățile rurale se menține mai înalt decât în localitățile urbane, fiind respectiv de 11,2‰ și 10,2‰. Mai mult de jumătate (51,3%) din numărul copiilor născuți-vii au fost băieți, raportul de masculinitate fiind de 105 băieți la 100 fete.

Este relevant faptul, că sporirea numărului născuților în anul 2008 s-a datorat în general numărului mai mare al femeilor de vîrstă fertilă născute în perioada favorabilă

demografic a deceniului nouă al secolului trecut. Indicatorul sumar al natalității rămîne totuși cu 40% mai scăzut, decât nivelul necesar pentru simpla completare numerică a generației părinților de către generația copiilor lor. Rata fertilității în anul 2009 a constituit 1,33 copii născuți de o femeie în cursul vieții sale fertile (1,28 - în 2008). Scăderea ratei fertilității în ultimul deceniu este rezultatul influenței unui mare număr de factori economici, sociali, culturali, medicali și de altă natură proprii procesului de reformare a societății.

În anul 2010 numărul copiilor născuți în afara căsătoriei a fost de 9055 (22,4% din numărul total al născuților-vii), cu 3,2% mai puțin decât în 2009, pe cînd ponderea acestui grup de copii a fost cu 7,5% mai mare decât în anul 2008. A fost înregistrată o redresare ușoară a ponderii născuților vii de rangul I, constituind 54,3% (2008, 2009 - 53,2%), iar ponderea copiilor născuți vii de rangul II, III, IV și peste a scăzut. Majoritatea copiilor născuți în familiile numeroase revin mamei din mediul rural - 81,3% (2009, 2008 - 80,9%).

Evoluția stării demografice curente și a corelațiilor ei a fost determinată de existența factorilor de impact negativ asupra nivelului natalității în țară, factori cum ar fi: urbanizarea populației, gradul de angajare a femeilor în activitățile socio-economice, creșterea duratei de formare profesională, fenomenele de mobilitate, micșorarea numărului căsătoriilor și majorarea numărului divorțurilor ș.a. Conform prognozei demografice în următorii ani vom asista la un proces de reducere treptată a natalității, determinată de intrarea în vîrstă reproductivă a generațiilor feminine puțin numeroase născute la finele secolului XX, începutul secolului XXI. Aceste generații puțin numeroase vor determina efectivul populației feminine de vîrstă fertilă și numărul de copii născuți în următoarele decenii, care necesită a fi modelat și în funcție de factorul substanțial al mobilității resurselor umane pe plan internațional (emigrarea/imigrarea).

Mortalitatea

Nivelul mortalității de 12,3 decedați la o mie de locuitori în anul 2010, în a.2009-11,8 decese la 1000 locuitori, este mai înalt decât în țările UE, unde mortalitatea generală constituia în medie 9,7 cazuri la 1000 locuitori. Nivelul mortalității generale în anul de referință s-a majorat comparativ cu anul 2008, cînd rata mortalității a fost ca și în anul 2009, indicînd o majorare cu 1683 cazuri timp de 3 ani. În aspect general rata mortalității în mediul urban este mai mică decât cea în mediul rural, avînd anumite fluctuații a valorilor, dar în mod cert indică tendința de creștere.

Structura mortalității pe cauze de deces relevă, că cele mai multe decese 56,2% au fost provocate de bolile aparatului circulator, tumorile maligne au constituit 13,1%, bolile aparatului digestiv - 10,0%, accidentele, intoxicațiile și traumele - 8,5%, bolile aparatului respirator - 5,6%, alte cauze - 6,9%. Analiza cauzelor mortalității persoanelor în vîrstă aptă de muncă ne

demonstrează, că din cele 43631 persoane decedate pe parcursul anului 2010 persoanele în vârstă aptă de muncă au constituit 30,3% (13241 persoane).

Conform datelor Ministerului Sănătății mortalitatea materna reprezintă un indicator integral, care practic caracterizează aspectele medico-organizatorice, social-economice și de influență a factorilor nocivi ai mediului ambiant asupra sănătății generale a femeii și, cu certitudine, a sănătății reproducerii. Astfel, coeficientul mortalității materne pentru anii 2008-2010 a constituit - 32,4 cazuri la 100 mii născuți vii, comparativ cu 22,9 cazuri pentru anii 2007-2009, iar în anul 2010 a constituit 44,5 cazuri.

Rata mortalității infantile s-a redus comparativ cu anul 2008 cu 0,4‰, constituind 11,8 decedați la 1000 locuitori. Cu toate că mortalitatea infantilă rămâne a fi relativ joasă în comparație cu țările din spațiul ex-sovietic, totuși acest indicator este mai înalt în comparație cu țările UE.

Principalele cauze de deces ale copiilor au rămas stările din în perioada perinatală, ce constituie 40,8% din totalul deceselor în vârstă sub 1 an, malformațiile congenitale, deformațiile și anomaliile cromozomiale - 27,0%, bolile aparatului respirator - 13,2%, accidentele, intoxicațiile și traumele -7,1%.

Nupțialitatea și divorțialitatea

Rata nupțialității în anul 2010 a constituit 7,4 căsătorii la 1000 locuitori (în 2008 - 7,5), rata divorțialității a constituit 3,2 divorțuri la 1000 locuitori (în 2008 - 3,5). În anul 2010 s-au încheiat 26,5 mii căsătorii, cu 1,1 la sută mai puțin comparativ cu anul precedent, rata nupțialității constituind 7,4 căsătorii la 1000 locuitori. Cei mai mulți bărbați care s-au căsătorit în anul 2010 aparțin grupei de vârstă 25-29 ani (35,1%), iar femeile - grupei de vârstă 20-24 ani (47,9%). Vârsta medie la prima căsătorie a fost de 26 ani pentru bărbați și 23 ani pentru femei.

Numărul divorțurilor pronunțate prin hotărârea judecătorească a fost în anul 2010 de 11,5 mii, cu 3,2% mai puțin față de anul 2009, revenind în medie 3,2 divorțuri la 1000 locuitori.

Căsătoriile desfăcute în cazul cuplurilor cu copii minori au reprezentat 30,0% din totalul divorțurilor, iar numărul copiilor minori afectați de desfacerea acestor căsătorii a fost de 4697. Divorțul, ca eveniment demografic, are efect negativ și asupra fertilității.

Migrația

Migrația constituie un fenomen ce modifică în timp numărul și structura populației pe sexe și vârste, în felul acesta având amprenta pe caracteristicile și procesele demografice, atât pe termen mediu, cât și pe termen durabil. În 2010, ca și în anii precedenți, mai multe persoane au emigrat din Moldova, comparativ cu cele care au imigrat. Diferențele de gen sînt semnificative în sensul în care mai multe femei decît bărbați au ales să emigreze, avînd repercusiuni grave asupra natalității.

În anul 2010 au plecat pentru a se stabili cu domiciliul permanent în străinătate 4714 persoane (2009 - 6663; în 2008 - 6988). Cele mai active legături migraționale se mențin cu Ucraina și Rusia (corespunzător 2227 și 1162 emigranți). Numărul cetățenilor Republicii Moldova ce și-au ales noul domiciliu SUA a constituit 523 persoane, Israel - 232, Germania - 220. Majoritatea emigranților, atât femei, cât și bărbați, fac parte din grupele de vârstă 20-29 de ani și 30-39 de ani, avînd un nivel de educație liceal și mediu, iar cei cu studii superioare constituiau mai puțin de 15% din total.

O parte a emigrației din țară este compensată de repatrierea persoanelor originare din Republica Moldova și imigrație. Potrivit informației primite de la Ministerul Afacerilor Interne, în anul 2010 în țară s-au repatriat 1678 persoane (în 2009 - 2222 persoane, în 2008 - 2023 persoane). În anul 2010 în Republica Moldova au sosit 2512 imigranți, dintre care 140 persoane au obținut permis de reședință permanentă, iar 2372 persoane - permis cu termen fixat. După scopul sosirii distribuția este următoarea: la studii - 31,6%, la muncă - 32,4%, imigrația de familie - 36,0%.

În conformitate cu datele Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, la 01.01.2011, au lipsit din țară 91853 cetățeni pe o durată de la 1 an pînă la 2 ani (față de 07.12.2009 - 16914); 66196 persoane - de la 2 ani pînă la 3 ani (+3692) și 126255 persoane (+25047) au lipsit mai mult de 3 ani. Numărul total al înregistrărilor însumează cifra de 713397, cu 15993 înregistrări mai puține decît în anul precedent, dar cu 16101 mai multe decît în anul 2008. Numărul total al

concetătenilor plecați peste hotare din grupele de vîrstă 15-64 ani (cu cea mai mare pondere a persoanelor în vîrsta aptă de muncă) constituie 659089 persoane, mai mic cu 24542 persoane decît în anul 2009. Din aceleași grupe de vîrstă lipsesc din țară mai mult de 3 ani 115317 persoane, cu 21668 mai multe decît în anul 2009. Conform distribuțiilor pe 3 grupe de vîrstă: 15-29 ani, 30-39 ani, 40-49, în limita numărului celor cu durata lipsei din țară mai mult de 3 ani, a crescut numărul celor ce constituie grupul cu vîrsta 30-39 ani – cu 15800 persoane; și a celor cu vîrsta de 15-29 ani – cu 11253 persoane; fiind cumulată o creștere cu 51994 persoane a numărului total de persoane cu durata absenței de peste 3 ani.

Exodul adulților îi afectează pe copii la fel de mult ca și sărăcia. Odată cu plecarea părinților, mii de copii rămîn singuri acasă. Numărul copiilor lăsați fără îngrijire părintească a atins cote alarmante, devenind o problemă națională. În prezent, conform datelor UNICEF peste 100 mii de copii locuiesc fără unul sau ambii părinți, aceasta fiind cea mai înaltă cotă din regiune. Conform constatărilor specialiștilor, deși plecarea la munca a părinților este temporară, efectele asupra copiilor pot fi similare cu cele ale pierderii unui părinte prin divorț sau deces.

2. PIAȚA MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Piața națională a forței de muncă este o parte inseparabilă a sistemului economic și reflectă tendințele dezvoltării acestuia. Principiile noi de organizare a sistemului social-economic, ca urmare a restructurărilor economice de după anii 1990, au avut un impact negativ asupra pieței muncii, exprimat prin: reducerea locurilor de muncă, nivelul scăzut al ocupării, șomaj, decalajul esențial între cererea și oferta forței de muncă.

În aceste condiții rolul serviciului public de ocupare a forței de muncă constă în aplicarea strategiilor în domeniul ocupării forței de muncă în scopul asigurării unei ocupări cât mai depline, și a unei protecții sociale eficiente a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă.

În prezentul capitol se analizează sistemul existent al ocupării forței de muncă: structura și obiectivele serviciului public de ocupare a forței de muncă, măsurile de ocupare a forței de muncă promovate pe piața muncii, precum și situația pe piața muncii din Republica Moldova.

2.1. Sistemul național de ocupare a forței de muncă

Pentru a susține persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă la integrarea în câmpul muncii funcționează Serviciul public de ocupare a forței de muncă, reprezentat de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) și structurile ei teritoriale. Agențiile teritoriale oferă un șir de servicii de ocupare a forței de muncă în scopul sprijinirii persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă de a-și găsi un loc de muncă adecvat.

Astfel, Serviciul public de ocupare a forței de muncă are la bază următoarele obiective:

- prevenirea șomajului și combaterea efectelor lui sociale;
- încadrarea sau reîncadrarea în muncă a persoanelor;
- asigurarea egalității de șanse pe piața forței de muncă;
- stimularea angajatorilor pentru încadrarea persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă;
- protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă;
- informarea populației despre cererea și oferta forței de muncă.

Persoanele care doresc să se angajeze sînt în drept să solicite ajutorul agențiilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă (în continuare - agenții), în a căror rază își au domiciliul, depunînd o cerere. Persoanelor, care nu au putut fi angajate în câmpul muncii din lipsa locurilor de muncă corespunzătoare și care satisfac normelor Legii privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, li se atribuie statut de șomer.

Înregistrarea șomerului se efectuează prin completarea unei fișe personale, la prezentarea următoarelor acte:

- a) buletinul de identitate;
- b) actele de studii și de calificare;
- c) carnetul de muncă (în cazul persoanelor provenite din muncă) sau alte documente, care certifică faptul că persoana respectivă nu este angajată;
- d) certificatul ce consemnează lipsa activității în scop de obținere a venitului (se eliberează gratuit, conform punctului 3 din Hotărîrea Guvernului nr.862 din 14.07.03);

La solicitarea agențiilor, se prezintă și extrasul din contul personal al asiguratului, eliberat de organele teritoriale ale Casei Naționale de Asigurări Sociale.

Concomitent, șomerul depune o declarație pe propria răspundere în formă scrisă, că nu dispune de un loc de muncă, nu este antrenat în activități economice în scopul obținerii de venituri și nu învață la secția de zi într-o instituție de învățămînt, conform modelului aprobat de ANOFM.

2.2. Măsurile de ocupare a forței de muncă promovate pe piața muncii

Potrivit legislației privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă șomerii se pot adresa la agențiile teritoriale care sunt amplasate în 35 localități ale Republicii Moldova: 32 - în raioane, 2 - în municipii și 1 - în UTA Găgăuzia pentru a beneficia de măsuri active și pasive.

2.2.1. Măsuri active

Măsurile active de stimulare a ocupării forței de muncă rezidă în sporirea posibilităților de ocupare a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, stimularea angajatorilor pentru încadrarea în muncă a șomerilor și crearea de noi locuri de muncă.

2.2.1.1. Medierea muncii

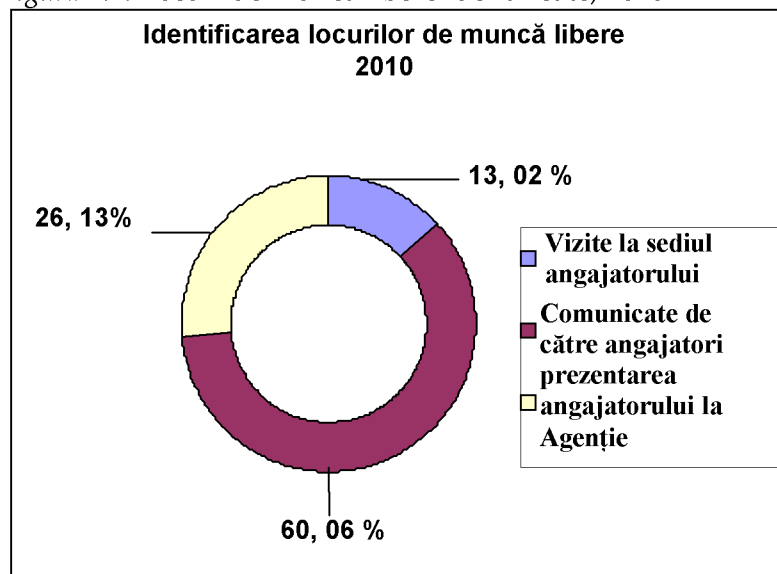
Serviciile de mediere se acordă gratuit de către agenții persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și constau atât în informarea privind locurile de muncă vacante și condițiile de ocupare a lor, cât și în preselecția candidaților corespunzător cerințelor locurilor de muncă oferite, în concordanță cu pregătirea, aptitudinile și interesele acestora. De servicii de mediere gratuite beneficiază, la cerere, și persoanele încadrate care doresc să-și schimbe locul de muncă. La această categorie se atribuie și deținătorii terenurilor agricole care nu sînt calificați ca șomeri.

În scopul sporirii șanselor de integrare sau reintegrare pe piața muncii a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, ținîndu-se cont, totodată, și de aptitudinile personale ale acestora, agențiile elaborează și planuri individuale de mediere. Astfel, pe parcursul anului 2010 au fost elaborate 5214 planuri individuale de mediere.

Pe parcursul anului 2010 au beneficiat de servicii de mediere a muncii 104 457 persoane (inclusiv și șomerii). Urmare acordării serviciilor de mediere au fost plasate în cîmpul muncii 14891 persoane.

De menționat, că informația preluată de la angajatori privind locurile de muncă libere constituie o etapă-cheie a medierii muncii. Aplicînd diverse tehnici și metode de depistare a locurilor de muncă libere, pentru anul 2010 ANOFM a înregistrat 30248 locuri libere de muncă, cu 3145 mai mult față de anul 2009.

Figura 2.1. Locuri de muncă libere identificate, 2010

Cea mai frecventă metodă aplicată de ANOFM pentru identificarea locurilor libere de muncă a fost comunicarea de către angajatori (în scris, prin telefon, fax, e-mail), astfel fiind înregistrate 18338 locuri libere sau 60,6% din locurile de muncă înregistrate, comparativ cu 15055 (56,0%) locuri de muncă înregistrate prin metoda respectivă în anul 2009. Locuri libere de muncă identificate în urma prezentării angajatorului la agenție au constituit 7906 sau 26,13%, iar în urma vizitelor la sediul angajatorului - 4006 locuri de muncă sau 13,02% (Figura 2.1.).

Din numărul total al locurilor de muncă o bună parte sînt destinate muncitorilor - 23437 locuri de muncă sau 77,5%, iar 6811 sau 22,5% sînt destinate funcționarilor. Mai mult de jumătate din ele au proveniență din sectorul privat - 58,4%, proprietate publică - 27,4%, alte forme de proprietate - 14,2%.

Serviciile de mediere sînt prestate cetățenilor din Republicii Moldova prin intermediul

agențiilor teritoriale de ocupare a forței de muncă. Acestea la rândul lor oferă informația despre situația actuală pe piața forței de muncă la nivel național și local, asigură întreținerea activității rețelei locale informaționale a pieței forței de muncă.

O altă modalitate de a găsi un loc de muncă sînt Centrele de Informare despre piața muncii din mun. Chișinău, Bălți și or. Cahul. Centrele respective oferă consultanță și informații cu privire la oportunitățile de angajare în țară, contribuind, astfel, la stimularea mobilității de muncă. Conform statutului său Centrul de Informare oferă servicii populației ce țin de oportunitățile de angajare în muncă, informații despre piața muncii teritorială și națională, despre cererea și oferta forței de muncă locală și condițiile de ocupare a lor preponderent prin autoinformare și autodeservire.

Activitatea de mediere a muncii a fost susținută și de organizarea în cadrul Centrelor de Informare despre piața muncii a seminarelor informative privind prevederile legislației în domeniul ocupării forței de muncă, precum și organizarea seminarelor instructive „ Tehnici și metode de căutare a unui loc de muncă “.

Un nou serviciu de informare a Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă este Centrul de Apel – Piața Muncii. Apelînd la numărul 0 80001000 (apelul fiind gratuit de la numărul fix) obțineți informația despre:

- locurile de muncă libere și condițiile lor de ocupare;
- serviciile de ocupare a forței de muncă și măsuri de protecție socială în caz de șomaj;
- instituțiile de învățămînt din țară;
- procedura de înregistrare la agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă;
- migrația legală în scop de muncă;
- alte informații cu referire la piața muncii.

Prin intermediul serviciilor prestate de agențiile teritoriale au fost obținute următoarele performanțe reflectate în tabelul de mai jos.

Tabelul 2.1. Servicii de mediere a muncii, 2007-2010

	2007	2008	2009	2010
Șomeri înregistrați	48398	46230	79241	81523
Plasați în cîmpul muncii	23367	22185	17001	14681
Beneficiari de servicii de mediere	69978	67121	105488	104457
Servicii telefonice	5558	7546	6074	4207
Organizate seminare informativ-instructive	368	431	371	484
Locuri de muncă libere înregistrate				
Informarea privind piața forței de muncă (radio, tv, presă)	1314	1329	683	694

Sursa: ANOFM

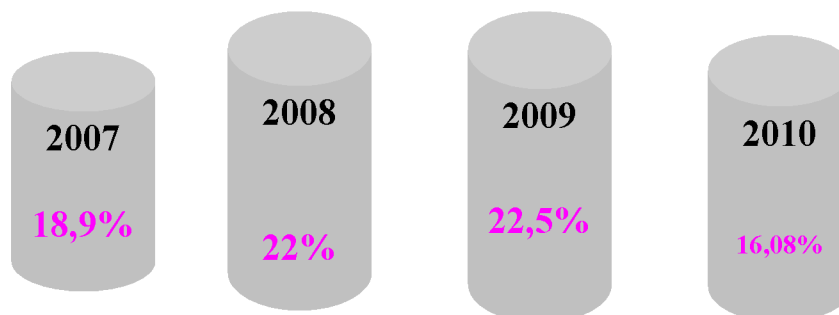
Pentru a facilita integrarea pe piața muncii, activitatea de mediere a muncii a fost susținută de organizarea târgurilor locurilor de muncă, acestea implicînd participarea atît a angajatorilor, cît și persoanelor în căutarea unui loc de muncă. Pe parcursul anului 2010 au fost organizate 63 de târguri și micro-târguri ale locurilor de muncă, cu 18 mai mult comparativ cu anul 2009. La târguri au participat 458 agenți economici cu prezentarea a 7,2 mii locuri de muncă vacante pentru 11,1 persoane participante. Numărul persoanelor angajate prin intermediul târgurilor a constituit 1785 persoane.

Tabelul 2.2. Tîrguri ale locurilor de muncă, 2007-2010

	2007	2008	2009	2010
Organizarea târgurilor ale locurilor de muncă	71	81	45	63
Numărul agenților economici participanți la târguri	777	936	413	458
Numărul locurilor vacante prezentate la târg	12501	15981	5508	7200

Numărul persoanelor participante la târg	13375	14267	6424	11100
Numărul persoanelor angajate în urma târgurilor	2529	3182	1444	1785

Figura 2.2. Plasarea persoanelor participante la târgurile locurilor de muncă în anii 2007-2010, %

2.2.1.2. Lucrări publice

Organizarea lucrărilor publice și procedura de antrenare a șomerilor la lucrările publice sînt reglementate în art. 22 din Legea nr. 102-XV din 13 martie 2003 privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, Hotărîrea Guvernului nr. 1121 din 14 octombrie 2004 pentru aprobarea procedurii de antrenare a șomerilor la lucrări publice, precum și art. 78 al Legii nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală.

Șomerii pot fi încadrați la lucrări publice prin: servicii publice de refacere și întreținere a infrastructurii, ecologizare și de realizare a unor lucrări de folos public, activități de îngrijire la domiciliu a copiilor, bolnavilor, persoanelor vîrsnice, etc.

Pe parcursul anului 2010 au fost organizate lucrări publice cu caracter temporar în 293 de unități economice. Au fost antrenați 1817 șomeri, din care 1489 persoane - locuitori rurali. Aceste lucrări reprezintă o oportunitate deosebită pentru încadrarea șomerilor cu dificultăți reale de reintegrare pe piața muncii. În aspect teritorial cei mai mulți șomeri au fost antrenați la lucrări publice în raioanele Cantemir, Șoldănești, Taraclia și Basarabeasca.

2.2.1.3. Informare și consiliere profesională

Serviciile de informare și consiliere profesională desfășurate în cadrul agențiilor teritoriale au un rol esențial în activitatea serviciului public de ocupare. Agențiile pentru ocuparea forței de muncă prestează gratuit servicii de informare și consiliere profesională absolvenților instituțiilor de învățămînt, șomerilor și persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă. Principalele activități de orientare profesională a populației constituie consultațiile de informare și consiliere profesională, training-ul Clubul Muncii și seminarele de instruire. Informarea și consilierea profesională include un ansamblu de servicii gratuite, acordate persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și au ca scop:

- furnizarea de informații privind piața forței de muncă și evoluția ocupațiilor;
- evaluarea și autoevaluarea personalității în vederea integrării sau reintegrării profesionale;
- dezvoltarea abilității și încrederii în sine pentru a decide asupra propriei cariere;
- instruirea în metode și tehnici de căutare a unui loc de muncă.

În anul 2010 agențiile au acordat servicii de informare, consiliere și orientare profesională la 56,4 mii persoane, din care 79,3% cu statut de șomer. Numărul beneficiarilor a crescut comparativ cu anul 2009 cu 81,5 %. De consultații individuale au beneficiat 50,5 mii persoane, dintre care 52,6% au fost femei. Prin intermediul exclusiv al serviciului de consiliere și orientare profesională au fost angajate 4252 persoane sau 7,5% din numărul beneficiarilor informării, consilierii și orientării profesionale.

2.2.1.4. Orientarea și formarea profesională

Formarea profesională constituie o verigă importantă a procesului de instruire continuă a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, înregistrate la agențiile teritoriale de ocupare a forței de muncă, de la vârsta de 16 ani, care au sau nu o meserie și nu pot fi încadrate în muncă din lipsa locurilor de muncă corespunzătoare. Formarea profesională a șomerilor se desfășoară în temeiul Legii nr.102-XV privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea a unui loc de muncă, în conformitate cu Regulamentul privind modul de organizare a formării profesionale a șomerilor aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1080 din 05.09.2003.

Formarea profesională asigură facilitarea integrării sociale a șomerilor în concordanță cu aspirațiile lor profesionale și cu necesitățile pieței muncii; permite schimbarea calificării determinată de restructurarea economică, de mobilitatea socială sau de modificări ale capacității de muncă.

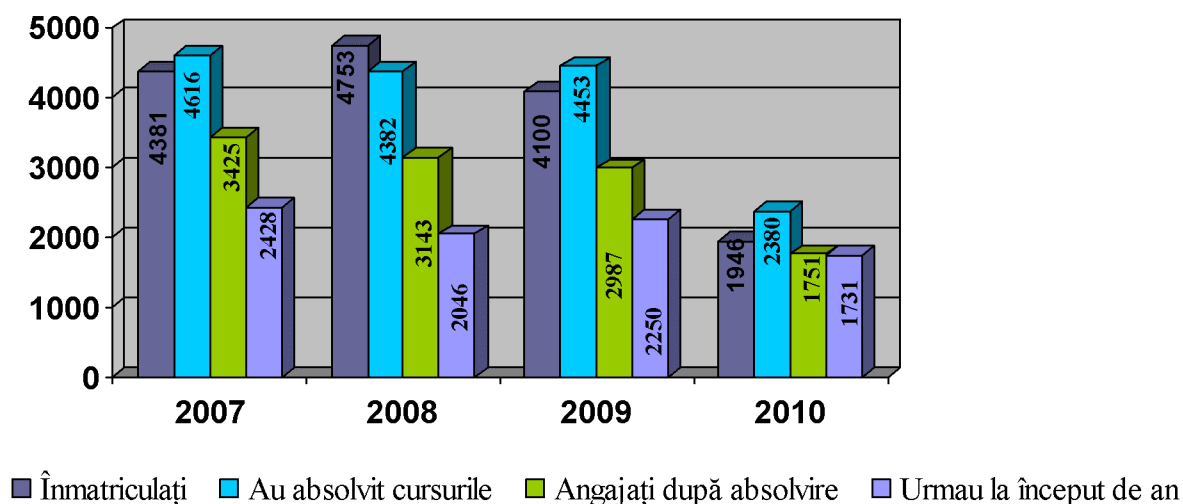
Îndreptarea șomerilor la cursuri de formare profesională este efectuată de către agenția de ocupare a forței de muncă la care este înregistrat șomerul, în temeiul buletinului de identitate, actelor de studii, carnetului de muncă (pentru persoane cu experiență de muncă), certificatului medical și rezultatului consultării profesionale individuale. Durata cursurilor este de la 2 la 6 luni în dependența de specialitate.

Conform legislației în vigoare cursurile de formare profesională pentru șomeri sînt gratuite. Eliberarea certificatelor despre absolvirea cursurilor se efectuează potrivit normelor stabilite de Ministerul Educației.

În 2010 au fost încheiate contracte de colaborare cu 31 instituții de învățămînt, furnizori de formare profesională, care au dat posibilitate de a însuși 40 de meserii / profesii. Au absolvit cursuri de formare profesională în perioada de referință 2380 persoane, inclusiv 1703 femei, astfel obținînd calificare inițială 70,7%, recalificare - 23,1%, perfecționare - 6,3%. Plasarea în cîmpul muncii după absolvirea cursurilor a constituit 73,6 % (în anul 2009 - 67%).

Cele mai solicitate profesii de către șomeri au fost: frizer, bucătar cofetar, contabil, lăcătuș auto, electrogazosudor.

Figura 2.3. Formarea profesională a șomerilor în anii 2007- 2010

2.2.2. Măsuri pasive

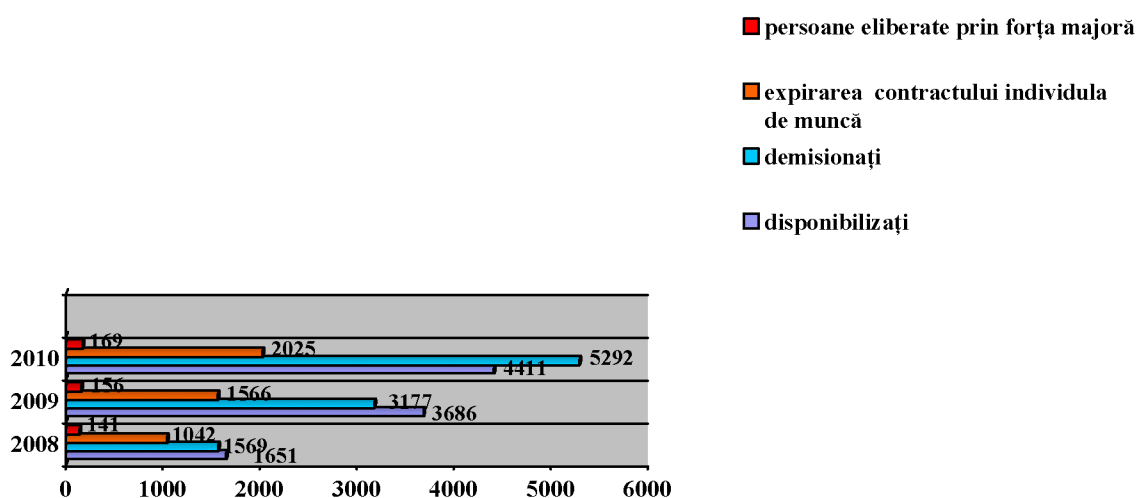
Măsurile pasive de protecție socială includ acordarea ajutorului de șomaj și a alocației pentru integrarea sau reintegrarea profesională pe piața muncii și au ca scop susținerea materială a șomerilor.

Perioada de plată și cuantumul ajutorului de șomaj se stabilește conform prevederilor articolelor 31- 33 din Legea nr.102-XV privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, diferențiat pentru fiecare persoană șomeră, în funcție de circumstanțele în care a încetat activitatea de muncă și de stagiul de cotizare.

Ajutorul de șomaj se acordă începînd cu a opta zi de la data înregistrării cererii la agenție. Persoanele care au demisionat, au căutat activ de lucru, s-au aflat la evidență la agenție ca șomeri cel puțin 3 luni calendaristice și, din lipsa locurilor de muncă corespunzătoare, nu s-au putut angaja în cîmpul muncii vor beneficia de ajutor de șomaj nu mai devreme de expirarea a 3 luni calendaristice de la data înregistrării cererii la agenție. Persoanele care au încetat activitatea din motivul reducerii numărului sau a statelor de personal din unitate sau lichidării unității, ajutorul de șomaj se acordă după expirarea a 3 luni calendaristice de la data concedierii. În cazul în care persoanele respective s-au înregistrat la agenție mai tîrziu de perioada indicată, ajutorul de șomaj se acordă începînd cu a opta zi de la data înregistrării cererii la agenție.

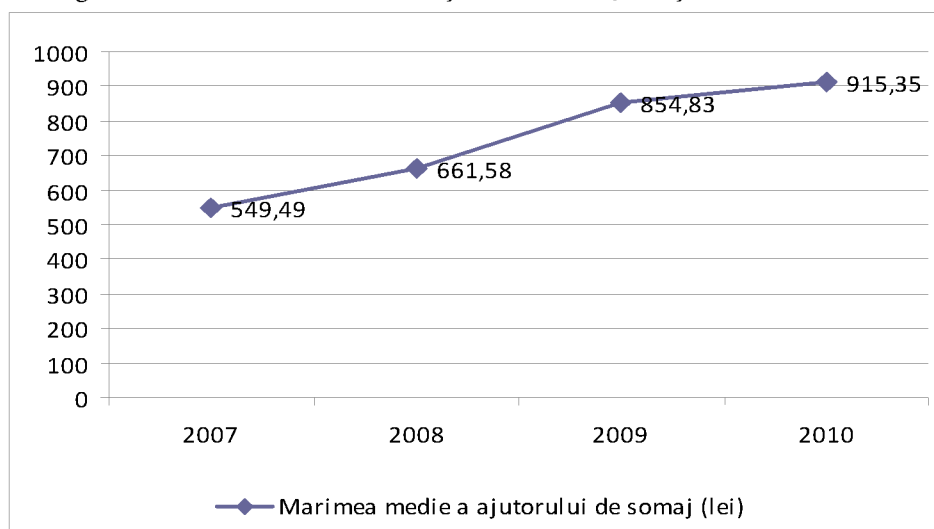
În anul 2010 din numărul total de 81523 șomeri înregistrați la agențiile teritoriale au beneficiat de ajutor de șomaj 12225 persoane, cu 3194 mai mult comparativ cu anul 2009. Proporția cea mai mare din totalul șomerilor cu dreptul la ajutor de șomaj o reprezintă persoanele disponibilizate ca urmare a reducerii statelor de personal și lichidării unităților (36,08%) și persoanele care au demisionat (43%).

Figura 2.4. Categoriile beneficiarilor de ajutor de șomaj în anii 2008-2010

Cuantumul mediu a ajutorului de șomaj pentru anul 2010 a constituit 915 lei.

Figura 2.5. Dinamica mărimii ajutorului de șomaj, 2007-2010

În contextul realizării măsurilor pasive de protecție socială a șomerilor se înscrie și acordarea alocației de integrare și reintegrare profesională, în scopul asigurării materiale a unor

categorii vulnerabile de șomeri neasigurați contra riscului șomajului.

Alocația de integrare și reintegrare profesională se acordă în temeiul art. 34 al Legii nr.102-XV privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, unor categorii de persoane cu o întrerupere îndelungată pe piața muncii.

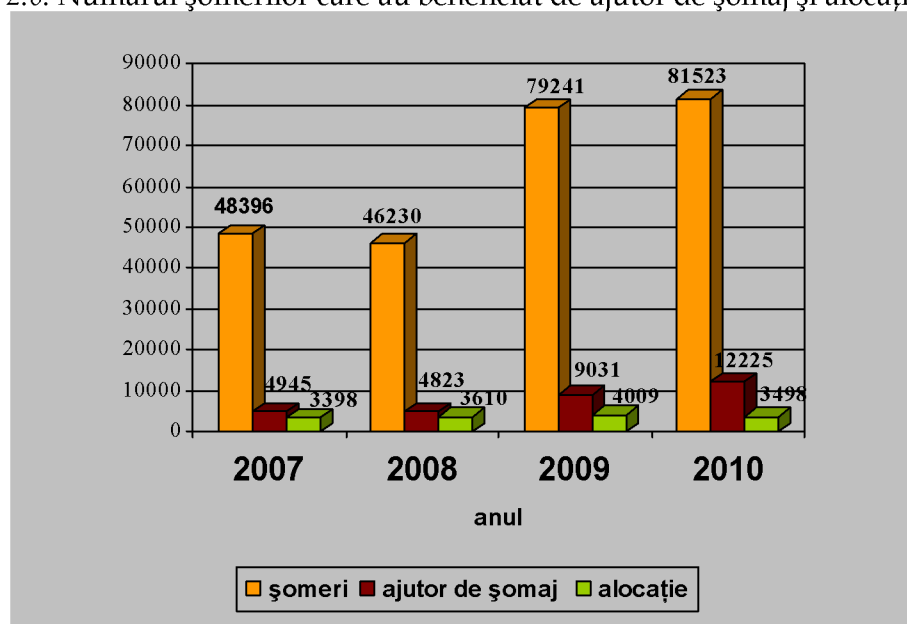
Mărimea alocației constituie 15% din salariu mediu pe economie din anul precedent și se acordă pe o durată de 9 luni.

Pe parcursul anului 2010 au beneficiat de alocație de integrare și reintegrare 3498 persoane. Cota maximă din totalul beneficiarilor de alocație de integrare și reintegrare profesională le revine persoanelor cărora le-a expirat perioada de îngrijire a copilului - 2452 de persoane. Persoanele care nu s-au putut angaja în câmpul muncii după trecerea în rezervă după satisfacerea serviciului militar - 520 persoane, iar persoanele eliberate din detenție au constituit - 414 persoane, etc.

Tabelul 2.3. Beneficiarii alocației de integrare sau reintegrare profesională, 2008-2010

Categoriile beneficiarilor de (re)integrare profesională, persoane	2008	2009	2010
TOTAL	3610	4009	3498
Le-a expirat perioada de invaliditate	57	50	55
Le-a expirat perioada de îngrijire a copilului	2956	3148	2452
Le-a expirat perioada de îngrijire a unui membru de familie invalid	17	22	21
Trecute în rezervă după satisfacerea serviciului militar	211	370	520
Eliberate din instituțiile de detenție sau de reabilitare socială	333	392	414
Victime ale traficului de ființe umane	22	18	20
Cu statut special (Dubăsari)	5	9	16

Figura 2.6. Numărul șomerilor care au beneficiat de ajutor de șomaj și alocație în anii 2007-2010

2.3. Șomajul¹

Conform *Anchetei forței de muncă* (efectuată de Biroul Național de Statistică), în anul 2010

¹ În capitol sînt utilizate datele Biroului Național de Statistică

populația economic activă în Republica Moldova a constituit 1235,4 mii persoane, fiind în scădere față de anul precedent (- 2,4%). Această descreștere se datorează diminuării cu 41 mii a numărului persoanelor ocupate. Ponderea bărbaților în cadrul persoanelor active a depășit-o puțin pe cea a femeilor (51,0% și 49,0%). Deosebiri mai semnificative s-au înregistrat în distribuția pe medii. Ponderea populației rurale a fost mai mare față de cea a populației urbane (51,8% și, respectiv 48,2%).

Rata de activitate a populației de 15 ani și peste a constituit în anul 2010 41,6%, în descreștere față de 2009 (42,8%). Valori mai înalte a înregistrat populația masculină 45%, în comparație cu rata de activitate pentru femei 38,6%. În rîndul populației urbane rata de activitate a fost mai înaltă 47,2%, comparativ cu cea din mediul rural 37,5%. Cea mai înaltă rată de activitate (61,4%) s-a înregistrat în categoria de vîrstă 45-54 ani. Această stare a lucrurilor denotă faptul că, chiar dacă efectele crizei economice au fost resimțite la nivelul întregii dimensiuni economice a țării, mediul urban continuă să ofere oportunități mai sporite de ocupare comparativ cu cel rural.

Numărul șomerilor pe parcursul anului 2010 a crescut comparativ cu anul 2009 cu 11 mii persoane și a constituit 92 mii șomeri. Șomajul afectează într-o proporție mai mare bărbații - 62,3% și persoanele din mediul urban - 62,4%. **Rata șomajului** la nivel de țară a constituit în anul 2010 - 7,4%, fiind în creștere cu 1,0 p.p. față de anul precedent. S-au înregistrat disparități semnificative între rata șomajului la bărbați - 9,1% și la femei - 5,7%; în mediul urban - 9,6% față de mediul rural - 5,4%.

Populația ocupată în economie în anul 2010 a constituit 1143,4 mii de persoane, fiind în descreștere (3,5%) față de 2009. Repartiția pe sexe relevă că ponderea bărbaților a fost practic egală cu cea a femeilor (50,1% respectiv 49,9%). Mediului rural i-au revenit 52,9% din totalul populației ocupate și celui urban - 47,1%. Populația ocupată a scăzut comparativ cu anul 2009 cu circa 41 mii persoane.

Rata de ocupare pentru anul 2010 a constituit 38,5%, fiind în descreștere (-1,5%) față de anul precedent (40,0%).

La bărbați ea a fost mai înaltă (40,9%) în comparație cu femeile - 36,4%. În distribuția pe medii de reședință rata de ocupare a fost 42,7% în mediul urban și 35,4% în mediul rural. Cea mai înaltă rată de ocupare (58,4%) s-a înregistrat la persoanele de 45-54 ani. Evoluția indicatorilor menționați mai sus reflectă o tendință a scăderii valorii acestor indicatori pe tot parcursul ultimilor ani.

Populația activă din punct de vedere economic (sau **forța de muncă**) cuprinde toate persoanele de 15 ani și peste, care furnizează forța de muncă disponibilă pentru producția de bunuri și servicii în timpul perioadei de referință, incluzînd **populația ocupată și șomerii**.

Populația ocupată cuprinde toate persoanele de 15 ani și peste, care în cursul celor 7 zile ale săptămîinii de referință, adică săptămîna anterioară interviuării, de luni pînă duminică inclusiv, au desfășurat, în mod regulat sau cu titlu excepțional, ocazional o acțiune economică sau socială producătoare de bunuri sau servicii, fie și numai pentru o oră, în scopul obținerii unor venituri sub formă de salarii, plată în natură sau alte beneficii, chiar dacă acestea nu s-au încasat în cursul aceleiași săptămîni.

Tabelul 2.4. Populația economic activă și populația ocupată în economie, 2003-2010

Indicatorii	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Populația, total, mii pers.	3618,3	3607,4	3600,4	3589,9	3581,1	3572,7	3567,5	3560,4
Populația economic activă, mii pers.	1473,6	1432,5	1422,3	1357,1	1313,8	1302,8	1265,3	1235,4
Rata de activitate %	51,6	49,7	49,0	46,3	44,8	44,3	42,8	41,6
Populația ocupată, mii pers.	1365,5	1316,0	1318,7	1275,3	1247,2	1251,0	1184,4	1143,4

Rata de ocupare, în %	47,3	45,7	45,4	42,9	42,5	42,5	40,0	38,5
-----------------------	------	------	------	------	------	------	------	------

Structura populației ocupate pe **grupe de vîrstă** arată că ponderea persoanelor tinere (15-24 ani) a constituit 10,3 %, adulte (25- 54 ani) - 74,3% și în vîrstă de 55 ani și peste - 15,4%.

Conform **nivelului de instruire** a persoanelor ocupate, înțietatea o dețin persoanele cu studii medii generale și profesionale - 45% față de 45,9% în 2009, studii superioare - 23% față de 21,9% în 2009, medii de specialitate - 16% față de 16,4% în 2009, gimnaziale - 15,6% față de 15,0% în 2009.

Analiza populației ocupate după **activitățile economiei naționale** demonstrează, că 27,5% din totalul populației ocupate au activat în sectorul agricol, fiind în scădere cu 5,7% în comparație cu anul 2009. În sectorul nonagricol au fost ocupate 72,4%, dintre care în industrie - 13%, construcții - 5,9%.

Conform repartizării după **forme de proprietate**, 65,2% din populație a fost ocupată în unități cu forma de proprietate privată și 28,4% în unități cu forma de proprietate publică. Ponderea sectorului privat a predominat în agricultură (97,8%), în construcții (96,0%), comerț (92,2%) în activitatea hotelieră (80,0%), în industria prelucrătoare (69,2%).

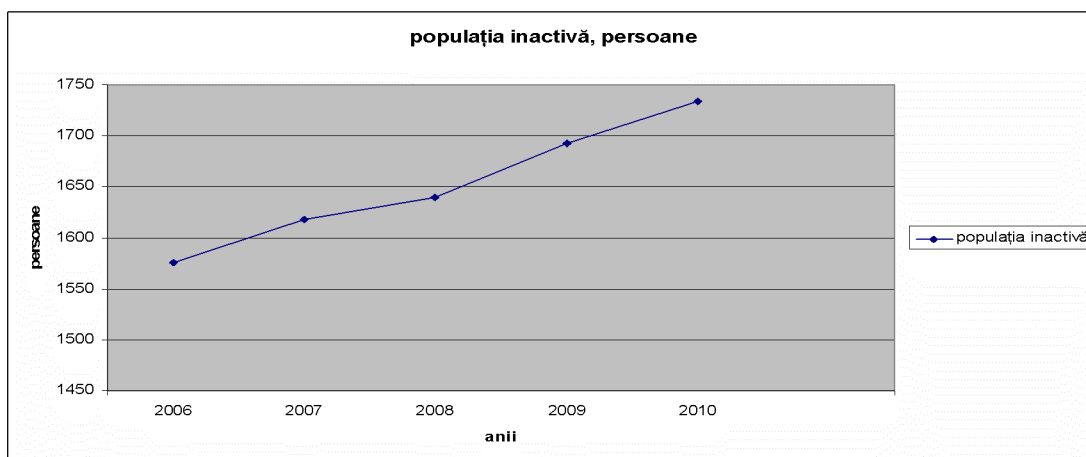
Structura populației ocupate după **statutul profesional** relevă, că salariații au alcătuit 70,7%, iar lucrătorilor pe cont propriu le-a revenit 26,0% din totalul persoanelor ocupate. În comparație cu anul 2009 ponderile salariaților și ale lucrătorilor pe cont propriu își păstrează aceleași valori.

Populația inactivă de 15 ani și peste a reprezentat 58,4% din totalul de aceeași categorie de vîrstă, fiind mai numeroasă (+ 2,3%) față de nivelul anului precedent. Numărul persoanelor declarate plecate peste hotarele țării în căutarea unui loc de muncă în anul 2010 a constituit 311 mii persoane, față de 295 mii persoane în anul 2009. Pe parcursul ultimilor ani se observă o creștere a populației inactive, urmare a creșterii numărului persoanelor plecate peste hotarele țării și creșterii numărului persoanelor vîrstnice.

Populația inactivă din punct de vedere economic cuprinde toate persoanele, indiferent de vîrstă, care n-au lucrat cel puțin o oră și nu erau șomeri în perioada de referință, aflîndu-se în una din următoarele situații:

- elevi sau studenți;
- pensionari (de toate categoriile);
- casnice (care desfășoară activități casnice în gospodărie);
- persoane întreținute de alte persoane ori de stat sau care se întrețin din alte venituri (chirii, dobînzii, rente, etc.);
- persoane declarate plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru.

Figura 2.7. Dinamica populației inactive, 2006-2010

2.3.1. Șomajul și ocuparea în rândul tinerilor

Analiza indicatorilor principali ai pieței muncii demonstrează, că tinerii rămân a fi categoria cea mai vulnerabilă pe piața muncii.

În anul 2010 rata șomajului în rândul tinerilor a fost de 1,8 ori mai înaltă comparativ cu rata șomajului la nivel de țară și a constituit 13,9%, față de rata șomajului de 7,4% la nivel de țară.

Din numărul total de 92 mii șomeri (date BNS), circa 41,5 mii persoane au fost tineri de 15-29 ani, ceea ce constituie 45%.

Tinerii de 15-29 ani au constituit 24% din totalul populației active. Rata de activitate în rândul tinerilor (30,8%) a fost de două ori mai joasă comparativ cu rata de activitate a populației apte de muncă în vîrstă de 45-54 ani (61,4%).

Ponderea tinerilor ocupați rămîne a fi scăzută, înregistrînd 22,5% din numărul total al populației ocupate, comparativ cu ponderea persoanelor ocupate de 27,2% din categoria de vîrstă de 45-54 ani, care reprezintă populația aptă de muncă.

Rata de ocupare a tinerilor (26,5%) a fost mai joasă, comparativ cu rata de ocupare la nivel de țară, care a constituit 38,5%.

Din numărul total al șomerilor înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de muncă tinerii în vîrstă cuprinsă între 15-29 ani au constituit 36,5%. Au fost plasați în cîmpul muncii 5820 tineri, ceea ce constituie 39,6%, fiind în descreștere cu 2,8% față de anul 2009 (42,4%).

Pe parcursul anului 2010 agențiile pentru ocuparea forței de muncă au acordat servicii de informare și consiliere la 23,2 mii tineri, ceea ce formează 41% din numărul total de beneficiari ai acestor servicii.

Au fost instruiți 1826 tineri șomeri, ceea ce constituie 76,6% din numărul total al absolvenților cursurilor de formare profesională, înregistrînd o creștere cu 1,7% față de anul 2009 (74,9%). Urmare instruirii au fost plasate 1360 persoane tinere sau 74,6%.

2.4. Formarea profesională a cadrelor și plasarea lor în cîmpul muncii

Reglementarea procesului de formare profesională a cadrelor, racordarea sistemului de formare profesională la necesitățile pieței forței de muncă sînt legiferată prin:

- Legea învățămîntului nr.547-XIII din 21 iulie 1995, art. 40 litera d) care stipulează că autoritățile publice aprobă planul (comanda de stat) de pregătire a cadrelor de specialitate în instituțiile de învățămînt secundar profesional, mediu de specialitate și superior;

- Legea nr.1070-XIV din 22.06.2000 privind aprobarea Nomenclatorului specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățămînt superior și mediu de specialitate” (art. 2), care prevede, stabilirea de către Guvern a modului de coordonare a cotei de pregătire a cadrelor în instituțiile de învățămînt private;

- Legea nr.142-XVI din 07.07.2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și a specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățămînt superior, Ciclul I, (art. 3), prin care Guvernul este obligat să stabilească modul de coordonare a

cotei de pregătire a cadrelor în instituțiile de învățământ superior private și în cele de stat pe bază de contract, cu achitarea taxei pentru studii.

În baza legilor vizate, Guvernul reglementează procesul de înmatriculare la studii indiferent de tipul de învățământ și sursa de finanțare, în scopul raționalizării pregătirii specialiștilor pentru activitățile economice, asigurării proporționalității între pregătirea cadrelor și oferta locurilor de muncă din țară, evitarea formării surplusului de cadre ce creează dificultăți la angajarea în câmpul muncii a absolvenților instituțiilor de învățământ, precum și asigurarea unor studii competitive. Reglementarea de către stat a înmatriculării în colegii și instituțiile de învățământ secundar profesional se efectuează în scopul stabilirii coraportului populației ocupate după nivelul de pregătire: funcționari și personal de conducere; specialiști; muncitori.

Întru realizarea politicii statului privind pregătirea profesională a cadrelor necesare economiei țării prin sistemul de învățământ superior, mediu de specialitate (colegii) și secundar profesional, anual Guvernul aprobă planurile de înmatriculare la studii în instituțiile respective de învățământ în aspectul specialităților și a meseriilor, cu finanțare de la bugetul de stat și pe bază de contract, ținându-se cont de numărul absolvenților instituțiilor de învățământ preuniversitar din anul corespunzător, tendințele demografice și situația pe piața forței de muncă.

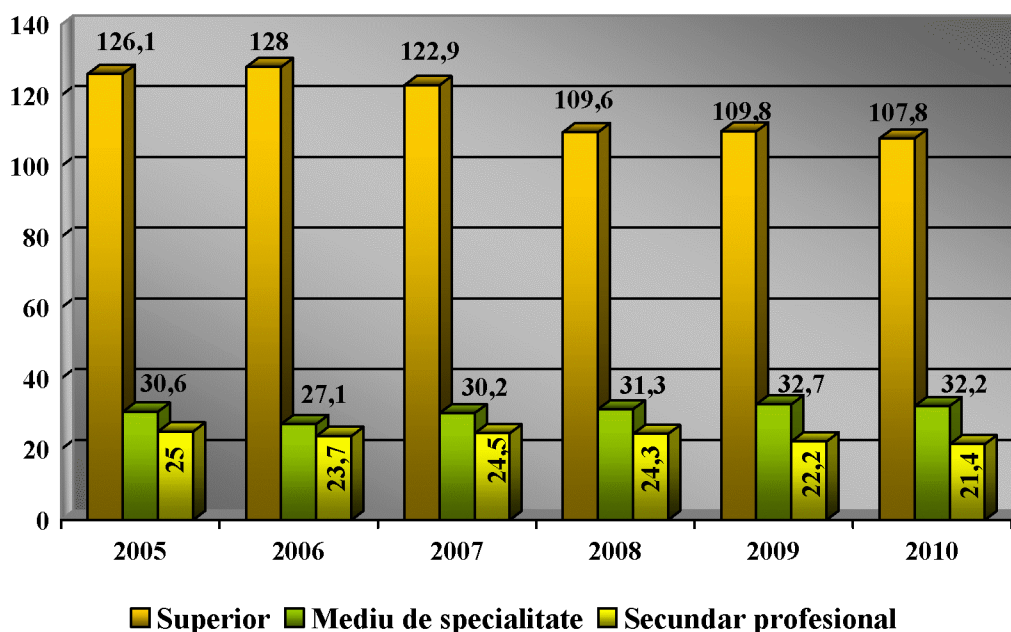
2.4.1. Contingentul studenților și elevilor

Conform datelor Biroului Național de Statistică privind activitatea instituțiilor de învățământ superior, la începutul anului de studii 2010-2011 în 33 instituții de învățământ superior (19 - de stat și 14 - nestatale) numărul total de studenți la licență (ciclul I) și masterat (ciclul II) a constituit 107813 persoane, prezentând o micșorare față de anul 2009 cu 1,9%. Din totalul studenți înscriși în învățământ superior 72,1% urmează studiile la zi și 27,9% cele cu frecvență redusă.

În învățământul mediu de specialitate funcționau 48 de colegii, numărul acestora fiind mai mare cu o unitate comparativ cu anul de studii precedent. Din total unități, 42 de colegii sunt instituții de stat și 6 colegii - instituții nestatale. Numărul elevilor care își urmau studiile în învățământul mediu de specialitate la începutul anului de studii 2010-2011 constituia 32164 persoane, fiind înregistrată o reducere neesențială (cu 0,3%) în raport cu anul de studii precedent.

Rețeaua învățământului secundar profesional cuprinde 75 unități, din care 2 unități aparțin sectorului nestatal. Ca și în anii precedenți rețeaua unităților din învățământul secundar profesional este formată din 23 școli de meserii (inclusiv 6 unități pe lângă instituțiile penitenciare) și 52 școli profesionale, în care studiază 21,4 mii elevi, prezentând o micșorare cu 3,3% față de anul de studii precedent.

Figura 2.8. Evoluția numărului de studenți și elevi în învățământul superior, mediu de specialitate și secundar profesional în anii 2005-2010, mii persoane

În învățământul superior din numărul total de 107813 persoane care studiau la începutul anului de studii 2010-2011, în instituțiile de stat sunt înscriși 82,4%, iar în instituțiile nestatale 17,6%. Comparativ cu anul de studii 2009/10 se înregistrează scăderea numărului de studenți atât în instituțiile nestatale (cu 3,1%), cât și în cele de stat (cu 1,6%).

Ponderea femeilor înscrise în învățământul superior constituie 56,8% și este în creștere comparativ cu anul de studii 2009/10 cu 0,4 puncte procentuale.

Din totalul de studenți înscriși în învățământul superior 71,3% urmează studii în bază de contract sau cu 0,9 p.p. mai puțin față de anul de studii precedent. La studiile de zi ponderea studenților care învață în bază de contract este de 62,8% față de 93,4% în cazul celor care urmează studiile cu frecvență redusă.

Tabelul 2.5. Studenți în învățământul superior pe forme de învățământ și forme de proprietate, anul de studii 2009/10 – 2010/11

	2009-2010			2010-2011		
	Total studenți	din care:		Total studenți	din care:	
		Femei	pe bază de contract		Femei	pe bază de contract
Total	109.892	62.015	79.328	107.813	61.202	76.906
la zi	78.231	44.727	49.684	77.742	44.649	48.819
frecvență redusă	31.661	17.288	29.644	30.071	16.553	28.087
Instituții de stat	90.256	51.669	59.692	88.791	51.269	57.884
la zi	65.518	37.744	36.971	64.696	37.471	35.773
frecvență redusă	24.738	13.925	22.721	24.095	13.798	22.111
Instituții nestatale	19.636	10.346	19.636	19.022	9.933	19.022
la zi	12.713	6.983	12.713	13.046	7.178	13.046
frecvență redusă	6.923	3.363	6.923	5.976	2.755	5.976

Sursa: BNS

Din numărul total de studenți ai învățământului superior 94958 persoane sau 88,1% sunt înscriși la studii superioare de licență, studii superioare medicale și farmaceutice și studii superioare preBologna, în diminuare cu 3961 persoane (-4%) în raport cu anul de studii precedent. Numărul studenților înscriși la studiile superioare de masterat (ciclul II) constituia 1932 persoane,

sau 11,9% din numărul total de studenți, înregistrând o creștere cu 17,1% față de anul de studii 2009/10, pe contul înmatriculării la studii pe bază de contract.

În ultimii ani se înregistrează o tendință de majorare a numărului total de studenți care urmează studiile cu finanțare bugetară. În anul de studii 2010/11 numărul acestor studenți a constituit 30907 persoane și a fost în creștere cu 343 persoane (1,1%) față de anul de studii 2009/10 (Tabelul 2.6.). Numărul total al studenților înscriși la studiile superioare de masterat (ciclul II) cu finanțare bugetară a fost în creștere cu 1308 persoane (32,8%) față de anul de studii 2009-2010. Este în descreștere, în ultimii ani, numărul studenților la 10 mii locuitori de la 351 persoane, înregistrat în anul de studii 2005-2006, până la 303 persoane în anul de studii 2010-2011.

Tabelul 2.6. Studenți în învățământul superior pe cicluri și forme de proprietate, în anul de studii 2009/2010 – 2010/2011 (persoane)

	2009/10				2010/11			
	Total studenți	Din care în instituții:			Total studenți	Din care în instituții:		
		nestatale, total	de stat			nestatale, total	de stat	
			total	Buget			Total	Buget
Total	109.892	19.636	90.256	30.564	107.813	19.022	88.791	30.907
Studii superioare de licență (Ciclul I)	93.404	17.751	75.653	23.438	90.702	17.032	73.670	22.420
Studii superioare de masterat (Ciclul II)	10.973	1.341	9.632	3.987	12.855	1.932	10.923	5.295
Studii superioare medicale și farmaceutice	4.106	-	4.106	3.101	4.186	-	4.186	3.192
Studii superioare preBologna	1.409	544	865	38	70	58	12	-

Sursa: BNS

După limba de predare, situația studenților s-a prezentat în felul următor: 84,5 mii persoane (78,4% din total studenți) urmează studiile în limba de stat, 21,0 mii persoane (19,5%) în limba rusă, 1,4 mii persoane (1,3%) în limba engleză și 0,9 mii persoane (0,8%) în alte limbi de predare (franceza, germană, ucraineană, etc.).

În **colegii**, din numărul total de elevi de 32164 persoane (Tabelul 2.7.), ce studiau la începutul anului de studii 2010-2011 în învățământul mediu de specialitate, populația feminină a predominat numeric, înregistrând 17936 persoane sau 55,8%, dar fiind în scădere cu 0,5 p.p. comparativ cu anul de studii 2009-2010.

Tabelul 2.7. Elevi în instituțiile de învățământ mediu de specialitate pe forme de proprietate, la începutul anilor de studii 2009-2010 – 2010-2011

	2009/10			2010/11		
	Total elevi	din care:		Total Elevi	Din care:	
		femei	pe bază de contract		Femei	pe bază de contract
Total	32249	18148	14084	32164	17936	13480
Instituții de stat	29810	16367	11645	29753	16223	11069
Instituții nestatale	2439	1781	2439	2411	1713	2411

Sursa: BNS

Din numărul total de elevi înscriși în învățământul mediu de specialitate 41,9% urmează studii în bază de contract sau cu 604 persoane (4,3%) mai puțin față de anul de studii 2009/2010. Totodată, numărul elevilor care urmează studiile din contul bugetului de stat constituia 18,7 mii persoane sau cu 2,9% mai mult față de anul de studii 2009/10. După limba de predare, situația

elevilor s-a prezentat astfel: 27,2 mii elevi urmează studiile în limba de stat (84,6%), 4,6 mii elevi în limba rusă (14,3%) și ceilalți (1,1%) combină două limbi de predare (găgăuză și rusă). Numărul elevilor din învățământul mediu de specialitate la 10 mii locuitori s-a majorat în ultima perioadă de la 75 persoane în anul de studii 2005/2006, pînă la 90 de persoane, înregistrate în anul de studii 2010/2011.

În **învățământul secundar profesional** din numărul total de 21419 elevi care studiau la începutul anului de studii 2010/11 (Tabelul 2.8.), în școlile profesionale sunt înscriși 18785 elevi (87,7%) și 2634 elevi (12,3%) în școlile de meserii. Din numărul total de elevi cuprinși în învățământul secundar profesional 18776 elevi (87,7%) studiază în instituțiile din mediul urban. Din numărul total de elevi 99,4% studiază în instituțiile de stat, iar 20520 persoane (95,8%) sunt cu finanțare bugetară. În ultimii ani este în descreștere numărul elevilor în învățământul secundar profesional la 10 mii locuitori de la 70 persoane înregistrat în anul de studii 2005/2006 pînă la 60 de persoane în anul de studii 2010/2011.

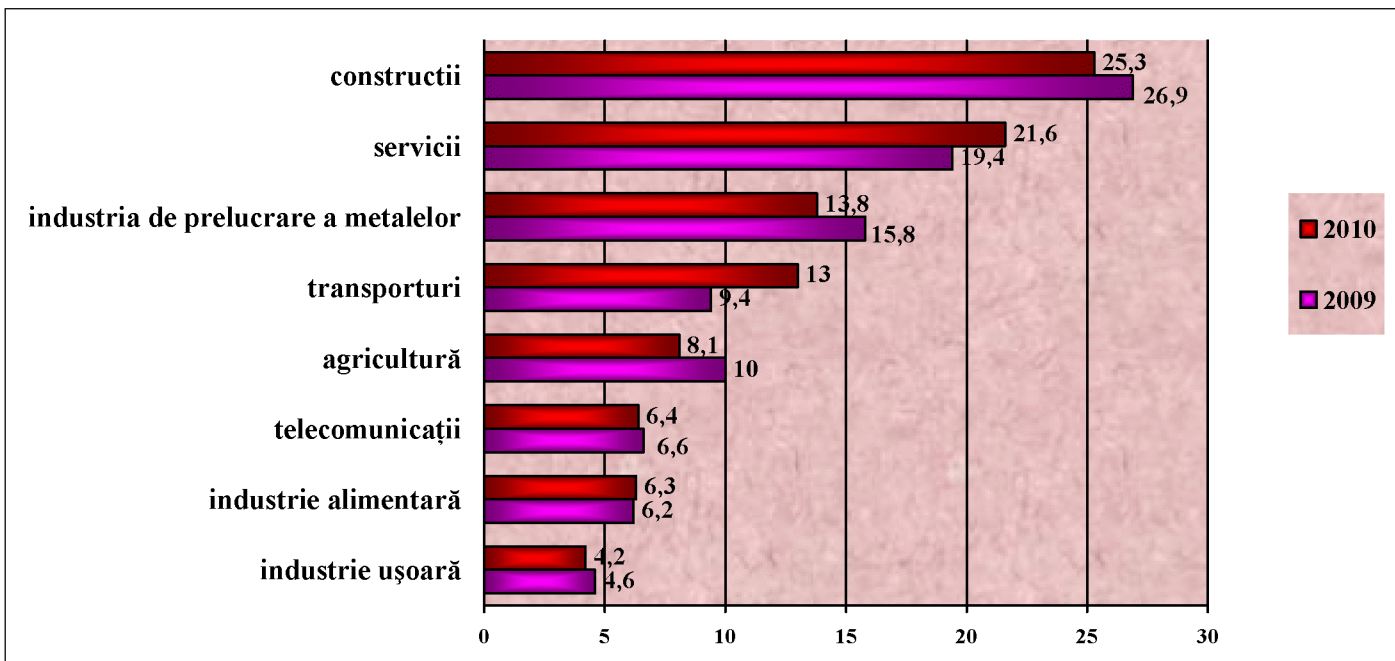
Tabelul 2.8. Elevi în instituțiile de învățământ secundar profesional pe tipuri de instituții și medii de reședință, la începutul anilor de studii 2009/10 - 2010/11

	2009/10			2010/11		
	Total elevi	Din care:		Total elevi	din care:	
		femei	cu finanțare bugetară		femei	cu finanțare bugetară
Total	22161	6996	21068	21419	6566	20520
Școli de meserii	2536	640	2380	2634	654	2508
Școli profesionale	19625	6356	18688	18785	5912	18012
Urban	19425	6193	18357	18776	5754	17877
Școli de meserii	1633	329	1502	1629	306	1503
Școli profesionale	17792	5864	16855	17147	5448	16374
Rural	2736	803	2711	2643	812	2643
Școli de meserii	903	311	878	1005	348	1005
Școli profesionale	1833	492	1833	1638	464	1638

Sursa: BNS

Acest nivel de educație este solicitat mai mult de către băieți, ce constituie 69,3% din totalul de elevi înscriși în învățământul profesional. Ponderea elevilor bursieri a constituit 82,1%, fiind în descreștere față de anul de studii 2009/10 cu 13,8 p.p. Majoritatea elevilor din învățământul secundar profesional urmează studiile în limba de stat (85,3%), iar 3,1 mii elevi - în limba rusă (14,7%). În funcție de vârsta elevilor, se constată o preponderență în vîrstă de 16 ani - 30,2%, urmați de cei în vîrstă de 17 ani - 22,1% și 15 ani - 20,9%.

Figura 2.9. Repartizarea elevilor din învățământul secundar profesional după specialități, 2009/2010, în %

2.4.2. Înmatricularea elevilor și studenților la studii profesionale

În scopul asigurării accesului la studii de calitate pentru consolidarea, în continuare, a pieței muncii cu specialiști și muncitori calificați, a fost elaborată Hotărârea Guvernului nr. 443 din 28 mai 2010 „Cu privire la planurile de înmatriculare în anul 2010 în învățământul superior, mediu de specialitate și secundar profesional”, conform căreia a fost aprobată înmatricularea la studii în total a 50051 persoane, din care 28840 persoane (57,6%) cu finanțare bugetară și 21211 persoane (42,4%) pe bază de contract cu achitarea taxelor pentru studii, majorându-se, în total, cu 3236 persoane (6,9%) față de planul aprobat de către Guvern pentru anul 2009, inclusiv pe nivele de învățământ:

în învățământul superior, ciclul I - 22486 persoane (inclusiv: 6985 persoane (31%) cu finanțare bugetară și 15501 persoane, sau 69% pe bază de contract), majorându-se în total cu 3061 persoane (în diminuare cu 285 persoane cu finanțare bugetară și majorându-se cu 3346 persoane pe bază de contract) sau 15,8% în raport cu anul 2009;

la studii superioare de masterat (ciclul II) - 2775 persoane finanțate din buget, majorându-se cu 305 persoane (12,3%) față de anul 2009;

în învățământul mediu de specialitate - 10390 elevi (5580 persoane sau 53,7% - cu finanțare bugetară), fiind în creștere cu 936 persoane (9,9%) în raport cu înmatricularea efectivă de 9454 persoane realizată în anul precedent;

secundar profesional - 14400 de elevi, majorându-se cu 1400 persoane (10,8%) față de planul stabilit pentru anul 2009 (inclusiv, 13500 persoane cu finanțare de la buget, în creștere cu 1300 de persoane sau cu 10,7% față de anul 2009).

Conform datelor Biroului Național de Statistică în anul 2010 în învățământul superior au fost înmatriculați efectiv în total 27895 de studenți (Tabelul 2.9.).

I. La studii superioare de licență (Ciclul I), medicina și farmacia au fost înmatriculați 21150 studenți, cu o diminuare de 93 persoane (0,4%) în raport cu nivelul anului precedent. Totodată, planul de înmatriculare aprobat de către Guvern n-a fost realizat integral, rămânând neacoperite 1336 locuri de studii (-6%). Astfel, cu finanțare bugetară la Ciclul I au fost înmatriculate 6640 persoane, în diminuare cu 345 persoane (4,9%) în raport cu planul stabilit de către Guvern, fiind în același timp în scădere cu 418 persoane (5,9%) și față de anul 2009. Numărul studenților înmatriculați pe bază de contract a constituit, în total, 14510 persoane, fiind cu 991 persoane (-6,4%) mai mic față de planul aprobat, totodată, fiind în creștere cu 262 persoane (2,5%) față de anul 2009.

Tabelul 2.9. Înmatricularea în învățământul superior, 2005/06 – 2009/10

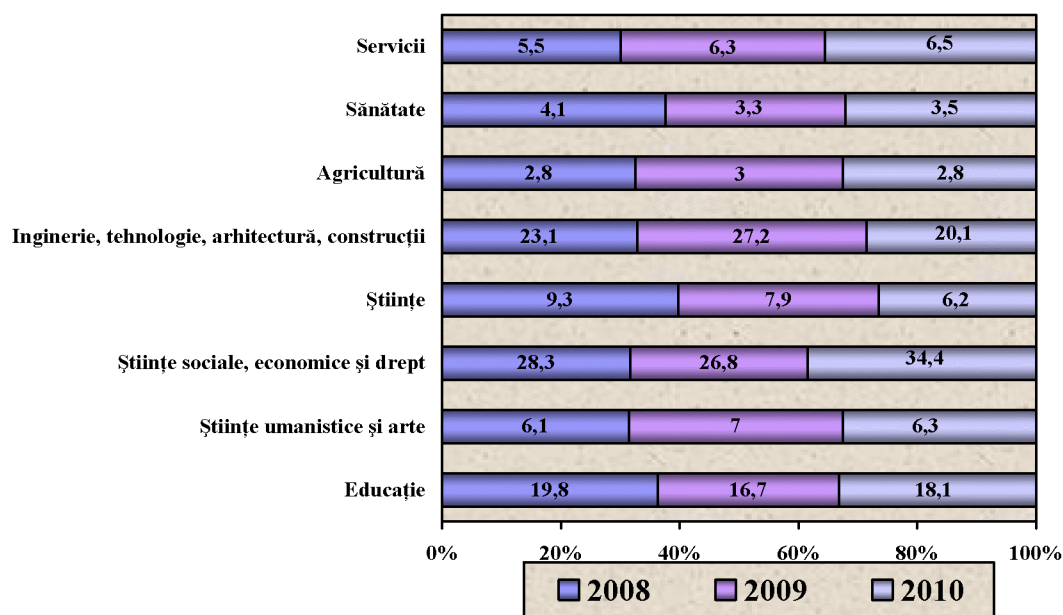
	Înmatriculați (persoane)				
	total	în instituțiile de stat	din care:		În instituțiile nestatale
			contract	buget	
2005/06	34.553	29.154	22.376	6.778	5.399
2006/07	25.854	22.414	14.908	7.506	3.440
2007/08	23.767	20.314	12.167	8.147	3.453
2008/09	29.122	24.730	13.173	11.557	4.392
inclusiv:					
Ciclul I, medicina și farmacia	23.889	20.321	10.303	10.018	3.568
Ciclul II	5.233	4.409	2.870	1.539	824
2009/10	27.075	22.718	13.198	9.520	4.357
inclusiv:					
Ciclul I, medicina și farmacia	21.243	17.607	10.549	7.058	3.636
Ciclul II	5.832	5.111	2.649	2.462	721
2010/11	27.895	23.128	13.601	9.527	4.767
inclusiv:					
Ciclul I, medicina și farmacia	21.150	17.451	10.811	6.640	3.699
Ciclul II	6.745	5.677	2.790	2.887	1.068

Sursa: BNS

În instituțiile de învățământ de stat au fost înmatriculați 17451 studenți la Ciclul I, în scădere cu 0,9% față de anul 2009, iar în instituțiile nestatale au fost înmatriculate 3699 persoane, în creștere cu 63 persoane (1,7%) față de anul precedent.

În anul de studii 2010/2011, comparativ cu anul de studii 2009/10, se atestă o creștere cu 27,9% a numărului de studenți înmatriculați la științe sociale, economie și drept la Ciclul I, precum și o diminuare a numărului persoanelor înmatriculate la inginerie, tehnologii, arhitectură, construcții (cu 26,3%), științe ale naturii, științe exacte (cu 20,9%).

Figura 2.10. Structura studenților înmatriculați conform domeniilor fundamentale (ciclul I) în anii de studii 2008-2010

II. În instituțiile de învățământ superior, la Ciclul II (masterat), în anul de studii 2010-2011 au fost înmatriculate 6745 persoane, în creștere cu 15,7% față de anul precedent, din care 2887 persoane – cu finanțare bugetară, ceea ce depășește cu 4% planul de înmatriculare aprobat de către Guvern, fiind, totodată în creștere cu 5,3% și față de anul 2009.

În instituțiile de învățământ de stat au fost înmatriculate 5677 persoane (în creștere cu 11,1% față de anul precedent). În sectorul nestatal au fost înmatriculate 1068 persoane, fiind înregistrată o majorare semnificativă cu 347 persoane sau 48,1% față de anul precedent.

Ca și în învățământul superior de licență (ciclul I), se atestă o creștere cu 22,3% a numărului de studenți înmatriculați la științe sociale, economie și drept.

III. În învățământul mediu de specialitate (colegii) în anul 2010 au fost înmatriculate 9121 persoane (Tabelul 2.10.), prezentând o scădere cu 3,5% față de anul precedent, inclusiv: 5507 elevi – cu finanțare bugetară (60,4%) și 3614 elevi (39,6%) pe bază de contract. Comparativ cu planul de înmatriculare aprobat de către Guvern pentru anul 2010, în colegii au fost înmatriculați cu 1269 elevi mai puțini (-12,2%). Totodată, numărul de cereri pe parcursul ultimilor ani s-a menținut la nivelul de 139 la 100 înmatriculați.

Majoritatea elevilor din învățământul mediu de specialitate au fost înmatriculați în colegiile de stat (91,9%).

În funcție de nivelul de studii al persoanelor înmatriculate se constată, că 81,0% din acestia au fost înmatriculate în baza studiilor gimnaziale, 12,3% – în baza studiilor liceale, 6,2% – în baza studiilor medii de cultură generală, iar 0,5% – în baza studiilor secundare profesionale.

Tabelul 2.10. Înmatricularea în instituțiile de învățământ mediu de specialitate, 2005-2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Înmatriculați, persoane	10734	9892	10135	10702	9454	9121
instituții de stat	9823	9109	9327	9772	8690	8385
instituții nestatale	911	783	808	930	764	736

Sursa: BNS

Comparativ cu anul de studii 2009 se atestă creșterea ponderii elevilor înmatriculați în baza studiilor gimnaziale (cu 1,6 p.p.) și micșorarea ponderii celor înmatriculați în baza studiilor medii de cultură generală (cu 1,3 p.p.).

Cele mai solicitate grupe de specialități sunt: economia (13,4% din total înmatriculați),

medicina (11,4%), transporturi (8,2%), pedagogia (7,5%), servicii (6,6%), construcții (5,1%), mecanica (4,9%), informatica (4,1%), etc. Pentru aceste grupe de specialități au fost înregistrate ponderi mai mari pentru elevii înmatriculați pe bază de contract: servicii (76,7% din elevii înmatriculați în această grupă), transporturi (64,4%), economie (54,9%), informatică (53,6%).

IV. În învățământul secundar profesional în anul 2010 au fost înmatriculate 14168 persoane (Tabelul 2.11.), fiind în creștere cu 5,8% față de anul precedent, din care majoritatea elevilor - 13454 persoane au fost înmatriculați cu finanțare de la bugetul de stat, înregistrând, totodată, o majorare cu 6,8% față de înmatricularea efectivă din anul 2009. Din numărul total de elevi, 18,3% au fost înmatriculați în școli de meserii și 81,7% - în școli profesionale, iar proporția celor înmatriculați din localitățile rurale a constituit 71,7 la sută.

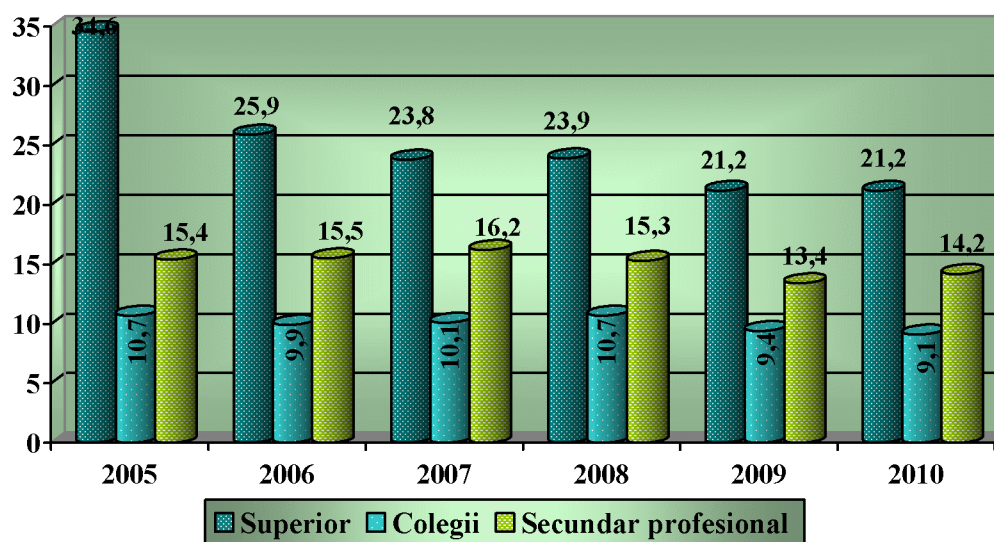
Tabelul 2.11. Înmatricularea în instituțiile de învățământ secundar profesional, 2005-2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Înmatriculați, persoane	15424	15494	16242	15320	13390	14168
Școli de meserii	4003	3725	3221	3200	2465	2587
Școli profesionale	11421	11769	13021	12120	10925	11581

Sursa: BNS

Totodată, ca și anii precedenți, cele mai solicitate de către tineri la înmatriculare au fost meseriile: lăcătuș la repararea automobilelor (11,4% în 2010 față de 7,8% în 2009), tencuitor (8,7% față de 9,5%), bucătar (8,3% față de 6,0%), cusătoreasă (8,3% față de 10,1%), electrogazosudor - montator (6,4% față de 5,5%), operator la calculatoare (5,4% la nivelul anului 2009), tîmplar (4,2% față de 4,9%), tractorist-mașinist în producția agricolă (4,1% față de 5,1%), etc.

Figura 2.11. Evoluția înmatriculării elevilor și studenților în învățământul superior, mediu de specialitate și secundar profesional, în anii 2005-2010, mii persoane

Tabelul 2.12. Realizarea de către organele centrale de specialitate a planului de înmatriculare în anul 2010 în învățământul superior, mediu de specialitate și secundar profesional

Tipul de studii/ denumirea ministerelor	2010								
	Plan			Efectiv			Devieri (+,-)		
	Total	Inclusiv		Total	Inclusiv		Total	Plan	
		Buget	Contract		Buget	Contract		Buget	Contract
Înmatriculări - total	50051	28840	21211	51184	28488	22696	1133	-352	1485

1. Învățământ superior-ciclul I	22486	6985	15501	21150	6640	14510	-1336	-345	-991
a) Instituții de stat	18386	6985	11401	17451	6640	10811	-935	-345	-590
Ministerul Educației	15163	5230	9933	14295	4896	9399	-868	-334	-534
Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	1590	540	1050	1551	540	1011	-39		-39
Ministerul Sănătății	750	500	250	700	500	250			
Ministerul Culturii	368	250	118	329	225	104	-39	-25	-14
Ministerul Afacerilor Interne	290	240	50	290	243	47		3	-3
Ministerul Apărării	150	150		161	161		11	11	
Academia de Științe	75	75		75	75				
b) Instituții nestatale	4100		4100	3699		3699	-401		-401
2. Învățământ superior-ciclul II	2775	2775		6745	2887	3858	3970	112	3858
3. Învățământ mediu de specialitate	10390	5580	4810	9121	5507	3614	-1269	-73	-1196
a) Instituții de stat	9225	5580	3645	8385	5507	2878	-840	-73	-767
Ministerul Educației	6520	3590	2930	5845	3438	2407	-675	-152	-523
Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	1180	849	189	1004	870	134	-176		-176
Ministerul Sănătății	1100	800	300	1098	800	298	-2		-2
Ministerul Culturii	375	270	105	307	268	39	-68	-2	-66
Ministerul Afacerilor Interne				81	81		81	81	
Serviciul Grăniceri	50	50		50	50				
b) Instituții nestatale	1165		1165	736		736	-429		-429
4. Învățământ secundar profesional	14400	13500	900	14168	13454	714	-232	-46	-186
a) Instituții de stat	14200	13500	700	14042	13454	588	-158	-46	-122
b) Instituții nestatale	200		200	126		126	-74		-74

Sursa: MMPSF; BNS

2.4.3. Absolvirea și plasarea în câmpul muncii

Conform cadrului normativ existent plasarea în câmpul muncii a absolvenților instituțiilor de pregătire profesională a cadrelor este prerogativa instituțiilor de învățământ de comun cu ministerele de resort, în subordinea cărora se află aceste instituții. Procesul de plasare în câmpul muncii a tinerilor specialiști cu studii universitare și colegiale a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.923 din 04.09.2001 „Cu privire la plasarea în câmpul muncii a absolvenților instituțiilor de învățământ superior și mediu de specialitate de stat”. În scopul determinării tinerilor specialiști, care și-au făcut studiile în grupele cu finanțare de la buget din instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate, să se prezinte la locurile de muncă conform repartizării, instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate de stat au fost obligate să încheie cu studenții, elevii înmatriculați la anul I de studii (cursurile de zi) în grupele cu finanțare de la buget, contracte privind instruirea și plasarea lor în câmpul muncii după absolvire în funcție de necesitățile statului.

În corespundere cu Hotărârea Guvernului nr. 1396 din 24.11.2003 „Cu privire la instruirea medicilor și farmaciștilor rezidenți și plasarea în câmpul muncii a tinerilor specialiști”, începând cu anul de studii 2003/2004, instruirea medicilor și a farmaciștilor prin studii postuniversitare în rezidențiat, cu finanțare de la bugetul de stat, se efectuează exclusiv în bază de contract individual încheiat cu Ministerul Sănătății. De asemenea, în conformitate cu actele legislative și normative în vigoare, absolvenților le sînt acordate un șir de facilități la încadrarea în câmpul muncii, în special în sectorul rural.

În anul 2010, în *învățământul superior* numărul absolvenților a constituit 28,4 mii persoane, în creștere cu 6,8% față de anul precedent. Din numărul total al absolvenților, 22,0 mii persoane (77,4% din total absolvenți) au finalizat Ciclul I; 4,6 mii - Ciclul II (16,3%) și 1,8 mii (6,3%) studiile superioare medicale /farmaceutice și PreBologna. Comparativ cu anul 2009 se

înregistrează creșterea numărului de absolvenți ai Ciclului I cu 21,1%, medicină și farmacie - cu 8,2%. Se remarcă finalizarea studiilor superioare PreBologna, 1187 absolvenți în 2010 față de 7885 persoane în 2009. Din numărul total al absolvenților, 22,4 mii (78,7%) au urmat cursurile învățământului superior din instituțiile de stat, din care 6,7 mii (30,1%) erau cu finanțare bugetară.

Conform datelor statistice, în anul 2010, *în colegii* s-au înregistrat 6,8 mii absolvenți sau cu 4,0% mai puțin față de anul precedent. Din numărul total de absolvenți, 27,0% au urmat cursurile de specialitate, ceilalți (73,0%) au urmat paralel și studiile generale. Ponderea fetelor în totalul persoanelor care au absolvit învățământul mediu de specialitate este de 55,8%. Structura absolvenților în funcție de domenii se prezintă astfel: medicina (18,0%), economia (15,8%), pedagogia (7,8%), transporturi (7,3%), informatica (5,8%), drept (4,6%), servicii (4,4%), construcții (4,3%),

Numărul absolvenților din *învățământul secundar profesional*, în anul 2010, a constituit 13,2 mii persoane, prezentând o creștere cu 3,0% față de anul precedent. Din numărul total de absolvenți, 68,3% au urmat cursurile de instruire profesională, ceilalți (31,7%) au urmat paralel și studiile generale. Școlile profesionale au fost absolvite de 10,9 mii persoane (82,6%), iar cele de meserii de 2,3 mii persoane (17,4%).

Ponderea fetelor din numărul total de persoane care au absolvit învățământul secundar profesional a fost de 31,1%. Din totalul de absolvenți, 9,4% au obținut calificarea de bucătar, 9,3% - cusătoreasă, 9,0% - lăcătuș la repararea automobilelor, 8,7% - tencuitor, 6,0% - operator la calculatoare, 5,6% - electrogazosudor-montator, 4,4% - țimplar, 4,1% - tractorist-mașinist în producția agricolă, etc.

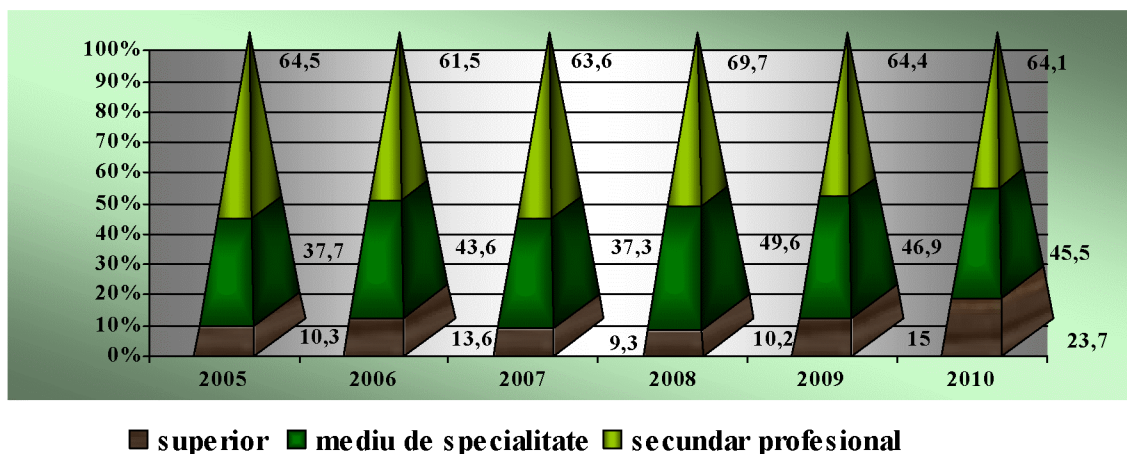
Reieșind din informația statistică disponibilă, este extrem de redus nivelul de plasare în câmpul muncii a absolvenților din anul 2010 din motivul lipsei locurilor de muncă corespunzătoare și remunerate respectiv, precum și a surplusului de absolvenți din instituțiile de învățământ superior la unele specialități, economie, juridică, etc. Tîrgul locurilor de muncă pentru Tineret și Forul meseriilor și profesiilor organizat în 2010 în incinta Palatului Republicii a oferit tinerilor specialiști posibilitatea de a negocia angajarea în câmpul muncii cu 42 de agenți economici. Au fost prestate 1000 de locuri de muncă vacante la circa 2000 de persoane din municipiu. Ca rezultat al tîrgului au fost angajate 115 persoane.

Tabelul 2.13. Evoluția numărului de absolvenți ai instituțiilor de formare profesională și plasarea lor în câmpul muncii în anii 2005-2010, persoane

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Absolvenți ai instituțiilor de învățământ superior, ciclul I	17415	16984	19972	29614	26611	28408
Inclusiv învățământ de zi	12050	11458	13263	22288	15264	19672
Din care plasați în câmpul muncii	1244	1560	1230	2273	2292	2039
<i>Ponderea lor în numărul total, %</i>	10,3	13,6	9,3	10,2	15,0	10,3
<i>Inclusiv cu finanțare bugetară, %</i>	23	39,8	19,6	19,6	23,6	23,7
Mediu de specialitate (colegii)	4906	3789	6433	6619	7075	6794
Inclusiv învățământ de zi	4535	3189	6073	6149	6650	6794
Din care plasați în câmpul muncii	1710	1391	2266	3050	3117	3087
<i>Ponderea lor în numărul total, %</i>	37,7	43,6	37,3	49,6	46,9	45,5
Secundar profesional	11274	14486	12916	12993	12854	13238
Din care plasați în câmpul muncii	7268	8910	8221	9059	8277	8481
<i>Ponderea lor în numărul total, %</i>	64,5	61,5	63,6	69,7	64,4	64,1

Sursa: BNS

Figura 2.12. Ponderea plasării în câmpul muncii a absolvenților învățământului superior, mediu de specialitate (colegii) și secundar profesional în anii 2005-2010

Conform datelor Biroului Național de Statistică cu privire la plasarea în câmpul muncii a tinerilor specialiști (promoția 2009), din 26,6 mii absolvenți în timp de 1 an de zile după absolvire s-au angajat în câmpul muncii doar 3883 persoane, ceea ce înregistrează o rată de ocupare de circa 14,6%. Cel mai mult au fost angajați absolvenții care au absolvit domeniile „Științe sociale, economice și drept” (1697 persoane), „Educație” (896 persoane) precum și „Inginerie, tehnologii de prelucrare, arhitectură și construcții” (507 persoane). Cele mai multe persoane au fost angajate la specialitățile: „Drept” (411 persoane), „Finanțe și bănci” (365 persoane), „Contabilitate” (269 persoane), „Științe ale educației” (190 persoane), „Medicină generală” (225 persoane). Cel mai mic număr de absolvenți angajați s-a înregistrat la domeniile: „Agricultura” (50 persoane), „Științe umanitare și arte” (113 persoane), „Științe” (117 persoane), iar la un șir de specialități, precum: sunt „Științele solului”, „Astronomie”, „Ingineria și tehnologia transportului feroviar”, „Protecția plantelor”, „Protecția mediului” s-a înregistrat cel mai jos nivel de ocupare, fiind angajat doar câte un absolvent.

2.5. Migrația forței de muncă

Gestionarea migrației de muncă se efectuează în conformitate cu prevederile instrumentelor internaționale ratificate de Republica Moldova, acordurile încheiate în domeniu, precum și prevederile Legii cu privire la migrația de muncă nr. 180 din 10.07.2008, Legii privind regimul străinilor în Republica Moldova nr. 200 din 16 iulie 2010, precum și ale altor legi.

2.5.1. Imigrarea în Republica Moldova a cetățenilor străini și apatrizilor

În conformitate cu prevederile articolului 13 din Legea cu privire la migrația de muncă, cetățenii străini și apatrizii pot fi angajați în câmpul muncii în limita cotei de imigrare în scop de muncă, stabilită anual de Guvern. Pentru anul 2010 aceasta a constituit 1300 persoane.

Pe parcursul anului 2010 de către Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, instituția abilitată să acorde și/sau să prelungească dreptul la muncă, a fost acordat dreptul la muncă pentru 707 cetățeni străini, inclusiv în limita cotei de imigrare: administratori – 152 persoane, persoane cu funcții de răspundere (director adjunct, manager etc.) – 186, constructori – 72, pedagogi – 34, ingineri maiștri – 66.

2.5.2. Emigrarea cetățenilor Republicii Moldova în scop de muncă

Datele obținute prin Ancheta Forței de Muncă în gospodăria atestă că numărul persoanelor declarate plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru în anul 2010 a constituit 311 mii persoane. Distribuită pe sexe reflectă că, ponderea majoritară a lucrătorilor migranți îi revine bărbaților – 198 mii de persoane, iar dezagregat pe medii de reședință această pondere este deținută de persoanele din mediul rural - 143,3mii. Majoritatea persoanelor plecate sînt căsătorite, fiind cuprinse între vîrstele de 25-34 ani și 35-44 ani.

Aceste tendințe sînt confirmate și prin datele statistice care reflectă că ponderea migranților cu studii medii generale (liceale) și profesionale este mai mare decît cea cu studii superioare și medii de specialitate.

Tabelul 2.14. Populația de 15 ani și peste, aflată la lucru sau în cautare de lucru în străinătate, după nivelul de instruire, sex și mediul de reședință

Nivel de instruire	Total pe republică	Urban	Rural
Bărbați	198,0	54,7	143,3
Femei	113,0	35,9	77,1
Superior			
Bărbați	15,6	8,6	7,1
Femei	17,6	9,6	8,0
Mediu de specialitate			
Bărbați	20,7	9,8	10,8
Femei	20,0	8,5	11,5
Secundar profesional			
Bărbați	57,5	16,4	41,1
Femei	22,0	6,8	15,3
Liceal, mediu general			
Bărbați	50,1	13,3	36,8
Femei	29,3	6,8	22,5
Gimnazial			
Bărbați	52,3	6,2	46,2
Femei	23,9	4,2	19,7
Primar sau fără școală			
Bărbați	1,8	0,5	1,3
Femei	0,1	0,0	0,1
TOTAL	311,0	90,6	220,4

Sursa: BNS

Migrația forței de muncă din Republica Moldova este orientată spre două regiuni de destinație: spre CSI, preponderent în Federația Rusă unde au emigrat 191,9 mii persoane, dintre care bărbați 147,2 mii, femei 44,7 mii și spre Europa de Vest, în special, Italia, țara de destinație pentru lucrătorii migranți plecați în UE. Spre deosebire de CSI aici ponderea femeilor este mai mare (40,1 mii persoane). Alte destinații importante sînt: Grecia - 2,5 mii; Portugalia - 5,1 mii; Israel - 8,2 mii și România - 2,3 mii. Emigrarea unui număr impunător spre Federația Rusă este determinată de intrarea fără vize, cunoașterea limbii, dar și de costurile relativ mici legate de călătorie și angajare. Accesul liber pe piața muncii din Federația Rusă creează posibilitatea reîntoarcerii după un timp relativ scurt (de la 3 luni – pînă la 1 an) și integrarea migrantului în familie și societate. Totodată, e de menționat numărul mic de cetățeni moldoveni angajați peste hotare care și-au înregistrat contractele individuale de muncă – (în anul 2010 – 332; față de 236 în anul 2009), fapt ce diminuează susținerea acestora în domeniul securității sociale.

Tabelul 2.15. Populația de 15 ani și peste, aflată la lucru sau în căutare de lucru în străinătate după țara de destinație, sex și medii de reședință

	Ambele sexe			Bărbați			Femei		
	Total pe republică	Urban	Rural	Total pe republică	Urban	Rural	Total pe republică	Urban	Rural
Toate țările	311,0	90,6	220,4	198,0	54,7	143,3	113,0	35,9	77,1
Grecia	2,5	1,0	1,5	0,8	0,3	0,5	1,8	0,7	1,0
Israel	8,2	1,6	6,6	0,8	0,2	0,5	7,4	1,3	6,1
Italia	58,6	20,1	38,5	18,5	6,3	12,2	40,1	13,8	26,3
Portugalia	5,1	1,9	3,1	3,9	1,4	2,5	1,2	0,5	0,7
România	2,3	1,6	0,6	1,8	1,3	0,4	0,5	0,3	0,2
Rusia	191,9	49,4	142,5	147,2	37,2	110,0	44,7	12,2	32,5
alte țări	42,4	15,0	27,4	25,0	8,0	17,1	17,3	7,1	10,2

Sursa: BNS

2.5.3. Politicile promovate în domeniul migrației de muncă

În scopul dezvoltării și consolidării cooperării bilaterale și multilaterale cu țările de destinație ale lucrătorilor migranți, precum și sporirii gradului de protecție a persoanelor aflate la muncă în străinătate, Republica Moldova a semnat acorduri bilaterale în domeniul muncii și migrației de muncă cu: Federația Rusă, Italia, Ucraina, Belarus și Azerbaidjan.

Pe parcursul anului 2010 au fost definitive și pregătite pentru semnare următoarele proiecte de acorduri:

- între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind colaborarea în domeniul migrației de muncă și activității provizorii de muncă a lucrătorilor migranți pe teritoriul Republicii Moldova și Federației Ruse.

- între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Italiene în domeniul migrației de muncă și a Protocolului de implementare a Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Italiene în domeniul migrației de muncă.

În scopul consolidării relațiilor de cooperare instituțională orientată spre soluționarea rapidă a problemelor ce țin de gestionarea migrației de muncă, analiza informației privind evidența lucrătorilor migranți și schimbul reciproc de acte normative în domeniu, a fost definitivat Acordul de colaborare în domeniul migrației de muncă între Ministerul Muncii, Protecției Sociale și familiei al Republicii Moldova și Serviciul Federal Migrațiune al Federației Ruse.

În vederea ajustării actelor normative la prevederile noilor legi au fost adoptate unele hotărâri de Guvern:

- nr. 62 din 4 februarie 2010, privind modificarea și abrogarea unor hotărâri ale Guvernului;

- nr. 1187 din 22.12.2010, privind implementarea Ghiseului unic de documentare a străinilor, care prevede optimizarea și simplificarea procedurii de documentare a străinilor, inclusiv a celor sosiți în scop de muncă.

Un mecanism eficient de reglementare și coordonare a procesului migrațional la nivel național și pe plan bilateral între Republica Moldova și statele Uniunii Europene îl constituie Parteneriatul de Mobilitate, care are drept scop asigurarea caracterului legal al migrației, îmbunătățirea impactului migrației asupra dezvoltării, precum și promovarea politicii de reîntoarcere, în contextul respectării drepturilor omului.

În cadrul Parteneriatului de Mobilitate se implementează Proiectul "Consolidarea capacității Moldovei de gestionare a pieței muncii și de reîntoarcere a migranților în cadrul Parteneriatului de Mobilitate cu Uniunea Europeană". Obiectivul de bază al Proiectului constă în facilitarea reintegrării

pe piața muncii din Moldova a persoanelor care se întorc voluntar sau cu forța din UE și acordarea ajutorului migranților moldoveni în folosirea în cel mai bun mod posibil a capacităților și resurselor capătate prin experiența de migrație în propriul lor beneficiu cât și pentru dezvoltarea Moldovei.

În cadrul Proiectului a fost deschis Centrul de apel - Piața Muncii, care contribuie la realizarea unuia dintre principalele obiective ale Agenției Naționale - îmbunătățirea comunicării cu diverse categorii de persoane aflate în căutarea unui loc de muncă și agenți economici, prin oferirea accesului rapid la informația din domeniul pieței muncii. Continuă să presteze servicii și cele 3 centre de informare despre piața muncii din mun. Chișinău, Bălți și or. Cahul. Totodată accesul pe internet la fișierele cu locuri de muncă vacante oferă transparență în afișarea cu autoservire a locurilor de muncă libere. Prin intermediul sălilor și posturilor de auto-ocupare s-au prestat 6678 servicii de mediere electronică și 4951 servicii telefonice.

În scopul informării cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotare cu privire la oportunitățile de reintegrare social-economică în Republica Moldova, au organizat 2 târguri de informare despre piața muncii pentru moldovenii aflați temporar cu traiul în Italia și Germania.

Un alt proiect implementat în cadrul Parteneriatului de Mobilitate este proiectul OIM „Susținerea implementării componentei de migrațiune și dezvoltare a Parteneriatului de Mobilitate Moldova-UE”. Componentele de bază a acestui Proiect constă în:

- Susținerea implementării Parteneriatului de Mobilitate UE-Moldova.
- Dezvoltarea capacităților Guvernului Moldovei în ceea ce privește programele pentru diasporă și asociațiile migranților moldoveni.
- Susținerea copiilor lăsați fără îngrijirea părinților plecați peste hotare;
- Promovarea și facilitarea reîntoarcerii și reintegrării migranților moldoveni

Un component de bază al proiectului îl constituie elaborarea Profilului Migrațional extins. Pe parcursul anului 2010 s-a constituit Grupul tehnic de lucru (GLT), a fost elaborat conceptul și au fost stabiliți termenii de referință ai profilului migrațional extins.

În vederea realizării *Planului de acțiuni privind stimularea reîntoarcerii lucrătorilor migranți moldoveni de peste hotare* (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1133 din 09.10.2008) pe parcursul anului 2010 au fost elaborate și editate pentru diseminare diferite tipuri de pliante în număr de 6400 exemplare. Pliantele sînt destinate persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și includ informații privind:

„Servicii pentru solicitanții locurilor de muncă”, care orientează persoana pentru a cunoaște ce poate solicita de la Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă;

„ABC- ul reușitei profesionale” descrie ce este scrisoarea de intenție, regulile generale pentru întocmirea scrisorii de prezentare la un patron, cum se întocmește un CV, etc.;

„Formarea profesională”, șansa de integrare socio-profesională, include informația despre oportunitățile de formare profesională în diverse domenii, cursuri organizate prin intermediul Agenției Naționale, care se organizează la cerințele pieței muncii.

În această perioadă în cadrul Planului de acțiuni a fost acordată asistență metodologică la crearea a 2 ferme de ovine, a fost acordat suport metodologic în atragerea remitențelor prin crearea fermelor mici (de familie). Totodată au fost valorificate 11,7 mil. lei fiind subvenționate echipament tehnologic și utilaj procurat a: 30 frigidere; 1 uscătorie; 1 casă de ambalare; 9 întreprinderi de procesare a cărnii; 8 întreprinderi de procesare a cerealelor; 3 întreprinderi de procesare a fructelor și legumelor; 3 întreprinderi de procesare a laptelui; 1 întreprindere de procesare a produselor oleaginoase.

Prin intermediul Programelor IFAD și RISP, în anul 2010, au fost renovate și reutilitate: 1 fermă de creștere a bovinelor; 2 ferme de creștere a porcinelor; 2 ferme de creștere a ovinelor; 6 ferme de creștere a păsărilor, inclusiv 1 incubator; 1 fermă de creștere a iepurilor; 2 abatoare moderne.

În vederea prevenirii migranților din rîndul tinerilor a continuat realizarea compartimentelor Programului Național de Abilitare Economică a Tinerilor. În cadrul PNAET s-a oferit instruire gratuită și credite comerciale rambursabile în sumă de pînă la 300 mii lei cu maturitatea de pînă la 5 ani.

Concomitent, în anul 2010 ODIMM a organizat 14 seminare de instruire în 11 localități ale republicii, în urma cărora au fost instruiți 384 de tineri, dintre care 61 (15,06%) de tineri sunt antreprenori, iar 188 (46,4%) sunt femei.

În scopul investirii remitențelor în dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova a fost elaborat și aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 972 din 18 octombrie 2010 Programul-pilot de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+1” pentru anii 2010-2012 (PARE 1+1). Programul încorporează un ajutor financiar direct și nerambursabil din partea statului, în valoare de 200.000 lei per proiect, precum și instruire, consultanță și sprijin beneficiarilor. Durata de implementare a Programului va cuprinde o perioadă de 24 de luni.

2.6. Politici salariale

Salariul este principala sursă de venit pentru satisfacerea necesităților vitale ale angajaților și familiilor lor și o formă eficientă de stimulare a muncii.

Astfel, venitul din activitatea salarială a populației în anii 2005-2010 se caracterizează prin datele ce urmează:

Tabelul 2.16. Dinamica venitului din activitatea salarială, 2005-2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Venituri disponibile medii lunare pe o persoană, lei	568,6	839,6	1018,7	1188,6	1166,1	1273,7
inclusiv: venitul din activitatea salarială în %	43,7	41,6	41,4	42,9	43,5	42,6

Sursa: Aspecte privind nivelul de trai al populației pe anii 2005-2009, 2010, Buletin statistic, BNS, Chișinău

Veniturile disponibile ale populației în anul 2010 au constituit în medie pe o persoană 1273,7 lei pe lună, fiind în creștere cu 9,2% față de anul precedent. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) veniturile populației au înregistrat o creștere de 1,7%. Din totalul plăților salariale 42,6% constituie veniturile disponibile, contribuția lor fiind în descreștere față de anul 2009 cu 2,7 puncte procentuale.

Politica salarială în anul 2010 s-a axat pe fortificarea cadrului legislativ și normativ în domeniu în scopul perfecționării și liberalizării sistemului de salarizare a angajaților din economia națională menite să asigure o creștere continuă a salariilor tuturor angajaților.

2.6.1 Sectorul real

În scopul realizării Programului de stabilizare și relansare economică a Republicii Moldova pe anii 2009-2011, precum și în scopul aducerii condițiilor de salarizare a angajaților din unitățile cu autonomie financiară, inclusiv a conducătorilor întreprinderilor de stat, în concordanță cu prevederile Legii salarizării nr. 847-XV din 14 februarie 2002, au fost aprobate modificări și completări la un șir de acte normative, prin care condițiile de salarizare a angajaților din unitățile cu autonomie financiară și a conducătorilor întreprinderilor de stat, întreprinderilor cu capital majoritar de stat și ai celor monopoliste, indicate de Guvern, au fost aduse în concordanță cu actele normative în vigoare. După consultarea cu partenerii sociali condițiile de salarizare ale conducătorilor întreprinderilor menționate se reglementează în contractele de management, încheiate între organul de conducere ierarhic superior și manageri, fără a fi reglementate prin alte acte normative.

În rezultatul negocierilor cu partenerii sociali a fost semnată Convenția colectivă (nivel național) privind cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real. Întru implementarea prevederilor Convenției, prin Hotărârea Guvernului nr.165 din 9 martie 2010 a fost stabilit cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real în mărime de 1100 lei lunar, sau cu 22 % mai mare decât mărimea precedentă (900 lei pe lună), iar pentru personalul de bază din unitățile ramurii agriculturii și silviculturii a fost negociat în cuantum de 90 % din mărimea nominală și stabilit în mărime de cel puțin 990 lei pe lună.

Salariul mediu al unui angajat din sectorul real în anul 2010 a constituit 3210,9 lei sau cu 9 % mai mult față de anul 2009.

Dinamica salariilor medii ale angajaților din ramurile sectorului real se caracterizează prin datele tabelului ce urmează.

Tabelul 2.17. Dinamica salariilor medii ale angajaților din ramurile sectorului real, 2005-2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Salariul mediu nominal al unui lucrător din economia națională , lei	1318,7	1697,1	2065,0	2529,7	2747,6	2971,7
majorarea față de anul precedent, %	x	128,7	121,7	122,5	108,6	108,2
din care:	1485,0	1830,0	2296,0	2837,6	2944,4	3210,9
în sectorul real, lei						
majorarea față de anul precedent, %	x	123,2	125,4	123,6	103,7	109,0
în sectorul bugetar, lei	992,4	1450,1	1624,5	1954,3	2406,5	2552,5
majorarea față de anul precedent, %	x	146,1	112,0	120,3	123,1	106,0
inclusiv pe ramuri:						
Agricultura, economia vînatului și silvicultura	744,0	914,5	1098,6	1484,4	1468,9	1638,6
majorarea față de anul precedent, %	x	122,9	120,1	135,1	98,9	111,6
Industria extractivă	2037,3	2623,8	3098,3	3739,7	3314,0	3389,5
majorarea față de anul precedent, %	x	128,8	118,1	120,7	88,6	102,3
Industria prelucrătoare	1651,6	1914,5	2314,1	2762,8	2800,8	3079,8
majorarea față de anul precedent, %	x	115,9	120,9	119,4	101,4	110,0
Energia electrică și termică, gaze și apă	2323,6	2872,3	3595,8	4316,4	4520,3	4856,8
majorarea față de anul precedent, %	x	123,6	125,2	120,0	104,7	107,4
Construcții	1972,8	2429,1	2967,6	3468,9	3057,3	3248,0
majorarea față de anul precedent, %	x	123,1	122,1	116,9	88,1	106,2
Comerț cu ridicata și amănuntul	1228,1	1555,2	2088,7	2530,7	2614,1	2792,7
majorarea față de anul precedent, %	x	126,6	134,3	121,1	103,3	106,8
Hoteluri și restaurante	1150,5	1384,6	1759,5	2111,9	2153,6	2315,0
majorarea față de anul precedent, %	x	120,3	127,1	120,0	102,0	107,5
Transporturi și comunicații	2142,9	2549,1	3039,5	3533,1	3653,5	3913,9
majorarea față de anul precedent, %	x	119,0	119,2	116,2	103,4	107,1
Activități financiare	3450,6	3863,3	4648,3	5446,3	5637,7	6368,2
majorarea față de anul precedent, %	x	112,0	120,3	117,1	103,5	113,0
Tranzacții imobiliare	1671,4	2051,7	2583,6	3215,6	3417,2	3755,5
majorarea față de anul precedent, %	x	122,7	125,9	124,4	106,2	109,9

Sursa: Numărul și retribuirea salariaților în anii 2005,2006,2007,2008,2009, 2010, BNS, Chișinău

În aspect ramural diferențierea nivelului salarizării este destul de pronunțată și în cea mai mare măsură reflectă situația economică din ramurile respective. În continuare cele mai mici salarii se plătesc în agricultura, silvicultura, pescuit, iar cele mai mari în activitățile financiare, energia electrică și termică, gaze și apă, transporturi și comunicații. Totodată, diferențierea excesivă treptat se reduce, odată cu dezvoltarea reglementării salarizării prin intermediul parteneriatului și dialogului social tot mai pronunțat devine procesul omogenizării, uniformizării salariilor. Astfel, dacă în anul 2005 raportul dintre ramura cu cele mai mici salarii și ramura cu cele mai mari salarii constituia 1:4,6, apoi în anul 2010 raportul în cauză este de 1:3,9.

Repartizarea salariaților după mărimea salariului conform investigației din septembrie 2009 și septembrie 2010 se caracterizează prin datele tabelului ce urmează.

Tabelul 2.18. Mărimea salariului conform investigației din luna septembrie, 2009-2010

	Total		Sectorul real		inclusiv pe ramuri:								Sectorul bugetar	
	2009	2010	2009	2010	agricultura		industria		comerțul		transporturi și comunicații		2009	2010
					2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010		

Efectivul de personal care a lucrat luna întreagă, mii persoane	423,5	423,3	249,6	251,2	31,8	29,0	65,2	66,6	37,2	37,4	24,8	25,9	173,9	172,1
Procentul angajaților cărora li s-a calculat salariul în mărime de:														
pînă la 600 lei	0,6	0,4	0,9	0,6	5,0	3,8	0,0	0,1	0,4	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
600,01 – 800 lei	7,6	6,3	3,9	2,5	17,0	13,7	1,3	0,4	2,5	1,2	1,1	0,9	12,9	11,8
800,01 – 1200 lei	16,5	13,9	15,5	12,1	22,8	23,3	11,4	8,4	22,3	15,9	15,0	8,5	18,0	16,5
1200,01 – 1600 lei	13,4	12,9	14,1	14,3	17,8	17,6	11,8	11,7	18,3	18,1	11,8	15,8	12,3	10,9
1600,01 – 2000 lei	11,5	11,0	12,2	11,9	13,0	13,2	10,8	9,9	14,4	15,0	8,6	7,6	10,6	9,7
2000,01 – 2500 lei	11,9	11,7	12,1	12,4	10,1	10,9	12,8	12,0	11,7	13,3	10,2	11,8	11,5	10,6
2500,01 – 3000 lei	10,0	10,4	10,2	10,3	6,2	6,7	12,5	11,3	8,5	9,8	10,0	9,5	9,8	10,5
3000,01 – 3500 lei	8,1	8,8	7,6	7,9	3,4	4,1	10,0	9,5	5,5	6,7	7,7	8,2	8,6	10,1
3500,01 – 4000 lei	6,4	7,3	5,9	6,6	1,7	2,0	7,8	8,8	4,4	4,9	7,0	7,1	7,2	8,2
4000,01 – 5000 lei	6,5	7,7	7,0	8,1	1,6	2,1	9,2	11,0	4,5	5,8	10,3	10,0	5,7	7,2
5000,01 – 6000 lei	3,2	3,9	4,2	5,0	0,7	1,3	5,2	7,1	3,0	3,7	6,5	6,0	1,9	2,3
Peste 6000 lei	4,2	5,7	6,3	8,3	0,7	1,3	7,0	9,7	4,4	5,4	11,6	14,5	1,3	1,9

Sursa: Repartizarea personalului conform mărimii salariului calculat pentru luna septembrie 2009 și 2010, BNS, Chișinău

Conform datelor tabelului în anul 2010 procentul angajaților cu un salariu de pînă la 600 lei s-a redus cu o treime (de la 0,6% în anul 2009 pînă la 0,4% în anul 2010). Totodată, în legătură cu creșterea minimului de existență de la 1187,8 lei în 2009 pînă la 1373,4 lei în 2010 a crescut și numărul angajaților cu salariul sub nivelul minimului de existență. Astfel, în septembrie 2010 se achitau salarii sub nivelul de existență la 27% din angajați față de 24,7% în anul 2009. În agricultură în septembrie 2010 se achitau salarii sub nivelul minimului de existență la 49,6% din salariați sau cu 4,8 puncte procentuale mai mult decît în anul 2009 (44,8%). Respectiv, în sectorul bugetar - 34,9% față de 31,0%.

În același timp în anul 2009 de salarii mai mari de 4000 lei au beneficiat 17,3% - 2010 sau cu 3,4 puncte procentuale mai mult decît în anul 2009 (13,9%). Cei mai mulți salariați cu salarii peste 4000 lei activau în transporturi și comunicații - 30,5%.

2.6.2 Sectorul bugetar

În sectorul bugetar în anul 2010 nu au fost realizate măsuri de majorare a salariului, implementarea mai multor norme salariale prevăzute de Legea nr. 355-XVI din 23 decembrie 2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar fiind transferată pentru anii 2011-2013.

În perioada de referință au fost implementate mai multe măsuri de perfecționare a condițiilor de salarizare pentru unele categorii de personal din sectorul bugetar și anume:

- condițiile de salarizare pentru personalul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică și pentru personalul din Oficiile teritoriale ale Cancelariei de Stat;
- condițiile de salarizare ale cadrelor didactice pentru perioada vacanțelor pe parcursul anului școlar și ale personalului cu funcții complexe
- modul de acordare a ajutorului material funcționarilor publici și colaboratorilor aparatelor centrale ai organelor apărării naționale, securității statului și ordinii publice.

Salariul mediu lunar al angajaților din sectorul bugetar a constituit 2552,5 lei sau cu 146 lei mai mult față de anul 2009.

În ansamblu pe economia națională salariul mediu în anul 2010 a atins cuantumul de 2971,7 lei cu o creștere de 8,2% față de anul 2009. În același timp salariul real s-a majorat nesemnificativ – doar cu 0,7%.

Evoluția salariilor în ramurile sectorului bugetar se caracterizează prin datele tabelului următor.

Tabelul 2.19. Dinamica salariilor în sectorul bugetar, 2005-2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010 față de 2005, ori
Salariul mediu pe economia națională, lei	1318,7	1697,1	2065,0	2529,7	2747,6	2971,7	2,3
Salariul mediu în sectorul real, lei	1485,0	1830,0	2296,0	2837,6	2944,4	3210,9	2,2
Salariul mediu în sectorul bugetar, lei	992,4	1450,1	1624,5	1954,3	2406,5	2552,5	2,6
Ponderea salariului mediu în sectorul bugetar față de salariul mediu în sectorul real, %	66,8	79,2	70,7	68,9	81,7	79,5	X
Salariul mediu pe ramuri, lei:							
Cercetare și dezvoltare	1449,5	2010,0	2620,4	3252,9	3553,3	3738,8	2,6
majorarea față de anul precedent, %	x	138,6	100,8	124,1	109,2	105,2	X
Administrație publică	1325,7	2119,4	2394,7	2724,8	3179,8	3257,9	2,4
majorarea față de anul precedent, %	x	159,9	113,0	113,8	116,7	102,4	X
Învățământ	861,0	1188,4	1317,2	1625,8	2105,5	2328,2	2,7
majorarea față de anul precedent, %	x	138,0	110,8	123,4	129,5	110,6	X
inclusiv: cadre didactice	1206,9	1660,0	1802,4	2210,4	2934,9	3142,8	2,6
majorarea față de anul precedent, %	x	137,5	108,6	122,6	132,8	107,1	X
Sănătate și asistență socială	855,7	1196,0	1457,3	1824,4	2156,1	2184,2	2,6
majorarea față de anul precedent, %	x	139,8	121,8	125,2	118,2	101,3	X
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	551,0	785,2	980,6	1236,8	1541,0	1565,3	2,8
majorarea față de anul precedent, %	x	142,5	124,9	126,1	124,6	101,6	X

Sursa: Numărul și retribuirea salariaților în anii 2005,2006,2007,2008,2009,2010, BNS, Chișinău

Astfel, în anul 2010 de creșterea cea mai mare a salariului au beneficiat salariații din învățământ (+10,6%). Salariul mediu al cadrelor didactice (3142,8 lei) a depășit salariul mediu pe economia națională cu 5,8 %.

În anul 2010 salariul mediu în sectorul bugetar a constituit 79,5% față de salariul mediu în sectorul real.

2.7. Concluzii. Recomandări

Pe parcursul anului 2010 pe piața muncii, urmare consecințelor crizei economice, s-a păstrat tendința negativă a indicatorilor principali ai pieței forței de muncă. Creșterea numărului șomerilor, nivelul scăzut al ocupării forței de muncă (38% comparativ cu 63% în țările UE), migrația intensă a forței de muncă și sporul negativ al populației afectează grav oferta forței de muncă.

În rezultatul scăderii nivelului de ocupare și creșterii ratei șomajului, pe parcursul ultimilor doi ani a crescut considerabil numărul persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și numărul șomerilor înregistrați de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă, care a constituit 81523 persoane, comparativ cu 46230 șomeri în anul 2008 și 79241 șomeri în anul 2009.

Urmare a reducerii numărului locurilor de muncă vacante înregistrate de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă și neacceptării de către șomeri a locurilor vacante existente din cauza salariilor mici, situația pe piața muncii a devenit una încordată.

Capacitățile reduse ale agențiilor pentru ocuparea forței de muncă constituie un obstacol esențial în obținerea unui efect dorit al măsurilor de ocupare a forței de muncă realizate pe piața muncii. În pofida intensificării măsurilor active pe piața muncii, numărul șomerilor plasați în câmpul muncii de către agențiile pentru ocuparea forței de muncă a constituit doar 14,6 mii

persoane sau 18% din numărul total de 81,5 mii șomeri înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de muncă în anul 2010.

Rămîne a fi destul de pronunțată diferențierea nivelului salarizării în aspect ramural. În același timp, odată cu dezvoltarea reglementării salarizării prin intermediul parteneriatului și dialogului social, se atestă reducerea treptată a diferențierii excesive, tot mai vădit devenind procesul omogenizării, uniformizării salariilor. Astfel, în anul 2009 raportul dintre ramura cu cele mai mici salarii și ramura cu cele mai mari salarii a constituit 1:3,9 (față de 1:4,6 înregistrat în anul 2005).

Pregătirea unui număr suficient de specialiști de înaltă calificare și de muncitori calificați constituie o sarcină primordială pentru consolidarea potențialului competitiv al resurselor umane necesar unei pieți moderne de muncă. În ultimii ani s-a intensificat procesul de pregătire a cadrelor, inclusiv în sistemul secundar profesional. Totodată, tendințele în domeniul vizat rămîn deocamdată negative, constatîndu-se pasivitatea agenților economici față de organizarea instruirii resurselor umane, inclusiv a pregătirii cadrelor pentru necesități proprii, prin încheierea contractelor cu instituțiile de învățămînt superior, mediu de specialitate și secundar profesional.

Pe piața muncii se păstrează dezechilibrul între cererea și oferta forței de muncă, situația fiind agravată și de nivelul scăzut de pregătire a forței de muncă. Astfel, din numărul total de 81,5 mii șomeri, înregistrați în anul 2010 la agențiile pentru ocuparea forței de muncă, 46% au fost șomeri fără experiență, stagiul de muncă sau fără profesie și necesită o pregătire profesională pentru a putea fi plasați în cîmpul muncii.

Nivelul scăzut de dezvoltare a infrastructurii în localitățile rurale și lipsa locurilor de muncă, contribuie în continuare la migrația intensă a forței de muncă din localitățile rurale spre cele urbane, creîndu-se un surplus al forței de muncă în localitățile urbane.

Soluționarea problemelor menționate poate fi asigurată prin:

- susținerea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, în special în mediul rural, întrucît acestea constituie sectorul de bază care generează locuri de muncă pentru economia țării. Politicile de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii în localitățile rurale trebuie să se axeze pe asigurarea accesului întreprinderilor mici și mijlocii la finanțarea accesibilă (credite în condiții preferențiale), inclusiv echipament în leasing, precum și dezvoltarea spiritului antreprenorial în rîndul populației;
- sporirea eficienței și motivării muncii prin majorarea salariilor plătite și avansarea în carieră;
- consolidarea capacităților umane și finanțarea agențiilor pentru ocuparea forței de muncă în scopul asigurării prestării de către acestea a unor servicii adaptate la necesitățile reale ale persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă;
- implementarea unui sistem eficient de orientare profesională în cadrul învățămîntului secundar general, informarea privind cererea și oferta pe piața muncii în scopul evitării cererii exagerate din partea viitorilor absolvenți la unele specialități și stimularea cererii la specialitățile solicitate pe piața muncii;
- ridicarea gradului de conștientizare în rîndul populației privind necesitatea și importanța instruirii pe parcursul întregii vieți, ca o condiție de bază în asigurarea competitivității forței de muncă în condițiile unei concurențe acerbe pe piața muncii.

3. ASIGURAREA SOCIALĂ

Sistemul de asigurări sociale este una din principalele instituții de protecție socială în condițiile economiei de piață, care asigură realizarea dreptului constituțional al cetățenilor la asigurare materială la bătrânețe, în caz de boală, pierdere totală sau parțială a capacității de muncă, șomaj ș.a. El acoperă, de regulă, toți rezidenții Republicii Moldova, din care o parte (cei încadrați în câmpul muncii) plătesc contribuții de asigurare, iar alții beneficiază de prestațiile sistemului (pensii, indemnizații, etc.). Rolul principal al schemei de asigurări este de a garanta venitul asiguratului în cazul pierderii lui, ca urmare a îmbolnăvirii, șomajului, vârstei înaintate, etc. Cuantumul mijloacelor acordate este condiționat de durata stagiului de cotizare (muncă), mărimea salariului, gradul de pierdere a capacității de muncă și de alți factori, fiind reglementat prin cadrul juridic respectiv.

3.1. Sistemul public de asigurări sociale de stat. Aspecte generale

Sistemul public de asigurări sociale de stat este parte integrantă a sistemului de protecție socială, avînd ca obiectiv principal acordarea unor prestații în bani persoanelor asigurate aflate în imposibilitatea obținerii veniturilor salariale în urma anumitor situații de risc (incapacitate temporară sau permanentă de muncă, maternitate, bătrînețe, șomaj, etc.).

Organizarea și funcționarea sistemului de asigurări sociale este bazată pe următoarele principii fundamentale:

- *principiul unicității*, conform căruia statul organizează și garantează activitatea sistemului public de asigurări în corespundere cu normele de drept unice;
- *principiul egalității*, care asigură tuturor participanților la sistemul public - contribuabili și beneficiari - tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește realizarea drepturilor și executarea obligațiilor prevăzute de legislație;
- *principiul solidarității sociale a generațiilor*, conform căruia participanții la sistemul public își asumă conștient și reciproc obligații și beneficiază de dreptul pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege;
- *principiul obligativității*, potrivit căruia persoanele fizice și juridice au obligația de a participa la sistemul public;
- *principiul contributivității*, conform căruia fondurile de asigurări sociale se formează în baza contribuțiilor datorate de către persoanele fizice și juridice - participanți ai sistemului public de asigurări sociale.

Sistemul public de asigurări sociale se bazează pe colectarea contribuțiilor de asigurări sociale de stat de la angajatori și persoanele asigurate și pe distribuirea prestațiilor către beneficiari.

3.2. Analiza sistemului de pensii de asigurări sociale

3.2.1. Contextul demografic

Datorită tendințelor demografice nepromițătoare ce au provocat reducerea populației la începutul anilor '90 ai secolului trecut, populația Republicii Moldova a scăzut de la ultimul recensămînt (2004) cu 77,0 mii persoane, situația demografică cunoscînd o evoluție nefavorabilă.

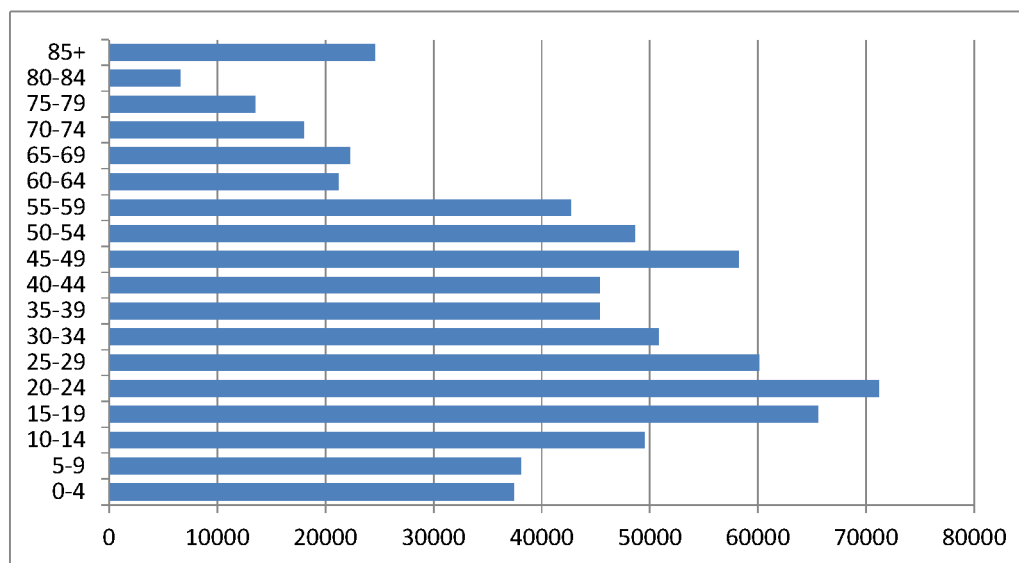
Aceste evenimente, care însumează caracteristicile unui declin demografic, se datorează emigrării masive a populației și sporului natural negativ. Evoluția negativă a acestorași variabile a cauzat accelerarea procesului de îmbătrînire demografică a populației.

Conform datelor BNS, numărul populației stabilite la 01.01.2011 a constituit 3560,4 mii persoane, dintre care 1481,6 mii (41,6%) - populația urbană și 2078,7 mii (58,4%) - cea rurală, 51,9% - femei și 48,1% - bărbați.

Structura pe vârste a populației denotă un proces de îmbătrînire demografică. Vîrsta medie a populației s-a majorat de la 33,4 ani în anul 2000, pînă la 36,3 ani în anul 2010. Comparativ cu 01.01.2000, în 2010 s-a redus ponderea populației tinere (0-15 ani) de la 25,7% la 18,2% în totalul

populație și a crescut ponderea populației vîrstnice de 57/62 ani și peste de la 14,4% la 15,3% în totalul populației.

Figura 3.1. Distribuția populației stabile după grupe de vîrstă în anul 2010, persoane

Sursa: BNS

Coeficientul îmbătrînirii populației constituie 14,4%, procesul de îmbătrînire fiind mai accentuat în localitățile rurale, unde ponderea vîstnicilor de 60 ani și peste este de 15,2%, față de 13,2% în mediul urban. Speranța de viață la naștere calculată pentru populația totală în anul 2010 a constituit 69,2 ani. Pentru populația din mediul rural acest indicator este cu 3 ani mai mic decît pentru persoanele din mediul urban. Dezagregată pe criteriu de gen, speranța de viață la naștere a bărbaților este mai mică cu 8,4 ani față de cea a femeilor (65,01 ani – bărbați, 73,4 ani – femei). Speranța de viață la vîrsta de pensionare constituie 20,52 ani la femei și 13,88 ani la bărbați.

Riscurile evoluției demografice nefavorabile au un impact direct asupra sistemului public de asigurări sociale. Printre cele mai însemnate riscuri pentru sistemul de asigurări sociale, pot fi menționate:

- majorarea numărului de pensionari de limită de vîrstă în următorii ani pe seama generațiilor născute în anii 1948 - 1952, care sînt de 2-3 ori mai numeroase decît generațiile precedente;
- diminuarea ofertei forței de muncă tinere, care parțial, din diverse motive nu intră pe piața muncii;
- îmbătrînirea/diminuarea forței de muncă și problemele productivității muncii, insuficiența capitalului uman pentru dezvoltarea durabilă a țării.

Rezultatele obținute în urma modelării indicatorilor demografici pe termen mediu și lung (anii 2025, 2050) reflectă o scădere și îmbătrînire continuă a populației. Populația în vîrstă aptă de muncă urmează să înregistreze o scădere de pînă la jumătate din valorile actuale și astfel rata de împovărare demografică de către persoanele în vîrstă se va dubla, iar potrivit unor scenarii pesimiste chiar se va tripla.

Tabelul 3.1. Dinamica populației și a beneficiarilor de pensii și indemnizații, 2006-2010, mii pers.

	2006	2007	2008	2009	2010
Numărul populației stabile	3589,9	3581,1	3572,7	3567,5	3560,4
Numărul populației sub 15 ani (medie pe an)	720,6	721,1	687,1	666,2	649,1
Numărul populației ce a depășit 57 ani -femei, 62 ani - bărbați	506,7	526,1	530,1	536,7	543,4

Numărul total al beneficiarilor cărora li se calculează plăți sociale, din care:						
1) Pensionari total, inclusiv pentru limită de vîrstă (condiții generale și avantajoase)		621,4	619,4	621,4	624,6	627,1
		453,7	452,2	455,2	457,9	460,5
2) Beneficiari de indemnizații	Achitate din BASS	419,3	399,4	424,7	460,3	466,1
	Achitate din BS	95,3	87,6	84,9	85,9	44,6

Sursa: BNS, CNAS.

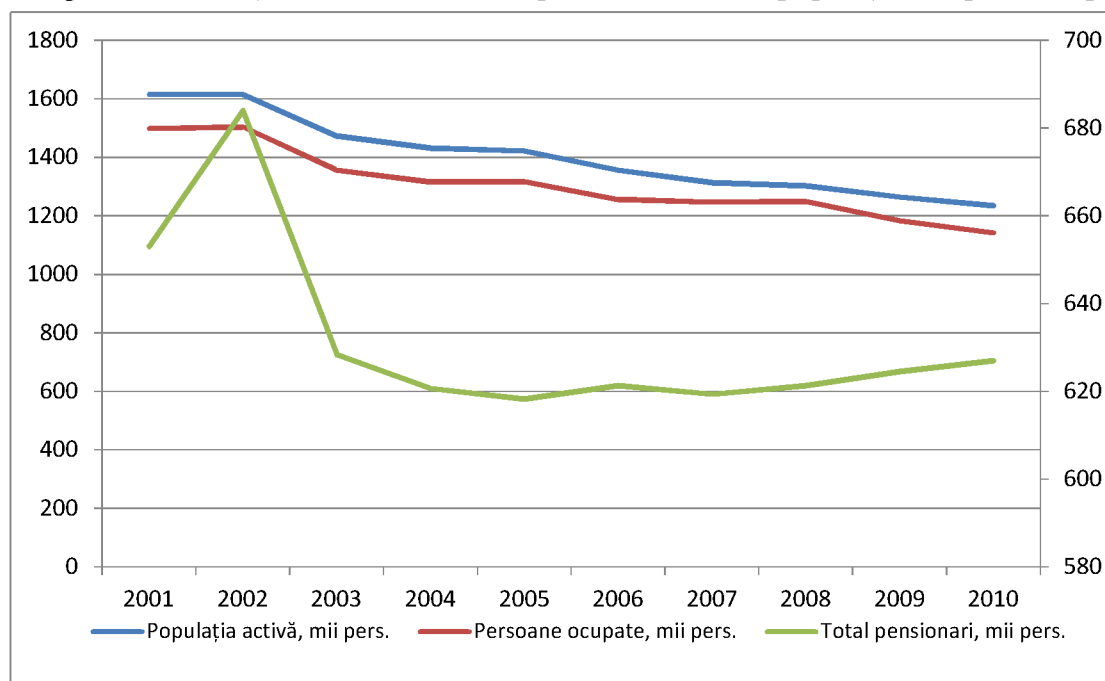
Gradul de acoperire a populației stabile ce a depășit vîrsta de pensionare în 2010 și care beneficiază de pensii pentru limită de vîrstă, reprezintă 84,7%. Diferența față de numărul populației ce a depășit vîrsta de pensionare se explică prin existența altor categorii de pensionari, neincluși în sistemul public de asigurări sociale, precum și de existența unor persoane ce nu întrunesc stagiul minim necesar pentru realizarea dreptului la pensie pentru limită de vîrstă, care la rîndul său, beneficiază de alocație socială de stat pentru persoanele vîrstnice.

3.2.2. Evoluția numărului pensionarilor

În anul 2010, numărul total al pensionarilor a constituit 627,1 mii persoane, majorîndu-se, în comparație cu anul 2009, cu 2600 persoane sau cu 0,4% (Tabelul 3.1).

Pe parcursul anilor 2001-2010, numărul populației active și al persoanelor ocupate s-a redus, cu 30,1% și 31,1% respectiv, în timp ce numărul total al pensionarilor a scăzut doar cu 4,1%. Acest fapt a condus la creșterea presiunii financiare asupra persoanelor ocupate în economie.

Figura 3.2. Evoluția numărului total al pensionarilor și al populației ocupate, mii pers.

Sursa: BNS

Tabelul 3.2. Raportul dintre populația activă/ocupată și pensionari, 2001-2010

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Populația activă, mii pers.	1616,7	1615,0	1473,6	1432,5	1422,3	1357,2	1313,9	1302,8	1265,3	1235,4
Persoane ocupate, mii pers.	1499,0	1505,1	1356,5	1316,0	1318,7	1257,3	1247,2	1251,0	1184,3	1143,4

Total pensionari, mii pers.	653,0	684,1	628,5	620,7	618,3	621,4	619,4	621,4	624,6	627,1
Raportul dintre populația activă și pensionari	2,5	2,4	2,3	2,3	2,3	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0
Raportul dintre persoane ocupate și pensionari	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	1,9	1,8

Sursa: BNS

Coeficientul poverii de pensionare reprezintă raportul dintre numărul plătitorilor contribuțiilor și numărul beneficiarilor de pensii. Cu cât este mai mare numărul persoanelor angajate în câmpul muncii, iar numărul pensionarilor mai mic, cu atât este mai înaltă stabilitatea financiară a sistemului de pensii.

Pentru funcționarea stabilă a sistemului de asigurare cu pensii de tip *pay as you go*, precum este categorisit și sistemul public de asigurări sociale existent în Moldova, este necesară menținerea raportului dintre numărul contribuabililor și cel al pensionarilor în jur de 4/1-5/1. Dacă în anul 2001 raportul dintre pensionari și persoane ocupate era 1:2,3, către anul 2010 acesta s-a redus pînă la 1:1,8. În această situație se evidențiază necesitatea unor schimbări parametrice ale sistemului de pensii.

Tabelul 3.3. Numărul pensiilor (pensionarilor) pe categorii, 2006-2010

Categoria pensiei	Numărul pensiilor				
Pensii stabilite în conformitate cu:	2006	2007	2008	2009	2010
I. Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat - total, din care:	615172	613490	616122	619801	622796
pentru limită de vîrstă (în condiții generale și avantajoase)	453793	452262	455229	457920	460501
din rîndul membrilor de Guvern	84	84	85	84	86
din rîndul deputaților	108	116	117	129	201
din rîndul funcționarilor publici	4773	5266	5562	5795	6119
din rîndul primarilor, președinților și vicepreședinților consiliului raional	317	354	387	411	435
vechime în muncă (lucrători ai aviației civile, lucrători ai transportului feroviar, artiști, geologi)	642	713	713	709	707
de invaliditate	125676	126538	128145	130227	131348
de urmaș	29779	28157	25884	24526	23399
II. Pensii stabilite în conformitate cu alte legi - total din care:	6230	5943	5278	4769	4389
din rîndul lucrătorilor vamali	33	24	20	19	18
participanții la lichidarea avariei de la Cernobil	2203	2187	2168	2136	2110
conform legii militarilor	922	1436	1374	1302	1216
pentru vechime în muncă (lucrătorii medicali, pedagogii)	3343	1901	1310	862	575
din rîndul procurorilor și judecătorilor	371	395	406	450	470
III. Pensii total (I+II)	621402	619433	621400	624570	627185

Sursa: CNAS

Numărul pensionarilor care beneficiază de pensie de invaliditate în 2010 a constituit 131 mii persoane, în comparație cu 2009 acesta s-a majorat cu 1121 persoane sau cu 0,9%. Numărul beneficiarilor de pensii de urmaș a scăzut cu 1127 persoane în anul 2010 față de anul 2009.

Tabelul 3.4. Numărul pensiilor nou-stabilite, 2006-2010

Categorია pensiei	Numărul pensiilor				
	2006	2007	2008	2009	2010
Pensii stabilite în conformitate cu:					
I. Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat - total, din care:	39272	39120	40838	38149	35899
pentru limită de vîrstă (în condiții generale și avantajoase)	26608	26076	27988	25815	24836
din rîndul membrilor de Guvern	2	8	3	3	7
din rîndul deputaților	8	8	7	14	71
din rîndul funcționarilor publici	626	791	778	823	795
din rîndul primarilor, președinților și vicepreședinților consiliului raional	41	48	43	39	40
vechime în muncă (lucrători ai aviației civile, lucrători ai transportului feroviar, artiști, geologi)	17	498	40	32	23
de invaliditate	9537	9646	9876	9515	8366
de urmaș	2433	2045	2103	1908	1761
II. Pensii stabilite în conformitate cu alte legi - total din care:	41	681	135	132	74
din rîndul lucrătorilor vamali	-	-	-	-	-
participanții la lichidarea avariei de la Cernobil	36	36	26	31	18
conform legii militarilor	5	619	73	44	22
pentru vechime în muncă (lucrătorii medicali, pedagogii)					
din rîndul procurorilor și judecătorilor	-	26	36	57	34
III. Pensii total (I+II)	39313	39801	40973	38281	35973

Sursa: CNAS

Numărul pensiilor pentru limită de vîrstă nou-stabilite în 2010 comparativ cu anul 2009 s-a micșorat cu 979 persoane sau cu 3,9%. Numărul pensiilor de urmaș nou-stabilite s-a micșorat cu 147 persoane în anul 2010 față de anul 2009, iar numărul pensiilor de invaliditate nou-stabilite s-a micșorat cu 1149 persoane în anul 2010 comparativ cu anul 2009 sau cu 13,7%.

3.2.3. Analiza contribuțiilor de asigurări sociale

Mărimea tarifului de asigurare socială de stat și forma acestuia este diferențiată pe categorii de contribuabili: angajatori, angajați și persoane autoangajate (persoane fizice proprietari de terenuri agricole, arendași de terenuri agricole, întreprinzători individuali și fondatori de întreprinderi individuale, deținători de patente, avocați, notari privați, persoane care au încheiat contract individual de asigurare etc.). Din anul 2006, o categorie specială de contribuabili au constituit-o angajatorii din sectorul agrar, care achită contribuții de asigurări sociale pentru persoanele ce activează în baza contractului individual de muncă.

Tabelul 3.5. Tarifele contribuțiilor de asigurări sociale de stat, 2003-2010

	Categoriile contribuabililor	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	Pentru persoanele angajate prin contract individual de muncă (angajatorul/angajatul)	29%+1%	28%+2%	27%+2%	26%+3%	25%+4%	24%+5%	23%+6%	23%+6%

2	Persoanele fizice ce-și organizează și desfășoară activitatea pe cont propriu, lei	653	705	1374	2013	2318	2920	3708	4044
3	Pentru angajatorii din agricultură (angajatorul/stat/angajat)	20%+0 %+1%	20%+0 %+2%	20%+0 %+2%	16%+4 %+3%	16%+4 %+4%	16%+4 %+5%	16%+6 %+6%	16%+6 %+6%

Sursa: Legile BASS 2003-2010

În anul 2010 contribuția individuală de asigurări sociale de stat datorată obligatoriu de salariații asigurați, angajați prin contract individual de muncă sau prin alte contracte în vederea îndeplinirii de lucrări sau prestării de servicii, de persoanele care desfășoară activitate în funcție electivă sau sunt numite în autorități executive, de notarii de stat, de judecători, de procurori, de avocații parlamentari, a constituit 6% din salariul lunar și din celelalte recompense, pe când, contribuția angajatorului constituia 23% la fondul de salarizare și la alte recompense. Astfel, tariful cumulat al contribuției de asigurări sociale de stat reprezintă 29%.

Începând cu anul 2008, baza anuală de calcul a contribuției individuale obligatorii de asigurări sociale de stat nu depășește suma de 5 salarii medii lunare prognozate pe economie înmulțită la 12. În anii precedenți baza lunară de calcul se limita la 3 salarii medii lunare prognozate pe economie.

Reforma sistemului de pensii prevede transferarea treptată a poverii ce ține de plata contribuțiilor de asigurări sociale de la angajator la angajați. Prin urmare, anual, mărimea contribuției angajatorului s-a redus cu 1%, în timp ce mărimea contribuției individuale s-a majorat cu 1%. Dacă în anul 2004 contribuția individuală constituia 1%, în anul 2005 – deja 2%, în anul 2006 – 3%, în anul 2007 – 4%, în anul 2008 – 5%, iar în anii 2009 și 2010 – 6% (Tabelul 3.5.)

Obiectivul principal urmărit prin redistribuirea treptată a tarifului de asigurare de la angajator la angajat este diminuarea poverii fiscale care va avea drept rezultate majorarea mijloacelor pentru reinvestiții și motivarea declarării veniturilor reale ale angajaților. La fel, un efect pozitiv al redistribuirii va fi și creșterea ponderii contribuțiilor individuale, ca urmare acumulându-se mijloace pentru viitoarea pensie.

Transferul sumelor pentru asigurarea socială de stat ține de responsabilitatea angajatorului. O situație dificilă în sistemul de asigurări sociale de stat s-a format din cauza ineficienței mecanismului de control asupra transferurilor din partea angajatorilor pe conturile individuale ale angajaților. Potrivit raportului de activitate al CNAS, în anul 2010 au fost eliberate 16358 extrase ale conturilor individuale ale persoanelor asigurate. Extrasele din cont se eliberează la cererea persoanelor asigurate și servesc drept sursă informativă, fapt care va reduce practica achitării salariilor în plic.

Începând cu anul 2009, proprietarii de terenuri agricole pe care le lucrează în mod individual, precum și persoanele care au arendat teren sau au dat în folosință terenuri agricole, achită contribuții de asigurări sociale în formă fixă. Pentru anul 2010 contribuția individuală a constituit 996 lei, aceasta asigurând dreptul la pensia minimă și ajutorul de deces.

Pe parcursul anului 2010 de către CNAS au fost înregistrate 1320 contracte individuale de asigurare, dintre care 1235 contracte au fost încheiate cu persoanele fizice proprietari/arendași de terenuri agricole.

De menționat faptul, că persoanele care nu sunt asigurate obligatoriu în sistemul public, pot fi asigurate benevol, în baza contractului individual încheiat cu CNAS, plătind contribuții de asigurări sociale de stat în formă fixă, care în anul 2010 a constituit 4044 lei, ceea ce acordă plătitorului dreptul la pensie minimă și la ajutor de deces.

3.2.4. Asigurarea cu pensii a lucrătorilor din sectorul agrar

Sistemul diferențiat al contribuțiilor de asigurări sociale generează un șir de probleme, care se referă, în special, la sectorul agrar. Un tarif al contribuțiilor de asigurări sociale mai scăzut, stabilit pentru angajații sectorului agrar, precum și sistemul sofisticat al contribuțiilor pentru persoanele care lucrează terenurile agricole, în combinație cu nivelul redus de acumulare a

acestora, conduce la o redistribuire esențială a mijloacelor destinate plății pensiilor în favoarea pensionarilor sectorului agrar. În aceste condiții, sistemul se confruntă cu o problemă serioasă, deoarece în urma redistribuirii ponderii activităților pe piața muncii și a scăderii continue a populației ocupate, 45,6% din pensionarii pentru limită de vîrstă, (la situația din 01.01.2011) beneficiau de pensii acordate angajaților din agricultură. În același timp, contribuțiile asiguraților din agricultură în anul 2009 au reprezentat circa 5 % din suma totală a contribuțiilor transferate în BASS.

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică 27,5% din totalul persoanelor ocupate în anul 2010 au activat în sectorul agricol. Este evidentă necesitatea acordării unor subvenții din partea bugetului de stat pentru acoperirea cheltuielilor pentru plata pensiilor acestei categorii de persoane.

La prima vedere, paradoxal, rata medie de înlocuire în agricultură în anul 2010 a constituit circa 36,5%, reieșind din pensia medie pentru limită de vîrstă pentru agricultori în cuantum de 597,53 lei și salariul mediu nominal în agricultură de 1638,6 lei. Acest fapt relevă efectele nefavorabile ale distribuției inechitabile.

Mărimea pensiei într-un anumit mod, trebuie să fie proporțională contribuțiilor achitate. Luînd în considerare faptul că pensia este asigurată în prealabil, în cazul unor contribuții joase și pensia este corespunzătoare. De regulă, aceasta nu trezește nemulțumiri în rîndurile participanților la sistemul de pensii. Nemulțumirea, însoțită de tendința eschivării de la plata contribuțiilor, apare în cazul în care în sistem nu se respectă principiile de asigurări sociale, adică are loc redistribuirea neordonată a mijloacelor de la un grup de contribuabili la altul.

De remarcat că aceasta nu se referă la redistribuirea mijloacelor între participanții la sistemul de pensii, condiționată de diferența în ceea ce privește durata vieții acestora, care are un caracter imprevizibil și reprezintă de fapt riscul asigurat. O asemenea redistribuire, de facto, reprezintă baza de asigurare și găsește înțelegere în rîndurile majorității populației.

Redistribuirea excesivă a mijloacelor în sistemul de pensii provoacă neconcordanță între mărimea contribuțiilor achitate și plățile promise (sau primite). Această discordanță este condiționată de o serie de factori, printre care și particularitățile schemei aplicate a sistemului de pensii, discordanța fiind agravată de nerespectarea principiilor sistemului de pensii.

Efectul sinergiei acestor factori contribuie la reducerea ratei de înlocuire pentru unele categorii de contribuabili (de regulă, cei mai disciplinați) și provoacă neîncrederea în sistemul de pensii și eschivarea de la plata contribuțiilor de asigurări sociale.

3.2.5. Analiza cuantumului pensiilor de asigurări sociale

Unul din indicatorii principali ce caracterizează nivelul de asigurare cu pensii, este rata de înlocuire a venitului pierdut. Rata medie de înlocuire reprezintă raportul dintre pensia medie pentru limită de vîrstă și salariul mediu. Spre regret, sistemul actual de pensii propune participanților săi un nivel de asigurare destul de modest.

Tabelul 3.6. Evoluția ratelor de înlocuire în perioada 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Salariul mediu nominal lunar, lei	1697,1	2065,0	2529,7	2747,6	2971,7
Creșterea salariului nominal mediu lunar față de anul precedent, %	128,7	121,7	122,5	108,6	108,2
Mărimea medie a pensiei pentru limită de vîrstă, lei	457,51	565,83	666,28	800,82	836,63
Creșterea pensiei medii pentru limită de vîrstă față de anul precedent, %	15,2	23,7	17,7	20,2	4,5
Indicele prețurilor de consum (mediu anual), %	112,7	112,3	112,7	100,0	107,4

Indexarea pensiilor de asigurări sociale de stat, %	15,7	20,7	17	20	4,3
Rata medie de înlocuire brută, %	26,9	27,4	26,3	29,1	28,2

Sursa: BNS, CNAS, calcule proprii.

În anul 2010 rata medie de înlocuire în economie a constituit 28,2% (cu 1 p.p. mai mică decât în anul 2009).

Descrescerea înregistrată (Tabelul 3.6.) a ratei medii de înlocuire este motivată, în mare măsură, de ritmurile înalte de creștere a salariului, deoarece în conformitate cu prevederile legislației în vigoare, pensiile se indexează în funcție de media dintre creșterea anuală a indicelui prețurilor de consum și creșterea anuală a salariului mediu pe țară pentru anul precedent. În asemenea situație are loc, inevitabil, scăderea constantă a ratei de înlocuire. Situația este agravată și de mărimea mică a pensiilor noi stabilite, fapt condiționat de specificul formulelor de pensionare. Modelarea pe termen lung demonstrează că, odată cu menținerea condițiilor actuale de funcționare a sistemului de pensionare, rata de înlocuire se va reduce și în continuare, pînă în anul 2040, iar ulterior se va stabili aproximativ la nivelul de 11-12%. Va crește esențial și diferența dintre mărimea salariului mediu calculat și mărimea medie a pensiei stabilite. În aceste condiții, pentru combaterea sărăciei în rîndurile pensionarilor, statul se va confrunta cu necesitatea actualizării suplimentare a pensiilor, fapt ce va conduce la destabilizarea sistemului de pensii.

În scopul asigurării securității economice și sociale a persoanelor beneficiare de prestații de asigurări sociale de stat, precum și pentru ajustarea puterii de cumpărare a acestora la contextul economic existent, la 01.04.2010 pensiile au fost indexate în proporție de 4,3% pentru 610187 beneficiari. Din anul 2003 și pînă în prezent au fost efectuate 8 indexări ale pensiilor: în 2003 cu 19,3%, 2004 cu 22,3%, 2005 - 18,2%, 2006 - 15,7%, 2007 - 20,7%, 2008 cu 17%, 2009 - 20%, 2010 - 4,3%. Aceste indexări au generat majorarea mărimii medii a pensiei pentru limită de vîrstă de la 166,87 lei în anul 2002 pînă la 397,18 în 2005 și pînă la 836,63 lei în 2010. Practic, în perioada anilor 2002-2010 pensia medie pentru limită de vîrstă a cunoscut o majorare de circa 5 ori.

Pensia minimă pentru limită de vîrstă pentru lucrătorii din agricultură s-a majorat de la 175,08 lei în 2004 la 529,37 lei în 2010. Pensia minimă pentru ceilalți beneficiari de pensii pentru limită de vîrstă s-a majorat de la 196,98 lei în anul 2004 la 594,62 lei în 2010. În ambele cazuri majorare pentru perioada de referință a fost de 3 ori.

Totodată, pensia medie de invaliditate a crescut de la 293,45 lei în anul 2004 pînă la 674,55 lei în 2010, majorarea fiind de 2,3 ori. Pensia medie a beneficiarilor de pensii de invaliditate de gradul I s-a majorat de la 360,48 lei în anul 2004 la 859,97 lei în anul 2010; pensia medie de invaliditate de gradul II, de la 308,9 lei în anul 2004 la 720,93 lei în anul 2010, în timp ce pensia medie de invaliditate de gradul III s-a majorat de la 192,88 lei în anul 2004 la 441,33 lei în anul 2010.

Majorări au fost efectuate și pentru pensia de urmaș de la 209,13 lei în anul 2004 pînă la 441,33 lei în 2010 sau de 2,1 ori.

Tabelul 3.7. Dinamica minimumului de existență și pensiei medii pentru limită de vîrstă, 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Minimumul de existență, total populație, lei	935,1	1099,4	1368,1	1187,8	1373,4
Minimumul de existență, pensionari, lei	800,3	943,4	1167,4	1022,8	1184,3
Cuantumul mediu al pensiei pentru limită de vîrstă, lei	457,51	565,83	666,28	800,82	836,63
Raportul dintre pensia pentru limită de vîrstă și minimumul de existență, pensionari, %	57,2	59,9	57,1	78,3	70,6

Sursa: BNS, CNAS, calcule proprii.

Cuantumul pensiei medii pentru limită de vîrstă se situează sub nivelul mărimii minimumului de existență pentru pensionari, constituind 70% din acesta în anul 2010.

Tabelul 3.8. Dinamica cuantumului pensiilor, 2006-2010

Categoria pensiei	Cuantumul pensiei				
	2006	2007	2008	2009	2010
Pensii stabilite în conformitate cu:					
I. Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat - total, din care:					
pentru limită de vîrstă (în condiții generale și avantajoase)	457,51	565,83	666,28	800,82	836,63
din rîndul membrilor de Guvern	4794,97	5574,1	6054,28	6678,16	6742,29
din rîndul deputaților	4665,62	5423,27	5873,71	6433,01	6225,28
din rîndul funcționarilor publici	1096,56	1292,19	1514,51	1800,5	1953,83
din rîndul primarilor, președinților și vicepreședinților consiliului raional	1387,92	1684,22	2015,01	2343,5	2448,13
vechime în muncă (lucrători ai aviației civile, lucrători ai transportului feroviar, artiști, geologi)	316,32	833,4	1213,15	1802,04	2213,51
de invaliditate	380,96	467,42	548,08	652,23	674,55
de urmaș	270,48	318,95	367,62	431,5	441,33
II. Pensii stabilite în conformitate cu alte legi - total din care:					
din rîndul lucrătorilor vamali	1457,15	1644,04	1786,55	2083,15	2157,22
participanții la lichidarea avariei de la Cernobîl	997,33	1197,53	1398,43	1669,9	1736,44
conform legii militarilor	94,04	474,74	668,43	731,24	730,26
pentru vechime în muncă (lucrătorii medicali, pedagogii)	224,4	269,33	314,12	376,21	392,97
din rîndul procurorilor și judecătorilor	3514,03	4015,21	4389,01	4378,41	4429,6
III. Pensii	442,26	548,3	646,42	775,54	810,86

Sursa: CNAS

Pensia medie pentru limită de vîrstă în anul 2010 a constituit 836,63 lei, comparativ cu anul 2009 aceasta s-a majorat cu 4,5%, iar comparativ cu anul 2006 de 2 ori. Mărimea medie a pensiei de invaliditate în anul 2010 a constituit 674,55 lei, comparativ cu anul 2009 aceasta s-a majorat cu 3,4%, iar mărimea medie a pensiei de urmaș în anul 2010 a constituit 441,33 lei, față de anul 2009 aceasta s-a majorat cu 2,3%. Cea mai mare pensie medie o constituie pensia membrilor de Guvern, care în anul 2010 a constituit 6742,29 lei.

3.3. Pensiile de asigurări sociale de stat

Pensia de asigurări sociale de stat reprezintă un drept bănesc convenit asiguratului, corelativ obligațiilor privind plata contribuțiilor de asigurări sociale de stat. În sistemul public de asigurări sociale, se acordă următoarele categorii de pensii:

- a) pensie pentru limită de vîrstă;
- b) pensie de invaliditate;
- c) pensie de urmaș.

Legislația în vigoare² stabilește cuantumul minim al pensiei, pentru fiecare categorie în parte.

3.3.1. Pensia pentru limită de vîrstă

Dreptul la pensie pentru limită de vîrstă se acordă dacă sînt îndeplinite cumulativ

² După 01.04.09 - Hotărîrea Guvernului nr. 197 din 10.03.2009 cu privire la indexarea prestațiilor de asigurări sociale și a unor prestații sociale de stat// Monitorul Oficial, 2009, nr. 53-54, art.237

următoarele condiții: atingerea **vârstei de pensionare** stabilită de legislație și realizarea **stagiului de cotizare** necesar.

Vârsta de pensionare. Odată cu adoptarea în anul 1998 a Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat, în Republica Moldova din anul 1999 a început creșterea treptată a vârstei de pensionare atât pentru bărbați, cât și pentru femei. Ulterior, în urma modificării Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat³, începând cu anul 2002 și pînă în prezent vârsta de pensionare constituie 62 de ani – pentru bărbați și 57 de ani – pentru femei.

În prezent, în multe state, există tendința de egalare a vârstei de pensionare pentru bărbați și femei, cum ar fi în Danemarca, Germania, Spania, Belgia – 65 de ani, Franța – 60 de ani.

Stagiul de cotizare. Stagiul de cotizare reprezintă însumarea perioadelor de activitate în care au fost plătite contribuții de asigurări. Stagiul de cotizare include perioade contributive – activitățile pe parcursul cărora persoana este supusă asigurărilor sociale, precum și perioade necontributive – perioadele care sunt asimilate stagiului de cotizare (perioada de îndeplinire a serviciului militar în termen sau cu termen redus; perioada de îngrijire a unui copil pînă la vârsta de 3 ani de către unul din părinți sau de tutore, în caz de deces al ambilor părinți; perioada în care asiguratul a beneficiat de indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, ajutor de șomaj, alocație pentru integrare sau reintegrare profesională).

Se includ în stagiul de cotizare perioadele de absență forțată de la serviciu, pentru care s-a plătit venitul asigurat și au fost achitate contribuțiile de asigurări sociale.

În afara perioadelor menționate, în stagiul de cotizare se includ următoarele tipuri de activități, realizate pînă la 1 ianuarie 1999: munca în calitate de membru de colhoz, activitatea de creație a membrilor uniunilor de creație, activitatea în calitate de slujitor și lucrător al cultelor, începând cu 1 aprilie 1992; îngrijirea unui invalid de gradul I, a unui copil invalid sub vârsta de 16 ani sau a unei persoane care a depășit vârsta de 75 de ani; perioada de studiu în instituțiile de învățămînt superior de zi; serviciul militar sau alt serviciu asimilat acestuia.

Durata stagiului de cotizare. Începând cu 1 ianuarie 1999 stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei pentru limită de vîrstă constituia pentru bărbați 26 ani și pentru femei – 22 de ani. În fiecare an următor, stagiul asigurat se majora pentru bărbați cu 1 an și pentru femei – cu 2 ani. Începând cu anul 2003 stagiul de cotizare necesar, atât pentru bărbați, cât și pentru femei, constituie 30 de ani.

Persoana asigurată care la atingerea vârstei de pensionare stabilite, nu confirmă stagiul de cotizare necesar, însă confirmă un stagiul de cotizare de cel puțin 15 ani, poate beneficia de o pensie parțială, calculată proporțional stagiului de cotizare realizat. De asemenea, legislația prevede norme care vizează persoanele care au realizat un stagiul de cotizare mai mare de 30 de ani. Astfel, pentru fiecare an de stagiul care depășește 30 de ani și în cazul depășirii vârstei de pensionare necesare mărimea pensiei stabilite se majorează cu 2% pe an din venitul mediu lunar asigurat.

În cazul în care cuantumul pensiei pentru limită de vîrstă, calculat conform legii este mai mic decît cuantumul pensiei minime pentru limită de vîrstă stabilit, se acordă pensie minimă.

Pensiile pentru limită de vîrstă se plătesc integral tuturor pensionarilor, inclusiv celor care realizează venituri pasibile de asigurări sociale de stat.

3.3.2. Pensia de invaliditate

Invaliditatea reprezintă pierderea totală sau parțială a capacității de muncă, ce se menține după expirarea perioadei de acordare a indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă și limitează posibilitatea practicării activităților generatoare de venit.

Starea de invaliditate, cauzele, gradul și timpul apariției ei se constată de Consiliul Republican de Expertiză Medicală a Vitalității în baza unor regulamente aprobate de Guvern.

În raport cu gradul de pierdere a capacității de muncă, se stabilesc trei grade de invaliditate.

Dreptul la pensie de invaliditate se stabilește asiguratului care și-a pierdut total sau parțial

³ Legea nr. 1485-XV din 22.11.2002 pentru modificarea articolului 41 al Legii nr. 156-XIV din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat// Monitorul Oficial, 2002, nr.161, art. 1264

capacitatea de muncă din cauza:

- a) unei boli obișnuite;
- b) unui accident de muncă;
- c) unei boli profesionale.

Asiguratul încadrat într-un grad de invaliditate *cauzat de o boală obișnuită* beneficiază de pensie de invaliditate dacă îndeplinește condițiile stagiului de cotizare în raport cu vârsta la data constatării invalidității:

Tabelul 3.9. Stagiul de cotizare necesar pentru stabilirea pensiei de invaliditate în funcție de vârsta asiguratului

Vârsta la data constatării invalidității	Stagiul de cotizare
Până la 23 de ani	1 an
23-26 de ani	2 ani
26-31 de ani	3 ani
Peste 31 de ani	5 ani

În cazul invalidității *cauzate de un accident de muncă sau de o boală profesională*, pensia de invaliditate se stabilește indiferent de durata stagiului de cotizare.

Cuantumul pensiei de invaliditate se calculează în raport cu gradul de invaliditate conform formulelor stabilite de Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat, care iau în considerație stagiul de cotizare și venitul mediu lunar asigurat.

În cazul în care cuantumul pensiei de invaliditate, calculat conform legii este mai mic decât cuantumul pensiei minime de invaliditate stabilit, se acordă pensie minimă de invaliditate.

Pensiile de invaliditate se plătesc integral tuturor pensionarilor, inclusiv celor care realizează venituri pasibile de asigurări sociale de stat.

3.3.3. Pensia de urmaș

Pensia de urmaș achitată din bugetul asigurărilor sociale de stat reprezintă plata lunară stabilită persoanei care a pierdut întreținătorul.

Dreptul la pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii.

Pensiile de urmaș se stabilesc:

- copiilor până la vârsta de 18 ani sau, dacă își continuă studiile în instituții de învățământ de zi (secundar, mediu de specialitate și superior), până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 23 de ani;

- soțului supraviețuitor, dacă la momentul decesului întreținătorului sau pe parcursul a 5 ani după deces, a împlinit vârsta de pensionare sau a fost încadrat în gradul I sau II de invaliditate, a avut cel puțin 15 ani de căsătorie cu persoana decedată și nu s-a recăsătorit;

- soțului supraviețuitor sau tutorelui (curatorului) care are în îngrijire copii sub vârsta de 3 ani ai întreținătorului decedat, pe perioadele de neîncadrare în muncă sau de afare în concediu pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 3 ani.

Cuantumul pensiei de urmaș se stabilește procentual din pensia întreținătorului decedat în funcție de numărul urmașilor îndreptățiți.

3.3.4. Pensiile unor categorii de cetățeni

Legislația Republicii Moldova prevede condiții speciale de stabilire a pensiilor pentru unele categorii de cetățeni (judecători, procurori, aleși locali, funcționari publici etc.). Diferența față de condițiile generale de stabilire a pensiilor constă în unele facilități acordate acestor categorii, scopul cărora a fost evidențierea și aprecierea meritelor față de stat.

Pentru a beneficia de dreptul la pensie, este necesară întrunirea următoarelor condiții:

- atingerea vârstei de pensionare, (spre ex: 50/50 ani pentru judecători și procurori, 62/57 ani pentru deputați în Parlament, membri de Guvern și aleși locali, 57/52 pentru funcționari publici);

- realizarea stagiului total de cotizare de 30 de ani, respectiv 20 de ani pentru judecători, procurori și a stagiului special de cotizare, care diferă în dependență de funcția ocupată (spre ex: 25 ani în calitate de judecător și procuror, 2 ani în calitate de deputat în Parlament și membru de Guvern, 15 ani ca funcționar public, și 8 ani în calitate de ales local).

Pensia medie a unui membru de Guvern este de 8 ori mai mare decât pensia medie pentru limită de vârstă stabilită în condiții generale, pensia medie a unui funcționar public este de 2,3 ori mai mare decât pensia medie pentru limită de vârstă.

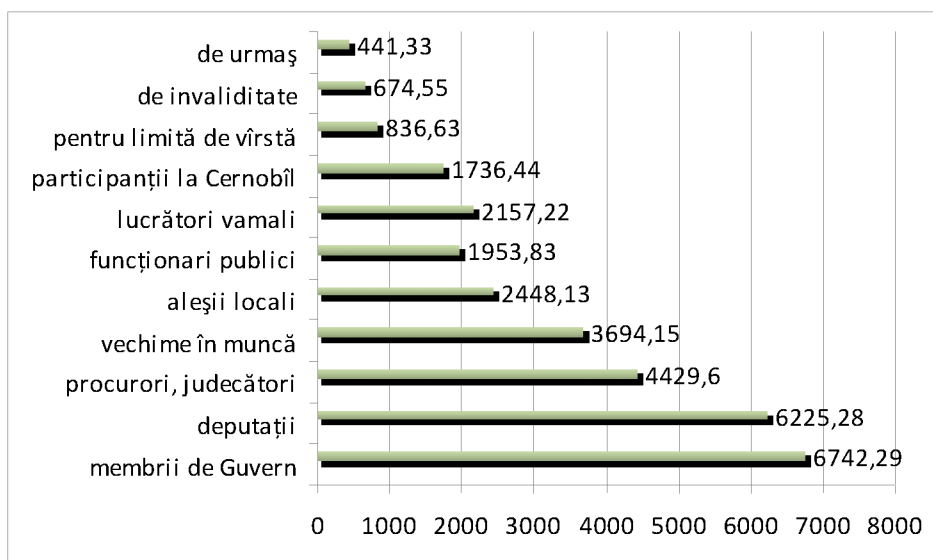
Pensiile acestor categorii de cetățeni se finanțează în proporție de 50% din contul mijloacelor bugetului asigurărilor sociale de stat și 50% din contul bugetului de stat.

În scopul respectării principiilor de bază ale sistemului public de asigurări sociale, la moment, se fac primii pași spre unificarea sistemului de pensii ce urmărește ca toți contribuabilii la sistemul public de asigurări sociale să beneficieze de dreptul la pensie pentru limită de vârstă în baza condițiilor unice. În acest sens, prin Legea nr. 100-XVIII din 28.05.2010 privind modificarea unor acte legislative, a fost modificat modul de calcul a pensiei pentru deputați și membrii de Guvern. Astfel, dacă pînă la intrarea în vigoare a Legii menționate pensia se calcula în quantum de 75% din suma tuturor plăților lunare (pentru deputați, membri de Guvern și aleși locali), în prezent pensia pentru deputați și membri de Guvern se calculează în quantum de 42% din suma tuturor plăților lunare.

Pentru alte categorii de persoane pensiile se calculează în quantum de 75% din venitul mediu lunar realizat din ultimele 60 de luni de activitate în serviciul public (pentru funcționarii publici) și în quantum maxim de 80% din salariul mediu plătit în funcția respectivă de judecător sau procuror.

Numărul total al beneficiarilor de pensii pentru unele categorii de cetățeni a constituit 7311 persoane în 2010 sau aproximativ 1,1% din numărul total al beneficiarilor de pensii.

Figura 3.3. Cuantumul pensii medii pe categorii în anul 2010, lei

3.4. Prestațiile de asigurări sociale

Sistemul public de asigurări sociale oferă tuturor participanților dreptul de a beneficia atât de o protecție pe termen lung (pensie de asigurări sociale), cât și de o protecție pe termen scurt - în cazul incapacității temporare de muncă a persoanei. Prestațiile de asigurări sociale reprezintă toate formele de plăți achitate persoanelor asigurate din Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat.

Dreptul la prestații de asigurări sociale

La prestații de asigurări sociale au dreptul asigurații domiciliați în Republica Moldova și șomerii cu drept la ajutor de șomaj. Persoana are dreptul la prestații de asigurări sociale legate de riscurile sociale de care este asigurată. Asigurații sistemului public de asigurări sociale au dreptul la următoarele prestații:

- a) indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente nelegate de muncă;
- b) prestație pentru prevenirea îmbolnăvirilor (carantină);
- c) prestație pentru recuperarea capacității de muncă;
- d) indemnizație de maternitate;
- e) indemnizație unică la nașterea copilului;
- f) indemnizație pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani;
- g) indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav;
- h) ajutor de deces.

Șomerii au dreptul la indemnizații în cazurile prevăzute de lit. a), d) și h).

3.4.1. Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă

Nota: Incapacitate de muncă - situație în care se află asiguratul ca urmare a pierderii aptitudinilor fizice, intelectuale sau a deprinderilor de muncă din cauza unei boli sau a unui accident.

Condițiile de acordare:

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă se acordă persoanelor asigurate, dacă îndeplinesc cel puțin una din următoarele condiții⁴:

- realizarea unui stagiu total de cotizare de cel puțin 3 ani;
- realizarea unui stagiu de cotizare de cel puțin 3 luni, din ultimele 12 luni anterioare producerii riscului asigurat (dacă au un stagiu total de cotizare de pînă la 3 ani);
- desfășurarea activității pe bază de contract individual de muncă pe durată determinată, inclusiv cei care muncesc la lucrări sezoniere, de cel puțin 12 luni, pe parcursul ultimelor 24 luni anterioare producerii riscului asigurat.

Perioada de acordare

Perioada pentru care se acordă indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă este de cel mult 180 de zile în cursul unui an calendaristic și începe din prima zi de concediu medical. Începînd cu a 120-a zi, indemnizația se plătește în cazul prelungirii concediului medical avizat de Consiliul de Expertiză Medicală a Vitalității. În baza posibilității recuperării capacității de muncă a persoanei și evitînd încadrarea acesteia într-un grad de invaliditate, medicul curant recurge la prelungirea concediului medical peste 180 de zile cu încă cel mult 30 de zile.

De indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă beneficiază și persoanele angajate în sectorul agrar, și cele angajate în baza contractului individual de muncă pe durată determinată. Asiguraților cu contract individual de muncă pe durată determinată ce nu depășește un an, inclusiv celor angajați la lucrări sezoniere, și șomerilor, în perioada de acordare a ajutorului de șomaj, indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă li se acordă pentru o perioadă de pînă la 30 de zile în cursul unui an calendaristic. Asiguraților cu contract individual de muncă pe durată determinată ce depășește un an, indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă li se acordă pe o durată de 180 de zile calendaristice.

⁴ Legea nr. 289-XV din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale // Monitorul Oficial, 2004, nr. 168-170, art. 773

Baza de calcul

Baza de calcul a indemnizației o constituie venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimele 6 luni calendaristice premergătoare lunii producerii riscului asigurat.

Cuquantumul lunar al indemnizației se stabilește diferențiat, în funcție de durata stagiului de cotizare:

- de pînă la 5 ani – 60% din baza de calcul stabilită;
- între 5 și 8 ani – 70% din baza de calcul stabilită;
- de peste 8 ani -100% din baza de calcul stabilită.

În comparație cu anul 2009 în anul 2010 numărul total al beneficiarilor de indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă a scăzut cu 12346 persoane sau cu 3,24% (cea mai mare pondere revenindu-i beneficiarilor de indemnizație în caz de boală sau traumatism, numărul cărora în anul 2010 față de anul 2009 s-a redus cu 16022 persoane sau cu 4,68%). Dacă în anul 2009 față de anul 2008 numărul persoanelor ce beneficiază de indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă în caz de accidente de muncă sau de boală profesională s-a redus cu 605 beneficiari, atunci în anul 2010 față de anul 2009 numărul acestora s-a redus cu 345 persoane, numărul total al beneficiarilor de această indemnizație fiind de 324. Totodată, cheltuielile la plata indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă în anul 2010 au constituit 598195,7 mii lei, sau cu 30698,1 mii lei mai mult față de anul 2009.

Tabelul 3.10. Cheltuielile la plata indemnizației pentru incapacitatea temporară de muncă, 2008-2010

Tipul prestației	2008			2009			2010		
	Nr. real de zile	Nr. benefici arilor, pers.	Suma plătită, mii lei	Nr. real de zile	Nr. benefici arilor, pers.	Suma plătită, mii lei	Nr. real de zile	Nr. benefici arilor, pers.	Suma plătită, mii lei
Indemnizații în caz de boală sau traumatism	5452549	358441	368756,8	5316067	358209	410522,4	5131210	342187	417714,8
Indemnizații pentru accidente de muncă sau boală profesională*	20832	832	1681,1	17107	669	1417,1	9026	324	813,6
Indemnizații pentru îngrijirea bolnavilor	137438	13863	8384,5	134048	14598	9721,0	127156	14168	10211
Indemnizații de maternitate	1724774	21415	119070,3	1902197	20050	144912,3	1967591	24542	168072,8
Indemnizații - alte cazuri	25745	874	2153,6	17220	810	1591,6	13535	327	1383,5
Total indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă	7352272	394999	499328,9	7378242	393894	567497,6	7248518	381548	598195,7

*Notă: cu excepție celor plătite din mijloacele angajatorului

*Sursa: CNAS

3.4.2. Indemnizația de maternitate

Indemnizația de maternitate (sarcină și lăuzie) se stabilește asiguratelor, soțiilor aflate la întreținerea soților asigurați și șomerilor care au dreptul la concediu de maternitate, ce include concediul prenatal și concediul postnatal. Indemnizația de maternitate se acordă, începînd cu a 30-a săptămîină de sarcină, pe o perioadă de 126 zile calendaristice, iar în cazul nașterilor complicate ori al nașterii a doi sau mai mulți copii - de 140 zile calendaristice. În cazul acordării concediului pentru sarcină și lăuzie în perioada concediului pentru îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 3 ani, persoana îndreptățită va beneficia de ambele indemnizații (de maternitate și de îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 3 ani). În cazul în care soția se află la întreținerea soțului salariat⁵, indemnizația de maternitate se stabilește pe numele soției. Faptul că persoana în cauză este soția angajatului se confirmă prin buletinul de identitate și adeverința de căsătorie.

⁵ Soția se consideră aflată la întreținerea soțului asigurat dacă, la data apariției dreptului la indemnizație de maternitate, nu este angajată în muncă și nu este persoană asigurată de riscul respectiv (maternitate), fapt care se confirmă prin carnetul de muncă sau prin certificat eliberat de organele de asigurări sociale.

Cuquantumul lunar al indemnizației de maternitate este de 100% din venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimele 6 luni calendaristice premergătoare lunii producerii riscului asigurat.

Cheltuielile la plata indemnizației de maternitate au cunoscut o majorare în anul 2010 față de anul 2009 cu 23160,5 mii lei. Creșterea cheltuielilor la plata acestei indemnizații sunt cauzate de creșterea în 2010 a numărului real de zile de beneficiere de indemnizație de maternitate până la 1967591 zile față de 1902197 zile în 2009 sau cu 3,44%.

3.4.3. Indemnizația unică la nașterea copilului

Indemnizația unică la nașterea copilului constituie o formă de sprijin bănească acordată femeilor asigurate prin intermediul sistemului public de asigurări sociale. Cuquantumul acesteia se stabilește anual prin Legea bugetului asigurărilor sociale de stat. În conformitate cu prevederile Legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2010⁶ cuquantumul indemnizației unice la nașterea copilului născut viu a constituit:

- ✓ 1700 de lei - pentru primul copil;
- ✓ 2000 de lei - pentru fiecare copil următor.

Indemnizația menționată se stabilește mamei, iar în cazul decesului acesteia tatălui sau altei rude, în grija căreia a rămas copilului, sau adoptatorului (curatorului).

În anul 2010 au fost stabilite 6402 de indemnizații unice la nașterea primului copil și 6122 de indemnizații unice la nașterea fiecărui copil următor.

3.4.4. Indemnizația lunară pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani

Indemnizația pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani - formă de sprijin bănesc ce se stabilește și se acordă prin sistemul public de asigurări sociale persoanei asigurate pentru creșterea copilului.

Femeile salariate și ucenicele, precum și soțiile aflate la întreținerea soților salariați, după expirarea concediului de maternitate înaintează o cerere scrisă pentru a beneficia de concediul parțial plătit pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 3 ani. Acest concediu poate fi folosit integral sau parțial în orice timp, până când copilul va împlini vârsta de 3 ani și se include în stagiul de cotizare. Concediul parțial plătit pentru îngrijirea copilului poate fi folosit și de tatăl copilului, bunică, bunel sau altă rudă care se ocupă nemijlocit de îngrijirea copilului și întrunește calitatea de persoana asigurată.

În anul 2010 a fost adoptată Legea nr. 68-XVIII din 23 aprilie cu privire la modificarea și completarea articolului 18 din Legea nr.289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, care prevede majorarea cu 5% a mărimii sumei indemnizației acordate pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani. Astfel, începând cu anul 2010, cuquantumul lunar al indemnizației pentru creșterea copilului constituie 30% din venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimele 6 luni calendaristice premergătoare lunii producerii riscului asigurat, dar nu mai puțin de 300 lei pentru fiecare copil.

În ultimii ani numărul de persoane care au beneficiat de concediul parțial plătit pentru creșterea copilului până la vârsta de 3 ani este în ascensiune. În anul 2010 de indemnizația pentru creșterea copilului până la vârsta de 3 ani au beneficiat 32190 persoane, dintre care mamele - 31815, taților - 186, altor persoane - 189.

Tabelul 3.11. Dinamica cheltuielilor pentru protecția familiilor cu copii pe perioada 2007-2010, persoane asigurate

	2007	2008	2009	2010
--	------	------	------	------

⁶ Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2010 nr. 129-XVIII din 23.12.2009 // Monitorul Oficial, 2009, nr. 193-196, art. 617

	Numărul indemnizațiilor (beneficiari)	Suma stabilită, mii lei	Numărul indemnizațiilor (beneficiari)	Suma stabilită, mii lei	Numărul indemnizațiilor (beneficiari)	Suma stabilită, mii lei	Numărul indemnizațiilor (beneficiari)	Suma stabilită, mii lei
Indemnizație unică la nașterea primului copil	5769	5514	5458	6288	5984	8195,9	6402	10663,5
Indemnizație unică la nașterea fiecărui copil următor	3762	3605,4	4932	6931,1	5880	9849,9	6122	11961,7
Indemnizație lunară pentru creșterea copilului pînă la vîrsta de 3 ani, din care:	24852	5756,2	27235	8796	29268	14628,2	32190	22401,6
Mamelor	23429	5414,3	25613	8255,7	27528	13731,5	31815	22401,6
Taților	520	141	601	220,2	668	387,6	186	208,7
Altor persoane	903	200,9	1021	320,1	1072	509,1	189	134,1
Indemnizație lunară pentru creșterea copilului în vîrstă de la 3 pînă la 16 ani	1654	171,6	1764	181,7	1537	157,6	-	-

Sursa: CNAS

3.4.5. Indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav

În cazul îmbolnăvirii copilului pînă la vîrsta de 7 ani, a copilului cu handicap cu afecțiuni intercurrente pînă la împlinirea vîrstei de 16 ani, indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav se stabilește mamei pentru o perioadă de cel mult 14 zile calendaristice (în cazul acordării asistenței medicale de ambulator) sau pentru o perioadă de cel mult 30 zile calendaristice (în cazul acordării asistenței medicale în staționar pentru perioada în care copilul necesită îngrijire). Pentru îngrijirea copilului bolnav certificatul se eliberează și altui membru al familiei (tatălui, bunicii, bunicului, altor membri ai familiei încadrați în cîmpul muncii, tutorelui sau curatorului), dacă din anumite motive întemeiate, confirmate documentar, mama nu poate îngriji copilul (în caz de boală, absență temporară, decădere din drepturile părintești etc.).

Cuantumul indemnizației depinde de venitul mediu lunar asigurat și durata stagiului de cotizare.

3.4.6. Ajutor de deces

Ajutorul de deces constituie o prestație unică care se acordă în scopul susținerii financiare a familiei decedatului sau a persoanei care a suportat cheltuielile de deces.

În caz de deces al asiguratului, pensionarului din sistemul public de asigurări sociale, șomerului sau al persoanei care a realizat un stagiul de cotizare de cel puțin 3 ani, de ajutorul de deces beneficiază o singură persoană, care poate fi, după caz: soțul supraviețuitor, copilul, părintele, tutorele, curatorul, sau, în lipsa acesteia, persoana care dovedește că a suportat cheltuielile ocazionate de deces.

Asiguratul, șomerul și pensionarul beneficiază de dreptul la ajutor de deces în caz de deces al unui membru de familie⁷ neasigurat care s-a aflat la întreținerea sa.

Ajutorul de deces se acordă o singură dată, în sumă fixă.

Cuantumul ajutorului de deces se stabilește anual prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat. În conformitate cu prevederile Legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2010,

⁷ Se consideră membru de familie:

a) soțul;

b) părinții;

c) copiii pînă la vîrsta de 18 ani sau, dacă își făceau studiile la secția cu frecvență la zi la o instituție de învățămînt, - pînă la absolvire, însă pînă la atingerea vîrstei de 23 de ani, precum și copiii inapți pentru muncă, indiferent de vîrstă, dacă și-au pierdut capacitatea de muncă pînă la atingerea vîrștelor menționate.

cuantumul ajutorului de deces acordat în cazul decesului asiguratului, pensionarului din sistemul public de asigurări sociale, al șomerului, precum și al unui membru de familie aflat la întreținerea acestora sau persoanei care a realizat un stagiu de cotizare de cel puțin 3 ani a constituit 1000 de lei.

Cheltuielile efective la plata ajutorului de deces în anul 2010 s-au redus comparativ cu anul 2009 cu 867,1 mii lei. În anul 2010 față de anul 2009 s-a majorat numărul beneficiarilor de ajutor de deces cu 1411 de persoane, pînă la 38569 persoane.

Tabelul 3.12. Cheltuielile efective la plata ajutorului de deces, beneficiarilor de pensii de asigurări sociale, 2005-2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Cheltuielile (efective) anuale (mii lei)	27 560,1	27 022,9	26 579,3	29487,7	33216,3	32349,2
Numărul beneficiarilor, persoane	39 283	38 547	37 965	37237	37158	38569
Cuquantumul ajutorului de deces	700	700	700	800	900	1000

Sursa: CNAS

3.5. Asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale

Asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale garantează persoanelor asigurate un ansamblu de prestații și indemnizații pentru diminuarea și compensarea consecințelor și prevenirea accidentelor de muncă și a bolilor profesionale.

Angajatorul are obligația să asigure salariații pentru accidente de muncă și boli profesionale din momentul încheierii contractului individual de muncă.

Potrivit legislației de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale⁸ persoanele asigurate beneficiază de dreptul la următoarele indemnizații de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale:

- a) indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă;
- b) indemnizație de invaliditate;
- c) indemnizație de deces.

Posibilitatea lărgirii pachetului de prestații pentru accidente de muncă și boli profesionale presupune, după experiența unor state, stabilirea tarifelor de asigurări sociale diferențiate pentru fiecare angajator în funcție de condițiile de muncă (normale, deosebite sau speciale) ale asiguraților. Valoarea majorării sau a reducerii contribuției de asigurări sociale pentru angajator este stabilită în funcție de numărul accidentelor de muncă și a bolilor profesionale în perioada de referință; gravitatea consecințelor accidentelor de muncă și bolilor profesionale; volumul cheltuielilor pentru prestațiile și indemnizațiile de asigurare.

În situația în care, în prezent, în Republica Moldova, politica în domeniul asigurărilor sociale promovează reducerea cu 1% în fiecare an a tarifului contribuțiilor sociale achitate de către angajator (Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2011-2014), precum și din cauza lipsei unor instituții abilitate să efectueze clasificarea după gradul de risc al sectoarelor de producție și a locurilor de muncă, este imposibilă lărgirea pachetului existent de prestații pentru accidente de muncă și boli profesionale.

3.5.1. Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de accidente de muncă sau boli profesionale se acordă în baza certificatului medical și a documentelor de cercetare a accidentului de muncă sau de constatare a îmbolnăvirii profesionale.

Cuquantumul indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă constituie 100% din venitul mediu lunar asigurat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul

⁸ Legea asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale nr.756-XIV din 24.12.1999 //Monitorul Oficial, 2000, nr. 031, art. 192; Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2008 nr. 271-XVI din 07.12.2007//Monitorul Oficial, 2007, nr. 203-206, art. 798

de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională. Indemnizația se plătește pentru zilele lucrătoare din primele 20 de zile calendaristice, calculate de la data pierderii temporare a capacității de muncă, de către angajator, din mijloacele proprii, iar din a 21-a zi - din mijloacele bugetului asigurărilor sociale de stat.

Durata de acordare a indemnizației este de pînă la 180 zile calendaristice, în intervalul de un an și se calculează din prima zi de concediu medical. În situații temeinic motivate durata concediului medical poate fi prelungită peste 180 de zile dar nu mai mult de 30 de zile.

În situația în care asiguratul a fost încadrat într-un grad de invaliditate pînă la expirarea termenului de 180 de zile, indemnizația se acordă pînă la data în care s-a emis decizia cu privire la încadrarea în grad de invaliditate.

Dinamica cheltuielilor la plata indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă cauzate de accidente de muncă și boli profesionale este reprezentată în Tabelul 3.10.

3.5.2. Indemnizația de invaliditate

Asiguratul încadrat într-un grad de invaliditate ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale are dreptul la indemnizație de invaliditate care se acordă lunar pe toată perioada în care beneficiază de pensie de invaliditate din sistemul public de asigurări sociale.

Cuantumul indemnizației de invaliditate diferă în funcție de gradul de invaliditate stabilit. Pentru asiguratul încadrat în gradele I sau II de invaliditate indemnizația se determină ca diferența dintre 2/3 din salariul mediu lunar asigurat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau a fost constatată îmbolnăvirea profesională și cuantumul pensiei de invaliditate al acestuia stabilit prin sistemul public de asigurări sociale.

Cuantumul indemnizației de invaliditate pentru asiguratul încadrat în gradul III de invaliditate se determină procentual din cuantumul calculat pentru gradele I și II de invaliditate, corespunzător gradului de reducere a capacității de muncă.

Tabelul 3.13. Dinamica cheltuielilor la plata indemnizațiilor de invaliditate, 2007-2010

Categoriile de beneficiari	2007		2008		2009		2010	
	Numărul indemnizațiilor (beneficiari)	Suma stabilită lunar, mii lei	Numărul indemnizațiilor (beneficiari)	Suma stabilită lunar, mii lei	Numărul indemnizațiilor (beneficiari)	Suma stabilită lunar, mii lei	Numărul indemnizațiilor (beneficiari)	Suma stabilită lunar, mii lei
Indemnizații de invaliditate, total, inclusiv pentru	213	113,2	228	157,2	247	196,0	268	225,5
Invalizi gr. I	17	10,2	16	10,8	15	11,4	17	21,9
Invalizi gr. II	100	82,1	118	120,0	128	143,6	148	160,1
Invalizi gr. III	96	20,9	94	26,4	104	41,0	103	43,5

Sursa: CNAS

3.5.3. Indemnizația de deces

În cazul decesului asiguratului, ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale, de indemnizație de deces beneficiază:

a) copiii asiguratului în vîrstă de pînă la 18 ani, sau în vîrstă de pînă la 23 de ani dacă își continuă studiile la cursuri de zi la instituții de învățămînt secundar, mediu de specialitate și superior, și copiii încadrați în grad de invaliditate indiferent de vîrstă.

Cuantumul indemnizației constituie pentru un copil echivalentul a 5 salarii medii lunare ale asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau s-a constatat îmbolnăvirea profesională; pentru 2 copii - echivalentul a 8 salarii medii lunare; pentru 3 și mai mulți copii - echivalentul a 12 salarii medii lunare, dar nu mai puțin de respectiv 5, 8 și 12 salarii medii lunare pe economie pentru anul precedent anului în care s-a produs cazul

asigurat.

b) soțul asiguratului încadrat în grad de invaliditate sau care a atins vârsta de pensionare.

Cuquantumul indemnizației constituie echivalentul a 3 salarii medii lunare ale asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau s-a constatat îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 3 salarii medii lunare pe economie pentru anul precedent anului în care s-a produs cazul asigurat.

c) soțul sau unul dintre părinții asiguratului decedat, sau o altă persoană care, la momentul decesului asiguratului, nu lucrează și are în îngrijire copii ai asiguratului sub vârsta de 3 ani.

Cuquantumul indemnizației constituie echivalentul a 3 salarii medii lunare ale asiguratului decedat pe ultimele 6 luni premergătoare lunii în care s-a produs accidentul de muncă sau s-a constatat îmbolnăvirea profesională, dar nu mai puțin de 3 salarii medii lunare pe economie pentru anul precedent anului în care s-a produs cazul asigurat.

3.6. Executarea bugetului asigurărilor sociale de stat

Prin Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2010 nr. 129-XVIII din 23 decembrie 2009 au fost stabilite veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat în sumă de 8011831,7 mii lei și cheltuieli în sumă de 8274844,9 mii lei.

Veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat au fost precizate la nivel de 8492315,6 mii lei și cheltuieli la nivel 8701463,0 mii lei.

Tabelul 3.14. Executarea bugetului asigurărilor sociale de stat, 2004-2010

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Venituri (executat), mii. lei	2947860,4	3696035,3	4347650,4	5157229,0	6362837,8	7581662,3	8415986,4
Cheltuieli (executat), mii. lei	2768883,0	3697773,5	4378060,9	5244559,3	6315149,8	7607212,2	8629317,8
Excedent (+) / Deficit (-), mii. lei	178977,4	-1738,2	-30410,5	-87330,3	47688,0	-25549,9	-213331,4

Sursa: CNAS

După cum se observă din tabel, începînd cu anul 2005 sistemul de asigurări sociale se confruntă cu un deficit bugetar, care a crescut treptat de la 1,74 mil. lei pînă la 87,33 mil. lei în anul 2007. În anul 2008 BASS a înregistrat, după o perioadă de trei ani, un excedent de 47,7 mil. lei, situația modificîndu-se în anul 2009 și 2010, cînd BASS iarăși s-a confruntat cu un deficit bugetar de 25,55 și respectiv 21,33 mil. lei.

Structura și nivelul veniturilor bugetului asigurărilor sociale de stat

Veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat se formează din:

- contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii (constituite din acumulările pe conturi bancare și suma indemnizațiilor plătite la locul de lucru în contul contribuțiilor calculate);
- transferuri de la bugetul de stat;
- dobînzii;
- alte venituri.

Pe parcursul anilor 2004-2010 se atestă triplarea veniturilor nominale ale bugetului de la 2947,8 mil. de lei în anul 2004, la 8415,9 mil. de lei în anul 2010.

Structura veniturilor acumulate în anul 2010 comparativ cu anul 2009 este prezentată în tabelul de mai jos.

Tabelul 3.15. Venituri acumulate la bugetul asigurărilor sociale de stat pe anii 2009-2010

	2009			2010		
	Aprobat / Precizat (mii lei)	Executat (mii lei)	% executării	Aprobat / Precizat (mii lei)	Executat (mii lei)	% executării
Total - venituri, dintre care:	7469654,1	7581662,3	101,5	8492315,6	8415986,4	99,1
Contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii	5478414,5	5595224,8	102,1	6028851	5985267	99,3
Dobânzi aferente soldurilor mijloacelor bănești ale bugetului asigurărilor sociale de stat la conturile curente în instituțiile bancare	17053,8	16766,6	98,3	1500	1892,3	126,2
Alte venituri	1148,0	1263,9	110,1	2700	1809,1	67
Transferuri de la bugetul de stat la bugetul asigurărilor sociale de stat	1960779,3	1956201,3	99,8	2458742,9	2425727,8	98,7

Sursa: CNAS

În anul 2010 ponderea majoritară în structura veniturilor a revenit contribuțiilor de asigurări sociale, care au constituit 71,1% față de 73,8% în anul 2009. Ponderea transferurilor de la bugetul de stat a reprezentat 28,8%. Conform datelor privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat volumul precizat al veniturilor a fost realizat în proporție de 99,1%.

Veniturile acumulate au fost cu 1022,6 mil. lei sau cu 13,7% mai mari decât cele din anul 2009. Acest fapt se datorează, în mare măsură sporirii volumului transferurilor de la bugetul de stat la bugetul asigurărilor sociale de stat și majorării volumului contribuțiilor de asigurări sociale calculate la fondul de retribuire a muncii de către angajatori și a contribuțiilor individuale transferate din salariile angajaților ca urmare a unui trend general de majorare a salariului mediu pe economie în termeni nominali cu doar a 8,6 % față de anul 2009.

Suma totală a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii transferate la bugetul de asigurări sociale de stat în anul 2010 a constituit 6028,8 mil. lei, ceea ce a constituit o creștere a plăților contribuțiilor cu 55,04 mil. lei față de anul 2009.

De asemenea, majorarea nivelului contribuțiilor de asigurări sociale a fost influențată de majorarea taxei fixe anuale, aprobate pentru asigurarea persoanelor autoangajate (de la 3708 lei în anul 2009, până la 4044 lei în anul 2010) și persoanelor fizice - proprietari de terenuri agricole.

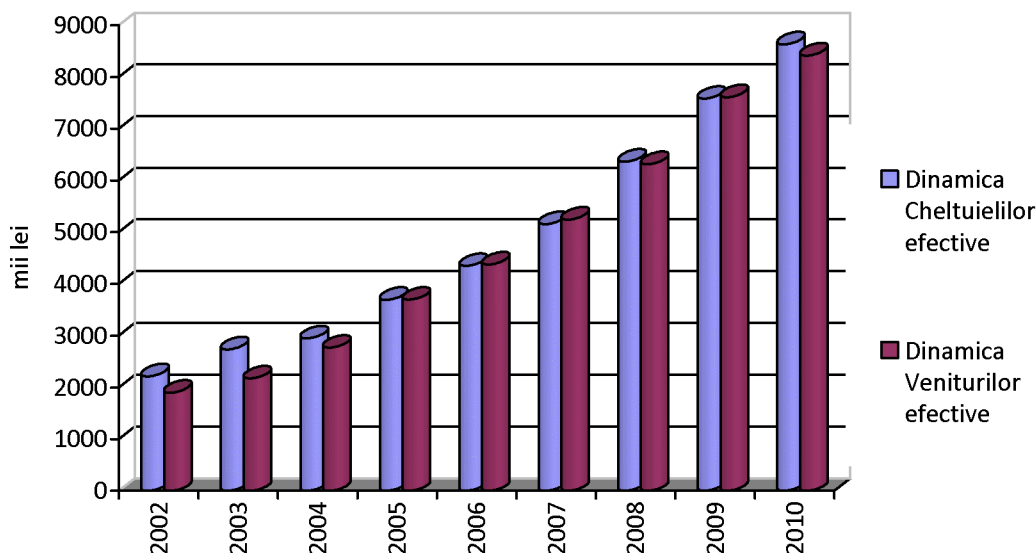
Tabelul 3.16. Cheltuielile finanțate din bugetul asigurărilor sociale de stat în anul 2010

	Aprobat/precizat, mii lei	Cheltuieli efective, mii lei	% executării
TOTAL, prestații de asigurări sociale	7124009,4	7023903,4	98,6
Pensii de asigurări sociale	5898833,4	5863719,3	99,4
Indemnizații de asigurări sociale	1008446,6	986323,1	97,8
Alte prestații de asigurări sociale	10000	13769	137,7
Cheltuieli de organizare și funcționare a sistemului public de asigurări sociale	180433,7	160092	88,7
Creditare netă	26295		

Sursa: CNAS

Cheltuielile efectuate din bugetul asigurărilor sociale de stat în anul 2010 au constituit 7124 mil. lei, fiind în creștere față de anul 2009 cu 8,9%. Ponderea cea mai mare a cheltuielilor finanțate din bugetul de asigurări sociale de stat a venitului pensiilor de asigurări sociale - 82,8%.

Figura 3.4. Executarea bugetului asigurărilor sociale de stat, 2002-2010

Tabelul 3.17. Cheltuielile efectuate din mijloacele bugetului de stat în anii 2009-2010

	2009			2010		
	Aprobat / Precizat (mii lei)	Executat (mii lei)	% executării	Aprobat / Precizat (mii lei)	Executat (mii lei)	% executării
Total	1099220,0	1091315,2	99,3	1577453,6	1541635	97,7
Pensii	130690,1	130442,7	99,8	133108,6	132759	99,7
Alocații	243148,4	241967,4	99,5	244952,7	244164,2	99,7
Indemnizații	164077,8	163587,1	99,7	179890,4	179631,2	99,9
Compensații	420147,3	415608,7	98,9	675405,7	642923,3	95,2
Ajutoare bănești	117381,2	117126,8	99,8	285288,8	285056,3	99,9
Servicii bancare și postale	10464,1	9065,9	86,6	14416,6	12494,4	86,7
Acoperirea diferenței pensiei stabilite pînă la pensia minimă pentru beneficiarii de pensii de asigurări sociale	13311,1	13516,6	101,5	-	-	-
Alte plăți	-	-	-	44390,8	44606,6	100,5

Sursa: CNAS

Cheltuielile bugetului de stat pentru prestațiile sociale, achitate prin intermediul bugetului asigurărilor sociale de stat, au fost prevăzute în anul 2010 sumă de 1577453,6 mii lei. Cheltuielile efective au constituit 1541635 mii lei sau 97,7% față de suma planificată.

În totalul cheltuielilor efective din BASS, pentru prestațiile sociale ponderea cea mai mare revine cheltuielilor pentru plata compensațiilor - 42,8%, după care urmează achitarea ajutoarelor bănești și a tuturor tipurilor de alocații - 18,1% și respectiv 15,5%.

3.7. Acorduri bilaterale în domeniul securității sociale

În condițiile amplificării mobilității forței de muncă între state și a fenomenului emigrării în masă a populației apte de muncă - problemă cu care se confruntă Republica Moldova în ultimele

decenii - coordonarea sistemelor de securitate socială a devenit o componentă importantă a politicii sociale promovate de stat. Efectele negative ale proceselor migraționale sînt de lungă durată și de regulă sînt resimțite la întoarcerea în țară a lucrătorilor migranți și membrilor familiilor lor care au activat o perioadă de timp în străinătate, fie la strămutarea pe teritoriul altor state, în ambele cazuri aceste persoane ne fiind îndreptățite la prestații de asigurări sociale. În aceste condiții lucrătorii migranți și membrii familiilor acestora, deseori sunt dezavantajați din punct de vedere economic și social față de cetățenii statului de destinație, fiindu-le lezate drepturile de securitate socială.

Procesele migraționiste au condus la apariția necesității stringente de încheiere a acordurilor bilaterale în domeniul securității sociale cu principalele state de destinație a lucrătorilor migranți.

În anii '90 ai secolului trecut Republica Moldova a încheiat acorduri în domeniul asigurării cu pensii cu unele state din spațiul post-sovietic - Federația Rusă (1995), Republica Belarus (1995), Ucraina (1995), Uzbekistan (1995) și Azerbaidjan (1997). Unul din principiile de bază ale acordurilor menționate, precum și celor semnate între fosta URSS cu România și Republica Bulgaria (denunțat la 1 ianuarie 2005) este principiul *teritorialității*, potrivit căruia pensiile se stabilesc și se achită de către statul pe teritoriul căruia persoana domiciliază, indiferent de faptul contribuției la sistemul public de asigurări sociale al statului de reședință. Acesta și alte principii sunt depășite datorită modificărilor pe care le-au avut de suferit relațiile politice, dar și economico-financiare în aceste state.

În prezent Republica Moldova tinde să extindă numărul de state cu care va reglementa relațiile în domeniul asigurărilor sociale, fundamentate pe noi principii, care să asigure un cadru de garanții de securitate socială viitorilor pensionari.

În acest scop a fost aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1170 din 29.10.2007 Acordul interguvernamental în domeniul securității sociale elaborat în baza Convenției Europene de Securitate Socială și în corespundere cu regulile generale stabilite în Regulamentul nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială.

Acordul interguvernamental conține prevederi nediscriminatorii pe principiul cetățeniei sau domiciliului. Persoana îndreptățită va beneficia de prestații indiferent de cetățenie și chiar dacă domiciliază pe teritoriul celuilalt stat contractant. Acordul în cauză se aplică legislațiilor naționale ale statelor contractante referitor la următoarele *prestații de asigurări sociale*: prestații în caz de boală și maternitate, accidente de muncă și boli profesionale, prestații de invaliditate (pensii și indemnizații), pensii pentru limită de vîrstă, pensii de urmaș, ajutoare de deces, ajutoare de șomaj.

Ca principiu de bază, Acordul impune plata contribuțiilor de securitate socială într-un singur stat contractant - și anume statul în care lucrătorul migrant își desfășoară activitatea. Alte principii stabilite de Acord sunt:

- *Egalitatea de tratament* între cetățenii fiecărei părți contractante și cetățenii celeilalte părți - acordarea acelorași drepturi și impunerea acelorași obligații de securitate socială între cetățenii proprii și ai celeilalte părți contractante, indiferent de deplasările pe care persoanele le-ar efectua pe teritoriul părților, în vederea desfășurării unei activități profesionale sau a stabilirii domiciliului;

- *Determinarea legislației aplicabile* constă în rezolvarea conflictului de legi prin determinarea legislației statului competent, astfel încît lucrătorii migranți, în exercitarea activității profesionale, să fie supuși prevederilor legislației unui singur stat, pe teritoriul căruia sunt angajați;

- *Totalizarea perioadelor de asigurare* în vederea stabilirii și acordării drepturilor presupune ca instituția competentă, la calcularea drepturilor ce îi revin unui lucrător migrant, să ia în considerare atît perioadele de asigurare realizate în propriul stat, cît și perioadele realizate în celălalt stat (menținerea drepturilor în curs de dobîndire). În acest caz, fiecare dintre instituțiile competente achită partea de pensie proporțional perioadei de contribuire la propriul sistem;

- *Exportul prestațiilor* presupune dreptul unui lucrător migrant de a beneficia de prestațiile dobîndite în statele în care și-a desfășurat activitatea, pe teritoriul statului de domiciliu (menținerea drepturilor dobîndite).

Categoriile de beneficiari cuprinse în Acord sunt:

- persoanele care sunt sau au fost asigurate în conformitate cu legislația unuia dintre statele parte la acord (angajații, lucrătorii independenți, muncitorii detașați, personalul misiunilor diplomatice și posturilor consulare);
- membrii familiilor persoanelor sus menționate (protecția lor este limitată la drepturile care derivă din calitatea de membru al familiei lucrătorului).

În anul 2008 MMPSF a continuat procesul de negociere și încheiere a acordurilor bilaterale în domeniul securității sociale, demarat în anii precedenți. În perioada de referință au fost finalizate negocierile pe marginea proiectului acordului bilateral în domeniul asigurărilor sociale cu Republica Bulgaria, semnat la 5 decembrie 2008 la Sofia (ratificat de către Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 5-XIV din 02.02.2009), în vigoare de la 1 septembrie 2009.

În același an au fost demarate și finalizate în a doua rundă negocierile moldo-portugheze. În consecință la 11 februarie 2009, la Lisabona, a fost semnat Acordul în domeniul securității sociale între Republica Moldova și Republica Portugheză (ratificat prin Legea nr.188-XVIII din 15 iulie 2010), în vigoare de la 1 decembrie 2010.

În anul 2008 au avut loc două runde de negocieri în baza proiectului acordului cu Republica Cehă.

La 27 aprilie 2010 a fost semnat Acordul între Republica Moldova și România în domeniul securității sociale (ratificat prin Legea nr.235-XVIII din 24 septembrie 2010) și Acordul între Republica Moldova și Marele Ducat de Luxemburg semnat la data de 14 iunie 2010.

Pe parcursul anului 2010 au avut loc consultări pe marginea proiectelor de Acord în domeniul securității sociale între Republica Moldova și o serie de state printre care: Republica Polonă (în perioada 31 mai - 4 iunie), Republica Austria (7-11 iunie), Republica Estonia (28-30 septembrie).

Totodată, o serie de state și-au exprimat disponibilitatea de a reglementa cu Republica Moldova relațiile în domeniul securității sociale, prin încheierea acordurilor bilaterale. Printre aceste state se numără *Grecia, Letonia, Ungaria, Lituania, Turcia, Regatul Belgiei*.

Pe viitor Republica Moldova intenționează să extindă lista statelor cu care va încheia acorduri bilaterale în domeniu, în special cu principalele state de destinație a lucrătorilor migranți originari din Republica Moldova.

Încheierea acordurilor bilaterale în domeniul securității sociale cu statele interesate va avea un impact pozitiv asupra bunăstării persoanelor asigurate din categoria lucrătorilor migranți. Prin asigurarea drepturilor de securitate socială ale lucrătorilor migranți se facilitează și libertatea de circulație a acestora.

3.8. Concluzii. Recomandări

Actualul sistem de asigurări sociale are nevoie în prezent de o majorare semnificativă a numărului de contribuabili și, respectiv, a veniturilor acestora. Aceasta ar putea fi o soluție reală, care să conducă la asigurarea unui nivel de protecție socială mai înalt beneficiarilor sistemului. Pentru o stabilizare a sistemului de asigurare cu pensii e necesar ca raportul dintre numărul contribuabililor și numărul pensionarilor să constituie 4/1- 5/1. La momentul actual acest raport constituie 1,8/1.

Redistribuirea excesivă a mijloacelor financiare destinate plății pensiilor în favoarea pensionarilor din sectorul agricol provoacă discordanță între mărimea contribuțiilor achitate și plățile promise (sau primite). Ca urmare, angajații din sectorul agrar contribuie doar cu 5% din întreaga sumă virată în bugetul asigurărilor sociale de stat, pe când pentru plata pensiilor acestor categorii se utilizează 38,1% din veniturile totale ale bugetului asigurărilor sociale de stat.

Rata de înlocuire în agricultură în 2010 a constituit 36,5%, reieșind din pensia medie pentru limită de vîrstă pentru agricultori în cuantum de 597,53 lei și salariul mediu în agricultură pe anul 2010 de 1638,6 lei, pe când rata medie de înlocuire în economie constituind 29,1%. Acest fapt relevă efectele nefavorabile ale distribuției inechitabile și provoacă neîncrederea în sistemul de pensii și eschivarea de la plata contribuțiilor de asigurări sociale de stat.

Sistemul de asigurări sociale se confruntă cu următoarele *probleme*:

- instabilitatea pe termen lung, determinată de tendințele demografice nefavorabile;
- creșterea numărului de pensionari nou-stabiliți și, prin urmare, creșterea presiunii asupra populației economic active și asupra bugetului asigurărilor sociale de stat;
- cuantumurile mici ale pensiilor în comparație cu salariile și minimul de existență;
- scăderea ratei de înlocuire;
- diferențierea neîntemeiată a tarifelor contribuțiilor de asigurări sociale;
- redistribuirea considerabilă a resurselor din cauza diferențierii tarifelor contribuțiilor pentru diverse categorii de contribuabili;
- complexitatea sistemului din cauza numărului mare de norme, care reglementează asigurarea cu pensii a diverselor categorii de beneficiari;
- existența unor cheltuieli nejustificate în sistemul de asigurări sociale, care nu corespund riscurilor asigurate.

În scopul perfecționării sistemului de asigurări sociale, *se recomandă*:

- formularea clară a riscurilor asigurate în cadrul sistemului public de asigurări sociale și a cotei părți de asigurare pentru fiecare risc, precum și excluderea cheltuielilor nejustificate, care nu corespund riscurilor sociale asigurate;
- stabilirea cotei unice de contribuții de asigurări sociale pentru toți participanții la sistemul public;
- continuarea politicii de redistribuire treptată a contribuției de asigurări de la angajator la angajat;
- anularea plății contribuțiilor de asigurări sociale de către pensionarii încadrați în muncă sau prevederea recalculării pensiilor pentru limită de vîrstă persoanelor care își continuă activitatea după stabilirea pensiei;
- simplificarea formulelor de calcul ale tuturor tipurilor de pensii;
- calcularea pensiilor de invaliditate în baza stagiului de cotizare realizat pînă la data stabilirii pensiilor, și nu a celui potențial;
- acoperirea contravalorii prestațiilor de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale din contul majorării cotei contribuțiilor angajatorului;
- majorarea cotei contribuției de asigurări sociale datorate de către angajator pentru compensarea cheltuielilor la plata pensiilor anticipate stabilite lucrătorilor care activează în profesiile și funcțiile specificate în Lista nr. 1.

O soluție pentru întregul sistem de pensionare ar fi unificarea sistemului de pensii, alinierea normelor de pensionare la condiții unice. Pentru aceasta e nevoie de o serie de acțiuni în sensul diminuării facilităților acordate în prezent ce ar permite pensionarea echitabilă și realizarea echilibrului între contribuții și beneficii pentru toți pensionarii.

4. ASISTENȚA SOCIALĂ

Asistența socială este o componentă a sistemului protecției sociale și cuprinde un ansamblu de programe, măsuri și servicii specializate de protejare a persoanelor, familiilor, grupurilor aflate în dificultate, care nu au posibilitatea de a-și asigura prin eforturi proprii accesul la o viață decentă din cauza unor circumstanțe de natură economică, socio-culturală, biologică sau psihologică.

Sistemul de asistență socială constituie un instrument important de redistribuire a rezultatelor dezvoltării economice în favoarea păturilor defavorizate ale populației. Asistența socială reprezintă un ansamblu de beneficii necontributive în bani (prestații sociale) sau în servicii sociale, aplicabile separat sau în comun, de satisfacere a necesităților persoanelor care se găsesc în situații de risc.

În prezentul capitol urmează a fi analizat sistemul existent al prestațiilor bănești și al serviciilor sociale din perspectiva evoluției acestora, tipului, cheltuielilor și numărului de beneficiari.

4.1. Prestații de asistență socială

Sistemul de prestații de asistență socială în Republica Moldova întrunește 18 tipuri exprimate în: compensații, alocații, indemnizații și ajutoare, care sînt reglementate prin diferite acte legislativ-normative de cele mai dese ori insuficient corelate între ele (datorită abordării uneori segmentare în politica de protecție socială și intervențiilor externe în cadrul acesteia). Eligibilitatea pentru prestații este determinată preponderent de principiul apartenenței categoriale, iar caracterul plăților este de ordin recompensator. Doar în cazul a 2 tipuri de prestații sînt aplicate mecanismele de eligibilitate prin testarea veniturilor solicitanților (ajutoarele materiale din cadrul FRSSP și ajutorul social).

După conținutul lor material sistemul de prestații este divizat în 4 grupuri mari:

a) prestații cu titlu universal - (i) indemnizație unică la nașterea copilului; (ii) indemnizațiile lunare pentru creșterea și îngrijirea copilului pînă la împlinirea vârstei de 1,5 ani;

b) prestații cu caracter unic sau sporadic - (i) indemnizație unică la nașterea copilului; ajutor de deces; (ii) compensații și alocații anuale și (iii) ajutoare materiale și umanitare;

c) prestații cu caracter permanent - (i) compensații nominative; (ii) indemnizații pentru copilul tutelat sau adoptat; (iii) alocații lunare de stat; (iv) alocații nominale de stat pentru merite deosebite; (v) alocații pentru îngrijire; (vi) alocații sociale de stat și (vii) ajutorul social;

d) prestații în natură - (i) ajutoare materiale în bani sau produse și (ii) ajutoare umanitare.

După caracterul lor prestațiile de asistență socială sunt divizate în două grupuri: cu testarea veniturilor și fără.

Circa 95% dintre prestații sînt plătite de la bugetul de stat prin intermediul BASS și doar o parte nesemnificativă - prin intermediul bugetelor unităților administrativ teritoriale.

4.1.1. Alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni

Programul de alocații sociale de stat a fost introdus în anul 1999 ca urmare a punerii în aplicare a noii legislații de pensionare bazată pe riscuri asigurate și contribuții care a exclus pensiile sociale care erau stabilite prin legislația veche.

Alocațiile sociale de stat sunt stabilite în temeiul prevederilor Legii privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni⁹. Potrivit Legii alocația socială reprezintă o sumă de bani achitată lunar sau o singură dată din bugetul de stat persoanelor care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie conform Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat.

Beneficiari ai alocațiilor sociale sunt următoarele categorii de cetățeni:

⁹ Legea nr. 499-XIV din 14 iulie 1999 cu modificările și completările ulterioare.

- invalizii de gradul I, II, III (cu boală obișnuită, care nu au acumulat stagiul de cotizare pentru stabilirea pensiei de invaliditate);
- copiii invalizi sub vârsta de 16 ani cu severitatea I,II,III (severitatea stabilită în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr.1065 din 11 noiembrie 1999 „Cu privire la aprobarea Listei bolilor și stărilor patologice care acordă copiilor pînă la vârsta de 16 ani dreptul la primirea statutului de copil invalid și alocațiilor sociale de stat conform legislației”);
- invalizii din copilărie de gradul I, II, III (persoane cu dizabilități din copilărie, care nu au acumulat stagiul de cotizare pentru stabilirea pensiei de invaliditate, inclusiv copiii cu vârsta de la 16 ani);
- copiii care și-au pierdut întreținătorul (se stabilește persoanelor în vîrstă de pînă la 16 ani, în cazul elevilor și studenților instituțiilor de învățămînt secundar și superior, cu excepția învățămîntului fără frecvență – pînă la absolvirea instituției respective, însă doar pînă la împlinirea vârstei de 23 ani);
- persoanelor vîrstnice (se stabilește persoanelor care au atins vîrsta standard de pensionare, dar nu întrunesc condițiile pentru obținerea pensiei pentru limită de vîrstă).

Alocațiile sociale se stabilesc cu condiția că beneficiarul nu se află la întreținerea deplină a statului.

În vederea intensificării protecției sociale a acestor pături sociale, care reprezintă categoriile cele mai vulnerabile de populație, și în vederea majorării suportului material, care rămîne a fi, actualmente, încă destul de nesemnificativ, începînd cu anul 2005, anual la 1 aprilie alocațiile sociale de stat, cu excepția alocației pentru îngrijire și ajutorului de deces, se indexează, reieșind din media creșterii anuale a indicelui prețurilor de consum pentru anul precedent, fapt stipulat în art. 6, alin. (13) al Legii nr.499-XIV. Pentru anul 2009 indicele prețurilor de consum a constituit 100%, urmare a cărui fapt indexarea alocațiilor sociale în anul 2010 n-a fost posibilă.

Prin aplicarea indexării anuale este realizată creșterea valorilor nominale medii ale alocațiilor sociale de stat. În anul 2009 comparativ cu anul 2006 (un an calendaristic deplin de la aplicarea indexării) această creștere a reprezentat circa 1,4 ori pentru toate tipurile de alocații. Cu regret însă, că cu toate că mărimile nominale ale acestor prestații sunt anual indexate, valoarea reală a acestora continuă a fi în continuare mică.

Cu regret însă, că cu toate că mărimile nominale ale acestor prestații sunt anual indexate, valoarea reală a acestora continuă a fi în continuare mică.

În tabelul de mai jos sunt reflectate cuantumul alocațiilor sociale de stat pentru perioada 2003-2010, care conțin în sine majorările și indexările efectuate.

Tabelul 4.1. Dinamica beneficiarilor de alocații sociale de stat, a mărimilor acestora și sumelor lunare stabilite, 2003-2010

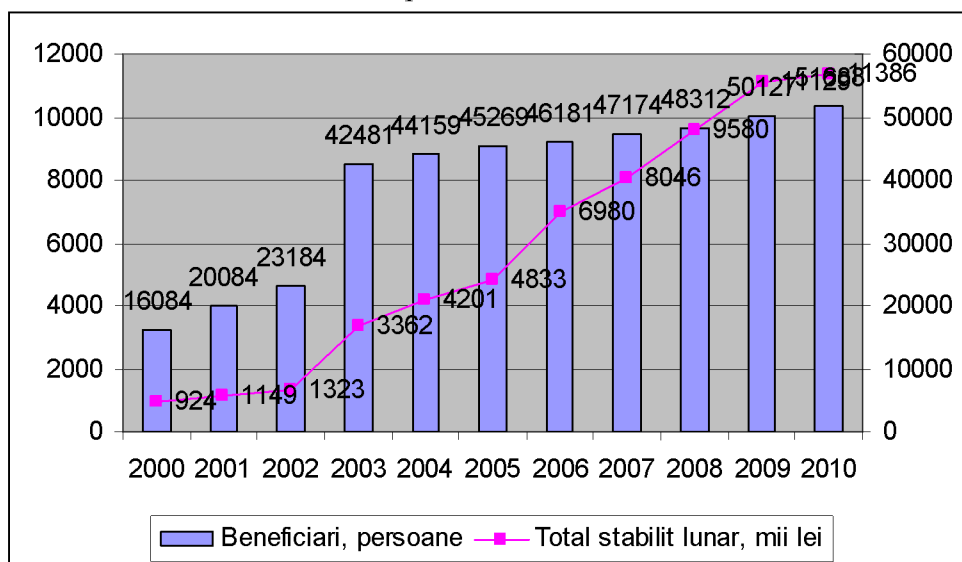
Alocații sociale de stat	Nr. beneficiarilor, persoane				Suma stabilită lunar, mii lei				Cuantumul mediu, lei			
	2003	2006	2009	2010	2003	2006	2009	2010	2003	2006	2009	2010
<i>Pentru copiii invalizi în vîrstă de pînă la 16/18 ani, total, din care</i>	13006	12628	15237	15088	1171.4	2294.9	3957.7	3924.5	90.07	181.73	259.74	260.10
cu severitatea I	4618	4979	6162	6177	460.5	996.0	1759.2	1763.9	99.72	200.04	285.49	282.55
cu severitatea II	6625	6379	7614	7417	561.6	1083.3	1844.4	1798.4	84.77	169.82	242.24	242.47
cu severitatea III	1763	1270	1461	1494	149.3	215.6	354.1	362.2	84.70	169.80	242.38	242.44
<i>Pentru invalizii din copilărie, total, din care</i>	21080	23900	24160	24930	1736.1	4019.8	6108.3	6306.2	82.35	168.19	252.82	252.95
de gradul I	4757	5650	5833	6037	455.5	1131.3	1666.1	1724.5	95.75	200.23	285.63	285.65
de gradul II	13810	14561	14283	14531	1155.5	2476.1	3463.3	3524.6	83.67	170.05	242.47	242.55
de gradul III	2513	3689	4044	4362	125.1	412.4	978.9	1057.1	49.79	111.78	242.06	242.34
<i>Pentru invalizi, total, din care</i>	1949	2715	4061	4700	96.4	175.8	375.0	433.5	49.43	64.76	92.35	92.24
de gradul I	263	342	481	523	16.6	27.9	56.0	60.9	62.96	81.69	116.49	116.52
de gradul II	1134	1721	2623	3048	61.6	120.9	262.6	305.8	54.30	70.25	100.10	100.33
de gradul III	552	652	957	1129	18.2	27.0	56.4	66.8	32.99	41.41	58.99	59.14

<i>În cazul pierderii întreținătorului, total din care</i>	2186	2794	3454	3732	146.0	229.0	399.9	431.2	66.79	81.95	115.79	115.54
pentru un copil	1270	1657	2395	2604	62.2	102.1	210.1	228.6	49.00	61.58	87.71	87.77
pentru 2 și mai mulți copii	822	1009	902	961	73.2	108.6	158.5	168.9	89.05	107.60	175.72	175.75
pentru un copil, în cazul pierderii ambilor întreținători	67	89	117	120	6.6	10.9	20.5	21.1	98.00	123.11	175.64	175.81
pentru 2 și mai mulți copii, în cazul pierderii ambilor întreținători	12	22	19	22	2.3	5.1	6.7	7.7	187.83	229.71	351.62	351.62
<i>Pentru persoane vârstnice</i>	4260	4144	3215	3238	212.4	260.7	288.4	290.5	49.86	62.90	89.69	89.71

Sursa: CNAS

Din momentul introducerii programului de alocații sociale de stat numărul beneficiarilor și costurile legate de achitarea acestor plăți au fost în creștere continuă. Astfel, către anul 2010 numărul total al beneficiarilor de alocații a crescut de 3,2 ori comparativ cu anul 2000, iar cheltuielile lunare pentru achitarea acestor plăți au sporit de 12,3 ori. (Figura 4.1)

Figura 4.1. Evoluția numărului de beneficiari de alocații sociale de stat și a cheltuielilor totale lunare pentru acestea, 2000-2010

Sursa: CNAS

Evoluția numărului de beneficiari a inclus în sine două etape, prima fiind perioada anilor 2000-2004 când s-a atestat o creștere spontană a acestora de 2,75 ori, în mare parte fiind explicată prin sporirea de circa 71 ori a beneficiarilor din rîndul persoanelor vîrstnice neasigurate, creșterea în rîndul celorlalte categorii nu a fost atît de mare (între 1,2-4,4 ori).

Ce de-a doua etapă este cea a anilor 2005 -2009 caracterizată printr-o creștere mai lentă a beneficiarilor, reprezentînd un spor general cu 10,7%, acesta datorîndu-se, în mare parte, creșterii numărului de beneficiari din rîndul invalizilor și a numărului de beneficiari de alocații pentru pierderea întreținătorului. De menționat, că numărul persoanelor vîrstnice beneficiare de aceste plăți s-a redus de 0,8 ori, ceea ce vorbește implicit despre eficiența cuprinderii sistemului de asigurări sociale de stat.

În ceea ce privește evoluția costurilor pentru achitarea alocațiilor sociale de stat, la fel ca și în cazul beneficiarilor aceasta este divizată în două perioade: pînă la indexare și după indexare.

Astfel, în perioada anilor 2000-2004 cele mai sporite costuri au fost înregistrate în achitarea alocațiilor persoanelor vîrstnice - de circa 96.9 ori și în achitarea alocațiilor pentru invalizii din copilărie - de circa 9,3 ori.

În perioada după indexare, începînd cu anul 2005 și pînă în anul 2010 costurile pentru plata alocațiilor au cunoscut o creștere de 1,14 ori.

4.1.2. Alocația pentru îngrijire

Începînd cu anul 2002, în conformitate cu prevederile Capitolului V al Legii nr. 499-XIV din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, se stabilesc alocații lunare pentru îngrijire persoanelor care îngrijesc un invalid de gradul I. Inițial de această alocație beneficiau doar îngrijitorii copiilor invalizi cu severitatea I sau invalizilor din copilărie, însă pe parcurs grupul de beneficiari a fost completat cu încă două categorii, fiind operate modificări în legislația de bază¹⁰. Scopul acestei alocații este prevenirea și diminuarea riscului instituționalizării și menținerii invalizilor de gradul I în cadrul familiei.

În prezent de alocații de îngrijire beneficiază următoarele persoane:

- a) care îngrijesc la domiciliu un copil invalid, în vîrstă de pînă la 16 ani, cu severitatea I;
- b) invalizii din copilărie de gradul I, cu condiția că aceste persoane nu se află la întreținerea deplină a statului;
- c) invalizii de gradul I nevăzători - pentru însoțire și îngrijire la domiciliu;
- d) invalizii de gradul I, țintuiți la pat, care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobil (alocație stabilită conform Legii nr.909-XII din 30.01.1992).

Din momentul punerii în aplicare a acestui tip de prestații numărul beneficiarilor a crescut continuu, respectiv către anul 2010 numărul total al acestora a constituit 15883 persoane, reprezentînd un spor în raport cu anul 2002 de 98,3%. A cunoscut o creștere mai mare numărul beneficiarilor care îngrijesc la domiciliu invalizii din copilărie, care în raport cu anul 2009 a reprezentat o creștere de 3,8% și de 33,4% față de anul 2002. Totodată numărul beneficiarilor din rîndul invalizilor de gradul I nevăzători crește stabil din an în an. Comparativ cu anul 2005 (cînd aceștia au fost incluși în sistem) acesta s-a majorat de 371 ori, deși este în descreștere nesemnificativă cu 0,6% față de anul precedent.

Tabelul 4.2. Dinamica beneficiarilor de alocații pentru îngrijire, 2002-2009

Pesoane care îngrijesc la domiciliu :	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Un copil invalid în vîrstă de pînă la 16/18 ani cu severitatea I	4017	4353	4640	4806	4807	4993	5637	6074	6085
Invalizi din copilărie de gr.I	3991	4380	4738	5052	4860	5110	5169	5127	5322
Invalizi de gr. I nevăzători	-	-	12	3371	4037	4239	4397	4479	4453
Invalizi de gr.I, țintuiți la pat, care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobil	-	-	-	22	23	23	25	23	23
Total	8008	8733	9390	13251	13727	14365	15228	15703	15883

Sursa: CNAS

În esența sa alocația de îngrijire reprezintă o sumă fixă care nu este supusă indexării, mărimile acesteia fiind ajustate prin lege. În anul 2008 mărimea alocației de îngrijire a fost majorată cu 20% în raport cu anul 2007¹¹.

Tabelul 4.3. Cheltuieli pentru plata alocației de îngrijire, 2009-2010

Beneficiarii	Suma lunară, mii lei		2010/2009
	2009	2010	
Persoanele care îngrijesc la domiciliu un copil invalid în vîrstă de pînă la 16 ani cu severitatea I	1821.6	1825,5	0,2
Invalizi din copilărie de gr.I	1538.6	1597,1	3,8
Invalizi de gr.I nevăzători	1343.6	1335,9	-0,6

¹⁰ Legea nr.45-XIV din 3.03.2006, pentru modificarea și completarea Legii nr. 499-XIV din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni.

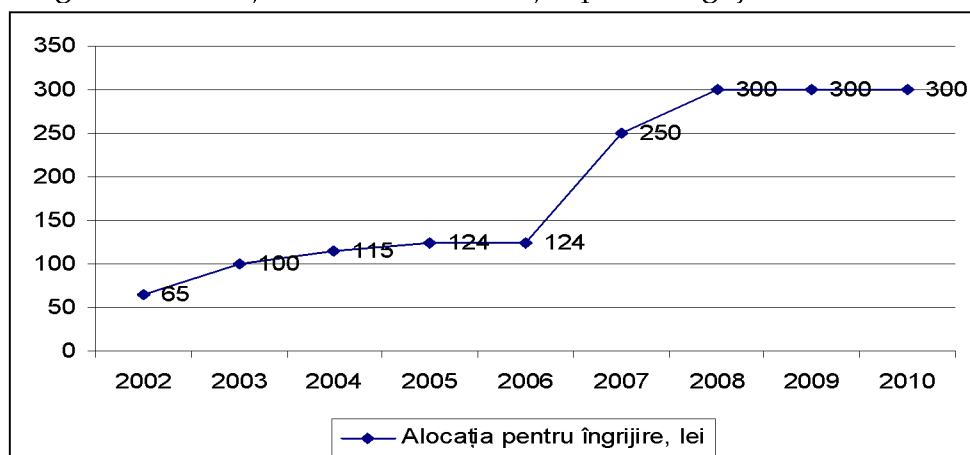
¹¹ Legea nr. 154-XVI din 04.07.2008 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

Invalizi de gr.I, ținuiți la pat, care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobil	6,9	6,9	
Total	4710,7	4765,4	1,2

Sursa: CNAS

De menționat că în perioada anilor 2002-2010 creșterea mărimii alocației a fost de 4,6 ori. (Figura 4.2). În anul 2010 cuantumurile alocațiilor de îngrijire nu au fost majorate, rămânând la nivelul anului precedent, însă costurile medii lunare pentru achitarea acestora au sporit cu 1,2%. (Tabelul 4.3)

Figura 4.2. Evoluția cuantumului alocației pentru îngrijire, 2002-2010, lei,

Sursa: MMPSF

4.1.3. Ajutorul de deces

Ajutorul de deces este stabilit prin Legea nr. 499-XIV din 14.07.1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni.

Ajutorul de deces se acordă în cazul decesului persoanei neasigurate cu condiția că nici unul dintre membrii familiei acesteia nu are dreptul la ajutor de deces din sistemul public de asigurări sociale pentru persoana decedată.

Persoana neasigurată beneficiază de dreptul la ajutor de deces pentru membrul familiei aflat la întreținerea sa în cazul în care persoana decedată nu are dreptul la ajutor de deces din sistemul public de asigurări sociale, precum și în cazul în care nici unul dintre membrii familiei nu are dreptul la ajutor de deces din sistemul public de asigurări sociale pentru persoana decedată.

Pentru persoana decedată, ajutorul de deces se acordă o singură dată unei persoane care poate fi, după caz, membru al familiei, tutore, curator sau, în lipsa acestora, unei persoane care dovedește că a suportat cheltuielile legate de înmormântare.

În anul 2010 ajutorul de deces a fost stabilit în cuantum de 900 de lei.

Tabelul 4.4. Ajutorul de deces persoanelor neasigurate pe anul 2010

	Numărul beneficiarilor	Cuquantumul prestației, lei	Suma totală pe an, mii lei
Ajutor de deces pentru persoane neasigurate	3948	900	3159,9
Ajutor de deces invalizilor, militarilor în termen	67	1753,54	117,5

*Notă: Ajutor de deces este stabilit conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr.1442 din 19.12.2006

4.1.4. Compensații nominative

Programul de compensații nominative a fost introdus pentru amortizarea efectelor asupra

populației ca urmare a creșterii în anul 1999 a prețurilor pentru încălzire termică, electricitate și servicii comunale¹². Cercetările efectuate pe parcursul unui deceniu de la implementarea acestui program au demonstrat ineficiența acestuia, atât din punct de vedere al costurilor care dețin anual circa 40% din cheltuielile bugetul de stat pentru asistența socială¹³, cât și direcționării slabe către grupurile sărace, generând astfel erori de supra-incluziune și excluziune. În mare parte această stare a lucrurilor este datorată abordării categoriale a eligibilității și cuantumurilor mici ale acestor plăți. De menționat că conform prevederilor legale¹⁴ de aceste plăți beneficiază 11 categorii de beneficiari, însă dacă e să facem o retrospectivă a evoluției acestora, putem conchide că pe parcursul anilor aceste categorii au evaluat la nivel de sub categorii, până la 14 la număr.

În conformitate cu prevederile Legii nr. 933-XIV din 14 aprilie 2000 cu privire la protecția socială specială a unor categorii de populație compensațiile nominative sunt plăți în bani în schimbul înlesnirilor stabilite anterior.

Cuquantumul compensațiilor nominative este determinat în funcție de costul nominativ al serviciilor prestate pentru o persoană, conform normativelor.

După caracterul lor compensațiile nominative se divizează în:

- compensații, mărimea cărora este de 25% și 50%, în dependență de categoria beneficiarului;
- compensații anuale pentru procurarea cărbunelui și a lemnului de foc pentru perioada rece, mărimea cărora pentru anul 2008 a fost de 750 lei și, respectiv, 125 lei.

De la demararea în anul 2000 a acestui program de plăți în paralel cu evoluția anuală crescândă a numărului de beneficiari, au sporit și cheltuielile legate de achitarea acestora. Astfel, în anul 2009 suma cheltuielilor efectuate a constituit 368 734,4 mii lei, reprezentând o creștere cu 10,1% față de anul 2008, iar comparativ cu anul 2000 cheltuielile au sporit de circa 4 ori. Creșterea nominală a cuantumului mediu al compensației nominative în raport cu anul 2000 a înregistrat o mărime dublă.

În anul 2010 numărul beneficiarilor de compensații a fost de 241 832 persoane, fiind în scădere față de anul precedent cu 6,6%, iar cheltuielile la plata lor au diminuat cu 4,1%, însumând 353599,1 mii lei. Această situație a fost condiționată de modificarea viziunii privind sistemul prestațiilor de asistență socială, cu reconsiderarea acestuia în vederea trecerii treptate de la sistemul de compensații nominative, bazat pe categorii de beneficiari, la un sistem de prestații bănești orientat spre cei mai săraci în baza evaluării veniturilor și necesității de asistență socială. Astfel, potrivit art. 2 al Legii nr.135-XVIII din 29.12.2009 de la 1 ianuarie 2010 compensații nominative nu se stabilesc, altfel spus noi beneficiari în acest sistem nu vor mai intra. Persoanele cărora li s-a stabilit dreptul la compensații nominative până la 31 decembrie 2009 vor beneficia de acestea până la expirarea dreptului conform legislației, în modul stabilit de Guvern.

Tabelul 4.5. Dinamica compensațiilor nominative, 2000-2010

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Numărul beneficiarilor	100955	260620	248374	245668	262663	263589	262653	251881	254829	258020	241832
Cheltuieli, mii lei	64345	171331	232023	191924	206417	219651	233577	293480	334897	368735	353599,1
Cuquantumul mediu, lei	61	67	64	65	66	72	77	101	117	143	146

Sursa: CNAS

Dacă e să analizăm ponderea beneficiarilor de compensații pe categorii, putem observa că cea mai semnificativă cotă a acestora este deținută de către invalizii de gradul II, care în anul 2010 au reprezentat circa 35,9%. Următoarele 4 grupuri de beneficiari, la fel de semnificative ca pondere

¹² Legea nr. 933-XIV din 14 aprilie 2000 cu privire la protecția socială specială a unor categorii de populație

¹³ Calculele autorilor în baza datelor CNAS pentru anul 2009

¹⁴ Hotărârea Guvernului nr.761 din 31.07.2000 „Cu privire la compensațiile nominative pentru unele categorii de populație”, care reprezintă mecanismul de punere în aplicare a Legii cu privire la compensațiile nominative.

numerică, le reprezintă: (i) invalizii din copilărie – 13,1%; (ii) pensionarii singuri – 10,4%; (iii) participanții la luptă pentru apărarea integrității Republicii Moldova – 8,2%; (iv) invalizii de gradul III – 7,7%. Celelalte categorii dețin o pondere mult mai mică.

Tabelul 4.6. Compensații nominative pe categorii de beneficiari, 2010

	Categorii	2010		
		Numărul beneficiarilor	Total calculat, mii lei	Cuantumul mediu, lei
1.	Invalizi de gradul I	14 657	29 945,2	175
2.	Invalizi de gradul II	86 896	111 029,5	154
3.	Invalizi de gradul III	18 575	22 284,2	103
4.	copii invalizi sub 18 ani	12 332	24 203,0	159
5.	invalizi din copilărie	31 628	52 543,8	136
6.	Participanții la cel de-al doilea război mondial și sotiile lor	16 813	29 840,7	146
7.	Persoane asimilate participanților la război	605	1 161,7	161
8.	Familiiile celor căzuți și decedați din rândul participanților la lucrările de la C.A.E. Cernobil	676	1 325,3	164
9.	Participanții la acțiunile de luptă din Afganistan și pe teritoriul altor state	7 864	15 487,1	168
10.	Pensionari singuri	25 081	28 879,1	95
11.	Familiiile cu 4 și mai mulți copii de vîrsta de pînă la 18 ani	6 338	11 354,3	144
12.	Persoanele care în timpul celui de-al doilea război mondial au activat în spatele frontului	369	680,0	154
13.	Persoanele aflate în Leningrad în timpul blocadei	59	100,8	143
14.	Participanții la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității teritoriale a Republicii Moldova	19 939	24 764,4	108
	Total	241 832	353 599,1	

Sursa: CNAS

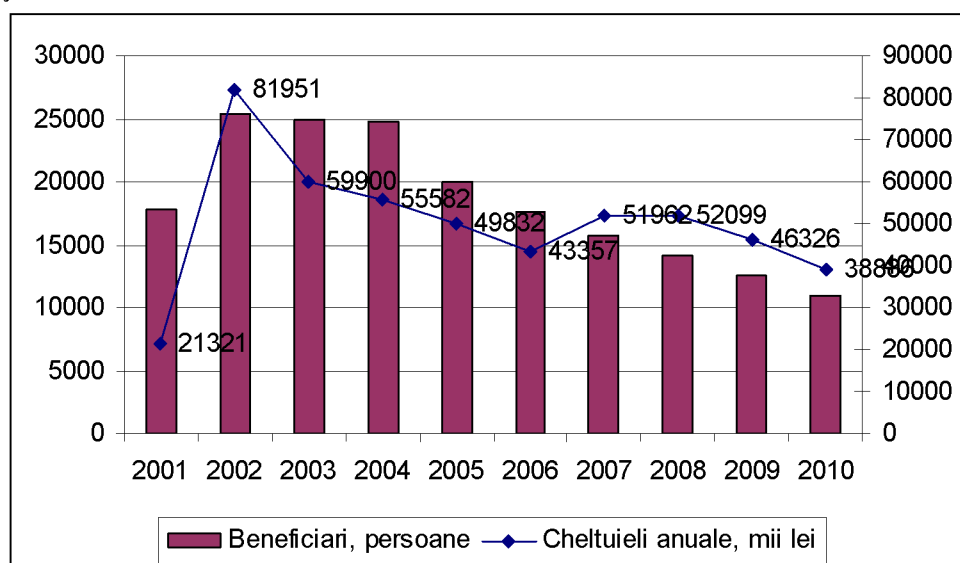
În final de menționat, că unul dintre rolurile principale ale sistemului de asistență socială este diminuarea riscului sărăciei (care reprezintă condiția primară ce generează deprivare multiplă și excluziune socială) și atenuarea efectelor crizei economice. Anul 2010 poate fi caracterizat printr-o situație controversată, când în cadrul aceluiași sistem funcționau în paralel două programe de suport financiar: compensațiile nominative și „Ajutorul social” – prestație pentru sărăcie, introdusă începînd cu ultimul trimestru al anului 2008 și aplicată în 3 etape. În esență această situație a fost calificată ca perioadă tranzitorie, ceea ce a presupus înghețarea creșterii cuantumurilor compensațiilor nominative și trecerea treptată către sistemul de ajutor social.

4.1.5. Alocații lunare de stat

Alocațiile lunare de stat se stabilesc în conformitate cu prevederile Legii nr.121-XV din 3 mai 2001 cu privire la protecția socială suplimentară a invalizilor de război, a participanților la cel de-al doilea război mondial și a familiilor lor. Alocațiile menționate au un caracter compensatoriu din partea statului pentru aportul adus în perioada celui de-al doilea război mondial, precum și în timpul evenimentelor pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova.

Anual, datorită descreșterii naturale, numărul beneficiarilor și sumele achitate pentru aceste plăți se reduc. În anul 2010 de alocații lunare au beneficiat 10956 persoane, numărul acestora reducîndu-se cu 12,3% în raport cu anul precedent și cu 38,2% comparativ cu anul 2001 (cînd acest tip de plăți a fost introdus).

Figura 4.3. Dinamica numărului beneficiarilor de alocații lunare de stat și cheltuielile anuale, 2001-2010

În ceea ce privește cheltuielile pentru plata alocațiilor lunare de stat acestea s-au redus față de anul precedent cu 16,1%, însă au crescut în raport cu anul 2001 cu circa 1,8 ori.

Tabelul 4.7. Alocațiile lunare de stat în anul 2010

Categoriile de beneficiari	mărimea alocației, lei	numărul beneficiarilor, persoane	stabilit lunar, mii lei
Invalidii de război:			
gradul I	600	457	274,2
gradul II	450	2764	1243,8
gradul III	375	438	164,2
Participanții la război și foștii deținuți politici	300	3359	1007,7
Cetățenii liber angajați în componența armatei	300	59	17,7
Persoanele decorate cu ordine și medalii	75	803	60,2
Persoanele care s-au aflat în Leningrad în perioada blocadei	300	59	17,7
Soții supraviețuitorilor inapți de muncă ai participanților la cel de-al doilea război mondial	150	2681	402,2
Copii participanților cel de-al doilea război mondial sau la acțiuni de luptă în timp de pace din rândurile militarilor, căzuți la datorie și copii celor de la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobil decedați	150	64	12,1
Unul din părinții inapți de muncă ai participanților la luptă în timp de pace, pentru apărarea integrității teritoriale și independenței R.M., a avariei de la Cernobil, decedați	150	272	40,7
Total		10956	3240,5

Sursa: CNAS

4.1.6. Compensații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobil

În scopul apărării drepturilor și intereselor cetățenilor Republicii Moldova care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl și celor care au participat la lichidarea avariei de la Cernobîl și a urmărilor ei în zona de înstrăinare, a fost adoptată Legea privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, nr. 909-XII din 30.01.1992. Categoria nominalizată de persoane beneficiază de pensii și diverse prestații sociale, cum ar fi compensații în schimbul biletelor de tratament balneo-sanatoriale, compensație unică pentru prejudiciul adus sănătății, ajutor material unic pentru însănătoșire, alocație lunară pentru îngrijire, etc.

Astfel, în conformitate cu prevederile Legii nr. 909-XII din 30.01.1992 persoanele care s-au îmbolnăvit și au suferit de boală actinică și invalizii au dreptul de a fi asigurate anual, peste rînd, cu bilete gratuite (în cazul indicațiilor medicale) la instituțiile balneo-sanatoriale aflate pe teritoriul republicii, precum și la sanatoriile amplasate pe teritoriul Ucrainei: "Moldova" (Odesa), "Moldova" (Truskaveț), "Sănătatea", "Serghei Lazo" și "Zolotaia niva" (Sergheevka), iar în cazul în care nu există posibilitatea acordării de bilete, de a primi o compensație bănească în mărimea costului mediu al biletului. De aceleași înlesniri (bilet gratuit sau compensație bănească) beneficiază (conform art.13), pînă la împlinirea vârstei de 18 ani, copiii născuți după 26 aprilie 1986, unul din părinții cărora a avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, precum și copiii evacuați din zona de înstrăinare.

În temeiul articolului 9 alin. (1) al Legii menționate invalizilor din rîndul cetățenilor care au suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl, pentru prejudiciul adus sănătății, li se plătește o compensație unică în mărime de un salariu mediu lunar pe republică, pe luna premergătoare lunii în care s-au adresat după compensație, pentru fiecare procent de pierdere a capacității profesionale de muncă. Această compensație se plătește tuturor invalizilor, indiferent de data stabilirii invalidității. Suma calculată pentru fiecare beneficiar se plătește pe parcursul a 4 ani în rate a cîte 25 la sută anual. Compensația stabilită și neplătită în legătură cu decesul beneficiarului se plătește soțului supraviețuitor, copiilor sau părinților acestuia, pentru anul respectiv.

Conform articolului 9 alin. (2) invalizilor li se plătește anual un ajutor material unic pentru însănătoșire în mărime de două salarii medii lunare pe republică, stabilite pentru anul precedent. De ajutor material unic pentru însănătoșire beneficiază și participanții la lichidarea urmărilor avariei de la Cernobîl în perioada 1986-1987 și în anii 1988-1990 în mărime de un salariu mediu lunar pe republică pe anul precedent și, respectiv, 50% din salariul mediu lunar pe republică pe anul precedent.

Invalizilor de gradul I țintuiți la pat li se stabilește, alocație lunară pentru îngrijire în mărime de 300 de lei.

Concomitent, familiilor ce și-au pierdut întreținătorii în urma catastrofei de la Cernobîl li se plătește o compensație unică în mărime de 15 salarii medii lunare pe republică, stabilite pentru anul precedent. Această compensație se plătește indiferent de data decesului întreținătorilor.

Tipurile de prestații sociale, sumele cheltuielilor cît și numărul beneficiarilor pot fi urmărite în tabelul de mai jos:

Tabelul 4.8. Prestații participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl, 2010

Tipuri de plăți	2010		
	Total calculat, mii lei	Numărul beneficiarilor, persoane	Cuquantumul mediu, lei
1. Compensații în schimbul biletelor de tratament balneo-sanatorial pentru:			
1.1. invalizi și participanți	9330,0	1866	5000-00
1.2. copiii născuți după anul 1986, 4-7 ani	214,5	65	3300-00
1.3. copiii născuți după anul 1986, 7-14 ani	1246,4	304	4100-00

1.4. copiii născuți după anul 1986, 14-18 ani	2605,0	521	5000-00
2. Ajutor material anual pentru însănătoșirea:			
2.1. invalizilor	11974,0	2179	5495-20
2.2. participanților 1986-1987	232,2	97	2393-52
2.3. participanților 1988-1990			
3. Compensația unică invalizilor pentru prejudiciul adus sănătății	3995,7	111	35997-54
4. Compensație unică la pierderea întreținătorului	1105,1	28	39468-42
5. Compensație copiilor la pierderea întreținătorului	8,6	24	360-00
6. Concediu suplimentar	192,9	99	1948-10
7. Asigurarea anuală cu bilete de tratament			
7.1 pentru invalizi și participanți	1885,5	330	5713-7
7.2 pentru copii 14-18 ani	-	-	-
Pensii participanților la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl	Suma stabilită lunar, mii lei	Numărul beneficiarilor, persoane	Cuquantumul mediu, lei
inclusiv:			
8. Pensia de invaliditate total	3569,3	2012	1773-98
8.1 gr. I	646,5	288	2244-65
8.2. gr. II	2883,9	1690	1706-44
8.3 gr. III	38,9	34	1144-38
9. Pensia pentru limită de vîrstă	25,9	24	1077-79
10. Pensia în cazul pierderii întreținătorului	68,8	74	929-20
10.1. inclusiv: 1 urmaș	56,7	64	886-54
2 urmași	9,6	9	1065-00
3 urmași	2,4	1	2436-00

Sursa: CNAS

4.1.7. Compensații în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război

În conformitate cu Legea cu privire la veterani nr. 190-XV din 8 mai 2003, invalizii de război au dreptul la bilete de tratament sanatorial gratuit o dată în an în centrele de reabilitare ale Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului și în alte instituții de acest tip sau, la alegere, în locul biletelor de tratament, la o compensație bănească o dată la doi ani, în condițiile stabilite de Guvern.

Astfel, prin Hotărîrea Guvernului nr. 868 din 28 iulie 2004 "Despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și de plată a compensației bănești în locul biletelor de tratament sanatorial gratuit invalizilor de război" a fost aprobat modul și condițiile de stabilire și plată a compensației nominalizate.

Mai jos prezentăm dinamica compensațiilor în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război în perioada anilor 2008-2010:

Tabelul 4.9. Compensația în schimbul biletelor de tratament invalizilor de război, 2008-2010

	Cuquantumul mediu, lei			Numărul beneficiarilor, persoane			Total calculat, mii lei		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
compensațiile plătite din Bugetul de Stat	3482,80	4200,00	4800,00	58	385	194	202,0	1617,0	931,2

compensițiile plătite din Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat	3456,64	4200,00	-	113	698	-	390.6	2926,7	-
--	---------	---------	---	-----	-----	---	-------	--------	---

4.1.8. Alocația lunară nominală de stat

Pînă în anul 2003, alocațiile lunare nominale erau specificate prin diferite tipuri de Hotărîri de Guvern, ceea ce crea a situație confuză din punct de vedere al acoperirii beneficiarilor. Acest fapt a servit drept argument în unificarea sistemului recompensator într-un cadru legal unic.

Alocația lunară nominală de stat pentru persoanele cu merite deosebite față de stat a fost instituită în conformitate cu capitolul IV al Legii cu privire la veterani, nr.190-XV din 8 mai 2003. De dreptul la alocație nominală se bucură beneficiarii de pensii stabilite în conformitate cu legislația de pensionare în vigoare, încadrați în următoarele categorii:

a) persoanele decorate cu distincții de stat în temeiul Legii nr.1123-XII din 30 iulie 1992 cu privire la distincțiile de stat ale Republicii Moldova;

b) persoanele decorate cu distincții de stat ale fostei U.R.S.S. echivalate cu distincțiile de stat ale Republicii Moldova prin Hotărîrea Parlamentului nr. 533-XIII din 13 iulie 1995 cu privire la drepturile cetățenilor Republicii Moldova decorați cu distincții de stat ale fostei U.R.S.S.;

c) alte persoane, la propunerea Comisiei de examinare a demersurilor privind stabilirea alocațiilor nominale de stat.

Alocația nominală se stabilește în următoarele cuantumuri:

a) persoanelor care s-au învrednicit de titluri onorifice și celor decorate cu medalii - 25 lei;

b) persoanelor decorate cu ordine, cu excepția persoanelor decorate cu ordinele "Ordinul Republicii" "Ștefan cel Mare" și "Slava Muncii" de clasele I, II și III și persoanelor care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste - 50 lei;

c) persoanelor care s-au învrednicit de titluri onorifice, celor decorate cu medalii și ordine - 50 de lei;

d) persoanelor decorate cu ordinele "Ordinul Republicii" "Ștefan cel Mare" și "Slava Muncii" de clasele I, II și III și persoanelor care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste - 500 lei.

Modul de stabilire și plată a alocațiilor nominale de stat este reglementat prin Regulamentul respectiv aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1413 din 27.11.2003.

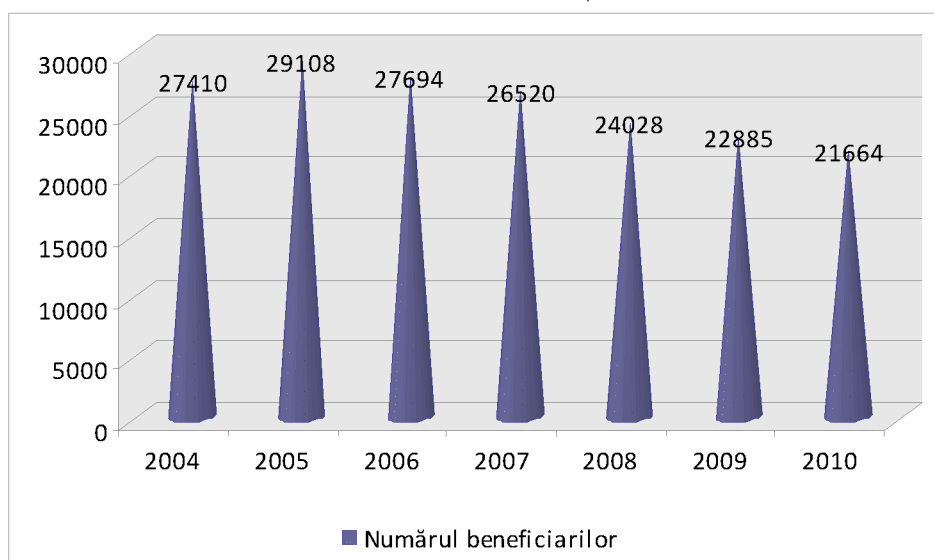
Tabelul 4.10. Alocațiile nominale de stat pentru merite deosebite față de stat, 2009-2010

Categorია de beneficiari	Mărimea alocației, lei		Numărul beneficiarilor, persoane		Total calculat, mii lei	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Deținători de titluri onorifice sau medalii	25,00	25,00	7540	7447	2175,0	2137,7
Deținători de ordine sau de titluri onorifice, de ordine și medalii	50,00/54,00	50,00/54,00/72,00	15161	14037	9199,2	8551,1
Persoanele decorate cu ordinele „Ordinul Republicii”, „Ștefan cel Mare”, „Slava Muncii” de clasele I, II și III și persoanele care dețin titlul de Erou al Muncii Socialiste	500,00	500,00	184	180	1004,7	1014,5
Total			22885	21664	12378,9	11703,3

Sursa: CNAS

Ca și în cazul alocațiilor lunare de stat, numărul beneficiarilor de alocații nominale de stat este în descreștere, situație care poate fi explicată atât prin descreșterea naturală a beneficiarilor, cât și prin reducerea modelului de acordare a acestor distincții de stat.

Figura 4.4. Dinamica numărului beneficiarilor de alocații lunare nominale de stat, 2004-2010

Sursa: CNAS

4.1.9. Ajutorul social

La finele anului 2008, Guvernul Republicii Moldova a lansat o reformă ambițioasă a sistemului de asistență socială, inițiind trecerea treptată de la sistemul de prestații bazate pe categorii de persoane la un sistem de prestații bănești de sărăcie, acordate familiilor.

În scopul eficientizării sistemului de prestații sociale și direcționării acestor către cei mai săraci, la 13 iunie 2008 Parlamentul a adoptat Legea cu privire la ajutorul social nr. 133-XVI. Pentru punerea în aplicare a Legii a fost aprobat (prin Hotărârea Guvernului nr. 1167 din 16 octombrie 2008) Regulamentul cu privire la modul de stabilire și plată al ajutorului social.

Cadrul politicii care reglementează acest nou sistem este motivat de perfecționarea impactului asupra sărăciei al resurselor disponibile pentru prestațiile sociale prin reducerea erorilor de includere și excludere, pe de o parte, și prin reorientarea fundamentală a sistemului în jurul unei concepții a sărăciei axate pe asistența socială.

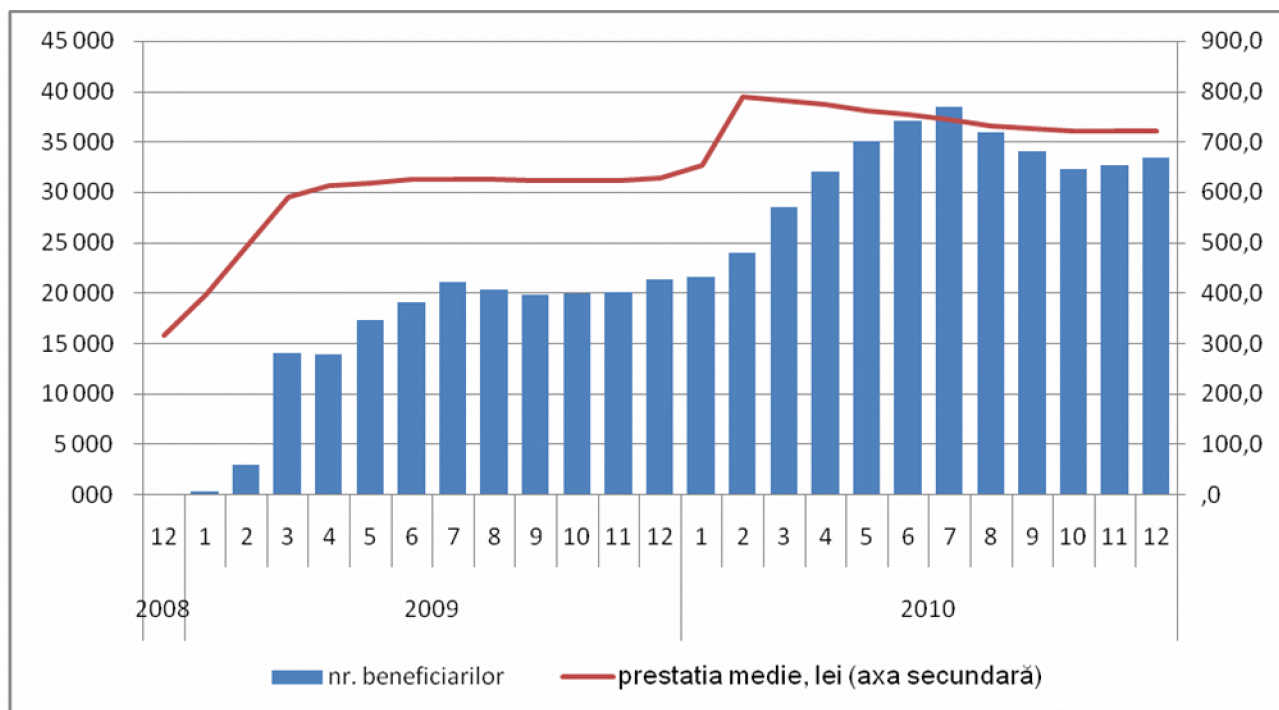
Totuși, s-a impus necesitatea să fie asigurată și durabilitatea financiară, pentru ca suma totală a tuturor prestațiilor în cadrul sistemului nou să nu depășească spațiul financiar disponibil pentru finanțarea lor. Din acest punct de vedere, sistemul – așa cum a fost proiectat inițial – presupunea că modificările nu vor implica careva cheltuieli suplimentare. Au fost puse câteva condiții dure pentru realizarea reformei:

- cadrul de politici trebuie să prevadă zero costuri (adică, de a nu depăși bugetul disponibil în cadrul sistemului anterior);
- să acopere doar familiile sărace (să elimine erorile de includere și excludere);
- să aibă un impact palpabil asupra sărăciei (adică să fie o sumă bănească cu efecte clare asupra condițiilor de trai ale beneficiarilor).

Guvernul, presat de instabilitatea economică și constrângerile financiare aferente, a fost obligat să pună în prim plan implementarea sistemului nou de prestații bănești, precum și să nu întârzie eliminarea treptată a prestațiilor formate în sistemul categorial.

Dinamica implementării noii prestații este prezentată în figura de mai jos.

Figura 4.5. Numărul beneficiarilor și suma medie a prestației pe familie, ianuarie 2009-decembrie 2010

Din figură se vede că, pînă în prezent, au existat patru perioade în implementarea ajutorului social:

- Prima perioadă (pînă în iulie 2009) care a început cu includerea pe etape a beneficiarilor (doar familiile cu membri cu dizabilități, apoi familiile cu copii și, în final, toate celelalte familii). În această perioadă numărul beneficiarilor a crescut rapid, pornind de la „zero” și ajungînd la 20.000 familii în luna iulie.

- A doua perioadă a constituit o stagnare din cauza mai multor factori: lipsa unor campanii de informare, ceea ce înseamnă că unele persoane nu erau informate despre prestație, iar cele care au primit prestația în prima jumătate a anului 2009 nu știau că aveau dreptul să solicite repetat și astfel, după 6 luni, persoanele au pierdut prestația.

- În cea de-a treia perioadă februarie-iulie 2010 a fost înregistrată cea mai rapidă creștere a numărului de beneficiari datorită unei campanii mass-media reînnoite și a promovării intense pînă la nivel de primărie. În luna iulie 2010, 38.500 familii au primit ajutorul social cu o valoare medie de 726 lei.

- Începînd cu luna august 2010 a început o perioadă nouă cu pierderea beneficiarilor determinată, în primul rînd, de verificările automatizate efectuate cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și Casa Națională de Asigurări Sociale. Spre sfîrșitul anului numărul beneficiarilor înregistra o nouă creștere.

Mai mult ca atît, lipsa creșterii numărului de beneficiari în a doua jumătate a anului 2010 este, de asemenea, rezultatul scăderii cererilor noi și lipsei cererilor repetate depuse la timp. Într-adevăr, un procent mare de familii continuă să depună cererea repetată cu întîrziere: la mijlocul lunii noiembrie, aproape 3000 familii, sau 42% din familiile care și-au primit ultima plată în septembrie încă nu depuseseră cerere repetată. Acest fapt reprezintă un anumit progres față de situația de cîteva luni în urmă, cînd estimările similare erau cu 10 puncte procentuale mai înalte, dar ele sînt încă prea înalte și cu posibilități substanțiale de îmbunătățire. În același timp, este dificil de a acoperi unele familii, care încă nu sînt informate despre prestație sau care nu au solicitat niciodată ajutorul social. Astfel de familii se confruntă adesea cu dificultăți concrete (după ce persoana este scoasă din lista șomerilor, ea trebuie să aștepte următoarele trei luni pentru a fi înregistrată din nou, sau dificultăți cu lipsa documentelor de identitate), stigmatizarea și incapacitatea/nedorința de a solicita repetat.

În total, în anul 2010, problema lipsei de informare în rîndul familiilor eligibile constituia circa 20%. În timp ce aceasta este o scădere semnificativă în comparație cu nivelul de informare de

acum un an (76% din familiile eligibile în primul trimestru al anului 2009 nu știau despre prestația de ajutor social), numărul rămîne semnificativ și necesită acțiuni noi. Majoritatea familiilor care sunt eligibile în baza calculelor Studiului Bugetelor Gospodariilor Casnice (SBGC), însă nu au depus cerere, consideră că nu sunt eligibile. De obicei, acest lucru denotă o problemă de informare greșită privind regulile de acordare a prestației.

În baza datelor administrative, 59.000 de familii diferite au primit ajutor social în cel puțin una din lunile anului 2010, ceea ce sugerează că acoperirea familiilor eligibile ar fi putut fi cu mult mai mare, dacă reținerea era mai reușită. Lacuna de acoperire este, probabil, împărțită egal între necesitatea de a avea primul contact cu prestația de ajutor social (solicitarea) și reținerea (menținerea persoanelor nevoiașe în sistemul de ajutor social).

Prestația medie pe familie în anul 2010 a constituit 740 lei, dar din februarie ea scade treptat de la 790 la 720 la finele anului, iar sumele care au fost transferate pentru a achita prestațiile aferente anului 2010 au constituit circa 290 mln. lei. În luna decembrie 2010 beneficiau de ajutor social peste 33 mii familii cu o prestație medie de 720 lei.

La finele anului 2010 erau înregistrate în sistem puțin sub 200 mii cereri. Din circa 100 mii cereri depuse în 2010 (83% din mediul rural), aproximativ 79% au obținut răspuns pozitiv (vezi tabelul de mai jos).

Tabelul 4.11. Repartizarea cererilor de solicitare a ajutorului social, 2010

	Trim. I	Trim. II	Trim. III	Trim. IV	Total
cereri pozitive	74,4%	75,0%	82,7%	86,1%	79,1%
cereri negative (venit>VLMG)	16,5%	15,3%	11,9%	10,6%	13,8%
cereri negative (venit<VLMG, esuat proxy)	4,1%	4,7%	1,2%	0,8%	2,9%
cereri negative (asuat art.5)	2,1%	2,6%	1,9%	1,0%	1,9%
cereri incomplete sau incosistente	2,9%	2,4%	2,4%	1,5%	2,3%
Total cereri	27797	26471	20586	24000	98854

Sursa: MMPSF

Examinînd acoperirea cu ajutor social pe raioane, este cert faptul că mai există încă diferențe regionale mari între raioanele și satele din țară. De la începutul acordării ajutorului social, doar 1% din familii au solicitat această prestație în orașele mari (Chișinău și Bălți), acoperirea este, de asemenea, foarte scăzută în Gagauzia, dar cu mult mai înaltă în raioanele de centru (Șoldănești, Telenești etc.), unde ea constituie peste 20%. Ratele diferite de acoperire nu sunt explicate doar prin nivelurile diferite de sărăcie, dar și prin prezența asistenților sociali și Secțiilor/Direcțiilor Asistență Socială și Protecție a Familiei (S/DASPF) în număr mai mare sau mai bine pregătiți.

Totodată au fost efectuate calcule pentru trei indicatori principali ai sărăciei: pe persoană, care reprezintă procentul persoanelor, care se află sub pragul sărăciei, lacuna sărăciei, care ia în considerație distanța de la pragul sărăciei și gravitatea sărăciei, care examinează nivelul inegalității între cei săraci. În toți acești trei indicatori, reducerea simulată a sărăciei obținută de prestația de ajutor social este foarte înaltă. Ea confirmă că prestația este bine orientată și primită, în principal, de către cei mai săraci, cu toate că, drept consecință a unei acoperiri încă relativ mici, reducerea pe individ este limitată.

Efect pentru beneficiari. A fost efectuată o evaluare rapidă a beneficiarilor, fiind intervievați aproximativ 50 de familii din diferite localități ale Moldovei pentru a aprecia utilizarea banilor din ajutorul social și a înțelege schimbările posibile în comportamentul familiilor după ce au beneficiat de ajutor. Aceasta a arătat că majoritatea beneficiarilor folosesc prestația pentru:

- a-și satisface necesitățile de bază și, în primul rînd, necesitățile copiilor;
- a cumpăra produse alimentare, medicamente și a achita serviciile comunale principale;
- în unele cazuri, familiile au făcut investiții mici în animale de lîngă casă și evită strategiile

negative de supraviețuire, care le-ar consuma bunurile.

Datorită prestației de ajutor social, în multe cazuri, familiile au găsit o formă de stabilitate, care le-a oferit posibilitatea să înceapă diferite activități economice mici pentru a nu depinde de sistem și a obține mai mult decât doar mijloace pentru supraviețuire.

Dezvoltarea acestei prestații este dinamică. Eficiența sa depinde cât de bine vor fi asimilate datele din celelalte componente ale economiei – privind salariul, problemele pe piața forței de muncă, rata inflației, stabilitatea economiei agrare ce nu se bazează pe piață, etc. Această prestație depinde de ceea ce se întâmplă în celelalte componente ale economiei, iar realizarea cu succes a intenției inițiale a politicii de eficiență și durabilitate a eforturilor de reducere a sărăciei prin asistență socială orientată necesită o ajustare permanentă.

Ajutor pentru perioada rece

La 14 decembrie 2010, Guvernul a aprobat Regulamentul privind implementarea schimbărilor din Legea cu privire la ajutorul social nr.133-XVI din 13.06.2008, modificată anterior în acel an și, în special vizînd implementarea ajutorului pentru perioada rece a anului. Începînd cu 1 ianuarie 2011, toate familiile, care au venit mai mic de Venitul Lunar Minim Garantat (VLMG) înmulțit de 1,4 ori (adică 742 lei pe echivalent adult pe lună pentru începutul anului 2011) și care corespund celorlalte criterii de eligibilitate pentru ajutorul social (testul proxy și cerințele fixate de articolul 5 al Legii cu privire la ajutorul social) vor fi eligibile pentru o plată lunară de 130 lei pe familie în lunile de iarnă noiembrie – martie.

Dreptul la ajutor pentru perioada rece a anului se determină concomitent cu determinarea dreptului la ajutor social, în baza cererii pentru acordarea ajutorului social, depuse de familie.

4.1.10. Compensațiile sociale în perioada rece a anului 2010

În scopul susținerii persoanelor și familiilor defavorizate în perioada rece a anului, a fost adoptată, la 26 februarie 2010, Legea nr. 15-XVIII privind compensațiile sociale în perioada rece a anului 2010.

Compensația socială a fost acordată:

- familiilor defavorizate care au obținut dreptul la ajutor social, stabilit în conformitate cu Legea nr. 133-XVI din 13 iunie 2008, pentru lunile ianuarie-martie și noiembrie-decembrie;
- salariaților din ramurile sectorului bugetar, care se încadrează în categoriile I-VII de salarizare ale Rețelei tarifare unice, pentru lunile ianuarie-martie;
- beneficiarilor de pensii sau alocații sociale în sumă de pînă la 700 lei, de la vîrsta de 65 – pentru lunile ianuarie-martie;
- beneficiarilor de pensii sau alocații sociale în sumă de pînă la 900 lei, pentru lunile noiembrie-decembrie.

Tabelul 4.12. Plata privind compensațiile sociale în perioada rece a anului 2010

Nr. d/o	Categorია de beneficiari	Perioada de plată		Total calculat, mii lei
		Ianuarie-martie	Noiembrie-decembrie	
1.	Familiile defavorizate care au obținut dreptul la ajutor social, stabilit în conformitate cu Legea nr. 133-XVI din 13 iunie 2008	34372	27132	16976,0
2.	Salariații din ramurile sectorului bugetar, care se încadrează în categoriile I-VII de salarizare ale Rețelei tarifare unice	36056	-	13228,4
3.	Beneficiarii de pensii sau alocații	-	516806	134600,2

	sociale în sumă de pînă la 900 lei			
4.	Beneficiarii de pensii sau alocații sociale în sumă de pînă la 700 lei, de la vîrsta de 65	113167	-	40764,4
5.	Total	183595	543938	205539,0

4.1.11. Ajutoare materiale

Una din componentele de bază ale sistemului integrat de asistența socială o constituie Fondul republican și fondurile locale de susținere socială a populației, care acordă ajutoare materiale persoanelor socialmente vulnerabile afectate de sărăcie sau aflate în condiții deosebit de dificile pe motiv de boală, în urma unor situații excepționale. Activitatea acestor instituții publice este reglementată prin Legea Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației nr. 827- XIV din 18 februarie 2000 și Hotărîrea Guvernului nr. 1083 din 26 octombrie 2000 privind punerea în aplicare a acestei legi.

Implementarea cadrului legislativ și normativ menționat în activitatea fondurilor a condiționat completarea lor cu mijloace obținute din transferurile operatorilor de telefonie mobilă, alocațiile bugetelor unităților administrativ-teritoriale, transferurile de la casele de schimb valutar și ale Ministerului Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor.

Acumulările de mijloace pe parcursul anului 2010 s-au micșorat cu circa 15,6 la sută față de anul 2009 și au constituit 104581,5 mii lei. Această diminuare a mijloacelor s-a produs pe motivul excluderii din cadrul legislativ a participării bugetelor locale la completarea fondurilor de susținere socială a populației din teritoriile respective.

În conformitate cu legislația în vigoare mijloacele nominalizate au fost valorificate, în majoritatea lor, pentru acordarea ajutoarelor materiale nominative persoanelor defavorizate cu cea mai mare incidență a sărăciei prin intermediul fondurilor de susținere socială a populației. Distribuirea ajutoarelor materiale poate fi urmărită în următorul tabel:

Tabelul 4.13. Numărul ajutoarelor materiale și sumele acordate solicitanților, 2010

Nr.	Categoriile de beneficiari ai ajutoarelor materiale	Nr. de ajutoare	Nr. de benefici. titulari	Suma (mii lei)	Mărimea medie, lei
1.	Pensionari – total, inclusiv:	179293	176868	61822.78	344.81
	a) persoanele care beneficiază de pensii și alocații sociale pentru invaliditate	93104	91252	31097.95	334.01
	b) pensionari singuratici, beneficiari de compensații la achitarea serviciilor comunale	11933	11752	4572.6	383.19
	c) persoanele în etate cu vîrstele trecute de 75 ani și neincluse în p. b); total,	46673	46493	14026.58	300.53
	inclusiv cu vîrstele împlinite și trecute de 100 ani	65	65	325.0	5000
	d) alți pensionari neincluși în p. a); b) și c)	27582	27370	12120.65	439.44
2.	Persoane inapte de muncă- total, inclusiv:	5224	5224	3200.55	612.66
	a) neîncadrate în cîmpul muncii din motiv de boală îndelungată pînă la survenirea invalidității	2514	2514	1613.0	641.61
	b) aflate în stare de sărăcie extremă și care nu au surse de existență, inclusiv cu comportament asocial (boschetari, etc.)	2710	2710	1587.55	585.81
3.	Familii cu copii- total, inclusiv:	66642	64392	23733.65	356.14
	a) cu 4 și mai mulți copii, beneficiari de compensații la achitarea servic. comunale;	14927	14573	4229.4	283.34
	b) cu copii invalizi;	14643	13492	4657.15	318.05
	c) cu un singur părinte (monoparientale);	11490	11016	4579.85	398.59
	d) cu tutelă asupra copiilor orfani neinstituționalizați cu vîrstele pînă la 18 ani	4143	4017	1498.55	361.71
	e) alte familii cu venituri mici, neincluse în p. a); b); c) și d)	21439	21294	8768.7	409.01

4.	Alte persoane (neincluse în compart. 1; 2 și 3) care au nimerit în situații excepționale pe care nu le pot depăși de sine stătător (îmbolnăvire gravă, calamități naturale, dezastre, avarii, conflicte armate, catastrofe ecologice, incendii, epidemii, accidente, înmormântarea rudelor, etc.) - total, inclusiv:	17631	17617	11081.85	628.54
	a) persoane în căutarea unui loc de muncă (șomerii);	1640	1639	1167.1	711.65
	b) persoane cu merite față de stat (participanții la conflicte armate și lichidarea consecințelor catastrofelor ecologice, persoane cu contribuții valoroase în muncă, etc.);	6930	6928	4005.8	578.04
	c) persoane eliberate din locurile de detenție, adolescenții (16-18 ani), familii tinere, studenți și alte persoane cu venituri mici care necesită susținerea socială a statului	9061	9050	5908.95	652.13
TOTAL :		268790	264101	99838.83	371.44

Sursa: FRSSP

Astfel, în perioada de referință, din mijloacele Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației persoanelor nevoiașe le-au fost acordate 268790 ajutoare materiale în sumă totală de 99838,8 mii lei sau cu 18,5 la sută mai puține, comparativ cu perioada anului precedent. Cuantumul mediu al ajutoarelor materiale s-a cifrat la 371,4 lei

Circa 62 la sută din mijloacele distribuite la acordarea ajutoarelor materiale au fost utilizate pentru satisfacerea solicitărilor de ameliorare a situației materiale, restul - pentru achitarea parțială a serviciilor medicale, procurarea medicamentelor și altor necesități similare.

Mijloacele Fondului republican, prin intermediul fondurilor locale, au contribuit la realizarea programelor cu destinație specială pentru diferite categorii de persoane social defavorizate. De ajutoare financiare unice au beneficiat:

- participanții la cel de-al doilea război mondial, soțiile (soții) acestora către 9 mai - în sumă de 5584,2 mii lei;

- familiile nevoiașe cu copii către Ziua Internațională a Ocrotirii Copiilor (1 iunie) - în sumă de 5500,0 mii lei;

- familiile nevoiașe care au copii pentru școlarizare (1 septembrie) - în sumă de 6500,0 mii lei;

- persoanele vârstnice către Ziua Internațională a persoanelor în etate (1 octombrie) - în sumă de 4700,0 mii lei;

- persoanele cu dizabilități către Ziua Internațională a Invalizilor (3 decembrie) - în sumă de 12900,0 mii lei.

În total către fondurile locale cu titlul „destinație specială” au fost transferate mijloace financiare în sumă de 30484,2 mii lei.

De asemenea, în perioada de referință Fondul republican a efectuat către fondurile locale transferuri (subvenții) în sumă totală de 51415,8 mii lei, mijloacele fiind utilizate pentru ajutorarea materială curentă a solicitanților, subvenționarea cantinelor de ajutor social, acordarea ajutoarelor materiale unice în cuantum de 500 lei invalizilor și familiilor participanților căzuți în războiul din Afganistan și conflictul armat din Transnistria, precum și participanților la lucrările de lichidare a consecințelor catastrofei nucleare de la Cernobîl. 65 persoane cu vârstele împlinite și trecute de 100 ani au beneficiat de ajutoare materiale unice în cuantum de 5000 lei.

Nemijlocit din Fondul republican au fost stabilite persoanelor nevoiașe 1902 ajutoare materiale în sumă de 5130,7 mii lei, din care 107 persoane au beneficiat de compensarea cheltuielilor în sumă de 1401,9 mii lei la transportarea corpurilor neînsuflite ale rudelor decedate peste hotare.

De asemenea, din mijloacele fondurilor au fost utilizate 2077,7 mii lei pentru acordarea serviciilor alimentare la 5404 persoane nevoiașe în 50 cantine de ajutor social.

Practica activităților de susținere financiară a persoanelor și familiilor socialmente defavorizate denotă faptul că, grație eficientizării mecanismului de susținere materială din partea statului, ajutorarea socială persoanelor afectate de sărăcie a devenit mai accesibilă și consistentă, astfel sporind și implicarea nemijlocită a autorităților administrației publice locale în activitățile respective de susținere socială a celor nevoiași.

4.1.12. Ajutoare umanitare

Pe parcursul anului 2010 Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a perfectat și eliberat organizațiilor recepționare/distribuitor de ajutoare umanitare 676 autorizații pentru introducerea în țară și repartizarea diverselor donații umanitare, constituite din loturi de produse alimentare, îmbrăcăminte, încălțăminte, medicamente și dispozitive medicale, detergenți și articole igienice, mobilă și rechizite școlare, materiale de construcții, precum și alte bunuri de prima necesitate.

Potrivit indicatorilor de evidență ai ministerului și datelor statistice prezentate de Serviciul Vamal, în perioada de referință, în țară au fost introduse ajutoare umanitare în valoare totală de peste 415,3 mil lei, comparativ cu 232,3 mil. lei în anul 2009.

În perioada gestionară, în adresa statului a parvenit un singur lot de ajutoare umanitare, concomitent fiind distribuite stocurile ajutoarelor recepționate anterior.

Din tot volumul ajutoarelor umanitare introduse în țară pe parcursul anului 2010, produsele alimentare au constituit 3,4 %, adică de 14659,7 mii lei, inclusiv :

- a) făină (din grâu, cartofi) – 93,4 mii lei (0,69%);
- b) produse agricole (cartofi, fasole, porumb, fructe uscate) -246,5 mii lei (1,69%);
- c) ulei vegetal – 480,7 mii lei (3,2%);
- d) paste făinoase – 696,2 mii lei (4,7%);
- e) zahăr – 652,5 mii lei (4,4%);
- f) conserve diverse (din carne, legume, fructe) -2649,6 mii lei (18,0%);
- f) dulciuri – 1622,7 mii lei (11,0%);
- g) orez – 7653,8 mii lei (52,2%)
- h) alte - 562,5 mii lei (3,8%);

Celelalte ajutoare umanitare sînt constituite din:

- îmbrăcăminte și articole textile – 69034,9 mii lei (16,6%);
- încălțăminte -8577,8 mii lei (2,0%);
- articole protetico-ortopedice, echipament și aparataj medical – 76414,3 mii lei (18.4%);
- mobilier – 8521,9 mii lei (2.0%);
- motorină- 43026,0 mii lei (10,3%);
- alte bunuri (materiale de construcție, aparataj electric, accesorii etc.) -195020,9 mii lei (46,9%).

Ajutoarele umanitare enumerate au fost acordate Republicii Moldova de către 34 țări donatoare. Cele mai mari volume de ajutoare umanitare au fost acordate de către: SUA - 97886,0 mii lei (23,5%), Federația Rusă - 53368,0 mii lei (21,3 %), Austria – 50153,2 mii lei (12,0 %) , Germania – 29485,8 mii lei (7,1%), Elveția-20912,8 mii lei (5,49%), Franța - 9938,2 mii lei (2,38%), România-88672,7 mii lei (21,3%), etc.

Ajutoarele umanitare acordate Republicii Moldova au fost recepționate de către 176 organizații, dintre care cele mai mari loturi, de către: „CONCORDIA” Proiecte Sociale - 48626,4 mii lei; Societatea Invalizilor din r-l. Cimișlia - 5228,1mii lei, „ORA Internațional Deutcher-Hilesfonds” din Moldova -101878 mii lei, Comitetul executiv al UTA Găgăuzia - 43026,0 mii lei, Centrul Național de Sănătate Publică -16408,7 mii lei, IMPS Institutul Oncologic - 16146,0 mii lei, Serviciul Protecție Civilă și Situații Excepționale al MAI – 74506,4 lei, UBCCE „Cultul Penticostal” -1417,0 mii lei, etc.

Toate ajutoarele umanitare au fost distribuite conform planurilor de repartizare întocmite în cooperare cu administrațiile publice locale și serviciile asistență socială , fiind aprobate de comisiile teritoriale pentru ajutoare umanitare și cea specializată din cadrul Ministerului Sănătății.

Potrivit acestor planuri, în anul 2010 de ajutoare umanitare au beneficiat majoritatea instituțiilor medico-sanitare publice, 311 instituții de învățămînt și preșcolare, 26 instituții sociale (inclusiv instituțiile rezidențiale din subordinea MMPSF), 159 proiecte și programe de caritate, 985 023 familii social-vulnerabile (circa 1.6 mil. persoane), unele beneficiind de 2 - 3 ori.

Pentru lichidarea consecințelor inundațiilor din vara anului 2010 și ajutorarea sinistraților în țară au fost introduse ajutoare umanitare cu o greutate totală de peste 411399,0 kg .

Pe parcursul anului 2010 au fost organizate 10 ședințe ale Comisiei interdepartamentale pentru ajutoare umanitare, la care au fost examinate demersurile privind autorizarea introducerii în țară a ajutoarelor umanitare și distribuirii lor, audiate informații privind activitatea în domeniul asistenței sociale și umanitare, prezentate de către comisiile teritoriale pentru ajutoare umanitare ale r-ilor Căușeni, Leova, Cahul, Telenești, mun. Bălți, Comitetului Executiv al Găgăuziei, precum și ale organizațiilor obștești „Concordia, Proiecte Sociale” din mun. Chișinău, „ORA Internațional Deutscher-Hilfsfonds” din Moldova, ș.a..

La ședințe au fost aprobate 10 planuri de distribuire a ajutoarelor umanitare parvenite în adresa statului, fiind audiate și informații privind activitatea cotidiană a Secției ajutoare umanitare din cadrul Ministerului Muncii Protecției Sociale și Familiei.

Pe parcursul anului de referință Ministerul a examinat și soluționat 804 demersuri privind acordarea asistenței umanitare diferitor beneficiari (organizații sau persoane fizice), din ele: 140 demersuri au parvenit prin intermediul Cancelariei de Stat, 31 – Aparatul Parlamentului, 18 – prin intermediul ministerelor, iar restul 615 - direct în adresa Ministerului Muncii Protecției Sociale și Familiei. Toate adresările au fost examinate și soluționate în termenul stabilit, în cooperare cu organizațiile de binefacere din țară și din străinătate.

În aceeași perioadă, în conformitate cu art.8 lit. d) al Legii cu privire la ajutoarele umanitare acordate Republicii Moldova, mai multe organizații recepționare/distribuitoare de ajutoare umanitare au livrat în fondul de rezervă, administrat de minister, bunuri provenite din donații, în valoare totală de 1 320,9 mii lei. Soldul valoric al ajutoarelor umanitare aflate în fondul de rezervă la 31.12.2010 a constituit 217,8 mii. lei. Din valoarea totală a acestora (inclusiv soldul precedent), pe parcursul anului 2010, au fost distribuite bunuri materiale în sumă de 1 860,1 mii lei.

Ajutoarele umanitare primite în fondul de rezervă sunt distribuite beneficiarilor în baza adresărilor oficiale și documentelor care certifică dreptul de beneficiar.

4.2. Servicii sociale

Serviciile sociale reprezintă un ansamblu de măsuri și activități realizate pentru a răspunde necesităților sociale ale persoanei sau familiei în vederea depășirii unor situații de dificultate, de prevenire a marginalizării și excluziunii sociale.

Republica Moldova este angajată plenar în procesul de racordare la valorile și standardele europene. Reforma în domeniul serviciilor sociale este una din cele mai importante. În acest sens, prin Hotărârea Guvernului nr. 1512 din 31 decembrie 2008 a fost aprobat Programul Național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008 - 2012.

Programul intenționează să extindă rapid serviciile sociale comunitare și specializate și să îmbunătățească considerabil eficiența și eficacitatea serviciilor sociale cu specializare înaltă prin consolidarea, integrarea și orientarea lor spre grupurile de persoane în dificultate. Combinând măsurile de prevenire și reabilitare, precum și soluționând cazurile la nivel comunitar înainte ca ele să se agraveze (iar soluționarea lor să devină mai costisitoare), sistemul va deveni mai eficient din punct de vedere al costurilor, va acoperi pe toți cei care au nevoie de sprijin social și va avea un impact pozitiv asupra calității vieții persoanelor aflate în situații de risc.

Sistemul integrat de servicii sociale are următoarele obiective:

I. Asigurarea calității și eficienței sistemului integrat de servicii sociale

II. Dezvoltarea, consolidarea și integrarea serviciilor sociale orientate pentru grupurile de persoane aflate în dificultate.

Dezvoltarea sistemului integrat de servicii sociale va crea oportunități mai bune pentru incluziunea socială a persoanelor în dificultate, asigurând respectarea drepturilor fundamentale ale acestora.

În contextul eficientizării asistenței sociale și dezvoltării sistemului integrat de servicii sociale, prin Legea nr. 122 din 18.06.2010 au fost adoptate modificări și completări la Legea asistenței sociale nr. 547-XV din 25 decembrie 2003. Aceste modificări vin să acopere lacunele cadrului normativ cu norme de consolidare a cadrului instituțional pentru realizarea asistenței sociale la diferite niveluri administrative.

S-au operat modificări esențiale la art. 12, 13, 14, care specifică în mod definit rolul de

elaborare a politicii și cadrului normativ-metodologic la nivel central, rolul de organizare și gestionare a resurselor, precum și rolul de prestare a serviciilor sociale la nivelul II al administrației publice locale și rolul de susținere a procesului de prestare a serviciilor sociale la nivelul I al administrației publice locale.

În contextul schimbărilor privind personalul angajat în sistemul de asistență socială, în Legea asistenței sociale sunt operate completări substanțiale la capitolul V privind personalul. De rînd cu asistenții sociali și lucrătorii sociali sînt incluși asistenții parentali profesioniști și părinții educatori din cadrul caselor de copii de tip familie. În același context se înscrie modificarea ce prevede, că numărul minim de angajați pentru instituțiile de asistență socială este determinat de MMPSF, rămînînd la discreția administrației publice locale de a angaja personal necesar, dar nu mai puțin decît minimul stabilit de standardele de calitate ale serviciilor sociale respective.

De asemenea, a fost instituționalizată supervizarea profesională a personalului, atestarea lui și acordarea gradelor de calificare profesională asistenților sociali.

La 18 iunie 2010 a fost adoptată Legea cu privire la serviciile sociale, nr. 123, care stabilește cadrul general de creare și funcționare a sistemului integrat de servicii sociale cu determinarea sarcinilor și responsabilităților autorităților publice centrale și locale, a altor persoane juridice, fizice abilitate în asigurarea și prestarea serviciilor sociale, precum și protecția drepturilor beneficiarilor de servicii sociale.

Actualmente, este în proces continuu crearea și dezvoltarea serviciilor sociale comunitare alternative serviciilor sociale rezidențiale. Acestea au menirea de a menține persoanele sau familia aflate în dificultate într-un cadru organizațional în proximitatea comunității avînd ca obiectiv primordial prevenirea marginalizării, excluderii sociale și facilitarea reintegrării beneficiarilor în mediul familial, în comunitate.

4.2.1. Servicii sociale primare

Extinderea serviciilor sociale la nivel comunitar, reprezintă o sursă majoră pentru implementarea eficientă a politicilor sociale. Comunitatea poate interveni cu acordarea sprijinului sistematic cu caracter profesional, completat cu sprijinul comunitar și interpersonal. Serviciile sociale primare sînt orientate spre prevenirea sau limitarea situației de dificultate, soluționarea problemei la etapa incipientă, cu menținerea beneficiarului în familie și comunitate. În acest context, descentralizarea serviciilor sociale reprezintă un cadru favorabil pentru activizarea comunității, mobilizarea resurselor și eforturilor umane în rezolvarea a circa 80% din solicitările de asistență socială.

Serviciile sociale primare sînt prestate tuturor grupurilor de beneficiari la nivelul fiecărei comunități. În același timp, primăriile pot lua decizii privind dezvoltarea serviciilor sociale specializate, în baza evaluării nevoilor și potențialului comunității.

Serviciul îngrijire socială la domiciliu

Îngrijirea socială la domiciliu reprezintă o gamă de servicii și facilități acordate prin măsuri de prevenire și îngrijire în comunitate a persoanelor dependente, pentru ca acestea să-și sporească gradul de independență, să trăiască, pe cît de independent posibil, în propriile case.

Serviciile sociale de îngrijire la domiciliu se prestează în baza Regulamentului-tip cu privire secțiunile de ajutor social la domiciliu bătrînilor singuratici și cetățenilor inapți de muncă. Conform prevederilor Hotărîrii Guvernului nr. 688 din 10 iunie 2003 „Cu privire la structura și statele de personal ale primăriilor satelor (comunelor), orașelor (municipiilor)” și Hotărîrii Guvernului nr. 689 din 10 iunie 2003 „Cu privire la organigrama și statele de personal ale aparatul președintelui raionului, direcțiilor, secțiilor, altor subdiviziuni din subordinea Consiliului raional”, funcția de șef al serviciului îngrijire socială la domiciliu se instituie o unitate pentru 30 lucrători sociali și unitatea de lucrător social se instituie în funcție de numărul beneficiarilor deserviți - 10-12 persoane îngrijite pentru o unitate de personal în localitățile urbane și 8-10 persoane îngrijite pentru o unitate de personal în localitățile rurale.

Îngrijirea la domiciliu reprezintă o alternativă pentru „îngrijirea în instituții”. Acest fapt presupune că susținerea persoanelor în etate în vederea integrării și menținerii lor în comunitate

este mai eficientă decât plasamentul și izolarea lor pe termen lung într-un azil sau spital.

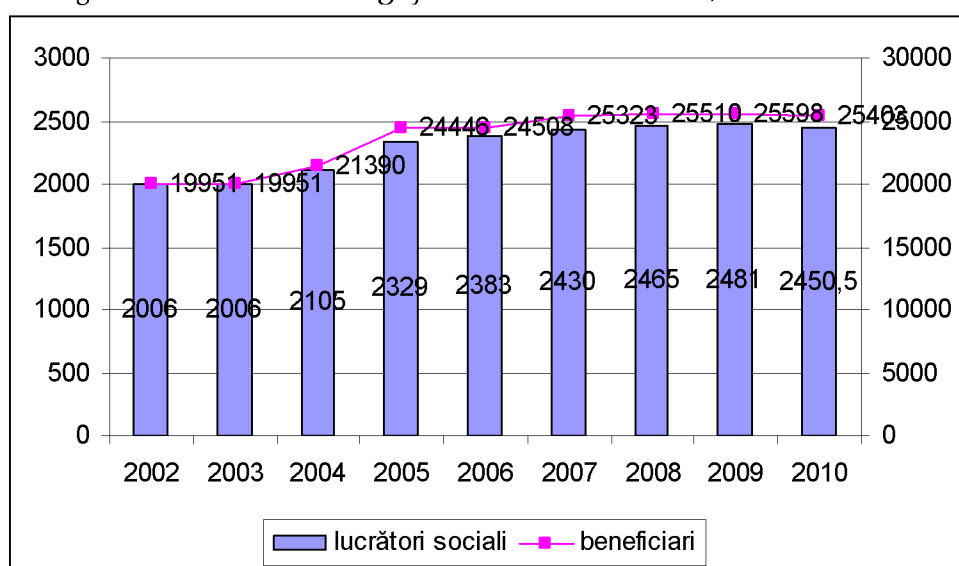
Serviciile oferite în cadrul serviciului de îngrijire la domiciliu sunt sub formă de:

- suport moral;
- sprijin pentru plata unor servicii comunale;
- îngrijirea locuinței și gospodăriei;
- ajutor pentru realizarea igienei personale;
- organizarea procesului de adaptare a locuinței la nevoile persoanei dependente;
- acordarea ajutorului la procurarea produselor alimentare;
- antrenarea în activități sociale și culturale.

Dreptul la servicii de îngrijire la domiciliu se stabilește în temeiul cererii de luare în evidență, depusă de solicitant sau reprezentantul legal al acestuia, corespunderii criteriilor de eligibilitate și a rezultatelor evaluării necesităților.

În anul 2010 de servicii de îngrijire la domiciliu au beneficiat 25403 persoane solitare și inapte de muncă, oferite de un personal de 2450,5 de lucrători sociali.

Figura 4.6. Serviciul de îngrijire socială la domiciliu, 2002-2010

Comparativ cu anul 2009, în anul 2010 numărul beneficiarilor de servicii de îngrijire socială la domiciliu s-a redus cu 195 persoane, de asemenea, se atestă și o scădere a numărului de unități de lucrători sociali - 31.

Servicii de alimentare în cantinele de ajutor social

Cantina de ajutor social are menirea să ofere persoanelor din grupurile aflate în dificultate, inclusiv și persoanelor vârstnice, o alimentație calorică, bogată în vitamine și proteine. Aceste instituții sînt create de autoritățile administrației publice locale, beneficiind de subvenții din Fondul republican de susținere socială a populației, precum și de donații, acțiuni de caritate ale organizațiilor nonguvernamentale.

Cantinele de ajutor social prestează servicii de alimentare gratuite persoanelor socialmente vulnerabile în conformitate cu Legea nr. 81-XV din 28.02.2003 privind cantinele de ajutor social și Regulamentul-tip de funcționare a lor (Hotărîrea Guvernului nr. 1246 din 16 octombrie 2003).

De serviciile cantinelor de ajutor social beneficiază:

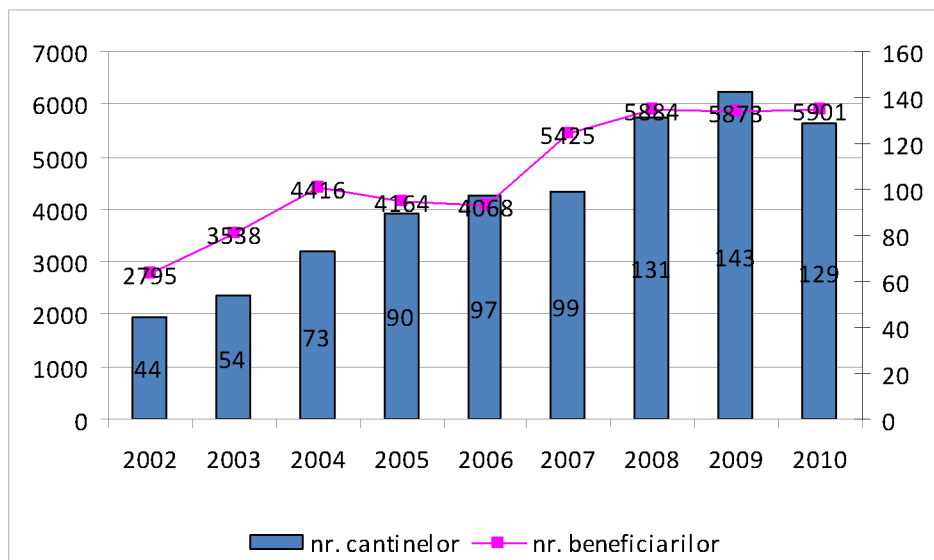
- persoane care au atins vîrsta de pensionare (fără domiciliu, fără susținători legali, fără venituri sau cu venituri mici);
- persoanele cu dizabilități;
- copiii pînă la vîrsta de 18 ani (din familii cu mulți copii, cele monoparentale și din alte familii socialmente vulnerabile).

Cantinele oferă următoarele servicii:

- pregătirea și servirea zilnică a unei mese de persoană (de obicei a prânzului);
- transportarea gratuită la domiciliu a hranei pentru persoanele socialmente vulnerabile, care nu se pot deplasa la sediul cantinei;
- pregătirea și distribuirea hranei prin centrele mobile de deservire.

Persoanele pot beneficia de serviciile cantinelor de ajutor social pe o perioadă de cel mult 30 zile în trimestru, ceea ce permite de a cuprinde un număr mai mare de persoane socialmente vulnerabile care au nevoie de aceste servicii.

Figura 4.7. Dinamica numărului cantinelor de ajutor social, 2002-2010

În anul 2010 în republică au funcționat 129 cantine de ajutor social, de serviciile cantinelor de ajutor social beneficiau lunar 5901 persoane vârstnice și cu dizabilități, familii cu copii în situații de risc. Deși numărul cantinelor de ajutor social variază permanent, în funcție de solicitări și posibilități financiare, pe parcursul ultimilor ani se observă o creștere constantă a numărului de beneficiari.

Comparativ cu anul 2009 se observă o diminuare a numărului de cantine de ajutor social, în anul 2010 numărul acestora s-a micșorat cu 14 cantine. În pofida scăderii numărului de cantine, acelea rămân a fi solicitate din plin de persoanele nevoiașe. Numărul beneficiarilor de serviciile cantinelor de ajutor social a constituit aproximativ 5901 persoane sau cu 28 persoane mai mult decât în anul 2009.

Conform estimărilor financiare efectuate, costul mediu al unui prânz constituie 14 lei/persoană/zi.

O implicare mai puțin activă a autorităților administrației publice locale în dezvoltarea serviciilor de alimentare a persoanelor vulnerabile se observă în raioanele Călărași, Nisporeni, Rîșcani și Vulcănești, unde nu funcționează nici o cantină de ajutor social.

Un model de bune practici în vederea dezvoltării serviciilor de alimentare prestate în cantinele de ajutor social este Asociația Obștească „Concordia-Proiecte Sociale”. Prin intermediul acesteia pe parcursul anului 2008 au fost deschise 20 de cantine de ajutor social în 14 raioane ale republicii: Orhei (3), Hîncești (3), Dondușeni (2), Criuleni (2), Căușeni, Florești, Soroca, Cantemir, Sîngerei, Telenești, Ștefan-Vodă, Drochia, Leova, Comrat.

Activitatea cantinelor de ajutor social se axează pe prevenirea excluziunii sociale și facilitarea procesului de reintegrare socială a persoanelor vulnerabile.

Serviciul asistență socială comunitară

Serviciul asistență socială comunitară reprezintă un nucleu de asistență socială instituit la nivel de comunitate, care oferă suport în soluționarea situațiilor de dificultate pentru majoritatea problemelor de ordin social.

Serviciul are drept scop prestarea asistenței sociale persoanelor aflate în dificultate și sporirea nivelului de includere a celor mai vulnerabile segmente ale populației în programele de asistență socială la nivel comunitar.

Obiectivele serviciului de asistență socială comunitară sunt următoarele:

- Informarea privind accesul la serviciile sociale, identificarea și prevenirea precoce a problemelor sociale în cadrul comunității și asigurarea intervenției timpurii pentru soluționarea lor;
- Dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale primare pentru susținerea și consolidarea capacităților persoanelor și familiilor aflate în dificultate din comunitate;
- Mobilizarea și consolidarea capacităților comunității în îngrijirea și protecția persoanelor aflate în dificultate.

Pentru asigurarea implementării cu succes a politicilor de protecție socială și fortificarea capacităților funcționale ale structurilor teritoriale de asistență socială prin Hotărârea Guvernului nr. 1255 din 11 noiembrie 2008 în subordinea structurii teritoriale de asistență socială a fost instituit Serviciul asistență socială comunitară, cu următoarele norme de personal: șef al Serviciului - 1 unitate în fiecare unitate administrativ-teritorială de nivelul II; asistent social - 1 unitate la 5000 locuitori în localitățile urbane și pînă la 3000 locuitori în localitățile rurale, dar nu mai puțin de 1 unitate în fiecare primărie.

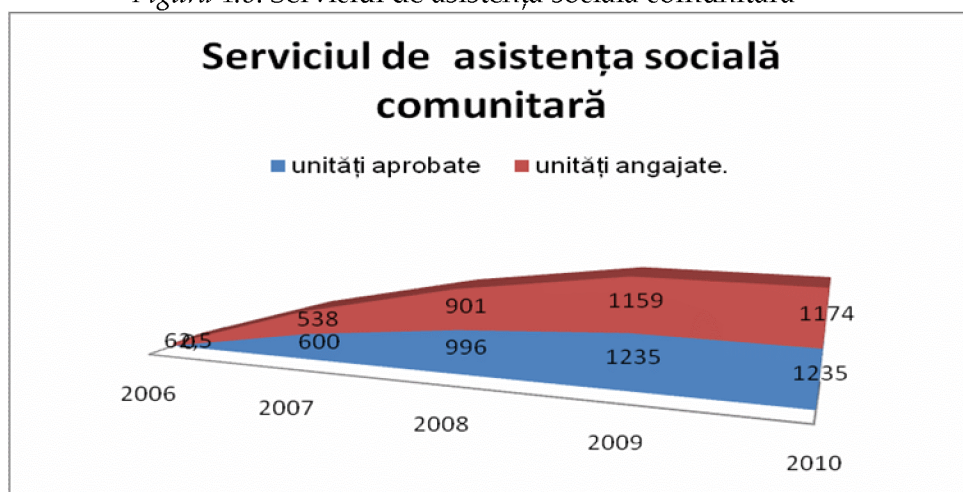
Asistentul social comunitar este un actor important din comunitate, specialist în domeniul asistenței sociale, stabilește legături cu persoanele aflate în dificultate, evaluează nevoile lor, asigură accesul lor la serviciile sociale, mobilizează comunitatea, colaborează cu administrația publică locală, instituțiile de resort, organizațiile ne-guvernamentale în scopul soluționării problemelor beneficiarilor.

În anul 2010 în republică erau angajați și activau în primării 1174 asistenți sociali (în bugetul de stat pe anul 2010 au fost alocate mijloace suficiente pentru angajarea a 1235 unități de asistenți sociali).

Numărul unităților de asistent social aprobate s-a menținut la nivelul anului 2009. Se atestă o stabilitate a mijloacelor financiare alocate din bugetul de stat pentru dezvoltarea serviciului.

De asemenea, a crescut și numărul unităților de asistent social ocupate, acestea constituind 1174 față de 1159 în anul 2009.

Figura 4.8. Serviciul de asistență socială comunitară

La 21 iunie 2010 a demarat procesul de instruire continuă a asistenților sociali comunitari. Scopul lui rezidă în consolidarea competențelor funcționale și crearea unei culturi organizaționale pentru stimularea perfecționării profesionale continue. Pînă la finele anului 2010 de formare continuă au beneficiat 790 asistenți sociali.

Instruirile urmăresc dezvoltarea și fortificarea cunoștințelor asistenților sociali comunitari pentru aplicarea metodologiilor de lucru cu beneficiarii - identificare, evaluare, referire,

planificare, intervenție în diferite situații de dificultate și soluționarea a cât mai multe cazuri posibile la nivel de comunitate. De asemenea, aceste instruirii includ metodologii de evaluare a necesităților comunității și dezvoltarea diferitor servicii sociale comunitare, mobilizare a comunității, proceduri de monitorizare, precum și stabilirea diferitor parteneriate sociale.

4.2.2. Instituții sociale specializate

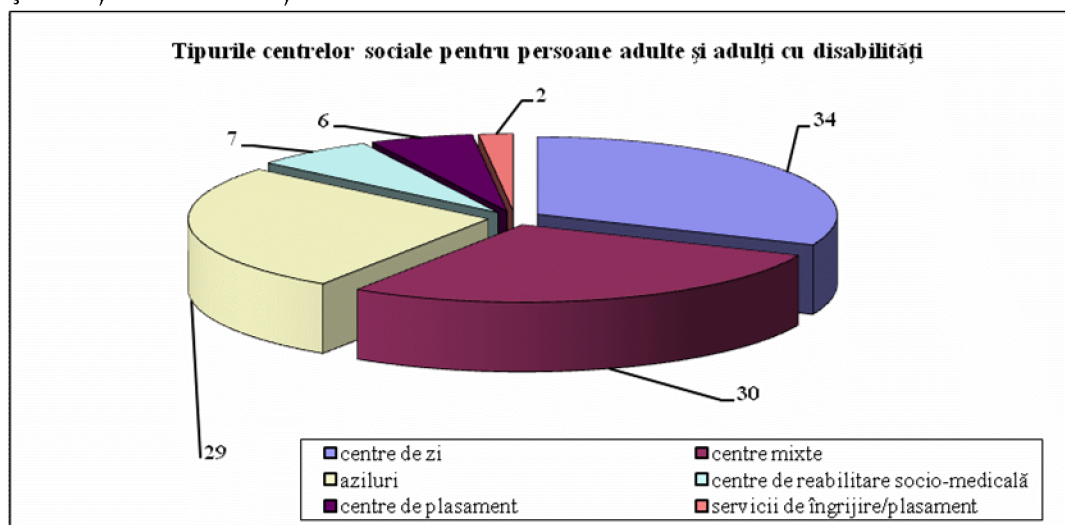
Serviciile sociale specializate sînt adresate unui număr limitat de beneficiari, adesea referiți de la comunitate, care au nevoie de reabilitare sau asistență intensă în timp din partea specialiștilor cu un nivel adecvat de calificare.

Serviciile sociale specializate pot fi prestate la toate nivelele administrative (comunitar, raional, național) în baza nevoilor populației și potențialului existent. Actualmente, este în proces continuu crearea și dezvoltarea serviciilor sociale comunitare alternative serviciilor sociale rezidențiale. Acestea au menirea de a menține persoanele sau familiile aflate în dificultate într-un cadru organizațional în proximitatea comunității avînd ca obiectiv primordial prevenirea marginalizării, excluderii sociale și facilitarea reintegrării beneficiarilor în mediul familial și comunitate.

Procesul de prestare a serviciilor sociale impune participarea unei echipe de profesioniști: asistenți sociali, asistenți medicali, psihologi și lucrători sociali, ceea ce contribuie la creșterea considerabilă a calității serviciilor sociale.

Conform datelor furnizate de structurile teritoriale de asistență socială în anul 2010 în republică au activat 108 instituții sociale, care au prestat servicii sociale pentru 5240 persoane/familii adulte și cu dizabilități.

Figura 4.9. Tipurile centrelor ce prestează servicii sociale pentru persoanele adulte și adulți cu dizabilități

Pe tipuri de servicii aceste instituții includ: 34 centre de zi, 6 centre de plasament, 30 centre mixte, 7 centre de reabilitare socio-medicală, 29 aziluri și 2 servicii de îngrijire/plasament.

Figura 4.10. Numărul centrelor sociale și a beneficiarilor/lunar

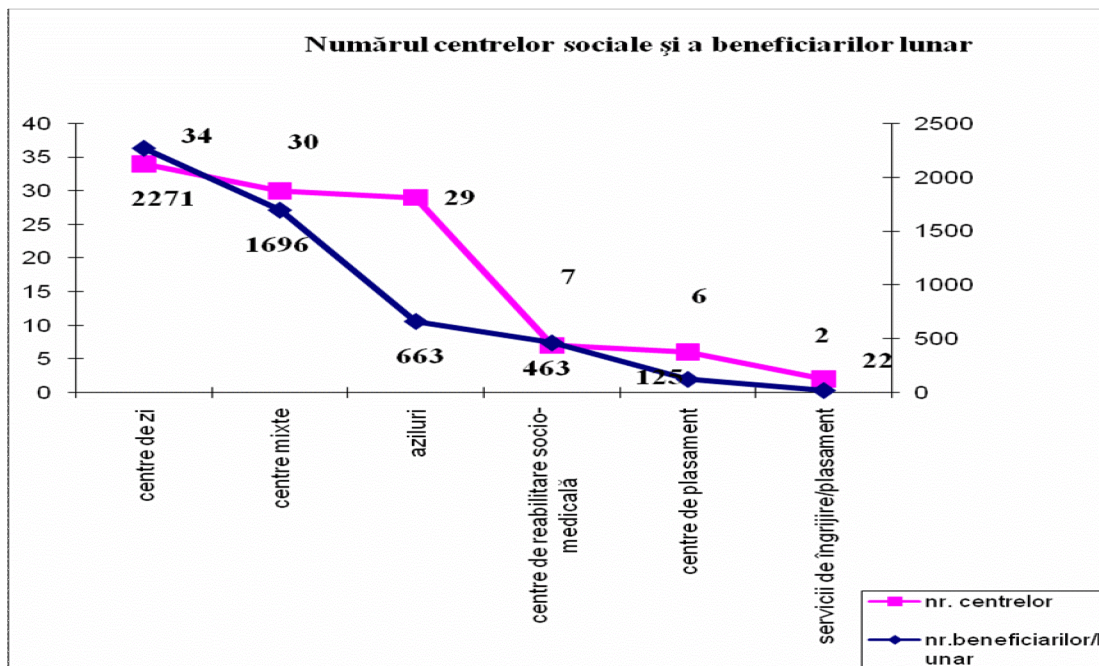

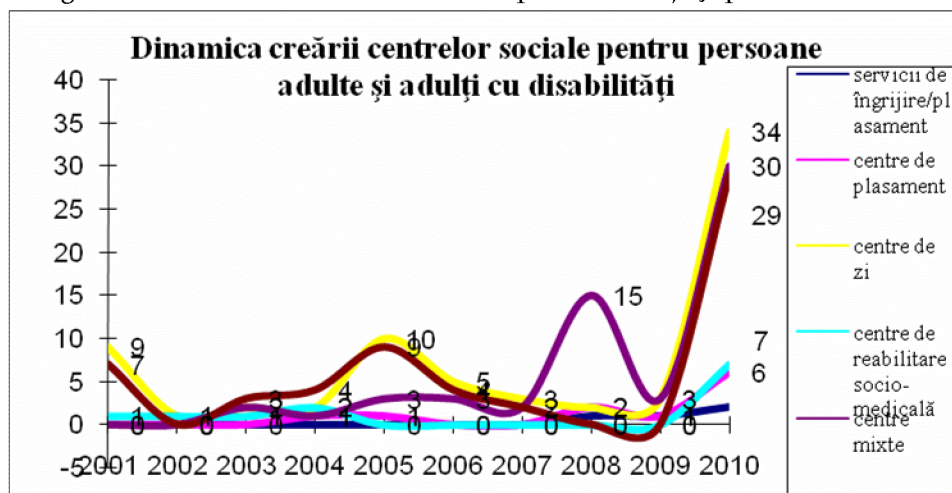
Figura 4.10. denotă faptul că centrele de zi prestează servicii sociale pentru un număr mai mare de beneficiari comparativ cu celelalte centre - 2271 beneficiari/lunar. Aceste instituții încurajează și promovează menținerea beneficiarilor/persoanelor aflate în dificultate în familie și comunitatea de origine.

În cele 30 centre mixte sînt deserviți 1696 beneficiari, care beneficiază atît de servicii sociale de zi, cît și de servicii sociale de plasament de scurtă durată în diferite situații de dificultate, precum în perioada rece a anului, perioada de intervenție în vederea soluționării diferitor probleme de ordin social sau de aplanare a conflictelor intergeneraționale.

Rotația beneficiarilor de servicii sociale rezidențiale prestate în aziluri este foarte mică, deoarece aceștia sînt plasați pe perioade nedeterminate.

Un bun model de dezvoltare a serviciilor sociale alternative îngrijirii rezidențiale (aceste servicii din punct de vedere al îngrijirilor fiind mai eficiente ca cost - efect) sînt cele 2 servicii de îngrijire/plasament create și dezvoltate în r-l Ungheni, unde persoanele în etate și cu dizabilități sunt îngrijite în mediul familial în proximitatea comunității.

Figura 4.11. Crearea centrelor sociale pentru adulți și persoane cu dizabilități

Un indicator relevant dedus în urma evaluării serviciilor sociale este sporirea numărului serviciilor sociale, care a cunoscut o creștere esențială după anul 2001, când se înregistrau 17 centre, în prezent numărul acestora fiind de 108 (o creștere de 6,4 ori).

Cel mai vechi azil pentru persoanele în vîrstă și cu dizabilități a fost creat în anul 1988 în raionul Rîșcani, s. Nihoreni „Andrei Colibaba”, care prestează servicii sociale pentru 29 beneficiari.

Printre azilurile cu cele mai multe locuri aprobate se numără: Azilul pentru bătrîni din r. Soroca, s. Bădiceni; Azilul pentru bătrîni din r. Căușeni, s. Tănătari; Azilul pentru persoane vîrstnice și cu dizabilități din r. Hîncești, s. Sarata-Galbenă; Casa de bătrîni din r. Florești, s. Cărpești; Centrul creștin de binefacere și caritate „Tabita” din r. Glodeni, s. Iabloana.

Cît privește sursele de finanțare, azilurile se structurează în felul următor: 16 – sînt finanțate din mijloacele bugetelor locale, iar 9 – de către autoritățile publice locale în parteneriat cu societatea civilă și 4 – de către asociațiile obștești.

Referitor la amplasarea azilurilor menționăm, că deși 15 din totalul de 29 aziluri sînt amplasate în mediul rural, acestea deserveșc și beneficiari din alte localități ale raionului respectiv. În centrele de plasament în anul 2010 erau plasați 125 beneficiari. Din totalul centrelor menționate 2 sunt finanțate de către autoritățile administrației publice locale și 4 de societatea civilă. Amplasarea centrelor rural - urbană nu este importantă, deoarece de serviciile sociale prestate beneficiază persoanele sau familiile din raza teritorial - administrativă.

Comparativ cu centrele de plasament și azilurile, centrele de zi prestează servicii sociale beneficiarilor comunității în care sînt amplasate. De remarcat, că din totalul centrelor de zi (34), 22 de centre sînt susținute financiar de către organizațiile donatoare.

Numărul centrelor mixte a crescut comparativ cu anii precedenți, datorită faptului creării posibilităților de combinare a serviciilor sociale prestate (zi și plasament) și grupurile de beneficiari. Cheltuielile de finanțare sînt suportate pentru 19 centre – de autoritățile administrației publice locale și 7 de ONG.

4.2.3. Servicii de ocrotire rezidențială

Deși statul asigură promovarea unei politici naționale de prevenire și incluziune socială a persoanelor care se află într-o situație de dificultate, schimbările care s-au produs în societate pe parcursul ultimilor ani influențează toate aspectele vieții fiecărei persoane, avînd un impact deosebit asupra persoanelor cu disabilități și a celor în etate, care continuă a fi cele mai vulnerabile pături ale societății.

Protecția socială, incluzînd un larg evantai de măsuri de ordin social și economic, contribuie la atenuarea situațiilor de dificultate a persoanelor/familiilor vulnerabile. Reforma în domeniul serviciilor sociale extinde serviciile sociale comunitare și specializate și îmbunătățește considerabil eficiența și eficacitatea serviciilor sociale cu specializare înaltă prin consolidarea, integrarea și orientarea lor spre grupurile de persoane în dificultate, în acest context fiind aprobat Programul Național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008 - 2012. Schimbarea inițiată modifică proporția dintre serviciile rezidențiale și cele comunitare în favoarea celor din urmă și urmărește fapru, ca persoana vulnerabilă să trăiască, pe cît e de posibil independent, în propriile familii și în comunitatea din care fac parte. Dezvoltarea serviciilor sociale comunitare și celor specializate la nivel de raion va contribui la scăderea numărului de persoane în instituțiile sociale de plasament subordonate ministerului, prevenirea marginalizării, excluderii sociale etc.

În această ordine de idei, îngrijirea rezidențială trebuie să fie prestată numai unui număr foarte restrîns de persoane, care se confruntă cu probleme extrem de grave, necesitățile cărora nu pot fi satisfacute în cadrul serviciilor sociale și medicale primare sau în cele dezvoltate la nivel de municipiu/raion. Conform art. 8, alin. (6) al Legii asistenței sociale nr. 547 - XV din 25 decembrie 2003, dreptul la asistență socială nu exonerează persoana de responsabilitate pentru sine și pentru propria familie, iar conform art. 18, al. (4) a Legii cu privire la serviciile sociale nr. 123 din 18.06.2010, condițiile materiale precare ale persoanei/familiei nu constituie temei exclusiv pentru ca aceasta să fie referită pentru a beneficia de servicii sociale cu specializare înaltă.

În prezent aceste servicii sînt prestate unui grup larg de beneficiari, unii dintre care nu au nevoie de un astfel de nivel intensiv de asistență și ar putea beneficia de îngrijire în familie și în comunitatea lor, însă apelează la aceste servicii din lipsa alternativelor sau prezența unor factori de natură diferită.

Factorii care cel mai frecvent condiționează creșterea gradului de vulnerabilitate a persoanei sunt cei de ordin socio-economici (rate înalte de sărăcie și migrație, schimbări demografice și de atitudini culturale) și medicali (creșterea morbidității, a incidenței bolilor cronice care cauzează un număr important de sechele și disabilități, etc.), ce determină apariția unor efecte ca: abuzul prin abandon - abatere morală de la comportamentul normal în familie (copiii nu asigură subzistența tatălui și mamei sale și vice versa), abuzul financiar - persoana vulnerabilă este determinată de a ceda bunurile sale (bani, locuință, alte valori) în schimbul promisiunii de a i se acorda îngrijiri, scăderea veniturilor și agravarea stării sănătății, ceea ce dă naștere unor probleme deosebite legate de comunicare, de îngrijire și tratament și face să se instaleze frecvent starea de dependență (parțială sau totală). Din cauza lipsei suportului din partea familiei sau comunității, persoana vulnerabilă se află într-o situație de dificultate generatoare de marginalizare sau excluziune socială și devine dependentă de ajutorul terțiar. În consecință, de cele mai multe ori, se impune plasarea persoanei într-o instituție socială rezidențială, ca unica soluție de asigurare a unui trai decent.

Serviciile rezidențiale, prin esența lor, continuă a fi una din cele mai solicitate și costisitoare forme de îngrijire, care impun un șir de intervenții complexe ce pot include orice combinație de servicii sociale specializate, acordate persoanelor în etate și persoanelor cu disabilități cu dependență sporită, care din cauza anumitor circumstanțe au pierdut sau sînt limitați în posibilitățile de participare la viața socială în aceeași măsură cu alte persoane.

Prin serviciile prestate instituțiile rezidențiale organizează și contribuie la formarea și dezvoltarea sistemului de reabilitare medicală, profesională și socială a persoanelor cu disabilități, în scopul de a ajuta aceste persoane să atingă și să mențină un nivel optim de activitate fizică, intelectuală, psihică, socială și obținerea unei independențe mai mari.

Sistarea serviciului se poate dispune din rațiuni de ordin medical; la solicitarea beneficiarului sau reprezentantului legal de comun acord cu beneficiarul, cînd specificul problemei beneficiarului permite aflarea acestuia în comunitate; în cazuri de încălcări frecvente ale regimului de ordin intern; alte situații prevăzute în contractul de servicii încheiat între furnizorul de servicii și beneficiar.

Referirea cazurilor spre serviciile sociale cu specializare înaltă

Referirea cazurilor la nivel național se efectuează conform Legii asistenței sociale, Legii cu privire la serviciile sociale, Programului național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008 - 2012, Mecanismului de referire al cazului în sistemul de servicii sociale aprobat prin Ordinul Ministrului Protecției Sociale, Familiei și Copilului nr. 55 din 12 iunie 2009. Astfel, unitățile teritoriale de asistență socială, în scopul prevenirii și reducerii excluziunii sociale a persoanelor aflate în dificultate, urmează a referi spre serviciile sociale cu specializare înaltă cazurile de înaltă complexitate, ce nu pot fi soluționate în cadrul serviciilor sociale și medicale primare sau serviciilor specializate dezvoltate la nivel de raion, doar după valorificarea resurselor comunității, familiei proprii și a celei extinse.

Identificarea cazurilor care urmează a fi referite se efectuează de către organele teritoriale de asistență socială, asistentul social din primărie, medicul de familie, autoritățile administrației publice locale, organizațiile și structurile care activează la nivel național precum și prin adresări personale din partea persoanelor aflate în dificultate.

Serviciile sociale se acordă la cererea scrisă sau acordul solicitantului, după caz, a persoanei vulnerabile, reprezentantului legal al acestuia ori a altei persoane a cărei legitimitate este justificată prin actele prevăzute de legislația. Solicitanții, preliminar sînt familiarizați de către asistentul social cu cerințele de includere, cazare și excludere în/din instituție. La sosirea în instituție a beneficiarului între administrația instituției prestatoare de servicii și beneficiarul acestor servicii urmează a fi semnat un contract, prin care se stipulează condițiile în care se desfășoară activitățile

de asistență socială - drepturile și obligațiile fiecăreia dintre păți.

Cazurile eligibile serviciului rezidențial de asistență socială sînt referite și luate în evidență în baza unui set de documente stipulat în Regulamentul propriu de funcționare a instituțiilor din subordinea Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Instrucțiunea despre modul de cazare a tutelaților în instituțiile sociale din subordinea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei nr. 07/227 din 16.02.2000, care confirmă statutul social, starea sănătății, oportunitatea și necesitatea plasării în serviciu rezidențial, prezentat de unitatea teritorială de asistență socială care face referirea beneficiarului. Procedura de înregistrare și evidență se face atît în cadrul ministerului, cît și în cadrul unității teritoriale de asistență socială (modelul documentației și metodologia de lucru cu beneficiarul este prezentată în metodologia managementului de caz).

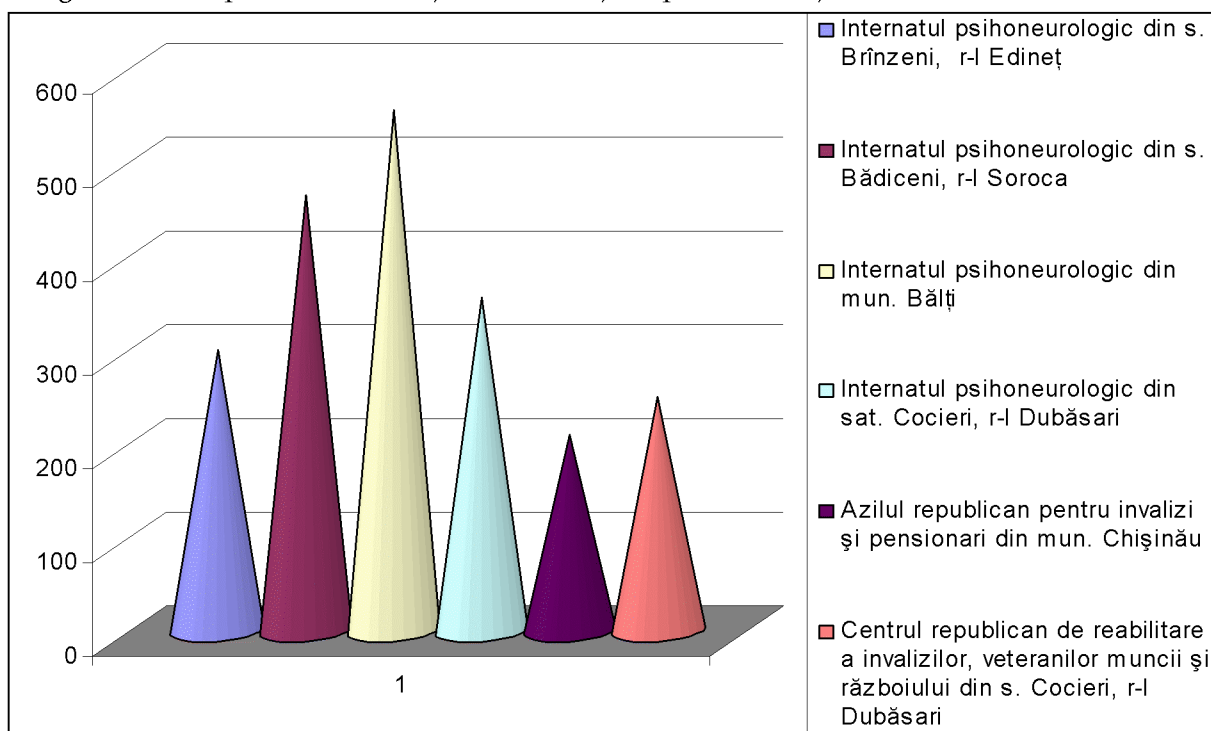
Îndreptarea de cazare se eliberează de către MMPSF în dependență de prezența locurilor libere la momentul solicitării serviciului. În cazul în care nu există posibilitatea soluționării cererii depuse la momentul referirii, aceasta va fi examinată suplimentar odată cu eliberarea locurilor în instituțiile rezidențiale de tipul solicitat.

Activitatea instituțiile rezidențiale pentru adulți subordonate Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Ministerul este coordonator și asigură buna funcționare a 6 instituții sociale pentru persoane în etate și persoane adulte cu dizabilități fizice precum și pentru persoane adulte cu dzsabilități mintale, amplasate în diferite zone geografice ale țării, care oferă beneficiarilor săi, în conformitate cu necesitățile speciale și particularitățile de dezvoltare individuală, protecție social prin prestarea de servicii socio-medicale, cazare, îngrijire, alimentație, asigurarea cu îmbrăcăminte și încălțăminte, terapie ocupațională, activități culturale, kinetoterapie, asistență medicală.

De remarcat că, instituțiile rezidențiale pentru adulți subordonate MMPSF sînt de două tipuri: pentru persoane în vîrstă și cu dizabilități fizice (somatice-fără probleme de sănătate mentală) și pentru persoane cu dereglări psihoneurologice. Tipul instituției rezidențiale se recomandă de către Comisia medicală consultativă din cadrul instituției medico-sanitare publice, în concordanță cu starea psihofizică și capacitatea de autodeservire a solicitantului. De asemenea, comisia se expune asupra necesității plasării persoanei examinate în instituție rezidențială și a posibilității de recuperare medicală la domiciliu în condiții de ambulatoriu.

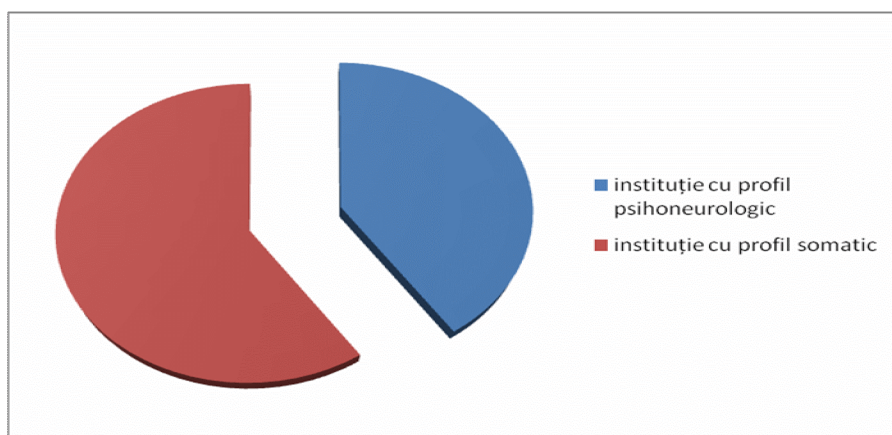
Figura 4.12. Capacitatea instituțiilor rezidențiale pentru adulți

Instituțiile sociale rezidențiale își desfășoară activitatea în conformitate cu legislația în vigoare, Regulamentul-tip cu privire la funcționarea instituției sociale, precum și cu alte reglementări proprii ale instituției.

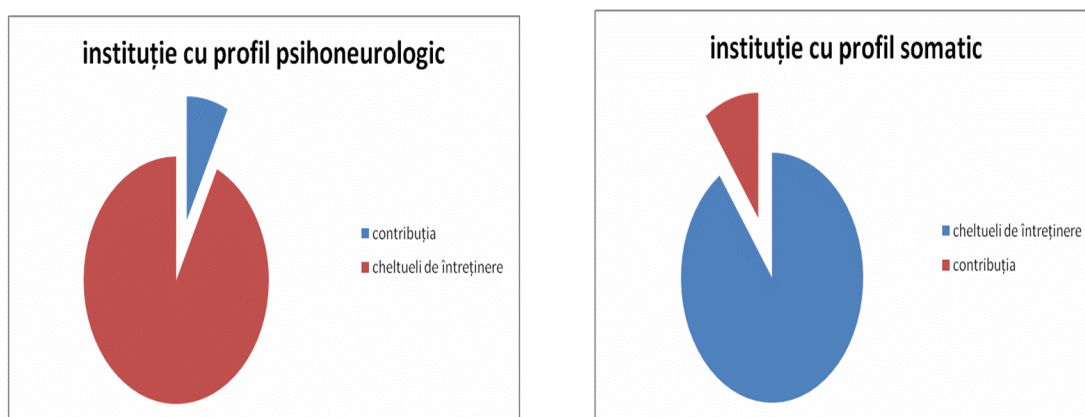
Finanțarea instituției se efectuează din contul bugetului de stat, a mijloacelor și fondurilor speciale constituite din sumele oferite de sponsori, organizații filantropice, neguvernamentale și religioase, persoane fizice și juridice și cota parte a venitului persoanelor cazate în azil. Contribuția beneficiarilor este condiție obligatorie reglementată de legislație, dar care este neînsemnată luând în considerație costul întreținerii unei persoane în instituție. Pentru beneficiarii care nu au participat în calitate de contribuabili la fondul de asigurări sociale, întreținerea este gratuită ceea ce atrage după sine cheltuieli considerabile.

Figura 4.13. Coraportul dintre cheltuielile pentru întreținerea unei persoane în instituțiile rezidențiale

Costul întreținerii unui beneficiar în instituțiile sociale cu profil psihoneurologic pe parcursul anului 2010 a constituit în mediu 2300 mii lei/lunar, contribuția medie lunară a unui beneficiar este circa de 200 lei/lunar, cu profil somatic circa 3400 mii lei/lunar, dintre care contribuția unui beneficiar este în mediu de 370 lei/lunar (Figura 4.14.).

Figura 4.14. Cheltuieli lunare pentru întreținerea unui beneficiar în raport cu contribuția sa

Beneficiarii acestor instituții sînt persoane în etate și persoane cu dizabilități de la vîrsta de 18 ani, preponderent lipsite de susținători legali, care, datorită stării sănătății (prezența unor afecțiuni fizice, senzoriale, mentale etc., cu o capacitate scăzută de autodeservire ce necesită îngrijire specializată sau ajutor din partea unei terțe persoane) și statutului social (persoane fără domiciliu stabil, solitare etc.) se află în imposibilitatea desfășurării, cu forțe proprii, a unei vieți demne, active și participative.

Necesitatea serviciilor date, per ansablu, a crescut datorită îmbătrînirii populației, fenomenului migrației, a sporirii incidenței bolilor cronice, cu precădere a cancerului și a bolilor

cardiovasculare, care cauzează un număr important de sechele, disabilități ce impun, la rîndul lor, intervenții semnificative de reabilitare prin servicii costisitoare.

Problemele acestor grupuri de persoane sînt foarte specifice și necesită o abordare individualizată, axată pe realizarea măsurilor de recuperare, evaluare periodică a situației acestora și întreprinderea măsurilor necesare pentru (re)integrare socială a lor.

Pe parcursul anului 2010 Direcțiile/Secțiile teritoriale de asistență socială au referit circa 240 cazuri spre serviciile sociale cu specializare înaltă subordonate ministerului, dintre care, conform criteriilor de eligibilitate, au fost luate în evidență 106 persoane. Tot în această perioadă au fost eliberate 145 îndreptări de cazare, dintre care 103 au fost eliberate pentru cazarea în internatele psihoneurologice. Comparativ cu anul 2009 în anul 2010 numărul solicitărilor, precum și a beneficiarilor din instituțiile sociale pentru persoane în etate și persoane cu disabilități fizice, s-a redus cu circa 5,8 %, iar față de anul 2008 cu circa 8.8% (datorită dezvoltării serviciilor sociale integrate, în mod special a serviciilor comunitare și celor cu specializare înaltă dezvoltate la nivel de raion), iar în internatele cu profil psihoneurologic - s-a majorat cu circa 0,6% față de anul 2009. Deși numărul persoanelor în evidență care necesită includerea într-un serviciu rezidențial specializat în îngrijirea persoanelor cu disabilități mentale este în descreștere (aproximativ cu 33% față de anul precedent), numărul beneficiarilor rămîne a fi practic constant, în virtutea faptului că serviciile sociale de acest tip sau alternative celor rezidențiale sînt slab dezvoltate la nivel comunitar.

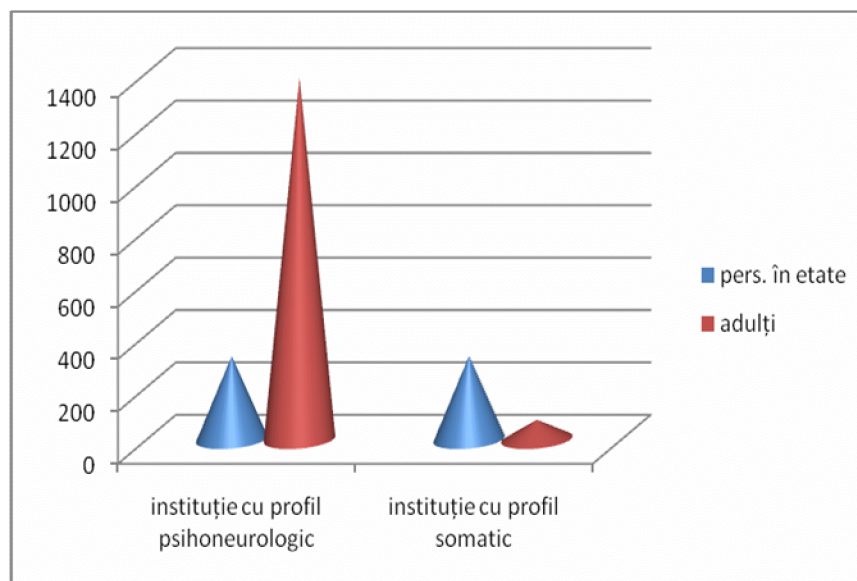
Tabelul 4.14. Dinamica beneficiarilor din instituțiile sociale rezidențiale din subordinea MMPSF, pentru persoane adulte în perioada anilor 2007 - 2010

Categoriile de beneficiari	2007	2008	2009	2010
Persoane în etate și persoane cu disabilități fizice	556	430	416	392
Dinamica beneficiari față de anul precedent, %		-22,7	-3,3	-5,8
Persoane adulte cu dizabilități mentale	1859	1701	1690	1700
Dinamica beneficiari față de anul precedent, %		- 8,5	-0,65	0,6
Total, persoane	2415	2131	2106	2092
Dinamica beneficiarilor față de anul precedent, %		-11,8	-1,17	-0,66

Sursa: MMPSF, rapoartele instituțiilor rezidențiale

De menționat, că rata anuală a instituționalizării persoanelor a scăzut cu circa 19% față de anul precedent, fapt datorat mișcării beneficiarilor în instituție (frecvența eliberării locurilor în instituție). Durata medie de aflare a unei persoane în instituție rezidențială este în mediu de circa 10,5 ani în internatele psihoneurologice și de 7,6 ani în cele de tip somatic. Pe parcursul anului 2010 au decedat 135 beneficiari. Rata mortalității în instituțiile pentru persoanele în etate și cu disabilități fizice este cu 24% mai mare decît în instituțiile cu profil psihoneurologic, fapt condiționat de vîrsta beneficiarilor.

Figura 4.15. Numărul beneficiarilor în coraport cu categoria de vîrstă și tipul instituției

În instituțiile cu profil somatic circa 77% din beneficiari sînt persoane în etate (persoane cu vîrsta peste 57-f./ 62-b. ani), pe cînd în instituțiile cu profil psihoneurologic circa 87% sînt persoane adulte (persoane cu vîrsta cuprinsă între 18 și 57-f./62-b. ani), dintre ele 786 sînt persoane cu dizabilități de gr. I, 1141 - persoane cu dizabilități de gr. II și 10 persoane cu dizabilități de gr. III.

Întreținerea în instituții se realizează în conformitate cu prevederile Hotărîrii Guvernului nr. 506 din 11.05.2006 privind aprobarea normelor naturale pentru întreținerea persoanelor cazate în instituțiile sociale și Hotărîrii Guvernului nr. 520 din 15.05.2006 privind aprobarea normelor de cheltuieli în bani pentru întreținerea persoanelor cazate în instituțiile sociale. Alimentația este organizată de 4 ori în zi, în conformitate cu normele aprobate în bani, ceea ce constituie 29 lei 63 bani/zi, conform graficului și meniului elaborat de medicul dietolog. În dependență de starea sănătății beneficiarilor și prescripțiile medicale sînt utilizate dietele. Asistența medicală se acordă respectiv fondurilor financiare alocate, prin intermediul personalului medical angajat (superior, mediu și inferior). Aprovizionarea cu medicamente se efectuează în conformitate cu indicațiile medicilor și în limita normativelor aprobate, ceea ce constituie 4 lei 93 bani pentru o persoană/zi. Fiecare beneficiar are fișă de observație ce reflectă starea în dinamică a sănătății beneficiarilor și argumentarea indicațiilor efectuate. În cazurile în care beneficiarii necesită asistență medicală care nu poate fi acoperită de instituțiile sociale rezidențiale, dar care pentru persoanele asigurate de stat este garantată din mijloacele asigurării obligatorii de asistență medicală, beneficiază de investigații și tratamente spitalicești în instituțiile medicale municipale și republicane conform Programului Unic de Asigurare Obligatorie de Sănătate. La necesitate, beneficiarii sînt referiți spre instituțiile medico-sanitare primare, care deserveșc teritoriul instituțiilor sociale rezidențiale. În cazurile grave, în instituție se solicită serviciul de ambulanță.

Suplimentar, pentru executarea Hotărîrii Guvernului nr. 824 din 15.12.2009 cu privire la aprobarea Planului-cadru intersectorial gradual pentru combaterea efectelor pandemiei cu virusul gripal nou A(H1N1) în Republica Moldova, în instituțiile sociale subordonate au fost elaborate planuri de acțiuni pentru prevenirea și reducerea probabilității îmbolnăvirilor de gripă A (H1N1) și a gripei sezoniere pentru anul 2010, care au cuprins un complex de măsuri curativ-profilactice, sanitar-epidemiologice, farmaceutice. Ca rezultat al conlucrării eficiente cu instituțiile medical-curative au fost imunizați toți beneficiarii și angajații din grupa de risc. Drept consecință a managementului instituțional eficient nu au fost înregistrate cazuri de îmbolnăviri.

Structura de personal a instituțiilor asigură desfășurarea eficientă a activității procesului de furnizare a serviciilor și este descrisă în schema de încadrare, stabilită și aprobată de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în conformitate cu scopul și obiectivele instituției.

Tabelul 4.15. Capacitatea și personalul instituțiilor sociale, 2010

Instituțiile sociale	Anul 2010		
	Capacitatea	Personal, unități	
		aprobat	efectivi
Internatul psihoneurologic din s. Brînzeni, r-l Edineț	300	153,5	153,5
Internatul psihoneurologic din s. Bădiceni, r-l Soroca	460	222,0	222,0
Internatul psihoneurologic din mun. Bălți	550	254,0	244,25
Internatul psihoneurologic din sat. Cocieri, r-l Dubăsari	355	169,5	165,5
Azilul republican pentru invalizi și pensionari din mun. Chișinău	210	125,5	118,75
Centrul republican de reabilitare a invalizilor, veteranilor muncii și războiului din s. Cocieri, r-l Dubăsari	250	145,0	143,0
TOTAL	2125	1069,5	1047,0

Sursa: MPSFC, rapoartele instituțiilor rezidențiale

Conform datelor Tabelului 4.15, se observă o carență de unități de personal efectiv cu 2 % față de numărul de unități de personal aprobat, deși se conlucrează cu Oficiile forței de muncă din teritoriul administrativ respectiv. Întrucât contingentul de persoane deservite în instituțiile sociale reprezintă persoane cu patologii cronice grave, există o insuficiență de lucrători medicali și de personal medical inferior. Insuficiența personalului necesar pentru deservirea beneficiarilor afectează calitatea serviciilor prestate, iar salariile joase fac puțin atractive posturile vacante din aceste instituții.

Ținând cont de faptul că serviciile prestate în cadrul instituțiilor sociale rezidențiale sînt orientate spre reabilitarea medicală, profesională și socială a beneficiarilor pentru a obține un grad de independență mai mare, un rol important i se atribuie dezvoltării atelierelor ergoterapeutice în cadrul instituțiilor rezidențiale prestatoare de servicii sociale pentru adulți, în activitățile cărora sînt antrenați beneficiarii.

Ca rezultat are loc:

- recuperarea capacităților de muncă, în vederea asigurării unei autonomii cît mai apropiate de normal, scurtîndu-se durata incapacității de muncă;
- încadrarea/reîncadrarea socială a beneficiarilor;
- influențarea pozitivă a procesului de maturizare, pornind de la stadiul infantil, ca o consecință a handicapului și parcurgînd stadiile pînă la atingerea nivelului vârstei cronologice (sau apropiat acesteia) a nivelului mintal, de experiență adaptativă (formarea deprinderilor de viață) etc.

În acest context de menționat:

- Internatul psihoneurologic din s. Brînzeni, r. Edineț - cu ateliere de croitorie și croșetărie, o fermă pentru creșterea bovinelor și suinelor și o seră pentru cultivarea legumelor;
- Internatul psihoneurologic din s. Cocieri, r. Dubăsari - cu ateliere de croitorie, menaj, frizerie, cizmărie;
- Internatul psihoneurologic din s. Bădiceni, r. Soroca - cu atelier de tîmplărie, croitorie și o minifermă pentru creșterea păsărilor;
- Internatul psihoneurologic din mun. Bălți - cu atelier de lucru manual (brodărie,

croșetorie etc.).

Toate produsele obținute din activitățile de ergoterapie, de regulă, sînt utilizate pentru necesitățile curente în instituțiile date.

De Ziua Internațională a persoanelor cu dizabilități a fost desfășurată expoziția cu vînzări a lucrărilor confecționate de persoanele cu nevoi speciale printre care și beneficiarii instituțiilor sociale subordonate. Evenimentul este organizat anual de către Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în colaborare cu Rețeaua ONG-urilor din domeniul social.

Reformarea sistemului rezidențial

În contextul reformării sistemului rezidențial, unul din obiectivele cheie în realizarea politicii naționale în domeniul protecției sociale a persoanelor cu dizabilități presupune dezvoltarea procesului de dezinstituționalizare prin prisma creării serviciilor sociale alternative, în colaborare și parteneriat cu diverși actori sociali.

Pe parcursul anului 2010 au fost înregistrate 8 cazuri de dezinstituționalizare a beneficiarilor și reintegrarea lor în familie și comunitate. Numărul mic de cazuri reintegrate în comunitate este condiționat, în mare parte, de numărul mic al serviciilor sociale primare și specializate, care ar acoperi nevoile persoanelor ce părăsesc instituțiile rezidențiale, sau, uneori, de lipsa lor în totalitate. De cele mai dese ori persoanele cu probleme de sănătate mentală sînt stigmatizate ca periculoși, inapți, imprezvizibili și sînt evitați de societate, etc., ceea ce le încalcă demnitatea și reduce participarea lor socială. Aceste grupuri devin vulnerabile și din punct de vedere economic, întîmpinînd dificultăți de integrare pe piața muncii (nu își vor găsi locuri de muncă pe măsura calificării sau vor fi plătiți la nivel inferior celor care aparțin grupurilor favorizate), au dificultăți în obținerea beneficiilor publice, fapt care-i include în categoria grupurilor cu risc ridicat de sărăcie.

Aceste aspecte fac problematică realizarea procesului de dezinstituționalizare și (re)integrare socială a persoanelor cu dizabilități.

4.2.4. Servicii de recuperare/reabilitare și tratament balneo-sanatorial

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei are în subordinea sa două Centre republicane de recuperare pentru invalizi și pensionari „Speranța” din or. Vadul lui Vodă și „Victoria” din or. Sergheevca, Ucraina.

Biletele de reabilitare/recuperare în centrele nominalizate se eliberează în conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr. 372 din 6 mai 2010, „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de evidență și distribuire a biletelor de reabilitare/recuperare a persoanelor în vîrstă și persoanelor cu dizabilități”.

Beneficiază de bilete de reabilitare/recuperare, în condițiile prezentului Regulament, persoanele în vîrstă și cu dizabilități de la vîrsta de 18 ani aflate în evidența direcțiilor/seecțiilor asistență socială și protecție a familiei.

Numărul de beneficiari de tratament balneo-sanatorial, deserviți anual de către ambele centre, este de 8791 persoane, fiecare Centru avînd o capacitate de 260 paturi.

Perioada de reabilitare medicală pentru o persoană include 21 de zile calendaristice.

În anul 2010 de bilete de recuperare la Centrul „Speranța” au beneficiat 4160 persoane, iar în Centrul „Victoria” 4395 persoane. Costul unui bilet de recuperare medicală din bugetul de stat în Centrul „Speranța” a constituit 3420 lei 90 bani, iar în Centrul „Victoria” 4577 lei 58 bani.

În limita mijloacelor financiare acumulate anual de la realizarea biletelor de recuperare medicală unor categorii de beneficiari scutiți parțial de la plata integrală a biletului, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei are dreptul să procure, în bază de tender, bilete de tratament balneo-sanatorial de alt profil și în alte instituții balneo-sanatoriale din republică, care se distribuie de asemenea în condițiile Regulamentului menționat.

În anul 2010 ministerul a procurat 63 de foi sanatoriale la Sanatoriul „Codru” raionul Călărași, s. Hîrjauca în sumă de 264 840 lei și 56 de foi sanatoriale la Sanatoriul „Nufărul Alb” din or. Cahul în sumă de 285 600 lei.

Asigurarea beneficiarilor cu bilete de reabilitare medicală se efectuează prin intermediul

Direcțiilor (secțiilor) asistență socială și protecție a familiei din republică, în baza cererii, legitimației, ce confirmă categoria de beneficiar și certificatului medical.

Beneficiarii care au suportat infarct miocardic acut/repetat, ictus cerebral primar/repetat, au dreptul, de a beneficia de bilete de reabilitare medicală în Centrul republican de reabilitare a invalizilor și pensionarilor „Speranța” din or. Vadul lui Vodă, fără rând, indiferent de faptul dacă anterior au beneficiat de bilet de reabilitare medicală în modul stabilit, distribuite de Direcția/Secția asistență socială și protecție a familiei.

În cazul, în care invalidul de gr. I, conform deciziei Consiliului Republican de Expertiză Medicală a Vitalității, necesită de ajutor permanent din partea altei persoane, de bilet de reabilitare medicală beneficiază și însoțitorul acestuia, cu titlul de „ÎNSOȚITOR”.

De bilete de recuperare medicală gratuite beneficiază persoanele cu dizabilități de gr. I și II neangajate în câmpul muncii, persoanele în vârstă și cu dizabilități din rândul persoanelor supuse represiunilor politice și ulterior reabilitați conform Legii nr. 1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, beneficiarii de pensii pentru limită de vârstă sau alocații sociale de stat, neangajați în câmpul muncii.

Cu achitare de 30% din plata costului mediu al unui bilet de recuperare medicală prevăzut din bugetul de stat, beneficiază persoanele cu dizabilități de gr. I și II, angajate în câmpul muncii, persoanele cu dizabilități de gradul III neangajate în câmpul muncii, însoțitorii persoanelor cu dizabilități de gradul I care, potrivit concluziei Consiliului de expertiză medicală a vitalității, au nevoie de ajutor permanent din partea altei persoane.

Cu achitare de 70% din plata costului mediu al unui bilet de recuperare medicală prevăzut din bugetul de stat beneficiază persoanele cu dizabilități de gradul III angajate în câmpul muncii, persoanele în vârstă beneficiare de pensii pentru limită de vârstă, pensii pe invaliditate sau de alocații sociale de stat, angajate în câmpul muncii, înregistrate oficial sau care desfășoară activități de întreprinzător de diferite forme.

Invalizii și pensionarii (de vîrsta standard de pensionare), cetățeni ai Republicii Moldova supuși represiunilor politice și ulterior reabilitați conform Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, beneficiază de dreptul la reabilitare/recuperare anuală cu o reducere de 30 % din costul biletului.

4.3. Concluzii. Recomandări

Asistența socială este mecanismul principal prin care statul intervine pentru a preveni, limita sau înlătura efectele negative ale evenimentelor care se produc asupra persoanelor sau grupurilor vulnerabile care nu pot face față exigențelor vremii.

Obiectivul primordial în asistența socială este atenuarea sărăciei și promovarea incluziunii sociale a persoanelor nevoiașe și cu dizabilități prin diverse servicii de asistență socială, acordate în combinație cu beneficiile bănești în funcție de problemă.

Susținerea categoriilor vulnerabile ale populației prin direcționarea mai eficientă a protecției sociale și prevenirea excluziunii sociale constituie unul din obiectivele de bază ale Programului de stabilizare și relansare economică a Republicii Moldova 2009-2011. Pornind de la acest imperativ, a devenit iminentă reconsiderarea sistemului existent de acordare a prestațiilor sociale, care se va produce prin implementarea treptată a principiului de acordare a asistenței sociale în baza evaluării veniturilor beneficiarilor. În acest context a fost adoptată Legea cu privire la ajutorul social, care a pus în aplicare un nou mecanism de acces la asistența socială bănească de stat în scopul substituirii modelului recompensator cu cel de testare a venitului și unificare treptată a programelor de prestații sociale.

Implementarea ajutorului social a atins rezultate bune, dar, pentru a progresa mai departe, se impune trecerea la un nivel superior. Iar pentru aceasta, MMPSF va acorda suport în continuare S/DASPF prin asigurarea instruirii și implicarea mai bună a asistenților sociali în raioanele cu performanță redusă, efectuarea campaniilor de comunicare mai orientate pentru gospodăriile eligibile ce nu au fost acoperite anterior de programe de asistență socială și îmbunătățirea strategiei de comunicare locală.

În plus, în această perioadă delicată o provocare nouă este de a acorda ajutorul pentru

perioada rece a anului unui număr foarte mare de familii (numărul familiilor eligibile doar pentru compensația pentru perioada rece a anului este estimat la același nivel ca și cele eligibile pentru ajutorul social).

Prin urmare, provocările principale în anul 2011 vor fi:

- suport în implementarea ajutorului pentru perioada rece a anului;
- aprofundarea și coordonarea legăturilor dintre ajutorul social și piața forței de muncă;
- utilizarea mai eficientă a datelor de management și realizarea instruirilor orientate.

În contextul realizării Programului de guvernare „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare”, precum și a angajamentelor asumate față de Fondul Monetar Internațional va fi asigurată continuitatea procesului de substituire treptată a sistemului de compensații nominative prin sistemul de asistență socială bazat pe testarea veniturilor reale și evaluarea necesităților solicitanților.

În partea ce ține de serviciile sociale provocările ulterioare vor prevedea stabilirea unui cadru general de creare și funcționare a sistemului integrat de servicii sociale cu determinarea sarcinilor și responsabilităților autorităților publice centrale și locale, a altor persoane juridice abilitate în asigurarea și prestarea serviciilor sociale, precum și protecția drepturilor beneficiarilor de servicii sociale. Ca efect, va fi creată o viziune complexă în dezvoltarea sistemului de servicii sociale, care ar răspunde nevoilor persoanelor și/sau familiilor aflate în dificultate.

Principiile de bază privind prestarea serviciilor sociale, care vor asigura calitatea și eficiența lor, vor fi următoarele:

- asistență socială orientată - direcționarea prioritară a serviciilor sociale spre cei mai defavorizați și vulnerabili, identificați în baza evaluărilor nevoilor individuale;
- centrarea pe beneficiar - ajustarea serviciilor sociale la necesitățile beneficiarilor în baza evaluării sistematice a impactului acestora asupra situației beneficiarului;
- accesibilitatea - asigurarea accesului persoanelor și familiilor la servicii sociale, dezvoltarea și amplasarea lor în proximitatea beneficiarilor;
- asigurării oportunităților egale - drepturile la serviciile sociale în condiții de tratament egal și fără discriminare.

5. PROTECȚIA FAMILIEI ȘI COPILULUI

Politicile în domeniul protecției sociale a familiei și copilului sînt orientate spre încurajarea natalității prin promovarea acțiunilor eficiente de susținere a familiei, modernizare și diversificare a serviciilor comunitare și de tip familial în vederea prevenirii instituționalizării copilului și sporirii nivelului calității vieții nucleului societății - familia.

Soluționarea problemelor grave cu care se confruntă actualmente familia și copilul, probleme condiționate de fenomene negative precum sunt declinul economic, îmbătrînirea populației, instabilitatea condițiilor de trai ale familiei și impactul migrației legale și ilegale a părinților în căutarea unui loc de muncă, constituie un obiectiv prioritar de asigurare a unei protecții sociale adecvate și eficiente.

Sistemul național de protecție socială a familiei și copilului, fiind bazat pe promovarea abordărilor individualizate în alegerea formelor și măsurilor de protecție, conține două componente de bază: prestații bănești și servicii sociale.

5.1. Prestații adresate familiei și copilului

Indemnizațiile adresate familiilor cu copii reprezintă principalul suport economic din partea statului și este exprimat sub formă de plăți unice sau periodice acordate familiei pentru nașterea, îngrijirea și întreținerea copilului.

Actualmente, în temeiul Hotărîrii Guvernului cu privire la indemnizațiile adresate familiilor cu copii nr.1478 din 15 noiembrie 2002, familiile cu copii beneficiază de următoarele tipuri de indemnizații:

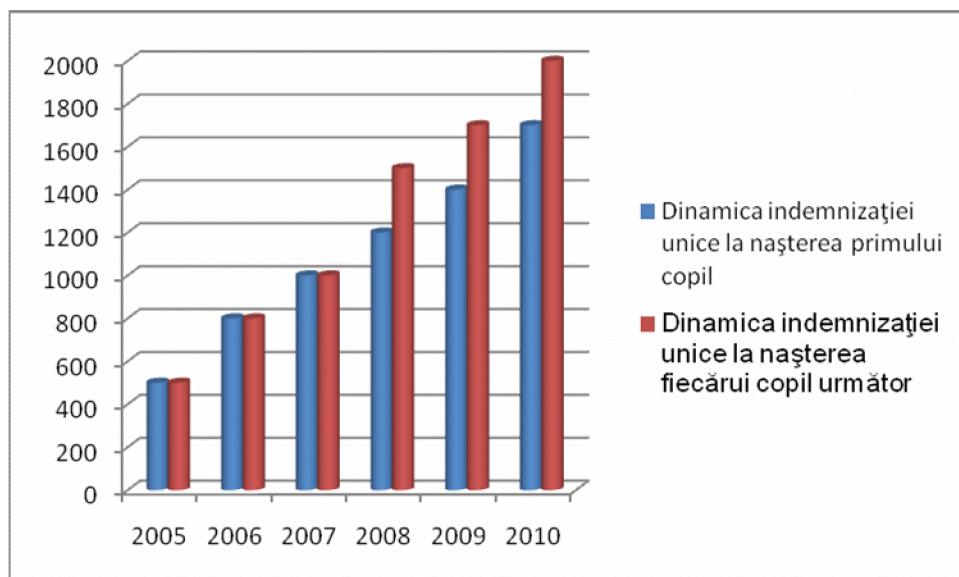
- a) indemnizația unică la nașterea copilului;
- b) - indemnizația lunară pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani, persoanelor asigurate,
 - indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului pînă la împlinirea vârstei de 1,5 ani, persoanelor neasigurate.

Cererea pentru stabilirea indemnizațiilor se depune la casa teritorială de asigurări sociale de către unul dintre părinți (tutore, curator) personal, sau prin intermediul reprezentantului primăriei.

În conformitate cu obiectivele Programului de activitate a Guvernului „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” și în temeiul prevederilor Legii bugetului de stat pe anul 2010 nr. 133-XVIII din 23 decembrie 2009 și Legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2010 nr. 129-XVIII din 23 decembrie 2009, au fost prevăzute majorări cu 300 lei ale cuantumurilor **indemnizațiilor unice la nașterea copilului** atît pentru persoanele asigurate, cît și pentru cele neasigurate. Astfel, începînd cu 01 ianuarie 2010 indemnizațiile unice la nașterea copilului au constituit: 1700 lei - la nașterea primului copil și 2000 lei - la nașterea fiecărui copil următor.

Dacă să facem o analiză a cuantumului indemnizației unice la nașterea copilului pe parcursul anilor 2005-2010, constatăm că această prestație s-a majorat constant pe parcursul anilor. Astfel, în perioada anilor 2005 - 2007 indemnizația unică la nașterea copilului a fost majorată anual cu 200 lei, cuantumul fiind similar atît pentru primul copil, cît și pentru copiii următori. În scopul stimulării nașterii celui de-al doilea și a copiilor următori, începînd cu anul 2008 cuantumul indemnizației unice la naștere se stabilește diferențiat la nașterea primului copil și la nașterea fiecărui copil următor.

Figura 5.1. Dinamica cuantumului indemnizației unice la nașterea copilului, 2005-2010

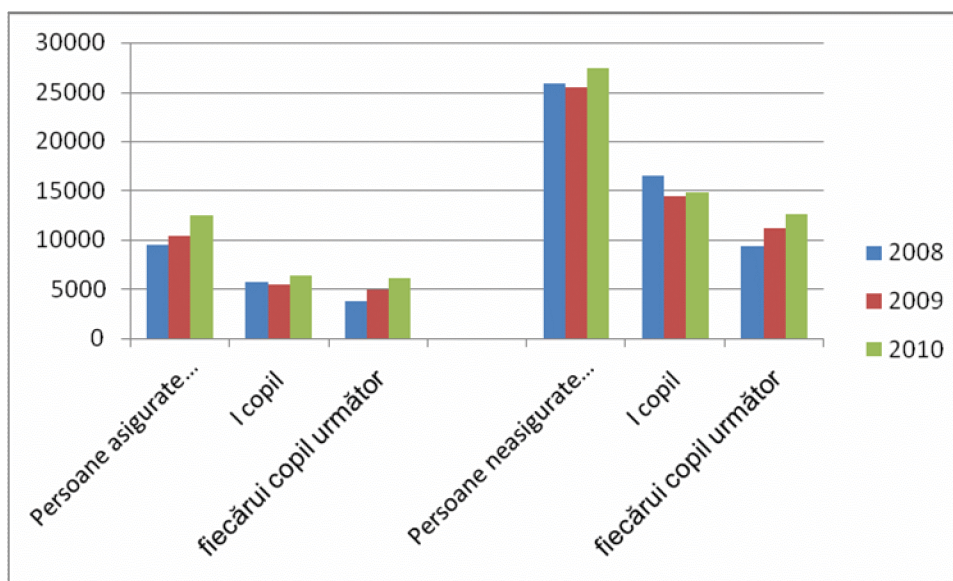
Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul beneficiarilor de indemnizații unice la nașterea copilului este în permanentă creștere.

Tabloul 5.1. Beneficiari de indemnizații unice la nașterea copilului, 2008-2010

	2008	2009	2010
Persoane asigurate			
Beneficiari, total	9531	10390	12524
I copil	5769	5458	6402
fiecărui copil următor	3762	4932	6122
Persoane neasigurate			
Beneficiari, total	25870	25519	27343
I copil	16555	14359	14793
fiecărui copil următor	9315	11160	12550
Total	35401	35909	39867

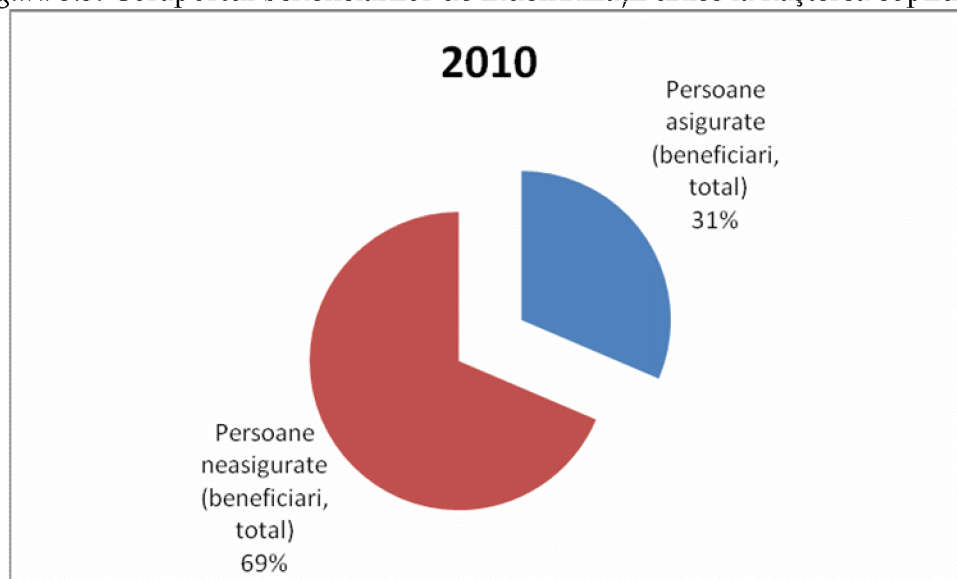
Sursa: CNAS

Figura 5.2. Dinamica numărului de beneficiari de indemnizații unice la nașterea copilului, 2008-2010

Concomitent, se constată că din numărul total de beneficiari de indemnizații unice la nașterea copilului, circa 69% de beneficiari sunt persoane neasigurate.

Figura 5.3. Coraportul beneficiarilor de indemnizații unice la nașterea copilului

În conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr. 19 din 19.01.2010 pentru modificarea și completarea Hotărîrii Guvernului nr. 1478 din 15 noiembrie 2002, începînd cu 1 ianuarie 2010 **indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 1,5 ani** pentru persoane neasigurate a fost majorată cu 100 lei, constituind 250 lei.

În temeiul Legii nr. 68 din 23.04.2010 pentru completarea Legii nr. 289-XV din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, prin Hotărîrea Guvernului nr. 563 din 29 iunie 2010 a fost majorat cuantumul **indemnizației lunare pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vîrstei de 3 ani** în cazul persoanelor asigurate cu 5 %, constituind 30% din baza de calcul, dar nu mai puțin de 300 lei, pe parcursul anului 2010.

Totodată, a crescut mărimea medie a indemnizației lunare pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vîrstei de 3 ani, pe parcursul anului 2010 ea constituind 675,27 lei (sau 70,1%) față de 478,92 lei în anul 2009.

Tabelul 5.2. Numărul de copii și numărul de beneficiari de indemnizații adresate familiilor cu copii, 2010

Categoriile de beneficiari	2010		
	numărul beneficiarilor (persoane)	numărul de copii (persoane)	mărimea medie (lei)
Indemnizații adresate familiilor cu copii			
a) pentru persoanele asigurate:			
indemnizație lunară pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vîrstei de 3 ani	32190	33682	675-27
dintre ei:			
- indemnizație unică la nașterea primului copil	6402	6510	1700-00
- indemnizație unică la nașterea fiecărui copil următor	6122	6184	2000-00
b) pentru persoanele neasigurate:			

indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului pînă la împlinirea vârstei de 1,5 ani	40509	41118	250-00
<i>dintre ei:</i>			
- indemnizație unică la nașterea primului copil	14793	14915	1700-00
- indemnizație unică la nașterea fiecărui copil următor	12550	12686	2000-00

Sursa: CNAS

Potrivit Hotărîrii Guvernului nr. 19 din 19.01.2010 **indemnizația lunară pentru întreținerea copilului cu vârste cuprinse între 1,5/3 și 16 ani**, atît pentru persoanele asigurate, cît și pentru cele neasigurate, începînd cu 01.01.2010 nu se stabilește și respectiv nu se acordă, însă familiile se includ în categoria beneficiarilor de ajutor social, scopul căruia este asigurarea unui venit lunar minim garantat pentru familiile defavorizate.

În baza Legii nr.933-XIV din 14 aprilie 2000 cu privire la protecția socială specială a unor categorii de populație, familiile cu patru și mai mulți copii (cu vârsta sub 18 ani) și familiile cu copii invalizi (cu vârsta sub 18 ani) aveau dreptul de a beneficia de **compensații nominative** conform normelor stabilite de Guvern. Prin Legea nr. 135-XVIII din 29.12.2009 au fost operate modificări în legea nominalizată, astfel încît, începînd cu 1 ianuarie 2010, compensații nominative pentru categoriile de populație prevăzute în Legea nr.933-XIV din 14 aprilie 2000 nu se stabilesc. Persoanele cărora li s-a stabilit dreptul la compensații nominative pînă la 31 decembrie 2009 vor beneficia de acestea pînă la expirarea dreptului conform legislației, în modul stabilit de Guvern. Astfel, în anul 2010 de compensații nominative au beneficiat 20670 persoane.

Tabelul 5.3. Numărul beneficiarilor de compensații nominative și mărimea medie a acestor compensații, 2010

Categorii de beneficiari	2010	
	numărul beneficiarilor (persoane)	mărimea medie (lei)
Compensațiile nominative		
- pentru copii invalizi sub 18 ani	12 332	159-00
- pentru familiile cu 4 și mai mulți copii de vîrsta de pînă la 18 ani	6 338	144-00

Sursa: CNAS

În conformitate cu Legea nr. 499-XIV din 14.07.1999 privind **alocațiile sociale de stat** pentru unele categorii de cetățeni, familiile, în cadrul cărora sînt îngrijiți și educați copii cu dizabilități, beneficiază de alocații sociale de stat în corespundere cu gradul de severitate a dizabilității stabilit copilului, precum și de alocații de îngrijire acordate persoanelor care îngrijesc în familie un copil cu dizabilități cu severitatea I.

Alocațiile sociale de stat sînt sume achitate lunar din bugetul de stat prin intermediul bugetului asigurărilor sociale de stat persoanelor care nu întrunesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie de asigurări sociale. Printre beneficiarii de alocații sociale sînt și următoarele categorii de copii:

- copii invalizi în vîrstă de pînă la 18 ani cu gradul de severitate I, II, III;
- copii care și-au pierdut întreținătorul (se stabilește persoanelor în vîrstă de pînă la 18 ani, în cazul elevilor și studenților din instituțiile de învățămînt secundar și superior, cu excepția învățămîntului fără frecvență, pînă la absolvirea instituției respective, dar numai pînă la împlinirea vârstei de 23 de ani);
- persoane care îngrijesc la domiciliu un copil invalid sub 18 ani, cu gradul de severitate I.

Alocațiile se stabilesc și se plătesc de către organele teritoriale de asigurări sociale.

Tabelul 5.4. Numărul de beneficiari de alocații sociale și mărimea medie a alocațiilor, 2009 - 2010

Categoriile de beneficiari	2009		2010	
	numărul beneficiarilor (persoane)	mărimea medie (lei)	numărul beneficiarilor (persoane)	mărimea medie (lei)
Alocații sociale				
- pentru copii invalizi în vîrstă de pînă la 18 ani	15237	259,74	15088	260-10
<i>cu severitate I</i>	6162	285,49	6177	285-55
<i>cu severitate II</i>	7614	242,24	7417	242-47
<i>cu severitate III</i>	1461	242,38	1494	242-44
- în cazul pierderii întreținătorului	3454	115,79	3732	115-54
<i>- pentru un copil</i>	2395	87,71	2604	87-77
<i>- pentru 2 și mai mulți copii</i>	902	175,72	961	175-75
<i>- pentru un copil, în cazul pierderii ambilor părinți</i>	117	175,64	120	175-81
<i>- pentru 2 și mai mulți copii, în cazul pierderii ambilor părinți</i>	19	351,62	22	351-62
<i>- separarea părții de alocație</i>	18	170,92	21	175-81
<i>- separarea părții de alocație, în cazul pierderii ambilor părinți</i>	3	351,62	4	307-66
Alocații sociale pentru îngrijirea				
- pentru persoanele care îngrijesc la domiciliu un copil invalid, în vîrstă de pînă la 18 ani, cu severitatea I	-	-	6085	300-00

Sursa: CNAS

În scopul realizării Planului de acțiuni consacrat Zilei ocrotirii copilului, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 399 din 24 mai 2010, în anul 2010 din Bugetul de Stat au fost alocate 5,5 mln. lei pentru acordarea **ajutoarelor materiale unice** familiilor defavorizate cu copii prin intermediul fondurilor locale de susținere socială a populației, care urmau să stabilească categoriile beneficiarilor și mărimea acestor ajutoare prin deciziile respective ale consiliilor de administrație.

Astfel, în baza Legii Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației 26704 familii au beneficiat ajutoare materiale unice în sumă totală de 5807 mii lei (sau cu 1,2 mln. lei mai mult (26%) comparativ cu programul realizat în anul 2009), dintre care: 5500 mii lei au fost alocate din resursele Fondului republican de susținere socială a populației, iar 307 mii lei - din resursele fondurilor locale de susținere socială a populației.

În mod obligatoriu de ajutoare materiale au beneficiat copiii din casele de copii de tip familial și serviciul de asistență parentală profesionistă. Stabilirea beneficiarilor din rîndul copiilor orfani neinstituționalizați, copiilor invalizi, familiilor numeroase și monoparentale s-a efectuat prin intermediul comisiilor obștești pentru evaluarea necesităților de acordare a ajutoarelor materiale pe lîngă primăriile localităților respective.

În mun. Chișinău ajutoarele unice au fost acordate copiilor orfani, care sunt absolvenți ai claselor a 9-a, 11-a și 12-a din mijloacele bugetului local în sumă de 240,0 mii lei.

Tradițional, în ajunul noului an școlar, familiile defavorizate care au copii de vîrstă școlară beneficiază de ajutoare materiale pentru procurarea rechizitelor școlare. Astfel, către începutul anului de învățămînt 2010-2011, 33244 familii au beneficiat de ajutor material pentru școlarizarea

copiilor în sumă totală de 11208 mii lei sau cu 766,45 mii lei mai mult comparativ cu anul 2009. Mărimea medie a unui ajutor în anul 2010 a fost de 343 lei, față de 322 lei în anul 2009. În municipiul Chișinău, cuantumul ajutorului unic a constituit 600 de lei pentru un copil.

Stabilirea beneficiarilor acestui ajutor s-a efectuat în comun de către instituțiile de învățământ din teritoriu și comisiile obștești pentru evaluarea necesităților de acordare a ajutoarelor materiale, care activează pe lângă primăriile locale.

De ajutor material către 1 septembrie au beneficiat familiile numeroase cu 4 și mai mulți copii, cele monoparentale, cele în care se educă copii cu dizabilități, copiii orfani neinstituționalizați, discipolii caselor de copii de tip familie și alte familii cu venituri mici.

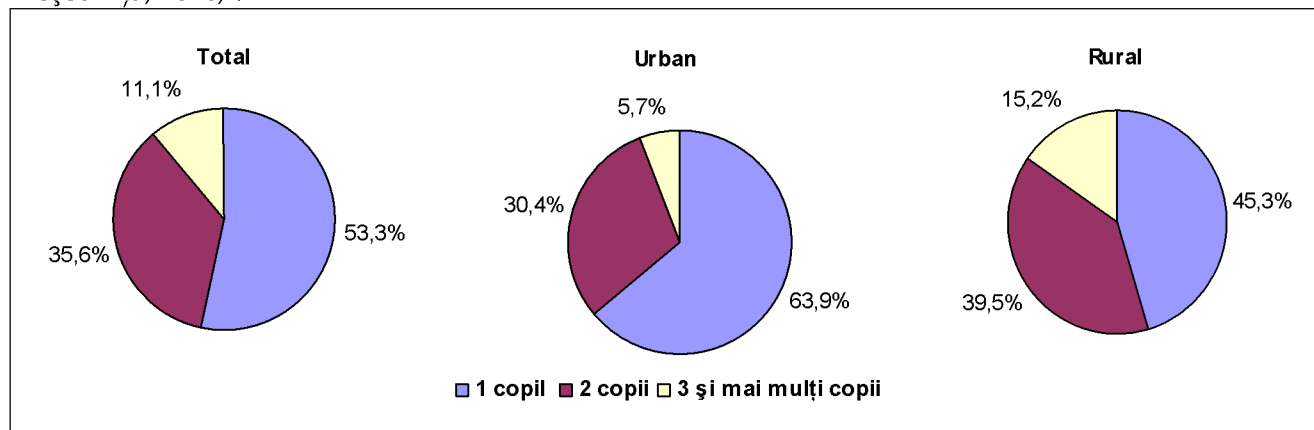
5.2. Nivelul de bunăstare al gospodăriilor cu copii

Caracteristica generală a gospodăriilor cu copii

Conform datelor Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice (CBGC) gospodăriile cu copii în vârstă de pînă la 18 ani constituie 37,8% din totalul gospodăriilor din Republica Moldova, acestea regăsindu-se în proporție de 57,2% în mediul rural.

Fiecare a doua gospodărie cu copii este reprezentată de către gospodăriile cu un singur copil (53,3%), după care urmează gospodăriile cu 2 copii – 35,6% și, respectiv, cele cu 3 și mai mulți copii reprezintă 11,1%. În mod tradițional, mediului urban îi este caracteristică o pondere mai mare a gospodăriilor cu un singur copil, în localitățile rurale fiind mai frecvente cazurile gospodăriilor cu 3 și mai mulți copii.

Figura 5.4. Repartizarea gospodăriilor cu copii după numărul de copii pe medii de reședință, 2010, %

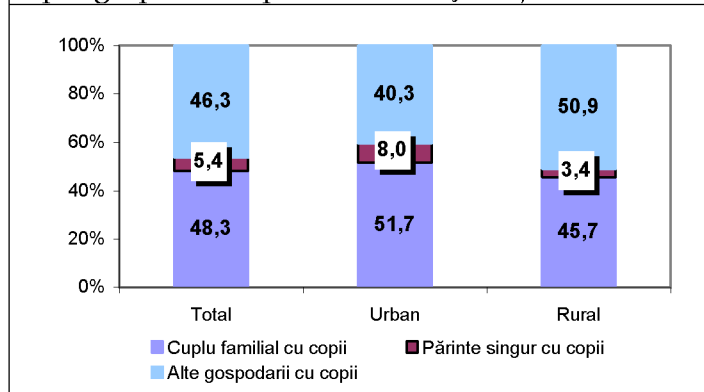

În structura gospodăriilor cu copii predomină cuplurile familiale (48,3%) și gospodăriile formate din mai multe nuclee familiale (46,3%). Gospodăriile monoparentale dețin o pondere de 5,4% în totalul gospodăriilor cu copii (Figura 5.5.) De regulă, gospodăriile monoparentale și cuplurile familiale cu copii sunt mai frecvente în mediul urban (respectiv 8,0% și 51,7%). Totodată, în mediul rural fiecare a doua gospodărie cu copii este atribuită la categoria „alte gospodării cu copii”, acestea fiind cazurile gospodăriilor formate din mai multe nuclee familiale.

Tipul și structura gospodăriilor cu copii determină și mărimea medie a gospodăriei. Dacă în medie pe țară o gospodărie cu copii este formată din 4,1 persoane, atunci pe medii de reședință se

ateastă o diferențiere a acestui indicator de la 3,8 persoane pentru mediul urban pînă la 4,4 persoane

Figura 5.5. Repartizarea gospodăriilor cu copii după tipul gospodăriei, pe medii de reședință, 2010

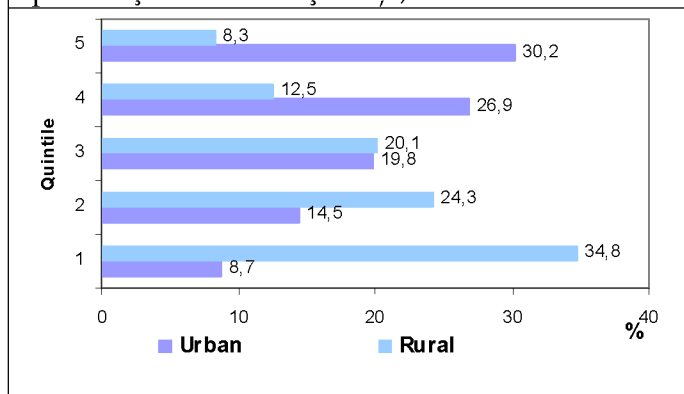
pentru gospodăriile rurale.

Mărimea gospodăriei și numărul de copii în ea sunt unii din factorii care determină nivelul de vulnerabilitate al gospodăriilor în general, inclusiv și al celor în componența cărora sunt copii. Astfel, distribuția gospodăriilor cu copii după nivelul de bunăstare al acestora denotă o tendință de scădere a gospodăriilor cu copii pe măsura înaintării de la quintila inferioară la cea superioară. Circa 24% din gospodăriile cu copii se regăsesc în quintila I (20% populație cel mai puțin asigurată) comparativ cu 18% din gospodăriile atribuite la categoria celor mai bine asigurate (quintila V).

În general, un nivel de bunăstare mai înalt în cazul gospodăriilor cu copii este caracteristic preponderent gospodăriilor doar cu un singur copil, cuplurilor familiale, iar în funcție de mediul de reședință, acestea sunt gospodăriile din mediul urban. Totodată, gospodăriile cu copii cel mai puțin asigurate (quintila I) în proporție de 84,3 la sută sunt formate din gospodăriile din mediul rural, iar circa 40% sunt cele în componența cărora sunt maxim 2 copii. O altă caracteristică pentru aceste gospodării este faptul, că fiecare a doua gospodărie este formată din mai multe nuclee familiale. În funcție de principala sursă de venit a capului gospodăriei se constată, că 48,6% din gospodăriile cu copii cel mai puțin asigurate sunt gospodăriile dependente de sectorul agricol, 19,1% - gospodăriile de pensionari, iar altele 19% sunt respectiv gospodăriile capul cărora este salariat în sectorul non-agricol - 19,1%.

Situația gospodăriilor cu copii din mediul urban este una diferită față de cea a gospodăriilor din mediul rural. Dacă în mediul urban pe măsura creșterii bunăstării gospodăriilor crește și ponderea gospodăriilor cu copii de la 8,7% pînă la 30,2% pentru gospodăriile din quintila V, atunci în rural tendința este inversă. Din totalul gospodăriilor rurale cu copii fiecare a treia se regăsește în categoria celor mai puțin asigurate și doar 8,3% reprezintă gospodăriile din quintila V (Figura 5.6).

Figura 5.6. Distribuția gospodăriilor cu copii pe quintile și medii de reședință, 2010

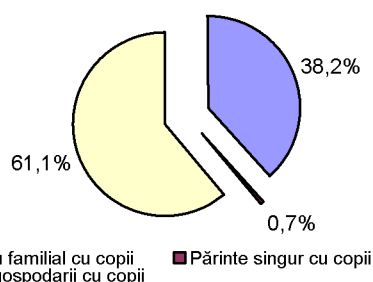
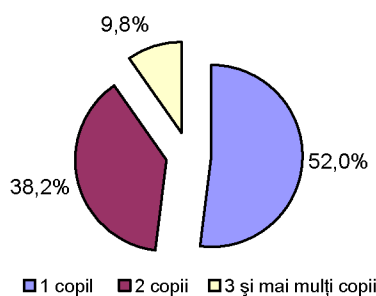
Prezența migranților în gospodăriile cu copii

Fenomenul migrației afectează într-o măsură mai mare gospodăriile cu copii. Dacă din totalul gospodăriilor casnice circa 14% au cel puțin un membru plecat peste hotare, atunci în cazul gospodăriilor cu copii practic fiecare a cincina gospodărie (21,6%) are în componența sa un migrant. Ca și în cazul gospodăriilor fără copii cea mai mare rată de emigrare este caracteristică pentru mediul rural, unde ponderea gospodăriilor cu copii, în componența cărora cel puțin un membru este plecat peste hotare, formează 26,2% față de 15,5% în mediul urban.

Migrația din zonele rurale este determinată în special de factorii de ordin economic, cum ar fi oportunități limitate de angajare în câmpul muncii, infrastructura slab dezvoltată, condiții de trai nesatisfăcătoare și, nu în ultimul rînd, sărăcia. Astfel, gospodăriile cu copii și cu migranți în proporție de 69,2% provin din mediul rural.

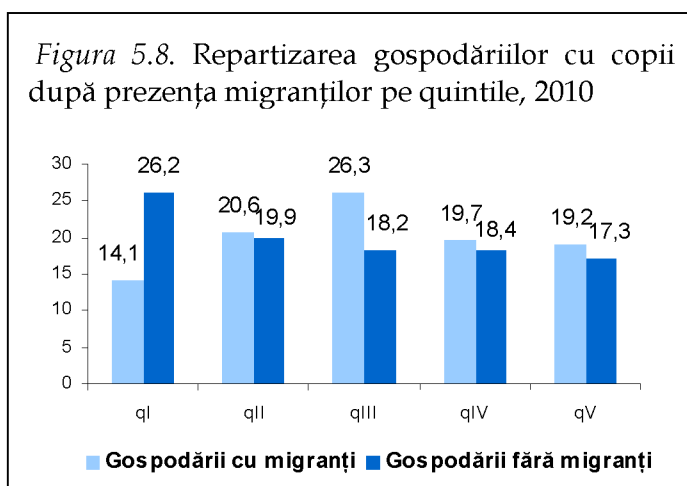
În structura gospodăriilor cu copii și migranți predomină gospodăriile cu un singur copil (52,0%) și cele cu 2 copii (38,2%). În funcție de tipul gospodăriei se constată, că în proporție de 61,1% acestea sunt reprezentate de gospodăriile formate din mai multe nuclee familiale, care de regulă sunt gospodării numeroase. Tot mai multe cupluri familiale cu copii se decid să plece peste hotare, în anul 2010 ponderea acestora fiind de 38,2% în totalul gospodăriilor cu copii și migranți, față de 32,5% în anul 2006.

Figura 5.7. Structura gospodăriilor cu migranți după numărul de copii și tipul gospodăriei, 2010

Transferurile de peste hotare sunt o sursă sigură de venit, care permit nu numai acoperirea necesarului de consum al copiilor, dar și îmbunătățirea nivelului de bunăstare al gospodăriei în ansamblu. Din totalul gospodăriilor cu copii și migranți doar 14% fac parte din categoria celor mai puțin asigurate (quintila I), iar practic fiecare a cincia gospodărie este atribuită gospodăriilor din categoria celor mai bine asigurate (quintila V).

Situația gospodăriilor cu copii fără migranți este diferită, fiind înregistrată o tendință inversă: fiecare a patra gospodărie face parte din categoria celor mai puțin asigurate și doar 17,3% sunt din categoria celor mai bine asigurate (Figura 5.8).

Veniturile gospodăriilor cu copii

Veniturile gospodăriilor cu copii diferă ca mărime și structură față de veniturile înregistrate de către gospodăriile fără copii. În ansamblu, în anul 2010 veniturile acestei categorii de gospodării au înregistrat aceeași evoluție ca și în cazul celor fără copii. În medie, veniturile gospodăriilor cu copii au constituit 1098,9 lei lunar pe o persoană sau cu circa 17,2 % mai mult față de anul 2009. În termeni reali¹⁵, majorarea veniturilor gospodăriilor cu copii a fost mai lentă, fiind înregistrată o creștere în proporție de 9,1%.

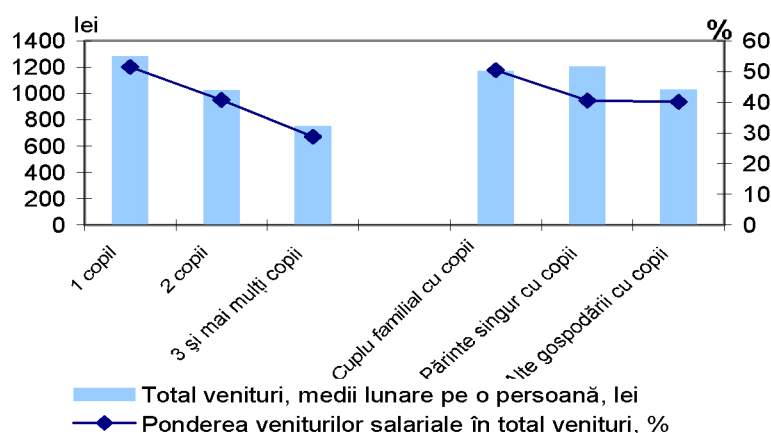
Cea mai mare parte a veniturilor este formată în baza plăților salariale (45,1%), după care urmează activitatea individuală agricolă (10,5%), prestațiile sociale (9,5%), activitatea individuală non-agricolă (8,0%), etc. O sursă importantă pentru veniturile gospodăriilor cu copii rămân a fi transferurile din afara țării, care în medie contribuie la formarea veniturilor în proporție de 21,8%.

Mărimea veniturilor gospodăriilor cu copii se diferențiază în funcție de mai mulți factori, principalii fiind: numărul de copii, tipul gospodăriei și mediul de reședință. Astfel, într-o situație mai bună se află gospodăriile doar cu un singur copil, în cazul cărora este înregistrat un venit lunar pe o persoană în mărime de 1282,8 lei, față de 755,1 lei în cazul celor cu 3 și mai mulți copii. În dependență de tipul gospodăriei se constată, că cele mai mici venituri sunt caracteristice gospodăriilor formate din mai multe nuclee familiale. În medie acestea constituie 93,7% din valoarea veniturilor medii pentru total gospodării cu copii și 87,8% din nivelul veniturilor cuplurilor familiale cu copii.

Principala sursă a veniturilor este **activitatea salariale**, ponderea căreia variază de la 50,5% în cazul cuplurilor familiale până la 40,2% pentru gospodăriile din mai multe nuclee familiale. Contribuția veniturilor salariale înregistrează decalaje mai mari în dependență de numărul de copii în gospodărie, de la 51,5% în cazul gospodăriilor cu un singur copil până la 28,8% pentru cele cu 3 și mai mulți copii (Figura 5.9.). O explicație ar fi faptul că gospodăriile numeroase în proporție de 78 la sută provin din mediul rural, unde sunt limitate oportunitățile de generare a unor venituri adiționale.

¹⁵ Valoarea nominală ajustată la mărimea medie a Indicelui Prețurilor de Consum. În anul 2010 – 107,4%

Figura 5.9. Mărimea medie a veniturilor gospodăriilor cu copii în funcție de numărul de copii și tipul gospodăriei, 2010

Mediul de reședință este un factor important în determinarea nivelului de bunăstare al gospodăriilor cu copii. În mediul rural populația este preponderent încadrată în sectorul agricol, care, de regulă, nu asigură venituri decente. Ca rezultat, gospodăriile rurale cu copii dispun de venituri lunare mai mici cu o treime decât veniturile gospodăriilor din mediul urban. Circa 30% din veniturile gospodăriilor rurale provin din activitatea individuală agricolă și doar 20% din activitățile salariale. În mediul urban 60% din venituri sunt formate în baza plăților salariale, iar circa 10% au drept sursă activitățile pe cont propriu în sectorul non-agricol.

Gospodăriile cu copii sunt mai puțin dependente de **prestațiile sociale** de care beneficiază, comparativ cu gospodăriile fără copii. În medie, acestea constituie 104,7 lei lunar pentru un membru al gospodăriei sau 9,5% din total venituri. În proporție de 58,2 la sută aceste prestații se formează în baza diferitor tipuri de pensii, 15,7% reprezintă indemnizațiile pentru copii, 4,7% - compensațiile nominative, 4,6% - ajutorul social, restul fiind alte plăți sociale (Figura 5.10).

Plățile sociale sunt mai importante pentru gospodăriile cu mulți copii (13,6% din total venituri), dar și pentru cele formate din mai multe nuclee familiale (13,9%). Totodată, gospodăriile cu mulți copii și cuplurile familiale contează mai mult pe prestațiile direcționate direct gospodăriilor cu copii (indemnizații pentru copii, compensațiile nominative, ajutorul social), pe când gospodăriile cu un singur copil, gospodăriile monoparentale, cât și cele formate din mai multe nuclee familiale beneficiază într-o proporție mai mare de diferite tipuri de pensii.

Din total prestații sociale 66 la sută reprezintă prestațiile de asigurare socială și 34 la sută cele de asistență socială. În gospodăriile cu maxim 2 copii în structura prestațiilor sociale preponderente sunt cele de asigurare socială, iar în cazul celor cu 3 și mai mulți copii contribuția acestor plăți scade în favoarea prestațiilor de asistență socială. În funcție de tipul gospodăriei se înregistrează o dependență mai mare de prestațiile de asigurări sociale a gospodăriilor formate din mai multe nuclee familiale și a gospodăriilor monoparentale (78% din total prestații sociale), iar în cazul cuplurilor familiale preponderente fiind prestațiile de asistență socială - 69,1% (Figura 5.11).

Figura 5.10. Structura prestațiilor sociale după tipul gospodăriilor cu copii, 2010

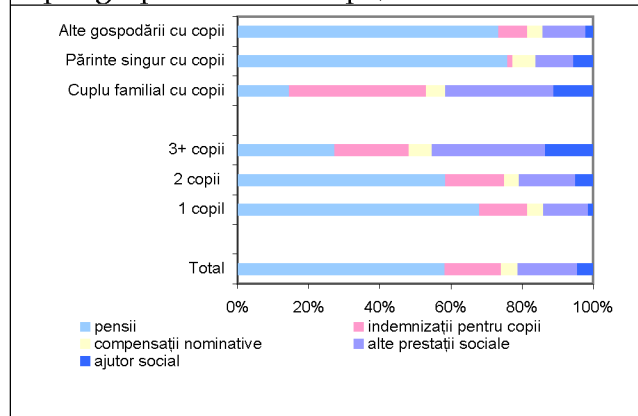
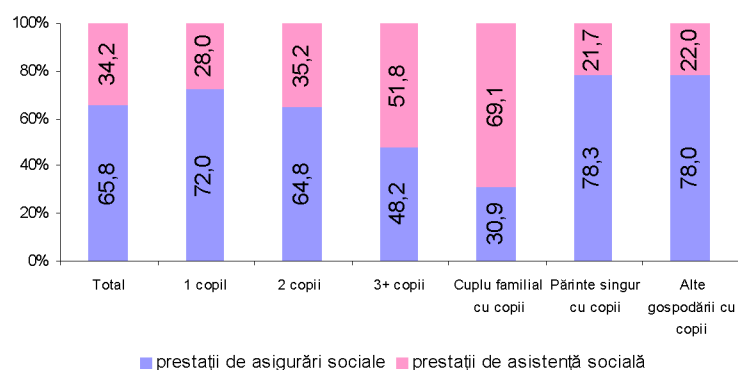

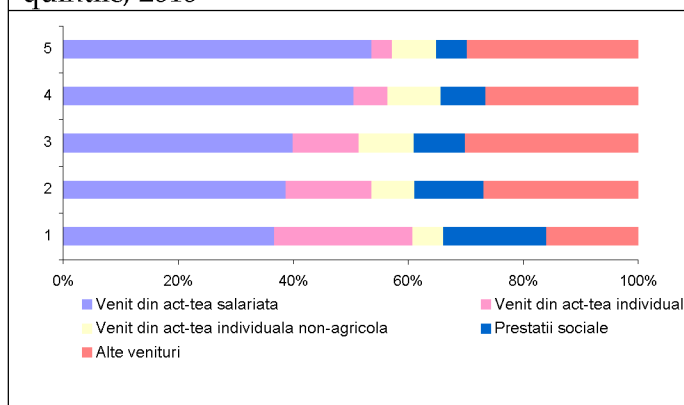
Figura 5.11. Structura prestațiilor sociale după numărul de copii și tipul gospodăriei, 2010, %

Transferurile din afara țării (remitențele) de asemenea sunt o sursă sigură de venit și pentru gospodăriile cu copii. În medie, acestea constituie 22% din veniturile lunare a gospodăriilor cu copii, iar în cazul gospodăriilor unde cel puțin un membru este plecat peste hotare, contribuția acestor transferuri este de 60%. Beneficiază de remitențe și gospodăriile în componența cărora nu sunt migranți, circa 12% din veniturile lunare ale acestor gospodării au la bază transferurile de peste hotare.

Sursele de venit a gospodăriilor cu copii diferă semnificativ în funcție de **nivelul de bunăstare al gospodăriei**. Pentru gospodăriile cel mai puțin asigurate (quintila I) venitul mediu lunar pe o persoană constituie 570,9 lei, fiind de 3,4 ori mai mic decât venitul persoanelor din quintila V. Mărimea veniturilor este determinată în special de activitățile practicate de către membrii gospodăriei. Astfel, în structura veniturilor gospodăriilor sărace 24,1% reprezintă activitatea individuală agricolă comparativ cu 3,6% în cazul gospodăriilor mai înstărite. Salariile contribuie la formarea veniturilor gospodăriilor cel mai puțin asigurate doar în proporție de 36,7 la sută, pe când gospodăriile cel mai bine asigurate dispun de venituri salariale în proporție de 53,5 la sută. Prestațiile sociale sunt mai importante pentru gospodăriile sărace, în medie acestea constituie 17,9% în total venituri disponibile. În schimb, transferurile de peste hotare sunt mai frecvente în cazul gospodăriilor cel mai bine asigurate, cu o pondere de 23% față de 11% în cazul celor mai puțin asigurate.

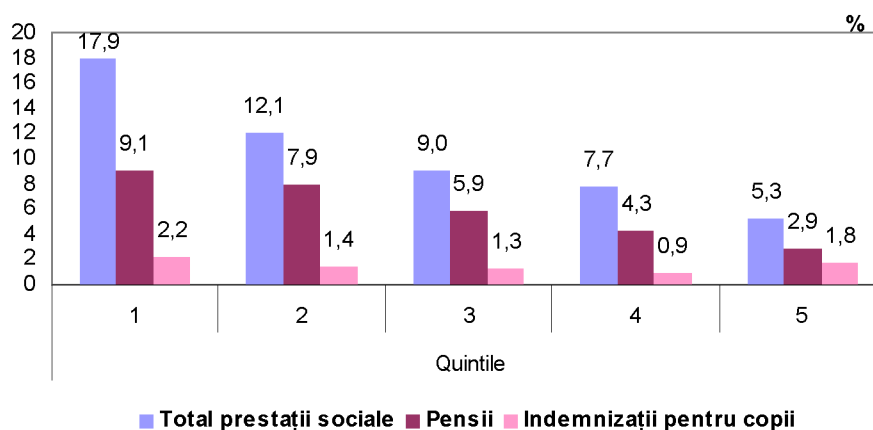
Figura 5.12. Distribuția gospodăriilor cu copii pe quintile, 2010

Delimitarea prestațiilor sociale după tipul acestora oferă posibilitatea analizei contribuției fiecărui tip asupra bunăstării gospodăriilor cu copii. Se constată, că pensiile sunt o sursă sigură de venit pentru mai multe categorii de gospodării, dar mai cu seamă pentru cele mai puțin asigurate (9,1%). Acest fapt denotă o dependență mai mare a gospodăriilor sărace de prestațiile de asigurări sociale (Figura 5.13).

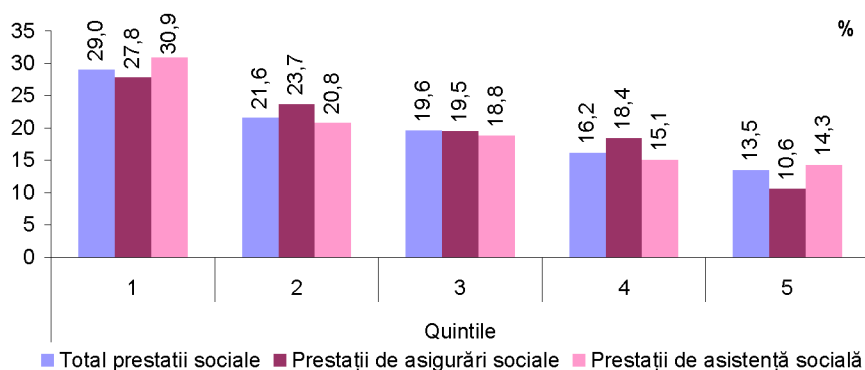
Indemnizațiile lunare pentru creșterea/îngrijirea copilului contribuie de asemenea la formarea veniturilor gospodăriilor, dar sunt mai puțin importante ca pondere și mărime. Aceste plăți variază de la 2,2% din total venituri ale gospodăriilor cel mai puțin asigurate, până la 1,8% pentru gospodăriile cel mai bine asigurate.

Figura 5.13. Ponderea prestațiilor sociale în total venituri disponibile ale gospodăriilor cu copii pe quintile, 2010

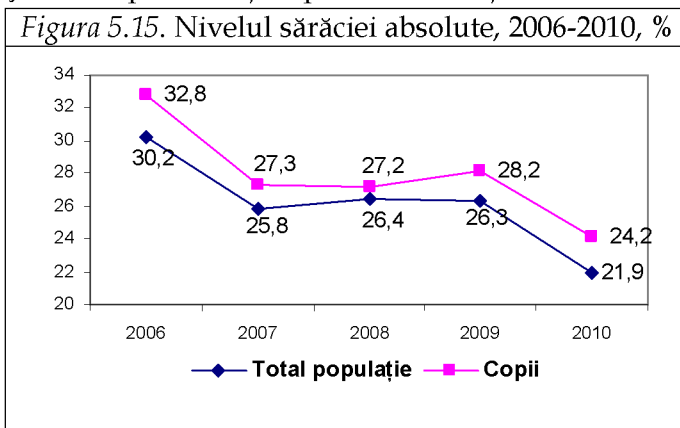
Ponderea gospodăriilor cu copii care beneficiază de prestații sociale scade pe măsura creșterii nivelului de bunăstare al gospodăriei. Din total gospodării beneficiari de prestații sociale, 29,0% sunt din categoria celor mai puțin asigurate, iar 13,5% din categoria celor mai bine asigurate. Nu se înregistrează decalaje semnificative în distribuția gospodăriilor pe quintile după tipul prestațiilor sociale. Atât ponderea gospodăriilor cu prestații de asigurări sociale, cât și a celor cu prestații de asistență socială este în descreștere odată cu creșterea nivelului de bunăstare. Totuși, prezența gospodăriilor care beneficiază de prestații de asistență socială în rândul gospodăriilor înstărite, relevă o direcționare ineficientă a acestor plăți către grupurile cele mai vulnerabile (Figura 5.14).

Figura 5.14. Repartizarea gospodăriilor care beneficiază de prestații sociale, pe quintile, 2010

Sărăcia copiilor

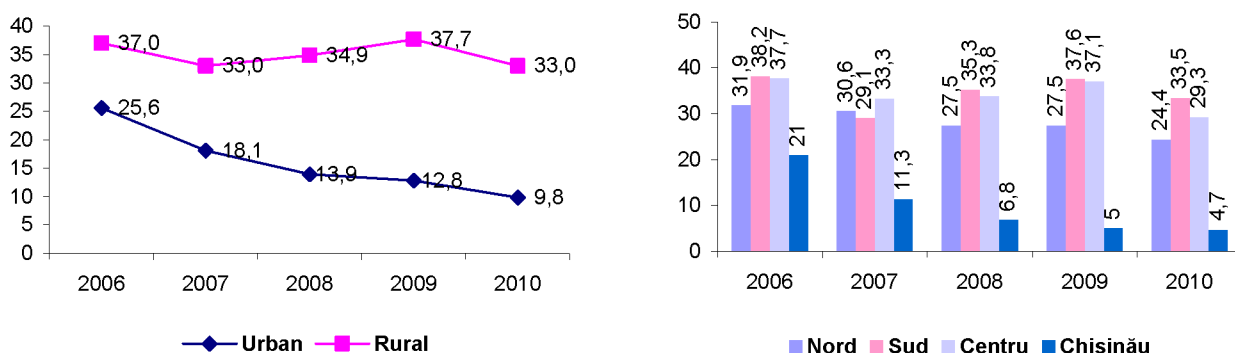
În anul 2010 nivelul sărăciei în Republica Moldova a fost în descreștere față de anul 2009 cu 4,4 puncte procentuale, înregistrând 21,9%. Ca și în anii precedenți copiii sunt afectați mai mult de sărăcie decât populația adultă. În condițiile în care ponderea săracilor s-a redus per ansamblu, totuși, practic, fiecare al patrulea copil (24,2%) trăiește în sărăcie absolută, iar 1,9% în sărăcie extremă (Figura 5.15). Astfel, circa 188,6 mii copii în vîrstă de pînă la 18 ani fac parte din gospodăriile cu un consum mai mic decît pragul sărăciei absolute (1015,9 lei) și circa 14,8 mii copii dispun de un consum lunar plasat sub pragul sărăciei extreme (549,4 lei). Acest fapt poate avea un impact dezastruos nu doar asupra creșterii și dezvoltării copiilor, ci și asupra șanselor de integrare armonioasă în societate.

Situația copiilor diferă semnificativ în funcție de mediul de reședință al copilului. Nivelul sărăciei copiilor din mediul rural depășește de 3 ori nivelul sărăciei înregistrat în rândul copiilor de la orașe. Astfel, fiecare al treilea copil de la sate este în situație de sărăcie absolută comparativ cu fiecare al zecelea copil din mediul urban (Figura 5.16).

În anul 2010, după trei ani de creștere consecutivă, a fost înregistrată o reducere semnificativă a ratei sărăciei pentru total populație din mediul rural, care a constituit 30,3% sau cu 6,0 puncte procentuale mai puțin în comparație cu anul 2009. Ca rezultat, nivelul sărăciei copiilor din mediul rural de asemenea s-a redus, dar cu ritmuri mai mici - cu 4,7 puncte procentuale. În cazul populației urbane se denotă tendințe inverse în dinamica nivelului sărăciei. Pe total populație urbană ponderea săracilor s-a redus cu 2,2 puncte procentuale, iar în rândul copiilor se atestă o reducere de 3,0 puncte procentuale.

Figura 5.16. Nivelul sărăciei copiilor pe medii de reședință și zone, 2006-2010

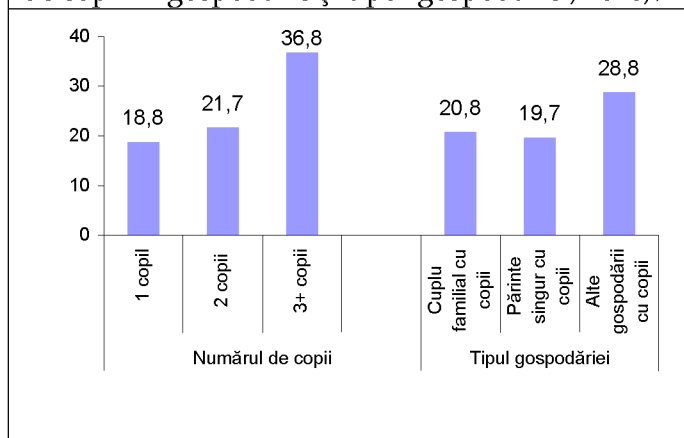
Copiii din mun. Chișinău sunt într-o situație totalmente diferită față de copiii din alte zone ale țării. În medie, fiecare al douăzecilea copil din mun. Chișinău este în situație de sărăcie, pe când copiii din celelalte zone se confruntă cu un risc al sărăciei de 5-6 ori mai mare. Cei mai defavorizați sunt copiii din zona de Sud, unde fiecare al treilea copil este sărac. Un alt aspect important este faptul că pe parcursul ultimilor 5 ani situația copiilor din mun. Chișinău s-a îmbunătățit foarte mult, iar nivelul sărăciei s-a redus de 4 ori. În celelalte zone tendințele de descreștere a ratei sărăciei în rândul copiilor au fost mai modeste (Figura 5.16).

Caracteristicile gospodăriilor casnice cum ar fi numărul de copii și tipul gospodăriei de asemenea determină nivelul de vulnerabilitate al gospodăriilor cu copii. Riscul familiilor cu copii de a intra în sărăcie sporește considerabil odată cu nașterea următorului copil. Astfel, în anul 2010 cele mai înalte rate ale sărăciei au fost înregistrate în cazul gospodăriilor cu 3 copii și mai mulți (36,8%), iar cele mai mici pentru gospodăriile doar cu un singur copil (18,8%) (Figura 5.17).

În funcție de tipul gospodăriei se constată, că cel mai mare risc de a intra în sărăcie este înregistrat în cazul copiilor din gospodăriile formate din mai multe nuclee familiale (28,8%), dat fiind faptul, că acest tip de gospodării predomină în mediul rural, unde incidența sărăciei în general este mai mare. Totodată, aceste gospodării, de regulă, sunt formate din mai multe generații, unde sunt frecvente cazurile persoanelor inactice, care nu au nici o sursă de venit sau veniturile acestora sunt insuficiente pentru asigurarea unui trai decent copiilor.

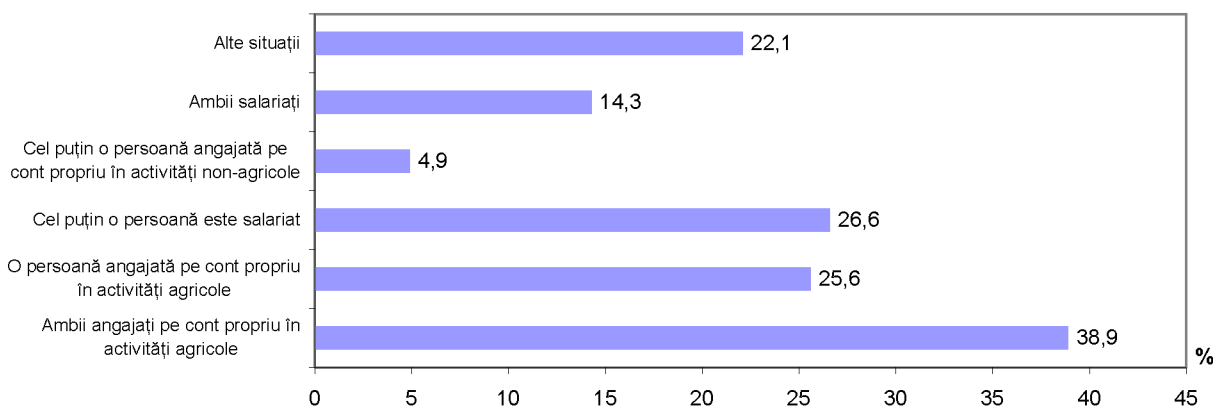
Statutul ocupațional al părinților este unul din factorii principali care determină nivelul de bunăstare al copilului. Încadrarea în câmpul muncii a părinților diminuează esențial probabilitatea

Figura 5.17. Nivelul sărăciei în funcție de numărul de copii în gospodărie și tipul gospodăriei, 2010, %

copiilor de a intra în sărăcie. Astfel, cele mai mici rate ale sărăciei sunt înregistrate în cazul copiilor, unde cel puțin un părinte lucrează pe cont propriu în activități non-agricole (4,9%), după care urmează copiii cu ambii părinți salariați (14,3%). Nu este surprinzător faptul, că cel mai înalt nivel al sărăciei este înregistrat în cazul copiilor din cadrul gospodăriilor cu ambii părinți angajați pe cont propriu în agricultură (38,9%) (Figura 5.18). Această situație încă odată confirmă instabilitatea veniturilor obținute din activitățile agricole practicate pe cont propriu de către populația din mediul rural și respectiv nivelul sporit de vulnerabilitate al copiilor de la sate.

Figura 5.18. Nivelul sărăciei copiilor după statutul ocupațional al părinților, 2010

Prezența părinților în familie este o altă caracteristică importantă pentru analiza nivelului de vulnerabilitate al copiilor. Migrația populației și în special a celei în vârstă aptă de muncă a determinat ca 17,1% din copii să locuiască în familii unde cel puțin un părinte este plecat peste hotare. Fiecare al zecelea copil face parte din gospodăriile unde este plecată mama, 5,2% din familiile unde este plecat tata, iar în cazul a 1,5% sunt plecați ambii părinți.

Plecarea părinților peste hotare are un impact economic pozitiv asupra situației materiale a copiilor. Nivelul sărăciei copiilor cu cel puțin un părinte plecat peste hotare este de 2,7 ori mai mic decât în cazul copiilor cu părinții prezenți în gospodărie (Figura 5.19). În ultimii 5 ani, rata sărăciei copiilor cu sau fără părinți plecați peste hotare a înregistrat aceleași tendințe de descreștere, cu 8 puncte procentuale.

Figura 5.19. Nivelul sărăciei copiilor după prezența părinților în gospodărie, 2006-2010, %

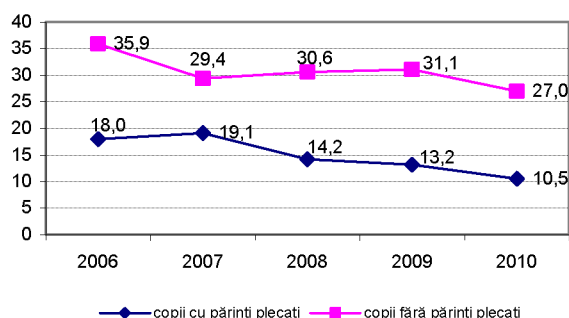
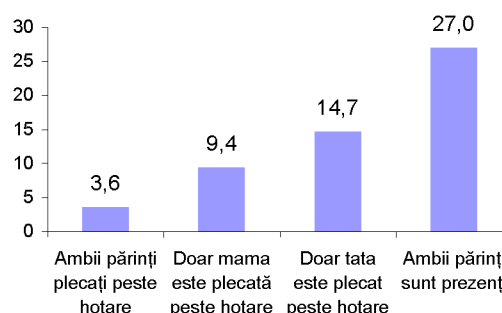

Figura 5.20. Nivelul sărăciei copiilor în funcție de prezența părinților, 2010, %

Incidența sărăciei la copiii cu ambii părinți plecați peste hotare este și mai mică - 3,6%. Atunci când un părinte este plecat rata sărăciei copiilor variază de la 9,4% - pentru copiii cu mama plecată și 14,7% - în cazul când este plecat tatăl (Figura 5.20).

Prin urmare, remitențele sunt o sursă de venit importantă pentru gospodăriile cu copii, chiar și în cazurile când sunt plecați peste hotare alți membri ai gospodăriei. În medie, fiecare al cincilea copil trăiește în gospodăria cu cel puțin un membru plecat peste hotare. Dat fiind că migrația este caracteristică preponderent mediului rural, respectiv se atestă și o pondere mai mare a copiilor

care provin din gospodării cu migranți.

Pe parcursul ultimilor ani prestațiile sociale destinate gospodăriilor cu copii au fost în creștere. Astfel, indemnizațiile pentru copii, chiar dacă sunt ca mărime nesemnificative, totuși au contribuit la reducerea ratei sărăciei în anul 2010 cu 1,6 p.p, comparativ cu 0,9 p.p în anul precedent.

Tabelul 5.5. Impactul indemnizațiilor pentru copii asupra sărăciei copilului, 2010 %

	Rata sărăciei absolute		Diferența puncte procentuale
	pînă la acordarea plăților	după acordarea plăților	
Indemnizații pentru copii	25,8	24,2	1,6
Pensii	29,8	24,2	5,6
Compensații nominative	24,6	24,2	0,4
Ajutor social	25,2	24,2	1,0

Pensiile au un impact mai mare asupra nivelului de bunăstare al copiilor. În anul 2010 acestea au contribuit la reducerea sărăciei cu 5,6 p.p. Alocațiile de ajutor social au redus nivelul sărăciei în medie cu 1,0 p.p, iar compensațiile nominative doar cu 0,4 p.p.

5.3. Servicii sociale adresate familiei și copilului

Transformările din domeniul economic, social, cultural și politic care au avut loc în ultimele decenii în Republica Moldova au dus la apariția unor probleme socio-economice cu care se confruntă în prezent familiile cu copii. În aceste împrejurări, statul a înaintat o serie de inițiative privind crearea sistemului integrat de servicii sociale, care va crea oportunități mai bune pentru incluziunea socială a persoanelor în dificultate, asigurînd respectarea drepturilor fundamentale ale acestora.

Concomitent, crearea sistemului integrat de servicii sociale va contribui la realizarea de către Republica Moldova a angajamentelor asumate în cadrul opțiunilor strategice în domeniul protecției sociale. Acestea includ Strategia națională de dezvoltare pe anii 2008-2011, Strategia națională privind reformarea sistemului de îngrijire rezidențială a copilului 2007-2012, Planul Național de acțiuni "Educație pentru toți" 2004-2015, Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, , precum și Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Omului și Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Copilului.

Serviciile sociale destinate familiilor cu copii și copiilor aflați în dificultate, potrivit clasificării utilizate în Programul Național privind Crearea Sistemului Integrat de Servicii Sociale, 2008-2012 și Legea cu privire la serviciile sociale sunt clasificate în trei tipuri:

Servicii sociale primare

Servicii sociale specializate

Servicii sociale cu specializare înaltă

5.3.1. Servicii sociale primare

Serviciile sociale primare constituie prima instanță de adresare pentru beneficiarii sistemului de asistență socială. Deoarece intervenția are loc în prima fază, asigurînd necesitățile beneficiarilor înainte ca acestea să devină mai severe, aceste servicii au costuri relativ mici în comparație cu cele specializate. Dezvoltarea și promovarea acestor tipuri de servicii constituie o prioritate pentru sistemul actual de protecție socială din Republica Moldova.

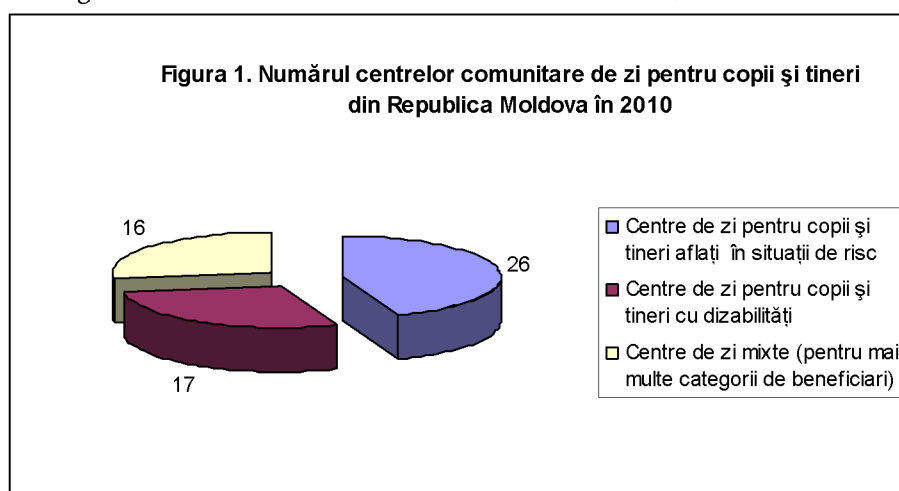
În prezent, familiile cu copii și copiii aflați în dificultate pot beneficia de următoarele tipuri de servicii sociale primare:

- Servicii de informare, consiliere și sprijin familial;
- Servicii de zi prestate de centrele comunitare multifuncționale;
- Servicii de reintegrare a copilului în familie;

În anul 2010 peste 11924 persoane au beneficiat de serviciile centrelor de zi din republică, ele fiind 59 la număr. Din numărul total de centre comunitare de zi prestatoare de servicii sociale

pentru copii și tineri: 16 centre de zi din republică prestează servicii pentru mai multe categorii de beneficiari, 17 centre de zi sunt destinate copiilor și tinerilor cu dizabilități și 26 de centre de zi – copiilor și tinerilor aflați în situații de risc.

Figura 5.21. Numărul centrelor comunitare de zi, 2010

În pofida ponderii covârșitoare a centrelor de zi pentru copii și tineri în situații de risc (44%), numărul beneficiarilor acestora este aproape identic celui din centrele pentru copii și tineri cu dizabilități, a căror pondere constituie 29%, numărul beneficiarilor din primul tip de centre menționat fiind de 3076 persoane și al doilea – de 3096 persoane.

Tabelul 5.6. Numărul beneficiarilor de servicii prestate în centrele de zi, 2010

Tipul centrelor	Nr. beneficiarilor
Centre de zi pentru copii și tineri aflați în situații de risc	3076
Centre de zi pentru copii și tineri cu dizabilități	3096
Centre de zi mixte (pentru mai multe categorii de beneficiari)	5752
Total	11924

Centrele de zi prestează o gamă largă de servicii adresate familiilor și copiilor incluzând: informare, servicii socio-culturale, consiliere/consultanță, mediere a conflictelor, terapie ocupațională, alimentare, îngrijire de zi, transport adaptat, distribuirea de ajutoare umanitare, reabilitare medicală și socială (kinetoterapie, fizioterapie, artterapie, meloterapie).

Cu regret, acest tip de servicii este subdezvoltat în următoarele raioane: Basarabeasca, Cantemir, Ceadâr-Lunga, Cimișlia, Comrat, Dondușeni, Florești, Glodeni, Ocnița, Rîșcani.

5.3.2. Servicii sociale specializate

Serviciile sociale specializate implică antrenarea specialiștilor și au drept scop menținerea, reabilitarea și dezvoltarea capacităților individuale pentru depășirea unei situații de dificultate în care se află beneficiarul sau familia acestuia. De menționat, că numărul beneficiarilor de servicii specializate este cu mult mai mic decât numărul celor ce beneficiază de servicii comunitare. Pentru familiile cu copii aceste servicii includ:

- serviciul de asistență parentală profesionistă;
- serviciul casă de copii de tip familial;
- apartamente protejate;
- servicii de asistență prestate în cadrul centrului de plasament temporar;
- centrul maternal.

În același context, ținem să menționăm tutela/ curatela și adopția, care reprezintă forme de protecție a copilului aflat în dificultate.

Autoritățile tutelare depistează copiii rămași fără ocrotire părintească, țin evidența acestora și, în fiecare caz aparte, în dependență de circumstanțele concrete în urma cărora copiii au rămas fără ocrotire părintească, aleg forma adecvată de protecție a copiilor, asigurând controlul sistematic asupra condițiilor de întreținere, educație și instruire a acestora.

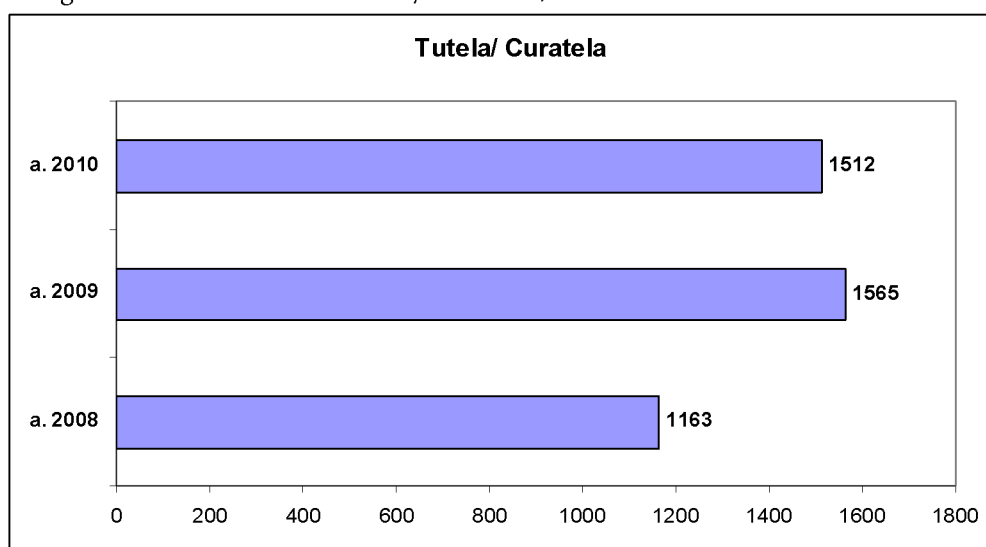
Autorități tutelare sînt:

- a) autoritatea centrală pentru protecția copilului;
- b) organele executive ale autorităților administrației publice locale din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II;
- c) autoritățile deliberative din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul I.

Exercitarea funcțiilor de autoritate tutelară se pune pe seama:

- a) secțiilor raionale asistență socială și protecție a familiei, Direcției pentru ocrotirea și protecția minorilor din municipiul Chișinău - în unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II;
- b) primarilor satelor (comunelor), orașelor (municipiilor), secției asistență socială și protecție a familiei din municipiul Bălți - în unitățile administrativ-teritoriale de nivelul I.

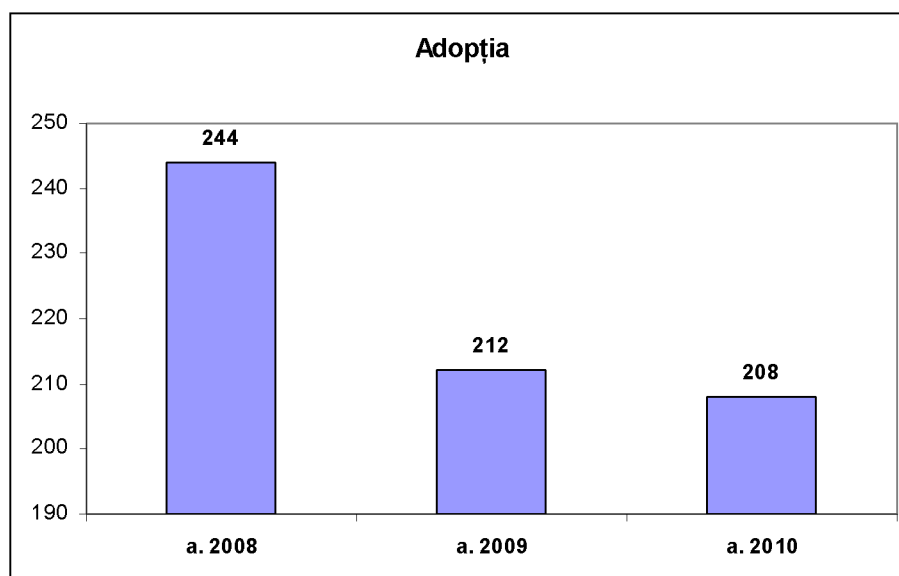
Figura 5.22. Instituirea tutelei/curatelei, 2008-2010

Pe parcursul anului 2010 a fost instituită tutela/ curatela asupra unui număr de 1512 copii, cu 349 mai mulți comparativ cu anul 2008 și doar cu 53 mai puțini decât în anul 2009. Totodată în anul 2010 a fost stabilită pentru un număr de 569 copii indemnizația lunară pentru copiii aflați sub tutelă, cu 43 mai mulți decât în anul 2009.

Adopția reprezintă o formă specială de protecție, aplicată în interesul superior al copilului, prin care se stabilește filiația între copilul adoptat și adoptator, precum și legăturile de rudenie între copilul adoptat și rudele adoptatorului.

Figura 5.23. Adopția în perioada 2008-2010

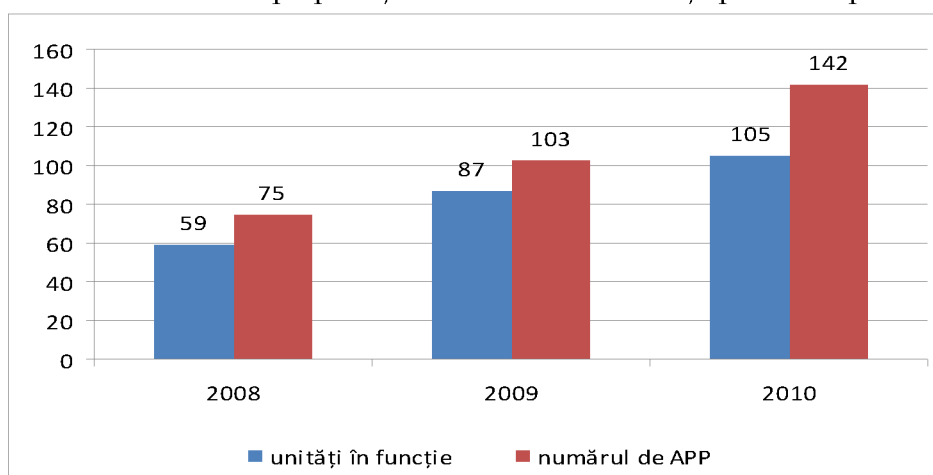

Pe parcursul anului 2010 în republică au fost adoptați 208 copii, cu 4 mai puțini decât în anul 2009 și cu 36 mai puțini decât în 2008. De indemnizații lunare pentru copii adoptați în anul 2010 au beneficiat 103 copii, iar în anul 2009 de această prestație au beneficiat 148 copii.

Serviciul de asistență parentală profesionistă. Scopul serviciului este protecția temporară a copilului aflat în situație de risc, socializarea și (re)integrarea acestuia în familia biologică, extinsă sau adoptatoare sau în alte forme de îngrijire de tip familial.

La sfârșitul anului 2010 în serviciul de asistență parentală profesionistă se aflau 142 copii în cele 105 familii de asistenți parentali profesioniști, înregistrând o creștere față de anul 2009 cu 39 copii și respectiv cu 67 față de anul 2008.

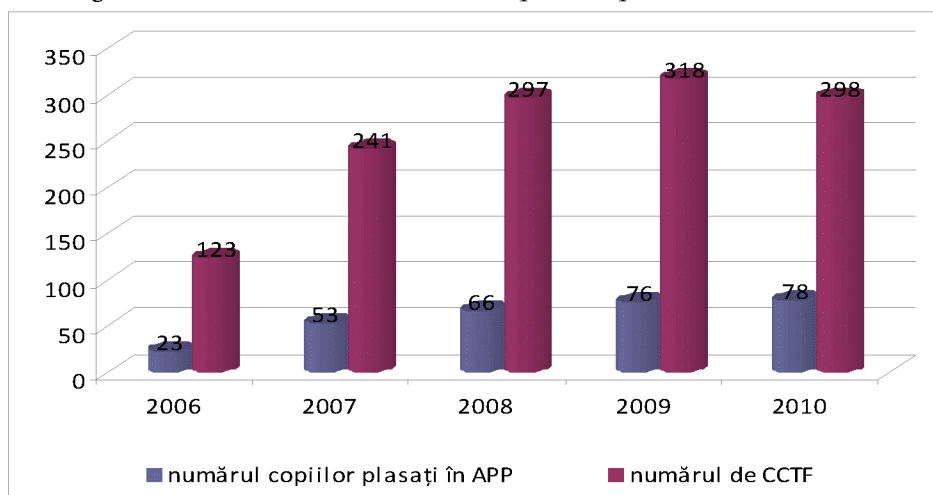
Figura 5.24. Numărul de copii plasați în serviciul de asistență parentală profesionistă

Casele de copii de tip familial constituie al doilea tip de servicii sociale de tip familie, scopul cărora este protecția copilului orfan sau rămas fără ocrotire părintească, socializarea și, după caz, (re)integrarea acestuia în familia biologică, extinsă sau adoptatoare.

Numărul caselor de copii de tip familial a crescut din 2006 comparativ cu 2010 de 3 ori, fiind înregistrate 78 de case de copii de tip familial în care au fost plasați 298 copii. Acest lucru denotă o evoluție semnificativă în dezvoltarea serviciilor substitutive familiale care vin să înlocuiască sistemul clasic rezidențial, pas important în reforma sistemului de îngrijire a copilului aflat în dificultate.

Figura 5.25. Dinamica caselor de copii de tip familial, 2006-2010

O altă formă de asistență acordată în contextul serviciilor sociale specializate sunt **centrele de plasament temporar** destinate să ofere copiilor aflați în situații de dificultate servicii de cazare, îngrijire, educație și, după caz, consiliere psihologică, medicală, în vederea (re)integrării copilului într-un mediu familial.

Beneficiarii centrelor de plasament temporar sînt copiii aflați în dificultate:

copilul a cărui familie se află în imposibilitatea de a-și exercita drepturile și îndatoririle părintești;

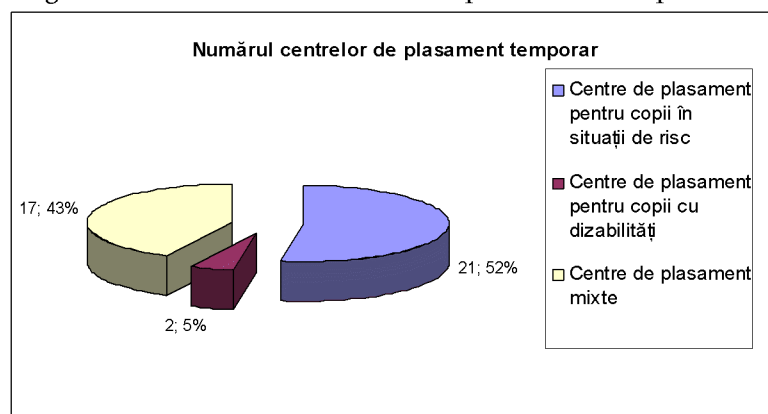
copilul a cărui securitate, integritate fizică și psihică și educație sînt în pericol în mediul său de viață;

copilul aflat într-o situație care impune tutela, dar aceasta nu poate fi instituită;

copilul inadaptat social (cu dizabilități), dacă se stabilește că este în interesul copilului și centrul este dotat și abilitat să asiste acești beneficiari.

În anul 2010 de serviciile a 23 de centre de plasament temporar pentru copiii aflați în dificultate au beneficiat 1389 copii, iar alte 17 centre de plasament mixte (pentru mai multe categorii de beneficiari) au prestat servicii pentru 2154 de persoane, printre care și copii aflați în dificultate.

Figura 5.26. Numărul centrelor de plasament temporar

În vederea prevenirii abandonului copiilor sînt create și funcționează serviciul **centrul maternal**. Acesta este menit să ofere un mediu de suport cuplului mamă-copil aflat în dificultate, contribuie la dezvoltarea abilităților parentale ale mamei, precum și medierea relațiilor cu familia extinsă în vederea (re)integrării în mediul familial.

Centrul oferă cuplului mamă-copil aflat în dificultate, în funcție de necesitățile beneficiarilor, servicii de găzduire, îngrijire, educație, asistență medicală, juridică, socială, psihologică și de (re)integrare.

În anul 2010 au fost înregistrate 6 centre maternale active în toată republica, care au oferit asistență unui număr de 256 beneficiari.

5.3.3. Servicii sociale cu specializare înaltă

Servicii sociale cu specializare înaltă sunt prestate în cadrul instituțiilor rezidențiale. Îngrijirea rezidențială (24/24 ore) este prestată unui număr restrâns de persoane, care se confruntă cu probleme extrem de grave. Serviciile rezidențiale implică costuri mari, nu reflectă și nici nu satisfac pe deplin nevoile beneficiarilor.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei coordonează activitatea a două instituții sociale rezidențiale pentru copii cu deficiențe mintale:

- Casa - internat pentru copii cu deficiențe mintale (fete), din or. Hîncești;
- Casa - internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei.

Aceste instituții oferă copiilor următoarele servicii de reabilitare/recuperare:

- a) reabilitare psiho-socială, psiho-pedagogică și medicală;
- b) îngrijire și întreținere zilnică pentru susținerea integrității fiziologice prin asigurarea alimentației corespunzătoare și menținerea igienei personale;
- c) menținerea și/sau dezvoltarea relațiilor cu familia și comunitatea.

În anul 2010 de acest tip de servicii au beneficiat 639 de copii cu deficiențe mentale (336 fete și 303 băieți).

În conformitate cu Strategia națională și Planul de acțiuni privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului pe anii 2007-2012, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 784 din 09.07.2007 și în baza acordului Ministerului 1 beneficiară a Casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale severe din or. Hîncești a fost reintegrată în familia biologică.

Totodată, cu concursul Proiectului „Comunitate Incluzivă - Moldova” 9 beneficiari ai Casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale severe din or. Orhei au fost reintegrați în familiile biologice și extinse și 1 copil plasat în serviciul de asistență parentală profesionistă.

Pe parcursul anului 2010 în instituțiile pentru copii din subordinea Ministerului a fost organizat un șir de activități cu implicarea actorilor locali, a persoanelor din comunitate, fiind creat un cadru oportun de relaționare și socializare pentru copiii aflați în instituțiile nominalizate.

Tabelul 5.7. Cheltuieli de întreținere în instituțiile rezidențiale pentru copii, 2010

	Casa - internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei	Casa - internat pentru copii cu deficiențe mintale (fete), din or. Hîncești
Numărul beneficiarilor	303	315
Numărul angajaților	194,5	206
Norma alimentară, aprobată pentru un beneficiar	26,48 lei/zi	26,51 lei/zi
Norma alimentară efectivă	25,73 lei (24,29 lei din bugetul de stat și 1,45 lei din ajutoare umanitare)	26,11 lei (24,03 lei din bugetul de stat, 1,62 lei din ajutoare umanitare și 0,47 lei din grant)
Cheltuielile pentru întreținerea unui beneficiar / zi aprobate	94,75 lei	101,44 lei
Cheltuielile pentru întreținerea unui beneficiar / zi efective	97,33 lei	103,57 lei
Cheltuielile totale de întreținere a instituției, aprobate	10703,6 mii lei	11654,4 mii lei
Cheltuielile totale de întreținere a instituției efective	10648,8 mii lei	11290,1 mii lei

Sursa: MPSFC

5.4. Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate

În contextul asigurării creșterii și educării copiilor într-un mediu familial și prevenirii instituționalizării acestora, în temeiul Hotărârii Guvernului nr. 1177 din 31 octombrie 2007 a fost creată Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate și aprobat Regulamentul – cadru de activitate a acesteia.

Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate este un organ instituit în cadrul autorităților administrației publice locale de nivelul II, abilitat cu analiza situației copilului și eliberarea avizului de recomandare pentru aprobarea măsurilor de protecție a copilului aflat în dificultate și monitorizarea acestora.

În activitatea sa Comisia se manifestă ca un element al sistemului de prevenire a separării copilului de familie, care, prin rolul său de susținere, asistă autoritatea tutelară în procesul de luare a deciziei referitor la forma optimă de protecție a copilului aflat în dificultate.

Comisia are un caracter independent și este constituită din 8 membri, persoane cu competențe și experiență, recomandate din partea autorităților publice locale de nivelul I și II, precum și din partea altor instituții relevante (instituțiile de învățământ, medicale, ONG-urile active în domeniul social, etc.).

Sarcina primordială a Comisiei constă în examinarea celor mai complexe cazuri ale copiilor aflați în dificultate, care prevăd separarea lor de familie sau mediul lor familiar și plasarea în servicii de tip rezidențial. Astfel, necesitatea creării Comisiei a survenit pe fundalul mobilizării eforturilor comune întru realizarea reformei de dezinstituționalizare a copiilor și reintegrării lor în familie sau în serviciile alternative de îngrijire a familiei: case de copii de tip familial, asistență parentală profesionistă, tutelă/curatelă, adopție.

În acest sens, Comisia eliberează avizul de recomandare a plasării copilului în servicii de tip rezidențial, ținând cont de următoarele principii:

- familia reprezintă mediul cel mai potrivit pentru dezvoltarea copilului;
- plasamentul este o măsură de protecție pentru dezvoltarea intelectuală și emoțională a copilului;
- plasamentul este o perioadă de tranziție și schimbare;
- situația fiecărui copil este unică;
- plasamentul trebuie să satisfacă toate necesitățile copilului.

În ceea ce privește instituirea și activitatea Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate în republică, de menționat că aceasta a fost creată în toate unitățile administrative teritoriale, cu aprobarea componenței nominale și a regulamentelor de activitate prin deciziile Consiliului raional/municipal.

Pe parcursul anului 2010 activitățile Comisiilor în teritoriu s-au desfășurat în cadrul a 261 ședințe, la care au fost examinate cazurile a 1352 familii cu 1987 copii. În cadrul examinărilor efectuate Comisia a prezentat autorităților tutelare de la locul de trai al copilului avizul pentru reintegrarea în familie pentru 234 copii din 168 familii.

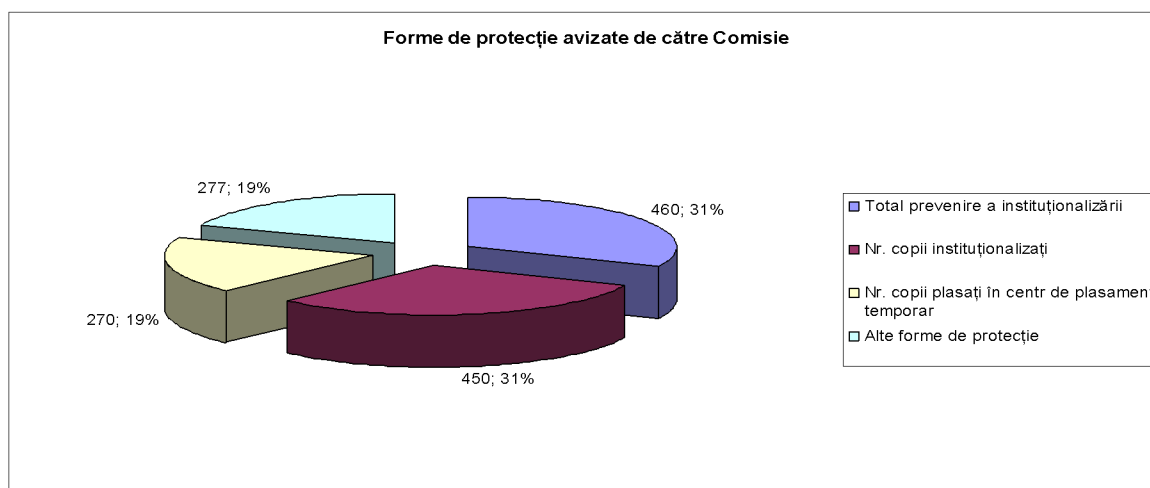
Tabelul 5.8. Activitatea Comisiilor raionale pentru protecția copilului aflat în dificultate în a. 2010

Unitatea administrativ-teritorială	Ședințe	Numărul cazurilor examinate	
		Familii	Copii
mun. Chișinău	319	-	919
mun. Bălți	7	168	209
Anenii Noi	5	26	31
Basarabasca	1	2	2
Briceni	4	7	16

Cahul	5	28	39
Cantemir	14	15	19
Călărași	8	30	46
Căușeni	8	21	26
Ceadâr Lunga	5	7	9
Cimișlia	5	14	40
Comrat	15	27	33
Criuleni	5	22	43
Dondușeni	9	17	27
Drochia	8	122	133
Dubăsari	0	0	0
Edineț	4	4	9
Fălești	7	125	251
Florești	7	38	77
Glodeni	3	4	10
Hîncești	6	108	108
Ialoveni	7	31	38
Leova	4	17	34
Nisporeni	9	24	30
Ocnița	5	10	10
Orhei	7	54	89
Rezina	12	27	68
Rîșcani	6	12	19
Sîngerei	14	87	105
Soroca	8	50	84
Strășeni	3	22	44
Șoldănești	12	15	30
Ștefan-Vodă	3	16	57
Taraclia	2	3	3
Telenești	8	60	75
Ungheni	21	107	130
Vulcănești	14	32	43
TOTAL	261	1352	1987

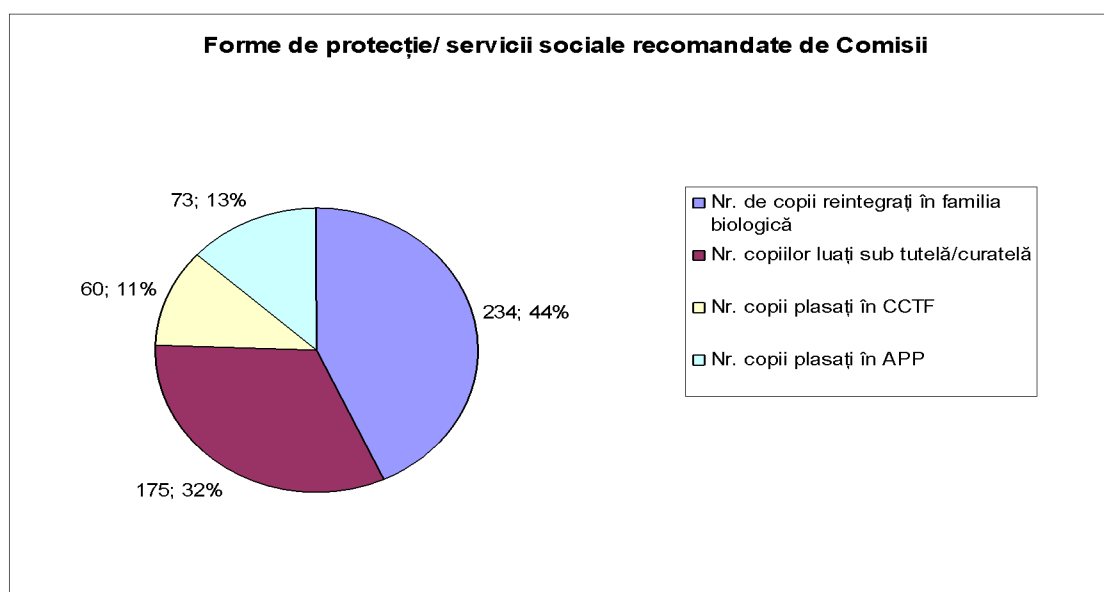
În alte cazuri, Comisia a avizat următoarele forme de protecție: 460 cazuri de prevenire a instituționalizării; 450 cazuri de instituționalizare; 270 cazuri de plasament în centre de plasament temporar, precum și în cazul a 277 copii au fost aplicate alte forme de protecție.

Figura 5.27. Forme de protecție aplicate copiilor, avizate de către Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, a. 2010

Printre formele de protecție de tip familial avizul de recomandare pentru instituirea tutelei/curatei a fost eliberat în cazul a 175 de copii, plasamentul copiilor în casele de copii de tip familial – 60 cazuri și serviciul de asistență parentală profesionistă – 73 copii.

Figura 5.28. Forme de protecție de tip familial recomandate de Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, a. 2010

Totodată, menționăm că atribuțiile funcționale ale Comisiei de determinare a situației copilului în dificultate din cadrul Direcției municipale pentru protecția drepturilor copilului Chișinău (DMPDC) diferă ca esență și complexitate față de atribuțiile Comisiilor raionale pentru protecția copilului aflat în dificultate.

Luând în considerație caracterul specific divers al activității Comisiei de determinare a situației copilului în dificultate din cadrul DMPDC, în anul 2010 au fost examinate cazurile a 919 copii în cadrul a 319 ședințe, din ele: privind participarea părintelui (familiei extinse) ce locuiește separat la educația copilului (174 cazuri), privind stabilirea locului de trai al copilului (191 cazuri), privind decăderea din drepturile părintești (211 cazuri), privind reintegrarea copiilor în familia biologică (53 cazuri), privind stabilirea statutului copilului (18 cazuri), privind forma de plasament al copilului (29 cazuri).

Se atestată o creștere semnificativă a numărului de cazuri examinate în cadrul ședințelor

Comisiilor pentru protecția copilului aflat în dificultate, de la 1568 cazuri în a. 2009, la 2906 cazuri examinate în a. 2010, ceea ce reprezintă o majorare cu 45 %.

5.5. Repatrierea copiilor identificați fără ocrotire părintească peste hotarele republicii

Conform obiectivelor trasate în domeniul protecției drepturilor copilului autoritățile naționale de resort acordă atenție deosebită copiilor moldoveni neînsoțiți sau aflați în dificultate, identificați peste hotarele republicii, precum și realizării procedurii de repatriere a acestora și reintegrării lor în societate.

În temeiul prevederilor Convenției Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, ratificată și intrată în vigoare pentru Republica Moldova din anul 1993, statele părți recunosc și asigură că pentru deplina și armonioasă dezvoltare a personalității sale, copilul trebuie să crească într-un mediu familial. Recunoscând dreptul copilului de a-și păstra identitatea, inclusiv cetățenia, numele său și relațiile familiale, statele părți și-au asumat obligația să coopereze efectiv în domeniul vizat.

De cele mai dese ori copiii ajung peste hotarele țării împreună cu părinții lor, care, ulterior, îi abandonează, îi expun exploatării prin muncă, îi antrenează în activități de cerșit, vagabondaj.

Cazurile de neglijare, abuz, exploatare și violență împotriva copilului, care duc la identificarea acestora pe teritoriul altor state în calitate de copii aflați în dificultate, pot fi prevenite prin responsabilizarea părinților vizavi de exercitarea obligațiilor părintești, inclusiv prin înăsprirea măsurilor de constrângere pentru a asigura respectarea drepturilor copilului, reieșind din interesul superior al acestuia.

Procedura națională de repatriere a copiilor și adulților – victime ale traficului de ființe umane, traficului ilegal de migranți, precum și a copiilor neînsoțiți este reglementată prin Hotărârea Guvernului nr. 948 din 07.08.2008.

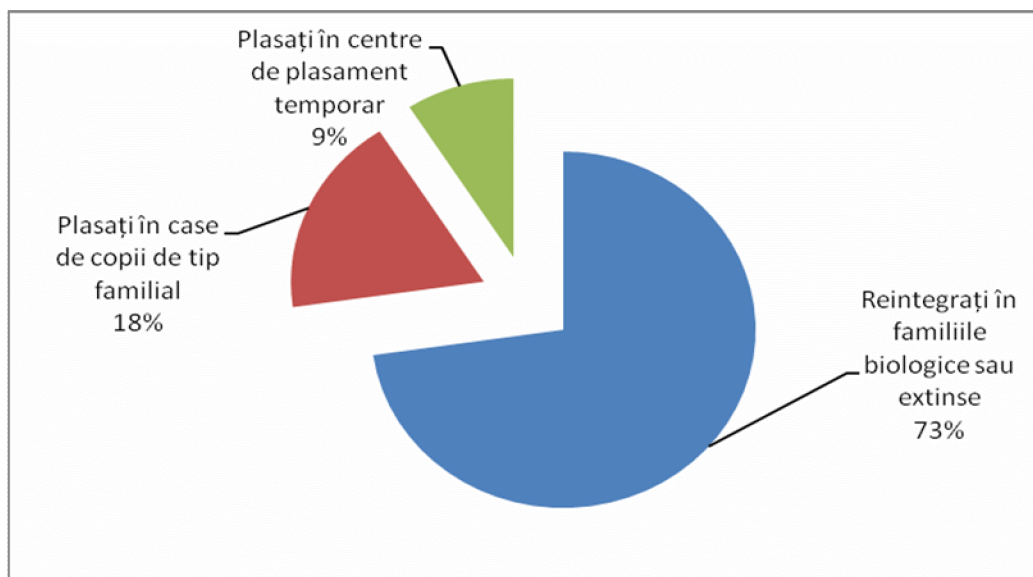
Misiunile de repatriere a copiilor identificați fără însoțitori legali pe teritoriile altor state sînt organizate cu suportul Misiunii Organizației Internaționale pentru Migrație în Republica Moldova și Reprezentanței din Republica Moldova a Fundației *Terre des hommes*, Lausanne, Elveția.

Mai jos vom parcurge în retrospectivă procedura de repatriere a copiilor identificați în afara țării fără îngrijire părintească

Pe parcursul **anului 2007** Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Copilului a organizat 5 misiuni de repatriere, total fiind repatriați **14 copii**, dintre care: 11 copii – identificați în Federația Rusă și 3 copii – identificați în Ucraina.

Din numărul total de copii repatriați pe parcursul anului 2007, 8 copii (sau 73%) au fost reintegrați în familiile biologice sau extinse, 2 copii au fost plasați în case de copii de tip familial și 1 copil - plasat în centru de plasament temporar.

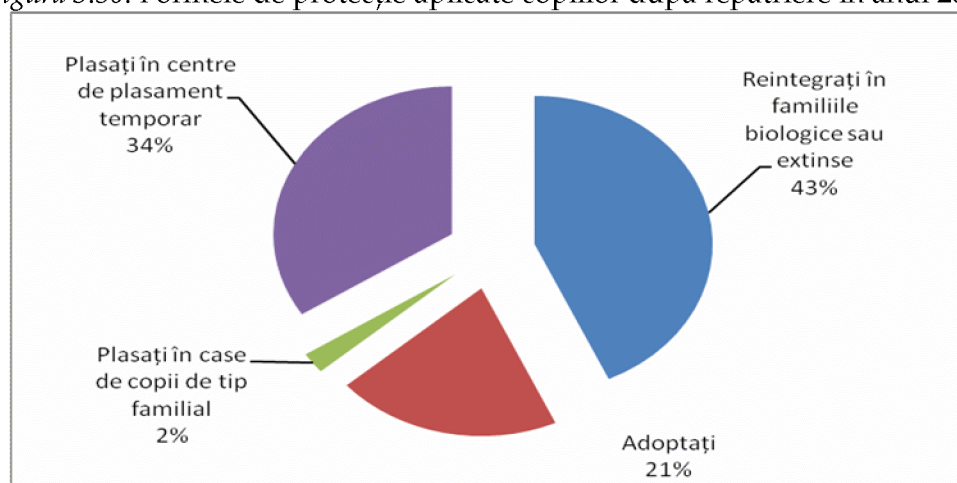
Figura 5.29. Formele de protecție aplicate copiilor după repatriere în anul 2007

Pe parcursul **anului 2008** au fost organizate 12 misiuni de repatriere, total fiind repatriați **44 copii**, dintre care: 32 copii din Federația Rusă, 8 copii – din Ucraina, și câte 1 copil din Turcia, Cehia, Spania și Belgia.

Din numărul total de copii repatriați pe parcursul anului 2008, 19 copii (sau 43%) au fost reintegrați în familiile biologice sau extinse, 9 copii au fost adoptați, 1 copil – plasat în casă de copii de tip familial și 15 copii – plasați în centre de plasament temporar.

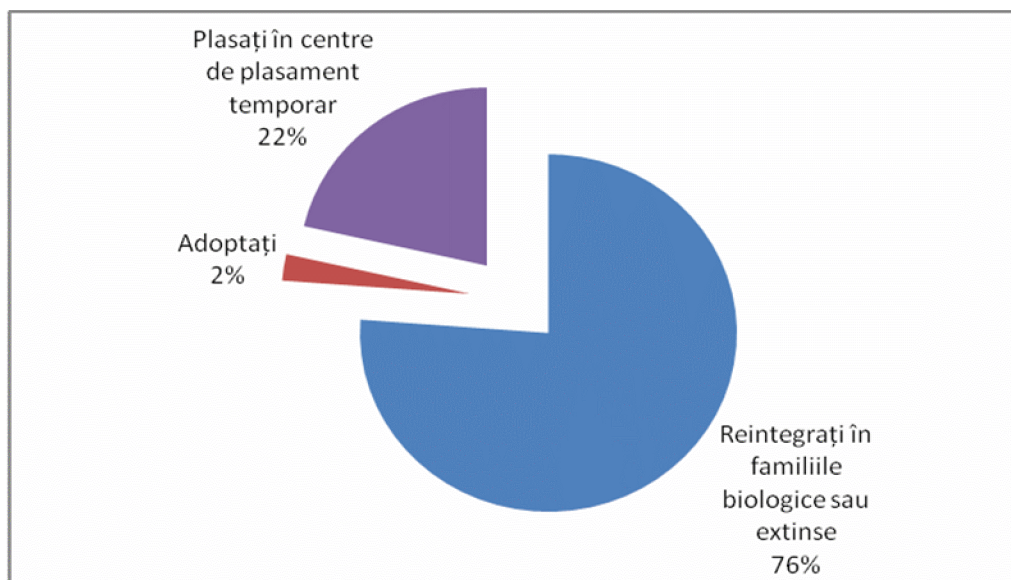
Figura 5.30. Formele de protecție aplicate copiilor după repatriere în anul 2008

Pe parcursul **anului 2009**, cu suportul partenerilor, Ministerul a organizat 20 misiuni, fiind repatriați **42 copii**, dintre care: 8 copii identificați în Ucraina, 25 - în Federația Rusă, 1 - reîntors din Suedia și 8 copii au fost repatriați din România.

Din numărul total de copii repatriați pe parcursul anului 2009, 32 copii (sau 76%) au fost reintegrați în familiile biologice sau extinse, 1 copil a fost adoptat și 9 copii au fost plasați în centre de plasament temporar pînă la alegerea unei forme de protecție de tip familial.

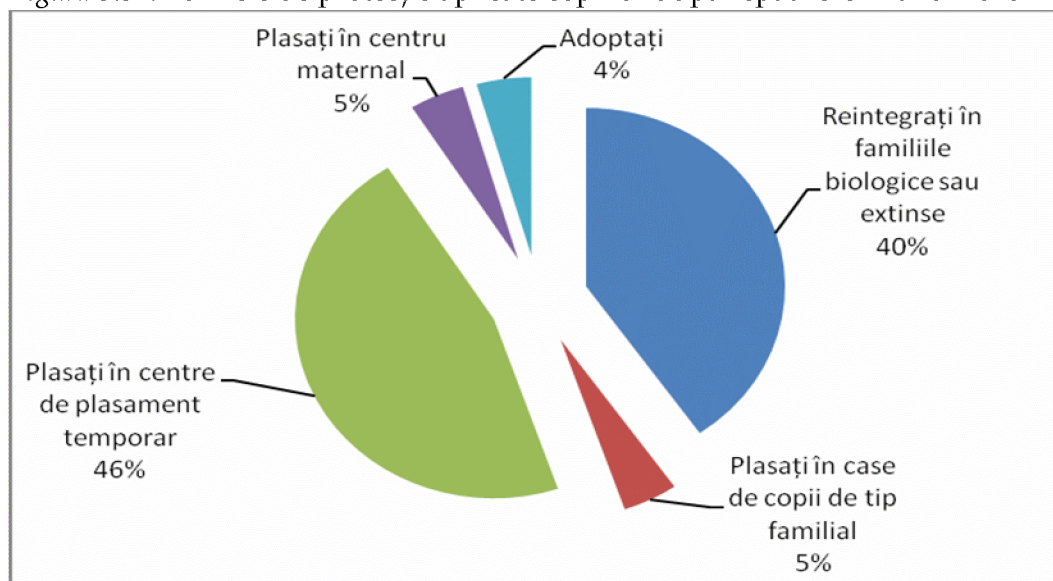
Figura 5.31. Formele de protecție aplicate copiilor după repatriere în anul 2009

Pe parcursul **anului 2010**, au fost organizate 27 misiuni, total fiind repatriați **67 copii**, dintre care: 33 copii din Federația Rusă (10 misiuni), 30 copii – din Ucraina (12 misiuni), 2 copii din România (2 misiuni), 1 copil din Belgia și 1 copil din Italia.

Din numărul total de copii repatriați pe parcursul anului 2010, 27 copii (sau 40%) au fost reintegrați în familiile biologice sau extinse, 3 copii au fost adoptați, 3 copii plasați în CCTF, 31 copii – plasați în centre de plasament temporar pînă la alegerea unei forme de protecție de tip familial, 2 copii gemeni împreună cu mama și 1 copil cu mama - au fost plasați în centre maternale.

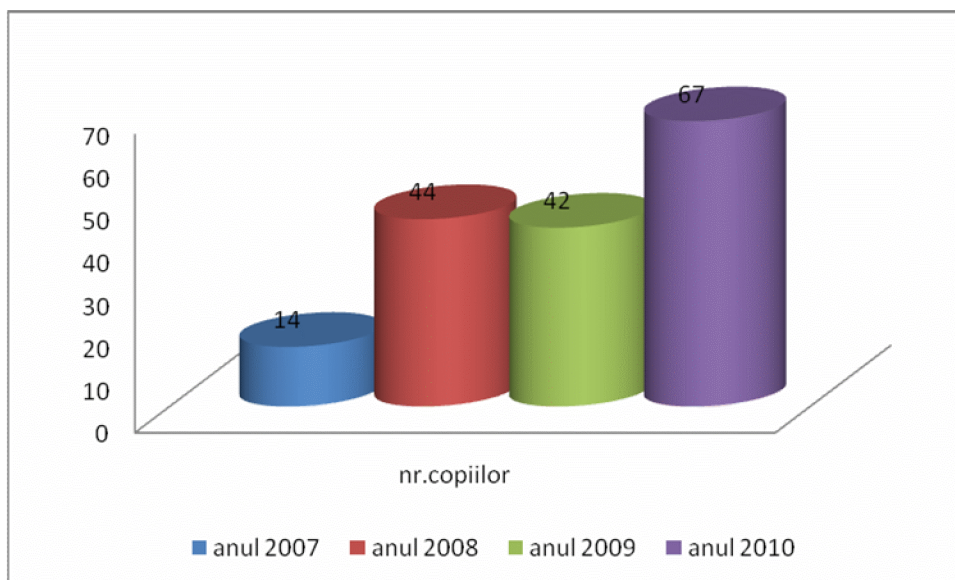
Figura 5.32. Formele de protecție aplicate copiilor după repatriere în anul 2010

Studiind datele privind formele de protecție aplicate copiilor după repatriere în perioada 2007–2010, constatăm că autoritățile tutelare pledează pentru (re)integrare în familia biologică sau extinsă, în caz de imposibilitate se decide aplicarea unei forme de protecție de tip familial și doar în ultimă instanță se aplică plasamentul temporar pînă la determinarea celei mai adecvate forme de protecție.

Analizînd datele din de mai jos, constatăm că numărul copiilor repatriați în perioada anilor 2007-2010 este în creștere.

Figura 5.33. Numărul de copii repatriați în perioada anilor 2007-2010

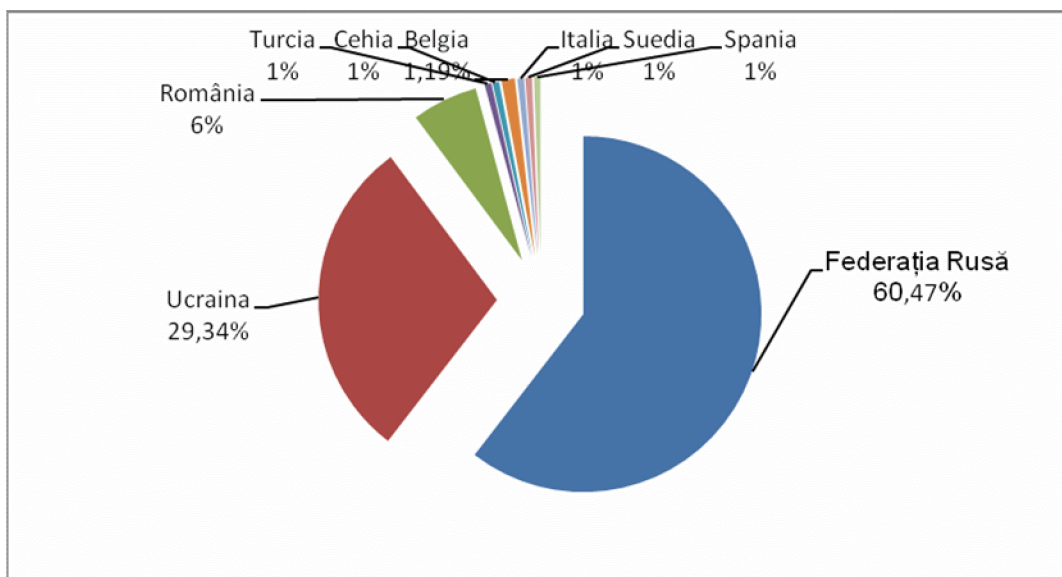
În total, în perioada anilor 2007-2010 au fost repatriați 167 copii, dintre care 60,47% (sau 101 copii) au fost repatriați din Federația Rusă, 29,34% (sau 49 copii) – din Ucraina și 5,9% (sau 10 copii) - din România.

Tabelul 5.9. Numărul de copii repatriați în perioada 2007-2010 și țările de destinație

Țara de destinație	2007	2008	2009	2010	Total
Federația Rusă	11	32	25	33	101
Ucraina	3	8	8	30	49
România	0	0	8	2	10
Turcia	0	1	0	0	1
Cehia	0	1	0	0	1
Belgia	0	1	0	1	2
Italia	0	0	0	1	1
Suedia	0	0	1	0	1
Spania	0	1	0	0	1
TOTAL	14	44	42	67	167

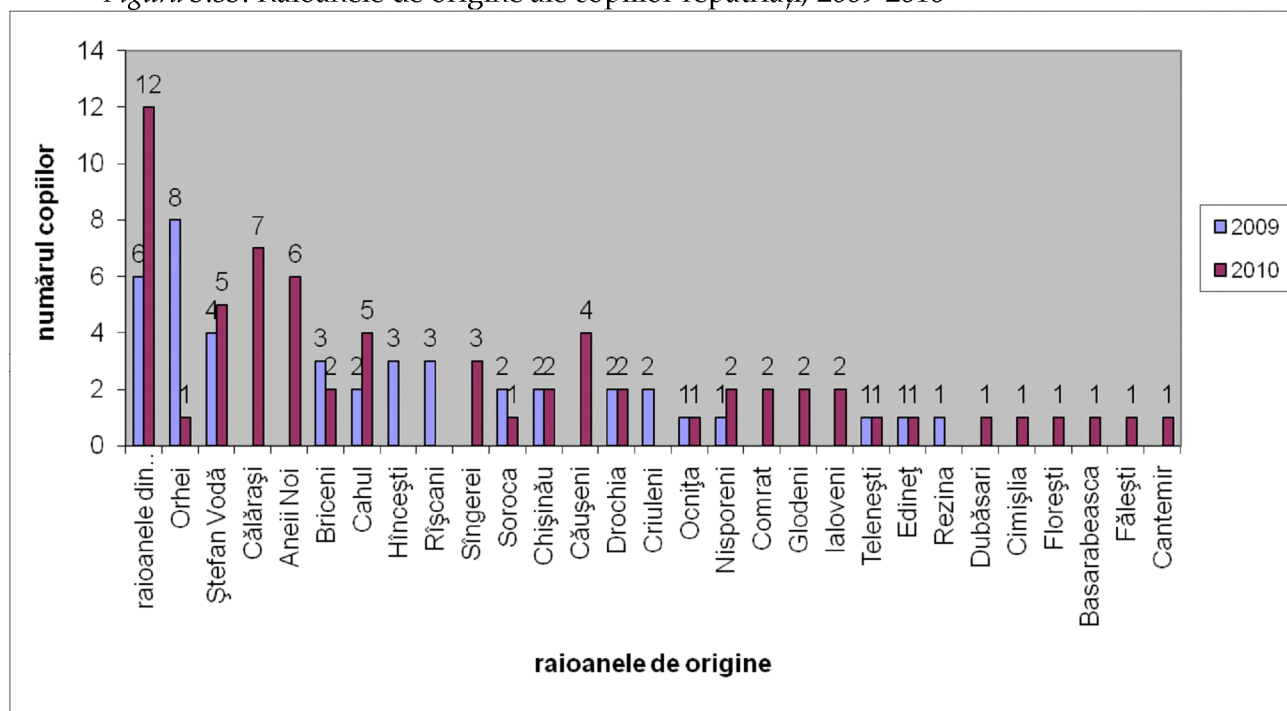
Cei mai mulți copii au fost repatriați din din Federația Rusă și Ucraina.

Figura 5.34. Procentul copiilor repatriați în perioada 2007-2010 și țările de identificare

Cît privește raioanele de origine ale copiilor/ părinților copiilor repatriați în perioada anilor 2009 - 2010, de menționat că cei mai mulți copii sunt din raioanele din partea stîngă a Nistrului, din Orhei, Călărași, Anenii Noi și Ștefan Vodă. În total, în perioada 2007 - 2010 au fost repatriați 26 copii originari din partea stîngă a Nistrului.

Figura 5.35. Raioanele de origine ale copiilor repatriați, 2009-2010

5.6. Odihna de vară a copiilor

Pornind de la actualele priorități în politicile naționale de protecție socială a copilului, în Legea bugetului de stat pentru anul 2010 nr. 133-XVIII din 23 decembrie 2009 au fost prevăzute mijloace financiare în sumă de 16 890 700 lei pentru organizarea odihnei de vară a copiilor. În sezonul estival 2010 Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a procurat 16 267 bilete.

În acest context Regulamentul de funcționare a taberelor de odihnă și întremare a sănătății copiilor și adolescenților (Hotărîrea Guvernului nr. 334 din 23.04.2009) a identificat modalitatea de utilizare a mijloacelor bugetare în acest scop.

Totodată, pentru asigurarea calității organizării odihnei în sezonul estival 2010 prin Hotărîrea Guvernului nr. 318 din 28 aprilie 2010 a fost stabilit costul maxim pentru o zi odihnă în dependență de tipul taberei.

Tabelul 5.10. Costul orientativ în anul 2010 al 1 zile de odihnă în taberele de odihnă și întremare a sănătății copiilor și adolescenților, lei

Nr. d/o	Tipul taberelor de odihnă și întremare a copiilor și adolescenților	Costul maxim pentru o zi de odihnă, lei
1.	Tabără de odihnă și întremare a sănătății	108,34
2.	Tabără sportivă a școlilor sportive pentru copii și juniori	116,67
3.	Tabără sportivă pentru elevii claselor superioare	116,67
4.	Tabără turistică pentru adolescenți	125,00
3.	Tabără de zi	75,00

Contractarea taberelor prestatoare de servicii pentru odihna și întremarea copiilor în sezonul estival 2010 a fost efectuată conform procedurii de achiziții publice în temeiul Legii nr.96-XVI din 13 aprilie 2007 privind achizițiile publice.

Prin Ordinul ministrului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, nr. 103/a din 05.05.2010 au fost aprobate: componența nominală a Comisiei pentru organizarea odihnei și întremării copiilor în perioada de vară și Regulamentul de activitate al acesteia. În componența Comisiei au fost incluși reprezentanți ai Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei și ai Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova.

Evaluarea și compararea ofertelor depuse a fost realizată în baza următorilor factori:

- prețul cel mai mic al unui bilet de odihnă;
- ponderea costului produselor pentru alimentarea copilului propus de participant în raport cu prețul maxim al biletului de odihnă stabilit prin Hotărîrea Guvernului nr. 318 din 28 aprilie 2010;

- tipul blocurilor de cazare;
- numărul de locuri în odaie;
- amplasarea și starea tehnică a grupului sanitar;
- programul distractiv;
- dotarea taberei.

Stabilirea necesarului de bilete pentru fiecare raion/municipiu s-a efectuat în baza informației Biroului Național de Statistică privind numărul de copii cu vârsta cuprinsă între 7-18 ani și datelor Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova referitor la contribuția organizațiilor sindicale primare, ținând cont de amplasarea teritorială a acestora.

În conformitate cu prevederile stabilite din numărul total al билетelor 55% (8947 bilete) au fost repartizate secțiilor/direcțiilor asistență socială și protecție a familiei/Direcției ocrotirea și protecția minorilor din municipiul Chișinău, care au fost distribuite gratuit copiilor cu vârsta de la 7 la 18 ani, preferențial din următoarele categorii:

- a) copiii orfani și semiorfani;
- b) copiii din familii monoparentale;
- c) copiii din familii cu venituri mici;
- d) copiii din familii numeroase;
- e) copiii aflați sub tutelă/curatelă;
- f) copiii plasați în servicii de tip familial;
- g) copiii plasați în centre de plasament temporar;
- h) copiii din familii în care ambii părinți sînt cu dizabilități;
- i) copiii din familii în care ambii părinți sînt pensionari;
- j) copiii care au obținut performanțe la studii sau sînt învingători la olimpiade didactice și extradidactice.

45% (7329 bilete) au fost repartizate Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova,

pentru a contribui la asigurarea odihnei de vară a copiilor salariaților.

Pentru sezonul estival 2010, Ministerul a contractat serviciile a 39 tabere, odihna copiilor și adolescenților fiind realizată în șapte schimburi, în perioada 14.06.2010 – 29.08.2010.

În scopul întremării sănătății copiilor din instituțiile sociale pentru copiii din subordinea Ministerului, cu suportul Fundației Elvețiene SWISSCOR în perioada 28 iulie - 11 august 2010, 4 copii (2 fete și 2 băieți) din Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale severe (fete) or. Hîncești și Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale severe (băieți) or. Orhei au beneficiat de odihnă și tratament în tabăra medicală SWISSCOR din Elveția. Partea elvețiană a pus la dispoziția copiilor personal educațional și medical pentru supravegherea și deservirea acestora, suportînd cheltuielile pentru reparația sau înlocuirea scaunelor cu rotile sau protezelor, confecționarea ochelarilor, hainelor sau încălțămintei, de asemenea au fost organizate excursii pentru copii și însoțitori.

Totodată, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în parteneriat cu Fundația de Caritate „Clipa Siderală”, în scopul organizării odihnei și întremării copiilor, au organizat concursul republican de desen „Culori Pascale”. Drept rezultat au fost selectați 11 copii cu vârste cuprinse între 7 și 18 ani din familii social defavorizate, care au fost premiați cu bilete de odihnă la Centrul de întremare pentru copii „Sparta” (Crimeea) pentru perioada 14 – 27 iunie 2010.

La invitația Departamentului pentru Românii de Pretutindeni, autoritate aflată în subordinea Secretariatului General al Guvernului, 40 de copii din familii defavorizate de pe ambele maluri ale Nistru, copii din unele instituții rezidențiale, precum și copii cu o reușită școlară bună s-au odihnit în perioada 21-27 august 2010 în stațiunea Euforie Sud din România. Cheltuielile aferente cazării și mesei au fost suportate de partea română, iar deplasarea copiilor a fost facilitată de către Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

5.7. Concluzii. Recomandări

În condițiile de criză economico-financiară, însoțite de un flux masiv al migrației membrilor familiei în căutarea unui loc de muncă, obiectivul prioritar al protecției sociale rămîne a fi dezvoltarea unui sistem coerent și unitar de suport al familiei.

Pe parcursul ultimilor ani se atestă tendința de creștere a cuantumului indemnizațiilor adresate familiilor cu copii, însă impactul acestor plăți asupra bunăstării familiilor cu copii, deocamdată, rămîne a fi nesemnificativ, datorită cuantumului mic al plăților, valoarea lor reală fiind afectată și de nivelul înalt al inflației. În contextul eficientizării prestațiilor adresate familiilor cu copii se impune abordarea asistenței familiilor în funcție de evaluarea venitului global mediu lunar al familiei și necesitatea membrilor acesteia în asistență socială.

Nevoia și dreptul copilului de a crește într-o familie sau într-un mediu cît mai apropiat de aceasta este un principiu de bază stipulat într-un șir de acte legislative naționale, principiul respectiv fiind asumat și de Guvernul Republicii Moldova odată cu ratificarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului. Realizarea acestuia este asigurată prin dezvoltarea formelor optime de protecție a copilului aflat în dificultate. Pe parcursul anului 2010 au fost dezvoltate și diversificate serviciile sociale alternative instituționalizării, atît cele comunitare cît și cele de tip familial, și anume: centre de zi și de plasament temporar pentru diferite categorii de copii aflați în dificultate, centre maternale, case de copii de tip familie, serviciul de asistență parentală profesionistă.

Unul dintre efectele social-adverse generate de procesele intense migraționiste a cetățenilor Republicii Moldova este creșterea numărului de copii rămași fără îngrijire părintească. Acest fapt a condiționat intervenția imperativă a Guvernului în vederea întreprinderii măsurilor și acțiunilor necesare de protecție a copiilor rămași fără supraveghere și îngrijire. În acest scop a fost aprobat (Hotărârea Guvernului nr.450 din 2.06.2010) Planul Național de acțiuni care prevede acțiuni de sensibilizare a opiniei publice, de asistență și profilaxie, măsuri de prevenire a delicvenței juvenile, toate acestea necesitînd implicarea activă a întregii comunități în conlucrare cu factorii responsabili de nivel central și cel local.

În contextul celor menționate în prezentul capitol și în vederea optimizării politicii de protecție a familiei și copilului eforturile vor fi concentrate asupra următoarelor:

- elaborarea, aprobarea și dezvoltarea cadrului legal și instituțional pentru acreditarea, monitorizarea prestatorilor de servicii sociale, precum și a mecanismului de procurare a serviciilor sociale de la prestatori;
- implementarea la nivel național a unui sistem informațional de evidență a tuturor copiilor aflați în situație de dificultate, a serviciilor sociale existente și a celor necesare, a costurilor serviciilor și a personalului din sistemul de protecție a familiei și copilului;
- prevenirea abandonului social al copiilor ca urmare a migrației părinților în căutarea unui loc de muncă;
- eficientizarea activității autorităților tutelare din cadrul autorităților administrației publice locale de nivelul I și II în promovarea și respectarea drepturilor copilului, monitorizarea și evaluarea periodică a activității acestora;
- consolidarea eforturilor specialiștilor cu competențe în domeniul protecției drepturilor copilului în scopul prevenirii și contracarării fenomenului de violență asupra copilului;
- consolidarea capacităților profesioniste ale specialiștilor cu competențe în domeniul protecției drepturilor copilului.

6. EGALITATEA DE GEN. PREVENIREA ȘI COMBATEREA VIOLENȚEI ȘI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

6.1. Egalitatea de gen

Egalitatea de gen trebuie să constituie un obiectiv central al oricărei democrații care dorește să ia măsuri, ca opiniile femeilor și bărbaților să se bucure de aceeași greutate și influență. Conform Recomandării CM/Rec(2007)17 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind standardele și mecanismele de asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați, egalitatea între femei și bărbați duce către o democrație adevărată, care trebuie asigurată în calitate de condiție prealabilă pentru participarea tuturor membrilor societății - a femeilor și bărbaților - în toate domeniile vieții.

Cadrul legal

Punctul 14 din standardele nominalizate mai sus stipulează, că legislația națională privind egalitatea de șanse între femei și bărbați este o bază necesară pentru măsurile politice efective de promovare a egalității de șanse între femei și bărbați și de eliminare a discriminării bazate pe sex, precum și un instrument de bază de sensibilizare privind egalitatea între femei și bărbați. Guvernele trebuie să acorde prioritate elaborării, adoptării și aplicării efective a legislației cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați, precum și integrării perspectivei de egalitate a genurilor în toate domeniile de reglementare, atât în legi, cât și în politici.

Luând în considerație recomandările Comitetului pentru eliminarea discriminării față de femei, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Programul Național de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova pe anii 2010-2015 (Hotărârea Guvernului nr.933 din 31.12.2009), care prevede o abordare comprehensivă de integrare a principiului egalității între femei și bărbați în documentele de politici din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și implementare a deciziilor. Programul este suplinit de Planul de acțiuni privind implementarea, în perioada 2010-2012, a Programului Național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015. Printre domeniile identificate se înscriu: Ocuparea forței de muncă și migrația, Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen, Participarea femeilor la procesul decizional, Protecția Socială și Familia, Ocrotirea sănătății, Educație, Combaterea violenței și traficului de ființe umane, Creșterea nivelului de conștientizare publică și mijloacele de informare în masă. La 19 februarie 2010 a avut loc Conferința de lansare a Programului și a spoturilor TV și radio pentru 6 domenii prioritare din cadrul acestuia.

Adoptarea documentelor menționate demonstrează voința politică a statului de creare a oportunităților mai bune pentru asigurarea egalității de gen de facto și de jure, drept parte integrală a procesului de constituire a unei democrații adevărate, conștiente și sensibile la dimensiunea de gen, avînd în calitate de premisă asigurarea participării tuturor membrilor societății, a femeilor și bărbaților, în toate domeniile vieții.

De asemenea, în vederea realizării Recomandărilor Comitetului privind eliminarea discriminării față de femei (2006), în anul 2010 la inițiativa MMPSF a fost realizată evaluarea implementării Planului național "Promovarea egalității genurilor umane în societate pentru perioada 2006-2009" (cu suportul Programului UNIFEM), fapt ce reprezintă pre-condiție importantă în identificarea atât a progreselor și lacunelor în domeniu, cât și a acțiunilor strategice de intervenție. Ulterior, fiind elaborat Raportul asupra gradului de implementare a Planului în cauză, care a fost prezentat în cadrul ședinței Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați din 30.03.2010 și plasat pe site-ul ministerului.

În contextul armonizării legislației naționale de către experții naționali a fost elaborat Raportul de compatibilitate a legislației Republicii Moldova la prevederile Legii nr.5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați. Raportul menționat a fost prezentat în cadrul ședinței lărgite din 30.03.2010, fiind înaintate propuneri de modificare a legislației naționale. Ulterior, conform Hotărîrii Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați din 22.04.2010, a fost luată decizia creării grupului de lucru interministerial cu participarea experților naționali pentru validarea recomandărilor din Raportul nominalizat și elaborarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte legislative. Grupul a fost creat în baza

deciziei Guvernului nr. 1136-755 din 14 iunie 2010 și s-a convocat în trei ședințe. Ca urmare, a fost elaborat proiectul de Lege care încadrează modificările la legislația națională prin prisma de gen. Au fost organizate ședințe de dezbateri asupra documentului menționat cu participarea reprezentanților ministerelor de resort, ai societății civile, organizațiilor internaționale.

Pentru revizuirea legislației din perspectiva eliminării discriminării față de femei ținem să remarcăm adoptarea, la 9 iulie 2010, a Legii nr. 168 pentru modificarea și completarea Codului muncii al Republicii Moldova. Printre modificările operate de menționat următoarele:

1. Art. 1 „Noțiuni principale” – a fost completat cu noțiunile „hărțuire sexuală” și „demnitate în muncă”, definite după cum urmează:

„*hărțuire sexuală* – orice formă de comportament fizic, verbal sau nonverbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare”;

„*demnitate în muncă* – climat psihoemoțional confortabil în raporturile de muncă ce exclude orice formă de comportament verbal sau nonverbal din partea angajatorului sau a altor salariați care poate aduce atingere integrității morale și psihice a salariatului.”

2. Art. 9 și 10 au fost completate respectiv cu obligații suplimentare pentru salariați și angajatori. Astfel, acum salariații sînt obligați:

- să manifeste un comportament nediscriminatoriu în raport cu ceilalți salariați și cu angajatorul; și să respecte dreptul la demnitate în muncă al celorlalți salariați.
Pentru angajatori au fost stabilite următoarele obligații noi:
- să asigure egalitatea de șanse și de tratament tuturor persoanelor la angajare potrivit profesiei, la orientare și formare profesională, la promovare în serviciu, fără nici un fel de discriminare;
- să aplice aceleași criterii de evaluare a calității muncii, de sancționare și de concediere;
- să întreprindă măsuri de prevenire a hărțuirii sexuale la locul de muncă, precum și măsuri de prevenire a persecutării pentru depunere în organul competent a plîngerilor privind discriminarea;
- să asigure condiții egale, pentru femei și bărbați, de îmbinare a obligațiilor de serviciu cu cele familiale;
- să introducă în regulamentul intern al unității dispoziții privind interzicerea discriminărilor după oricare criteriu și a hărțuirii sexuale;
- să asigure respectarea demnității în muncă a salariaților.

3. Art. 103, 105, 110, 111 și 318, care interziceau atragerea femeilor cu copii în vîrstă de pînă la 3 ani la munca de noapte, munca suplimentară, munca în zilele de repaus și de sărbătoare nelucrătoare, precum și la munca în tură continuă, au fost modificate, femeile cu copii în vîrstă de pînă la 3 ani fiind incluse în categoria persoanelor care pot presta aceste munci cu acordul lor scris.

4. La art. 249 a fost ridicată interdicția de a trimite în deplasare femeile gravide, femeile aflate în concediu postnatal, precum și femeile cu copii în vîrstă de pînă la 3 ani. De la data intrării în vigoare a legii de modificare, persoanele în cauză de asemenea pot fi trimise în deplasare cu acordul lor exprimat în forma scrisă.

5. Art. 251, care interzicea concedierea femeilor gravide, a femeilor care au copii în vîrstă de pînă la 6 ani și a persoanelor care folosesc concediile pentru îngrijirea copilului, cu excepția cazurilor de lichidare a unității, a fost modificat, fiind introduse temeuri suplimentare de concediere a persoanelor respective. Norma în cauză a fost modificată în urma numeroaselor semnale privind abuzarea femeilor gravide și femeilor cu copii în vîrstă de pînă la 6 ani de situația lor protejată.

În cazul în care discriminarea îmbracă forma hărțuirii sexuale, aceasta va fi pedepsită după cum urmează, conform art. 173 din Codul penal: „Hărțuirea sexuală, adică manifestarea unui comportament fizic, verbal sau nonverbal, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare cu scopul de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite, săvîrșite prin amenințare, constrîngere, șantaj, se pedepsește cu amendă în mărime de la 300 la 500 unități

convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 3 ani.”

În 2010 Republica Moldova a fost notificată de către Oficiul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului pe marginea Rezoluției Consiliului Europei „Eliminarea discriminării contra femeilor”. Această notificare a fost examinată și elaborată informația solicitată vizavi de gradul de implementare a acesteia în Republica Moldova și expediată în atenția instituției solicitante. (Răspunsul comprehensiv poate fi găsit în Anexa 3.)

Conform Comentariilor finale ale Comitetului privind eliminarea discriminării față de femei, adresate Guvernului din 2006, Republica Moldova este invitată să prezinte cel de-al patrulea raport periodic, al cărui termen de prezentare este iulie 2007, și cel de-al cincilea raport periodic, cu termen de prezentare în iulie 2011, într-un raport combinat în iulie 2011. În scopul consolidării capacităților unităților gender din cadrul autorităților administrației publice centrale și a altor autorități administrative centrale pentru elaborarea raportului menționat, ministerul a organizat seminare de instruire privind criteriile de raportare în baza Convenției ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW). În cadrul acestora s-a distribuit și un set de materiale alcătuit din documentele cheie aferente acestui subiect¹⁶. Organizarea acestor seminare a fost susținută de către Programul UNIFEM „Abilitarea Economică a Femeilor prin creșterea oportunităților de angajare în câmpul muncii în Republica Moldova” implementat cu suportul financiar al Secției Suedeze de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare în Republica Moldova (Sida/Asdi).

Cadrul instituțional și consolidarea resurselor umane

Întru consolidarea mecanismului instituțional în domeniu a fost elaborat și promovat proiectul Hotărîrii Guvernului cu privire la modificarea Hotărîrii Guvernului nr. 350 din 7 aprilie 2006, ulterior aprobat prin HG nr. 179 din 11.03.2010 și vizează aprobarea componenței nominale a Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați. Pe perioada anului 2010 au fost organizate și desfășurate 3 ședințe ale Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați.

Totodată, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați și întru implementarea Programului național de asigurare a egalității de gen (PNAEG) pe anii 2010-2015, au fost instituite grupuri coordonatoare în domeniul egalității de gen în cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Economiei și Ministerului Finanțelor. Grupurile respective sunt formate din reprezentanți ai direcțiilor cu competențe de elaborare a politicilor din cadrul ministerelor nominalizate și își vor desfășura activitatea în scopul implementării și monitorizării respectării prevederilor legislației în domeniul egalității de gen. În perioada 20-21 decembrie 2010 a fost desfășurat seminarul *Bugetarea sensibilă la gen*, organizat de Minister în colaborare cu Fondul ONU pentru Populație și Programul Națiunilor Unite privind HIV/SIDA. Evenimentul a avut ca obiectiv familiarizarea membrilor grupurilor menționate la subiectul dat.

Pentru pregătirea cadrelor în domeniul promovării principiului de gen în politicile naționale s-a conlucrat cu mediile academice și a fost realizată integrarea cursului de bugetare sensibilă la dimensiunea de gen la nivelul educației postuniversitare:

- A fost inclus în planul de învățămînt la programul de masterat „Finanțe Publice și Fiscalitate”, domeniul de formare „Finanțe”, în semestrul III, anul II de studii disciplina facultativă „Bugetarea sensibilă la gen” (150 ore);
- Elaborat și aprobat curriculumul cursului menționat;
- Editat Manualul „Bugetarea sensibilă la gen” (autori: Belostecinic M., Baurciulu A., Petroia A., Casian A., Pîrțachi I).
- A fost editat Ghidul formatorului privind instruirea în domeniul „Bugetării sensibile la gen”.

¹⁶ <http://mpsfc.gov.md/file/egalitategen/Criterii%20de%20Raportare%20in%20baza%20CEDAW.doc>
<http://mpsfc.gov.md/file/egalitategen/Evaluarea%20setuatiei%20femeilor.PDF>

Stereotipuri și prejudicii de gen

Diverse studii în domeniu confirmă persistența stereotipurilor de gen în societatea moldovenească, în pofida transformărilor drastice ale institutului familiei, rolurilor de gen, în special în contextul migrațiunii economice. Se constată conturarea unor noi realii ale statutului ambelor genuri: o simbioză dintre emanciparea economică a femeilor și menținerea statutului tradițional al bărbatului de „cap al familiei”, cu consecințele de diminuare a valorii aportului economic al femeilor la bugetul familial, la dezvoltarea societății.

Stereotipurile de gen poartă mai mult un caracter general, fiind mai pronunțate în mediul rural. Femeile antrenate în activitatea profesională continuă să ducă povara unei duble sarcini, avînd obligația de a asigura suportul financiar al familiei și de a îndeplini lucrul casnic și de îngrijire și educare a copiilor. Datele statistice demonstrează că 97% din persoanele care beneficiază de concedii de îngrijire a copiilor constituie femeile, în pofida existenței unui cadru legal favorabil ambelor genuri.

Politicele statului în domeniul egalității de gen se focusează pe promovarea *Modelelor* relațiilor de parteneriat între femei și bărbați atît în viața publică cît și cea privată. PNAEG expres include obiectivul de sensibilizare a opiniei publice cu privire la prevenirea și eliminarea prejudecăților, stereotipurilor de gen și a condițiilor generatoare de situații discriminatorii în bază de gen. Este cazul să menționăm că atitudinile stereotip continuă să fie prezente totuși în unele instituții de învățămînt, cum ar fi Institutul Militar. La etapa actuală Institutul Militar înmatriculează numai bărbați. Reprezentanții Ministerului Apărării au explicat situația existentă, referitor la procesul de înmatriculare a fetelor prin lipsa condițiilor specifice în vederea efectuării studiilor respective de către femei. În același timp, conducerea Ministerului Apărării a promis soluționarea problemei în măsura posibilităților. Orientarea profesională insuficientă, persistența stereotipurilor de gen împiedică alegerea unor profesii din unele ramuri predominant masculine. Anumite activități tradiționale se consideră specifice femeilor sau bărbaților.

Astfel, repartizarea populației ocupate pe activități economico-sociale evidențiază disparități semnificative pe sexe. Domeniile în care femeile dețin ponderi înalte se schimbă treptat, dar deloc ușor. În 2010 situația se prezintă astfel: în învățămînt ponderea femeilor față de cea a bărbaților constituie 77,5%, iar în sectorul sănătate și asistență socială – 79,9 %. În același timp, există un nivel de subocupare a femeilor comparativ cu cel al bărbaților. În construcții, de exemplu ponderea respectivă constituie 14,7 %, în industrie 44,7,0 %, în transport, depozitare și comunicații -25,3 .

Participarea în viața politică și publică

Examinînd componența candidaților la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova la alegerile din 28 noiembrie 2010 se constată că din 1933 de persoane, 551 reprezentau femeile (28,5 %). La fel, printre cei 20 de candidați independenți înregistrați de Comisie s-au regăsit 5 femei. Cît privește componența Parlamentului Republicii Moldova de legislatura a XIX-a ales la 28 noiembrie 2010, aici ponderea reprezintă 18,81%, adică 19 de femei deputați și, respectiv, 82 de bărbați deputați.

Clubul politic 50/50, Centrul “Parteneriat pentru dezvoltare” (CPD) au realizat analiza de gen a programelor, statutelor, listelor, platformelor electorale în cadrul alegerilor parlamentare din noiembrie 2010. Materialele au fost prezentate politicianilor, publicului larg prin intermediul activităților de informare. www.club50.md. La inițiativa Misiunii OSCE în Moldova și implicarea activă a membrilor Comisiei Guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați a fost organizată Masa Rotundă “Ce beneficii aduce implicarea mai largă a femeilor în viața politică și dezvoltarea economică?”, cu participarea în jur de 100 persoane (9 septembrie 2010), cu prezentarea rezultatelor studiilor relevante în domeniu.

Încurajarea participării femeilor pe piața muncii

În rezultatul aplicării diferitor măsuri active pe piața muncii în anul 2010 au fost plasate în cîmpul muncii 14,7 mii persoane, dintre care 54,5% sînt femei. De servicii de mediere au beneficiat 104,5 mii persoane, inclusiv 51,9% femei. Au fost asigurate cu loc de muncă 14,8% din femeile

beneficiare de servicii de mediere a muncii. În 2010 de servicii de informare și consiliere profesională au beneficiat 56,4 mii persoane, dintre care 52,6% sunt femei.

Prin serviciul de formare profesională se contribuie la îmbunătățirea capacității și competitivității șomerilor (inclusiv femeilor) pe piața muncii. Pe parcursul 2010 au absolvit un curs de formare profesională 71,6% femei din numărul total de absolvenți ai cursurilor. O oportunitate deosebită pentru încadrarea în câmpul muncii a șomerilor (inclusiv a femeilor), care aparțin unor categorii cu acces mai dificil de reîntregare pe piața muncii, reprezintă lucrările publice. Pe parcursul anului 2010 au fost antrenate la lucrări publice 1,8 mii persoane, dintre care 36,3% constituie femeile.

Conform art. 25 al Legii nr.102-XV privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, șomerii sînt în drept să urmeze cursuri de calificare, recalificare și perfecționare, organizate de ANOFM. În acest context, în scopul susținerii activității de antreprenariat în rîndurile șomerilor (inclusiv a femeilor), ANOFM în comun cu agențiile teritoriale organizează anual cursuri de antreprenor. Pe parcursul anului 2010 au fost înmatriculate la profesia de antreprenor 21 persoane din care 15- femei.

În perioada ianuarie-decembrie 2010 a continuat implementarea Componentei I: „Instruire și consultanță” a Programului Național de Abilitare Economică a Tinerilor (PNAET), care are drept scop promovarea și facilitarea implicării tinerilor din zonele rurale ale Republicii Moldova în activitatea antreprenorială. În anul 2010, în cadrul PNAET au fost organizate 14 seminare de instruire în 11 localități, în urma cărora au fost instruiți 384 de tineri, dintre care 61 (15,06%) de tineri sunt antreprenori. Totodată 188 (46,4%) din participanți sunt femei.

Pe parcursul anului 2010, prin intermediul Programului GEA „Gestiunea Eficientă a Afacerii”, au fost organizate 51 cursuri de instruire în 18 localități de pe întreg teritoriul republicii, prin care au fost instruite 1480 persoane. Este important de menționat, că din totalul celor instruiți 928 sunt femei (63%). În prezent, Punctele de contact de afaceri din cadrul secțiilor economie din 8 raioane ale republicii (Edineț, Glodeni, Sîngerei, Rezina, Ungheni, Căușeni, Leova) și UTA Găgăuzia, prestează servicii de consultanță gratuit agenților economici, care se adresează cu diverse întrebări, printre cele mai dese fiind creditarea afacerilor, programele de susținere în afaceri și înregistrarea afacerilor. În perioada de raportare în cadrul programelor de instruire și consultanță orientate spre consolidarea abilităților antreprenoriale au fost desfășurate peste 3000 de consultații, inclusiv pentru reprezentanții mediului de afaceri din zonele rurale.

O problemă majoră rămîne abilitarea femeilor din mediul rural. În anul 2010 rețeaua servicii de extensiune rurală a organizat 622 activități de promovare, din care: 336 la nivel local și 286 la nivel național. Totodată, fiind prestat 2350 de servicii consultative, din care: 29 seminare, 61 mese rotunde, 151 întruniri și discuții, 199 vizite în teren, 1707 de consultații verbale și 202 consultații în scris. Art. 4 a Codului Funciar al Republicii Moldova stabilește deținătorii de terenuri. Aceștia sînt titularii dreptului de proprietate, de posesiune, de beneficiere funciară. Totodată, deținătorii de terenuri cu orice titlu sînt protejați de stat. În trimestrul II 2010 a fost realizată cercetarea statistică asupra gospodăriilor populației „Reconcilierea vieții profesionale cu viața de familie”. Informația este disponibilă pe pagina web a BNS: www.statistica.md.

La 7 mai 2009 a fost semnat Memorandumul de Înțelegere între Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Economiei, pe de o parte și Agenția Suedeză de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare și Fondul Națiunilor Unite de Dezvoltare destinat Femeilor, Biroul Regional pentru CSI pe de altă parte cu privire la implementarea Programului “Abilitarea economică a femeilor prin creșterea oportunităților de angajare în câmpul muncii în Republica Moldova” finanțat de către Sida și care urmează a fi realizat pe parcursul a patru ani, începînd cu martie 2010. Obiectivul general al Programului constă în abilitarea femeilor din zonele rurale și sub-urbane ale Moldovei prin informate și pregătite a acestora pentru a beneficia de drepturile sale sociale și economice

6.2. SNR - abordare multidisciplinară în cazurile de trafic de ființe umane, violență în familie și protecția persoanelor infectate/afectate HIV/SIDA

Fiind un mecanism de protecție a drepturilor omului, victimei și potențialei victime a

Traficul de Ființe Umane (TFU), Sistemul Național de Referire (SNR) joacă un rol primordial în sistemul anti-trafic al Republicii Moldova, urmărind consolidarea *parteneriatului* dintre actorii din domeniu, asigurarea *protecției* victimelor traficului de ființe umane în scopul restabilirii drepturilor acestora și *prevenirea* acestui fenomen prin acordarea asistenței celor mai vulnerabile categorii de populație care pot deveni victime ale TFU – potențialelor victime ale TFU. Documentul de bază al SNR este Strategia SNR, aprobată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova Nr. 257-XVI din 5 decembrie 2008. Prin acest document Republica Moldova și-a asumat angajamentul de a crea un sistem anti-trafic viabil, care să asigure protecția și asistența necesară celor care au fost, sunt sau riscă să fie afectați de fenomenul TFU, precum și de a asigura transferul responsabilităților din acest domeniu de la organizațiile internaționale și neguvernamentale către Guvernul Republicii Moldova.

Abordarea multidisciplinară a prevenirii fenomenului de violență în familie se realizează prin modalitatea de lucru descrisă în Strategia SNR și stabilește rolul ministerului, drept coordonator național în politicile de protecție și asistență a subiecților violenței în familie (potențiale victime ale TFU).

Una din prerogativele MMPSF este susținerea socială și îmbunătățirea calității vieții persoanelor/famiiliilor defavorizate sau susceptibile de a deveni social-dependente prin acordarea unui sprijin suplimentar, temporar sau permanent sub formă de prestații și servicii sociale persoanelor vulnerabile, pentru depășirea unor situații de dificultate, precum și prevenirea marginalizării și excluziunii sociale. Necesitatea în asistență socială se stabilește conform evaluării individuale a necesităților solicitantului de ajutor *conform metodologiei SNR*.

La 18 februarie 2010 a fost organizat seminarul de instruire pentru coordonatorii echipelor multidisciplinare (EMD) raionale din cadrul SNR și pentru alți specialiști din domeniu cu genericul „Metodologia de monitorizare și evaluare a SNR, rezultate și perspective”. Pe parcursul seminarului au fost consolidate capacitățile de monitorizare și evaluare a SNR a specialiștilor din domeniu. În baza cunoștințelor acumulate și prin intermediul Formularului de monitorizare al SNR, elaborat în comun cu Centrul Internațional La Strada, a fost elaborat Raportul de implementare a Strategiei SNR pentru perioada anului 2009 și prezentat Guvernului și Comitetului Național pentru combaterea traficului de ființe umane.

În conformitate cu pct. 37 al Strategiei SNR, urmează să fie elaborat un raport anual, generalizat în baza rezultatelor evaluării, privind implementarea acesteia, adică a unui proces fundamentat de colectare și analiză a informațiilor privind rezultatele activităților din cadrul SNR, în scopul elucidării gradului de implementare/realizare a obiectivelor Strategiei SNR, a eficacității măsurilor întreprinse, a impactului și durabilității acestor măsuri. SNR, fiind un sistem complex de cooperare dintre diverși actori, necesită și implementarea unui mecanism corespunzător de monitorizare și evaluare. Acesta din urmă are drept scop identificarea principalelor tendințe, practici, a cazurilor de succes dar și a problemelor cu care se confruntă sistemul la diferite nivele și în cadrul îndeplinirii diferitor funcții ale sale.

În anul 2009, 2010 a avut loc pilotarea metodologiei de monitorizare a SNR și, ulterior anual va fi utilizată această metodologie, iar rezultatele sistematizate în raport¹⁷. Drept bază pentru elaborarea raportului servesc documentele ce reflectă activitatea în cadrul SNR pentru perioada de referință – rapoartele, dările de seamă, studiile și alte documente disponibile la momentul elaborării Presentului raport;

- A. Rapoartele de monitorizare pe perioada indicată, privind implementarea Strategiei SNR depuse de actorii implicați (EMD, organizațiile neguvernamentale – ONG), Centrul de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (în continuare - CAP);
- B. Vizitele de monitorizare în teritoriu, întreprinse de către Unitatea Națională de Coordonare a SNR din cadrul MMPSF și cu asistența Direcției politice de asigurare a egalității de gen și

¹⁷ Rapoul anual privind implementarea prevederilor Strategiei Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane poate fi accesat la adresa electronică <http://mmpsf.gov.md/file/rapoarte/Raport%20Strategia%20SNR.pdf>

prevenirea violenței a MMPSF, organizate cu suportul Misiunii Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova (în continuare - OIM) și CAP în scopul supravegherii lucrului EMD din cadrul SNR.

- C. Analiza comparativă a informației colectate, contrapunerea scopului și obiectivelor Strategiei SNR și a rezultatelor realizate în perioada de raportare.

Raportul reflectă realizarea scopului și obiectivelor Strategiei SNR și este plasat pe site-ul ministerului.

Perfecționarea Cadrului legal

A fost elaborat proiectul Regulamentului cu privire la identificarea victimelor și potențialelor victimele traficului de ființe umane, instrument operațional de lucru pentru organele centrale de specialitate ale administrației publice și alte autorități administrative centrale, administrația publică locală, societatea civilă, organizațiile interguvernamentale, prestatorii de servicii, indiferent de tipul de proprietate și forma organizatorico-juridică a acestora. Aprobarea Regulamentului va constitui un pas important în implementarea Strategiei SNR, asigurând aplicarea unor proceduri standard de către toți actorii din sistem, fapt ce va permite o colaborare și un schimb de informații mai eficient în interiorul sistemului, cu respectarea rigorilor impuse de actele normative naționale și internaționale din domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane. Nu în ultimul rând, proiectul are menirea de a facilita activitatea de identificare a victimelor și potențialelor victime ale TFU, distribuind în mod clar și univoc responsabilitățile din acest domeniu și definitivând acele etape și proceduri care sunt necesare pentru realizarea identificării în cadrul SNR.

În scopul executării prevederilor Legii nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, a fost aprobat Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie (Hotărârea Guvernului nr.29 din 22.02.2010). Pentru asigurarea unei funcționări eficiente a centrelor au fost elaborate standardele minime de calitate în domeniu, documentul conținând prevederi detaliate cu privire la principiile de prestare a serviciilor sociale, beneficiarii centrelor, serviciilor, admiterea și plasamentul în centru, tipurile de servicii prestate, managementul centrului, supervizarea și evaluarea personalului, etc.

În vederea executării art. 18 pct. 2 al Legii nominalizate în anul 2009 a fost inițiat procesul de armonizare a legislației naționale în vigoare la prevederile Legii nr. 45, proces finalizat cu adoptarea Legii nr.167-XVIII din 09.07.2010.

Au fost elaborate Instrucțiunile privind intervenția organelor de asistență socială, afacerilor interne și instituțiilor medicale în cazurile de violență în familie. Instrucțiunile menționate reflectă atribuțiile specialiștilor în virtutea prevederilor legale în procesul identificării cazurilor de violență în familie, coordonării și soluționării multidisciplinare a cazurilor înregistrate, prevenirii cazurilor de violență în familie și supravegherii îndeplinirii măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, care urmează a fi aprobate printr-un ordin interministerial.

A fost elaborat și aprobat prin ordinul ministrului Nr.12-P din 14 ianuarie 2010 Planul de implementare a activităților conform grantului Fondului Global de combatere SIDA/TB/Malariei, runda a VIII-a pe domeniul protecție socială pentru anul 2010 și instituit Grupul de lucru pe protecție socială, cu delegarea în componența grupului tehnic de lucru din cadrul Consiliului național de coordonare a programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și de control al tuberculozei Cu privire la crearea grupului de lucru pe domeniul protecție socială cu activități în HIV/SIDA.

Ministerul, în baza obiectivelor Programului Național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2011-2015 (Hotărârea Guvernului nr. 1143 din 16 decembrie 2010) a elaborat planul sectorial de acțiuni în domeniul protecției sociale a persoanelor infectate/afectate HIV/SIDA pentru perioada 2011-2015.

Ca suport metodologic pentru administrația publică locală în contextul dezvoltării serviciilor sociale a fost elaborat Conceptul Centrului social regional pentru persoanele afectate/infectate de HIV/SIDA (ordinul Ministrului nr. 216-P din 31 mai 2010).

În contextul dezvoltării cadrului normativ pentru serviciile nou dezvoltate, Ministerul în colaborare și cu susținerea Fundației Soros - Moldova a elaborat proiectul Regulamentului cadru de organizare și funcționare a Centrului social regional pentru persoanele infectate/afectate HIV/SIDA, care urmează să fie aprobat prin hotărâre de guvern..

Urmare a 4 ședințe de lucru sectoriale și în contextul elaborării cadrului conceptual pentru depozitoriul național de date pentru sistemul M&E HIV/SIDA, Ministerul a elaborat Conceptul sectorial pentru baza de date în colaborare cu UNAIDS Moldova, Centrul Național de Management în Sănătate, în baza căruia se vor putea colecta date cu privire la numărul persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA care vor primi asistență socială.

În scopul dezvoltării și consolidării competențelor profesionale a resurselor umane angajate în sistemul de asistență socială pentru asistența persoanelor infectate/afectate de HIV/SIDA a fost aprobat prin ordinul Ministrului nr. 221-P din 04 iunie 2010, Curriculum-ul național și suportul de Curs pentru formarea continuă a competențelor asistenților sociali.

Astfel, se poate constata că, deși este un proces îndelungat, constituirea cadrului legal în domeniile date continuă într-un mod calitativ și constant, elaborarea actelor normative bazându-se nu doar pe principiile generale, universal recunoscute, ale activității anti-trafic, ci și pe bogata experiență practică a organizațiilor, participanți ai SNR.

Consolidarea mecanismului instituțional al SNR și a resurselor umane. Crearea echipelor multidisciplinare teritoriale (EMD).

Conform conceptului Strategiei SNR mecanismul instituțional al sistemului îl constituie crearea și consolidarea echipelor multidisciplinare teritoriale, crearea cărora permite abordarea intersectorială a problemei și identificarea mai efectivă a necesităților beneficiarilor, coordonarea activităților legate de oferirea protecției și asistenței acestora, dar și monitorizarea cazurilor. SNR la finele anului 2010 este constituit din 31 unități administrativ-teritoriale ale Republicii Moldova, dintre care 28 raioane, 2 municipii (Chișinău și Bălți) și un oraș (Otaci).

Pe parcursul anului 2010 SNR a fost extins în 5 raioane: Basarabeasca, Briceni, Drochia, Glodeni, și Orhei. În scopul extinderii SNR au fost constituite și instruite EMD în cele 5 raioane. La instruirile inițiale au participat 125 specialiști. Instruirile s-au bazat pe Curriculum-ul de instruire inițială, a fost utilizat un set de instrumente/formulare standard de identificare, referire și asistență a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane. În contextul extinderii Sistemului Național de Referire, Ministerul în colaborare cu Organizația Internațională pentru Migrațiune, Terres des Homes și Centrul PAS au organizat și participat la seminarele de instruire a EMD, abordând subiecte ce țin de domeniile prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, violenței în familie, protecției drepturilor copilului și a protecției persoanelor infectate/afectate HIV/SIDA, dar și protecția drepturilor acestor persoane.

De asemenea, au fost desfășurate seminare de instruire continuă (instruiri repetate) pentru membrii echipelor multidisciplinare din 10 unități administrativ-teritoriale de nivelul doi, la tema „Protecția și asistența victimelor traficului de ființe umane și violenței în familie în cadrul Sistemului de referire în Republica Moldova” – raioanele Ungheni, Călărași, Telenești, Rîșcani, Cantemir, Rezina, Comrat, Ștefan-Vodă, Leova și Municipiul Chișinău. Instruirile au avut drept scop fortificarea capacităților membrilor echipelor multidisciplinare de a identifica, referi și acorda asistență victimelor și potențialelor victime ale TFU. În cadrul acestor seminare au fost instruiți peste 280 de profesioniști. Echipele au fost selectate în baza rezultatelor vizitelor de monitorizare efectuate la sfârșitul anului 2009 și începutul anului 2010 în scopul identificării necesităților de instruire a EMD, oferindu-se prioritate echipelor afectate cel mai mult de fluctuația cadrelor sau care au întrunit dificultăți în îndeplinirea sarcinilor lor în cadrul SNR.

Un obiectiv important în domeniul asistenței persoanelor infectate/afectate de HIV/SIDA îl reprezintă consolidarea capacităților asistenților sociali comunitari. Ministerul în colaborare cu Fundația Soros-Moldova au realizat 4 seminare de instruire pentru personalul din sistemul de protecție în baza Curriculum-urilor aprobate. În perioada anului 2010 au fost instruiți 101 asistenți sociali comunitari.

În tabelul de mai jos sunt reprezentate EMD active în cadrul SNR și numărul membrilor

activi în 2009¹⁸ și 2010:

Tabelul 6.1. Echipele multidisciplinare din cadrul SNR și numărul membrilor, 2009-2010

EMD	2009	2010	EMD	2009	2010
Anenii Noi	10	11	Hîncești	9	9
Basarabeasca	nou	11	Leova	11	7
Bălți	17	17	Nisporeni	7	7
Briceni	nou	7	Ocnîța	13	8
Cahul	13	11	Orhei	nou	7
Cantemir	7	9	Otaci	7	7
Călărași	8	8	Rezina	12	13
Căușeni	11	11	Rîșcani	11	13
Chișinău	12	12	Sîngerei	8	10
Cimișlia	8	8	Soroca	11	11
Comrat	7	8	Șoldănești	8	8
Drochia	nou	11	Ștefan-Vodă	8	10
Edineț	8	8	Telenești	11	7
Falești	13	13	Ungheni	11	10
Florești	13	17	Vulcănești	6	9
Glodeni	nou	8			

Astfel, la momentul raportării, numărul total al membrilor EMD din cele 31 de unități administrativ teritoriale a fost de 306, cu 46 mai mulți decât în perioada respectivă a anului precedent (260). Dat fiind faptul că din acești 306 de membri, 44 sunt din echipele nou constituite în anul 2010, constatăm că, în perioada 2009-2010 nu s-au produs schimbări globale esențiale în componența numerică a EMD. Constatările de mai sus sunt un punct forte pentru sistem, doar dacă fluctuația cadrelor ar fi minimă și ar confirma nu doar că numărul membrilor EMD este unul relativ constant, dar și că acești membri dispun de capacitățile și experiența relevantă, iar schimbările de personal nu afectează funcționarea sistemului.

În același context, în cadrul Proiectului “Protecția și abilitarea victimelor traficului de ființe umane și ale violenței în familie”, în vederea fortificării capacităților în domeniul identificării și asistenței primare a victimelor TFU și violenței în familie și îmbunătățirii colaborării între actorii locali au fost organizate, în perioada 4 februarie - 24 martie 2010, de către reprezentanții Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Afacerilor Interne și UNFPA, Fondul ONU pentru Populație vizite de monitorizare a proiectelor comunitare de dezvoltare a serviciilor pentru victimele violenței în familie și agresori în 22 comunități țintă ale proiectului și ulterior ateliere de lucru pentru membrii echipelor multidisciplinare comunitare și raionale din Anenii Noi (2 iunie), Șoldănești (11 iunie), Vulcănești (15 iunie) și Rezina (17 iunie).

În perioada ianuarie - decembrie 2010 Ministerul în comun cu Fundația Soros-Moldova a realizat un șir de seminare de instruire pentru personalul din sistemul de protecție în baza Curriculum-urilor aprobate următoarele seminare:

- 5-6 februarie 2010 seminar de instruire pentru colaboratorii ministerului și instituțiilor din subordine în planificarea strategică, monitorizarea și evaluarea activităților ce țin de HIV/SIDA;
- 26-27 martie, 16-17 aprilie seminar de instruire pentru șefii direcțiilor/secțiilor asistență socială și protecția a familiei, cu genericul „Consolidarea capacităților managerilor din sistemul de protecție socială în domeniul HIV/SIDA”;
- 24 noiembrie 2010 în colaborare cu organizația Uniunea pentru Prevenirea HIV/SIDA și

¹⁸ Aici și în continuare, datele comparative pe anul 2009 sunt din Raportul privind implementarea prevederilor Strategiei Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane pe perioada anului 2009.

Reducerea Riscurilor în Republica Moldova a fost organizat o masă rotundă pentru colaboratorii MMPSF cu tematica „Programele de reducere a riscurilor în Republica Moldova”;

- în contextul consolidării capacităților unităților gender responsabile de implementarea politicilor sensibile la dimensiunea de gen din cadrul ministerelor/autorităților administrative centrale și partenerilor Ministerului din domeniul HIV/SIDA, a fost organizat pe data de 8-9 decembrie curent, atelierul de lucru cu genericul „Răspunsul național HIV sensibil la dimensiunea de gen”.

Crearea și dezvoltarea serviciilor sociale în domeniile de referință

În contextul creării și dezvoltării serviciilor sociale primare, Ministerul în colaborare cu administrația publică locală din mun. Chișinău, mun. Bălți și mun. Comrat a identificat spațiile pentru crearea Centrelor sociale regionale pentru persoanele care trăiesc cu HIV/SIDA și aprobat Conceptul Centrului social regional pentru persoanele afectate/infectate de HIV/SIDA, care stipulează următoarele.

Scopul de activitate al Centrului Regional social pentru persoanele infectate/afectate de HIV/SIDA este de a îmbunătăți calitatea vieții și de a reduce rata morbidității și mortalității persoanelor cu HIV/SIDA prin oferirea unui șir de servicii noi dezvoltate, inclusiv și referirea la serviciile din cadrul sistemului de protecție socială deja existente.

Obiectivele generale ale centrelor sociale rezidă în:

1. Facilitarea aderenței la tratament ARV ale persoanelor cu HIV/SIDA;
2. Organizarea și acordarea sistematică a unui complex de servicii de calitate, care vor corespunde necesităților cu HIV/SIDA;
3. Organizarea și acordarea serviciilor la domiciliu pentru persoanele cu HIV/SIDA;
4. Acordarea serviciilor de intervenție în situații de criză;
5. Colaborarea activă cu membrii familiei și rudele persoanelor cu HIV întru incluziunea socială ale acestora.

Finanțarea Centrelor va fi treptat preluată de către autoritățile locale și centrale din Bugetul de Stat. Totodată Centrul va organiza și coordona scrierea proiectelor pentru obținerea finanțărilor din exterior. Resursele financiare acordate vor fie utilizate pentru dezvoltarea și acordarea serviciilor comunitare din cadrul Centrului regional social pentru PTH.

Centrele vor funcționa în baza Regulamentului cadru de activitate aprobat prin Hotărâre de Guvern și în baza Standardelor minime de calitate privind asistența persoanelor cu HIV/SIDA, care vor permite dezvoltarea și implementarea unor servicii sociale de calitate în cadrul Centrelor regionale sociale.

În cadrul Centrelor vor fi oferite următoarele servicii:

- de alimentare și asistență nutrițională;
- de consiliere medicală;
- de consiliere și reabilitare psihosocială;
- de consultanță juridică;
- de recuperare fizică;
- asistență de (re)integrare;
- de deservire la domiciliu;
- programe socio-culturale;
- de activități creative și recreaționale;
- de sprijin familial;
- de igienă personală;
- de referire către serviciile disponibile în cadrul SNR .
- de informare;

Centrele regionale sociale pentru PTH vor crea oportunități mai bune pentru incluziunea socială a persoanelor cu HIV/SIDA. Centrul va deveni un punct strategic de prevenire a răspândirii infecției HIV prin promovarea modului sănătos de viață și a unui comportament social responsabil. Soluționarea cazurilor la nivel local a persoanelor cu HIV/SIDA și referirea lor la sistemul actual de servicii sociale va ridica calitatea vieții lor.

Cel mai mare furnizor de servicii pentru victimele și potențialele victime ale traficului de ființe umane, victimele violenței în familie în Republica Moldova este **Centrul de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (CAP)**. De cele mai multe ori CAP este primul punct de contact cu Moldova pentru persoanele care se reîntorc acasă după experiența oribilă de victimă a traficului. Centrul acordă asistență de criză într-un mediu sigur și prietenos.

În timpul plasamentului în CAP, beneficiarii sunt asigurați cu hrană și pot beneficia de o gamă largă de asistență:

- Cazare în condiții de siguranță;
- Consiliere psihologică;
- Suport social;
- Asistență medicală;
- Asistență juridică;
- Activități creative.

În anul 2010 echipa de intervenție a CAP a fost constituită din 21 persoane, inclusiv administrator, director, 10 asistenți sociali, psiholog, medic, jurist și personal auxiliar.

CAP conlucrează în permanență cu UNC și EMD teritoriale în procesul de asistență a beneficiarilor și monitorizare a cazurilor. Pe lângă aceasta, în perioada de monitorizare CAP a colaborat cu peste 25 ONG-uri, centre și instituții publice.

Monitorizarea cazurilor de către asistenții sociali ai CAP durează pînă la un an și are loc prin vizite de monitorizare, apeluri telefonice, solicitarea informațiilor de la SAS sau ONG local. În unele cazuri beneficiarii revin singuri la centru pentru ajutor.

Tabelul 6.2. Beneficiarii Centrului de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (CAP)

Beneficiari	adulți		minori		Total
	f	m	f	m	
Victime ale TFU	82	12	4	6	104
Copiii ai victimelor TFU	1	2	29	31	63
Copii Repatriați			2	13	15
Victime ale violenței	29	1	16	10	56
Minori identificați fără însoțire în străinătate			5	2	7
Migranți în dificultate	9	10	1	3	23
Prevenire / potențiale victime ale TFU	44	7	23	13	87
Total					355

În anul 2010 CAP a oferit protecție și asistență unui număr de 104 victime TFU, inclusiv 94 adulți (82 femei și 12 bărbați) și 10 copii (4 fete și 6 băieți), cu 26 mai puțin decît în perioada anului 2009. Analizînd dezagregarea după criteriul de gen a victimelor asistate în cei doi ani, constatăm o creștere a procentajului de victime bărbați și băieți (19% în 2010, comparativ cu 12% în 2009). Totodată se constată o creștere a ratei copiilor, victime a TFU (9.6% din numărul total în 2010, comparativ cu 5.3% în 2009). Din numărul total de beneficiari, 238 au fost cazați în CAP în 2010.

Toți 355 beneficiari au primit asistență socială în cadrul CAP. Această asistență acoperă direct nevoile sociale ale beneficiarilor în strînsă colaborare și conlucrare cu echipele multidisciplinare din comunități în procesul de identificare, reabilitare, referire, reintegrare și monitorizare a victimelor, și potențialelor victime ale TFU în baza planurilor de reintegrare.

Pe parcursul anului 2010 în cadrul Centrului a fost acordată *asistență psihologică* pentru 325 persoane, cu 60 mai puține decît în perioada anului 2009. Dintre acestea, 160 cazuri au fost noi, iar

alte 165 persoane au primit asistență psihologică continuă (repetată). Au fost efectuate 1512 consilieri individuale cu beneficiarii, 66 consilieri de familie și 57 consilieri telefonice.

De asemenea, prin intermediul CAP, 150 de beneficiarii noi au primit asistență juridică primară, cu 10 mai mulți decât în 2009.

În ceea ce privește referirile la CAP, în perioada de raportare numărul beneficiarilor referiți de organele de drept pentru acordarea asistenței și protecției a fost de 32 persoane, de ONG – 36 persoane și de EMD – 16.

Conform datelor din rapoartele depuse în 2010 programele de asistență și protecție ale EMD cuprindeau un număr de 122 de victime ale TFU, dintre care 98 au fost reintegrate cu succes în comunitate în aceeași perioadă. Astfel este atinsă o rată de reintegrare de 80%. Aceiași rată este raportată și de către CAP. Acest indicator demonstrează că eficiența SNR în realizarea scopului său fundamental – respectarea drepturilor omului, victimă a TFU, este în mare parte realizat.

Durabilitatea mecanismului de asistență a victimelor și potențialelor victime ale TFU din cadrul SNR depinde în mare măsură de gradul de integrare a acestuia în sistemul național de protecție socială. Înainte de crearea SNR, în general, victimele traficului de ființe umane aveau acces doar la asistența acordată de organizațiile neguvernamentale și interguvernamentale specializate. La moment, dat fiind faptul că victimele TFU reprezintă una din categoriile socialmente vulnerabile, acestora trebuie să le fie garantat întregul spectru de beneficii sociale oferite în cadrul sistemului asistenței sociale de stat. Astfel, pentru perioada de referință, conform datelor obținute prin monitorizare, victimele TFU au beneficiat de asistență socială în cadrul sistemului de asistență socială de stat conform următorului tabel:

Tabelul 6.3. Asistența victimelor TFU în cadrul sistemului asistenței sociale de stat, 2009-2010

Măsuri de asistență socială	Nr. beneficiarilor	
	2009	2010
<i>Prestații de ajutor social</i>	63	37
<i>Servicii sociale:</i>		
1. îngrijirea la domiciliu	3	1
2. cantinele de ajutor social	9	-
3. sprijin din partea asistenților sociali comunitari	71	84
4. serviciile centrelor comunitare	15	3
5. specializate de îngrijire de zi	9	6
6. centre de plasament temporar	18	27
7. servicii de tip familie	1	8
8. plasarea în CAP sau alt centru ¹⁹	15	23
9. plasarea în instituțiile pentru persoanele cu dizabilități	1	-
10. plasarea în instituțiile rezidențiale pentru copii	-	8

EMD depun eforturi pentru asigurarea accesului victimelor TFU la asistență în cadrul sistemului asistenței sociale de stat. Cu toate acestea analiza comparativă a asistenței sociale acordate victimelor TFU în anii 2009 și 2010 indică o anumită dinamică negativă. Astfel, în ceea ce privește prestațiile de ajutor social, numărul beneficiarilor SNR victime ale TFU care au beneficiat de acest mijloc de asistență socială a scăzut dramatic – dacă în anul 2009 prin intermediul celor 26 de EMD active au fost facilitat accesul la prestații de ajutor social unui număr de 63 de victime, atunci în 2010, când în sistem activau 31 de echipe, doar 37 de victime au beneficiat de prestații de ajutor social. Aceste constatări pot conduce la concluzia că specialiștii din cadrul SNR adesea aleg să apeleze la asistența externă a donatorilor, care este mai ușor de accesat, decât să mobilizeze resursele locale disponibile în sistemul național de asistență socială.

Dezvoltarea procedurilor de referire a victimelor traficului de ființe umane și transmiterea

¹⁹ Această cifră reflectă plasarea în CAP doar a celor beneficiari care au fost referiți de către EMD.

responsabilității pentru acordarea serviciilor acestei categorii de beneficiari către stat, nu trebuie să conducă la reducerea nivelului de calitate a acestor servicii sau reducerii spectrului serviciilor. Din acest considerent, una dintre sarcinile monitorizării este colectarea informației privind spectrul de servicii care au fost acordate victimelor traficului de ființe umane în afara cadrului sistemului de protecție socială de stat, fiind susținute din contul diferitor programe de asistență cu suportul donatorilor internaționali sau externi.

Informația prezentată în tabelul de mai jos reflectă gama de servicii de care au beneficiat victimele traficului de ființe umane în perioada de raportare, anul 2010, atunci când coordonarea asistenței era realizată de EMD și ONG-uri, respectiv:

Tabelul 6.4. Servicii acordate victimelor TFU prin intermediul EMD cu suportul diferitor programe finanțate de către donatori

Servicii acordate victimelor	Cazuri asistate (EMD)	Cazuri asistate (ONG)
1. Asistență în repatriere	29	3
2. Plasarea temporară în Centrul de asistență și protecție a victimelor TFU sau în alt centru, care oferă servicii specializate sau primare pentru persoanele aflate în dificultate	21	33
3. Ajutor de primă necesitate (alimente, obiecte de igienă personală, medicamente, îmbrăcăminte și similare)	92	46
4. Asistență medicală	52	37
5. Asistență psihologică (consiliere individuală și de grup, consilierea membrilor de familie, etc.)	62	60
6. Asistență în restabilirea și perfectarea actelor	22	21
7. Asistență juridică (reprezentare în instanții diferite, soluționarea problemelor locative etc.)	19	56
8. Integrare în învățământul general obligatoriu;	8	7
9. Asigurarea integrării profesionale (informare și consiliere profesională, orientare și formare profesională, stagiu)	12	55
10. Asistență în plasarea în câmpul muncii	7	22
11. Consultanță și asistență pentru inițierea unei activități de întreprinzător	-	3
12. Măsuri de dezvoltare a potențialului personal (participarea în grupuri de susținere, grupuri de consultare psiho-socială etc.)	2	19

După cum indică datele de mai sus, majoritatea victimelor care au beneficiat de asistență și protecție prin intermediul EMD au primit ajutor de primă necesitate (alimente, obiecte de igienă personală, medicamente, îmbrăcăminte și similare), asistență psihologică (consiliere individuală și de grup, consilierea membrilor de familie, etc.) și asistență medicală. ONG-urile, în schimb au oferit preponderent asistență psihologică și juridică, precum și informare și consiliere profesională.

Astfel, se poate afirma că, pe lângă faptul că asistența finanțată din exterior completează programul de asistență garantat de stat, actorii cu profil diferit din cadrul SNR, de asemenea se completează reciproc în oferirea serviciilor calitative victimelor TFU.

Un aspect particular al SNR în Republica Moldova îl constituie acordarea asistenței

persoanelor din grupul de risc – **potențialelor victime ale traficului de ființe umane**. Conform conceptului Strategiei SNR, consolidarea eforturilor diverșilor actori în cadrul SNR, la diferite nivele ale acestuia, trebuie să conducă la reducerea treptată a numărului persoanelor afectate de fenomenul traficului, în timp ce resursele astfel eliberate pot și trebuie să fie utilizate pentru prevenirea fenomenului. Astfel, asistența acordată potențialelor victime ale TFU reprezintă principala măsură de prevenire pro-activă a traficului de ființe umane.

La potențialele victime ale traficului de ființe umane se referă persoanele fizice aflate într-o situație de risc social, care poate conduce aceste persoane într-o situație de trafic de ființe umane. Din categoria potențialelor victime ale traficului de ființe umane fac parte: copiii orfani; copiii rămași fără îngrijire părintească (inclusiv în cazul aflării părinților peste hotare); copiii străzii; copiii din familiile defavorizate, care nu-și îndeplinesc corespunzător obligațiile de îngrijire, întreținere și educație a copiilor; copiii care riscă să fie părăsiți/abandonați de către părinți; copiii antrenați în cerșetorie; absolvenții instituțiilor de tip internat; tineri socialmente vulnerabili, care nu au primit educație generală obligatorie și/sau care nu au educație profesională; victimele violenței în familie, persoane repatriate, migranții în dificultate, persoane cu dizabilități etc.

Conform rapoartelor EMD, în anul 2010 la nivel local și raional au fost identificate 274 potențiale victime ale TFU, inclusiv 173 adulți (152 femei și 21 bărbați) și 101 minori (68 fete și 33 băieți). Din informațiile furnizate de ONG-uri, acestea au identificat un număr de cel puțin 904 potențiale victime ale TFU²⁰.

Identificarea este facilitată prin utilizarea Chestionarului B de identificare a potențialelor victime ale TFU. În perioada de raportare echipele multidisciplinare din raioanele și localitățile republicii au participat activ în procesul de referire a potențialelor victime pentru asistență și protecție în cadrul sistemului. Astfel, conform datelor oferite de către coordonatorii echipelor multidisciplinare, s-au făcut 89 de referiri la serviciile de nivel național, celelalte cazuri rezolvându-se la nivel local sau raional.

Asistarea potențialelor victime ale TFU în cadrul sistemului de protecție socială în perioada raportare este reflectată în tabelul de mai jos.

Tabelul 6.5. Asistența potențialelor victime ale TFU în cadrul sistemului asistenței sociale de stat

Măsuri de asistență socială	Nr. beneficiarilor
<i>Prestații de ajutor social</i>	65
<i>Servicii sociale (inclusiv):</i>	201
1. îngrijirea la domiciliu	1
2. cantinele de ajutor social	16
3. sprijin din partea asistenților sociali comunitari	156
4. serviciile centrelor comunitare	53
5. specializate de îngrijire de zi	11
6. centre de plasament temporar	34
7. servicii de tip familie	49
8. plasarea în CAP sau alt centru²¹	11
9. plasarea în instituțiile pentru persoanele cu dizabilități	2
10. plasarea în instituțiile rezidențiale pentru copii	1

Resursele aflate în gestiunea autorităților publice și disponibile EMD uneori nu sunt suficiente pentru soluționarea situațiilor deosebit de dificile în care adesea se regăsesc potențialele victime ale TFU, motiv pentru care anumite intervenții în cadrul SNR se realizează cu suportul donatorilor. Acest lucru permite menținerea unei calități înalte a serviciilor din cadrul SNR în

²⁰ Din acest număr majoritatea au fost identificate de Centrul Internațional „La Strada”. În particular este vorba de victime ale violenței în familie identificate prin Telefonul de Încredere pentru femei întreținut de această organizație.

²¹ Această cifră reflectă plasarea în CAP doar a celor beneficiari care au fost referiți de către EMD.

scopul protejării drepturilor persoanelor ce necesită suport.

În perioada de referință, serviciile acordate cu ajutorul donatorilor potențialelor victime TFU prin intermediul EMD și ONG respectiv, au avut următoarea structură:

Tabelul 6.6. Servicii acordate potențialelor victime ale TFU prin intermediul EMD cu suportul diferitor programe finanțate de către donatori

Servicii acordate potențialelor victime TFU	Cazuri asistate (EMD)	Cazuri asistate (ONG)
1. Asistență în repatriere;	13	8
2. Plasarea temporară în Centrul de asistență și protecție a victimelor TFU sau în alt centru, care oferă servicii specializate sau primare pentru persoanele aflate în dificultate;	17	34
3. Ajutor de primă necesitate (alimente, obiecte de igienă personală, medicamente, îmbrăcăminte și similare);	82	101
4. Asistență medicală;	87	76
5. Asistență psihologică (consiliere individuală și de grup, consilierea membrilor de familie, etc.);	91	135
6. Asistență în restabilirea și perfectarea actelor	24	21
7. Asistență juridică (reprezentare în instanții diferite, soluționarea problemelor locative etc.);	30	35
8. Integrare în învățământul general obligatoriu;	17	4
9. Asigurarea integrării profesionale (informare și consiliere profesională, orientare și formare profesională, stagiu);	8	388
10. Asistență în plasarea în câmpul muncii;	12	25
11. Consultanță și asistență pentru inițierea unei activități de întreprinzător;	2	0
12. Măsuri de dezvoltare a potențialului personal (participarea în grupuri de susținere, grupuri de consultare psiho-socială etc.);	5	76

La acest capitol, de asemenea se poate observa o repartizare a specializărilor privind tipurile de asistență oferite dintre EMD și ONG cu ajutorul fondurilor donatorilor, pentru acordarea unor servicii de calitate în scopul reabilitării și reintegrării potențialelor victime ale TFU.

Cooperarea transnațională

Pentru dezvoltarea și consolidarea cooperării la nivel transnațional și a mecanismului de referire în domeniile vizate cu țările de destinație între Republica Moldova și Ucraina au fost organizate 2 întâlniri (17 mai și 21 iunie) ale delegației moldovenești cu Ministerul Familiei, Tineretului și Sportului al Ucrainei. Participanții au convenit asupra organizării unor grupuri de lucru cu reprezentanții tuturor ministerelor relevante din ambele țări pentru a elabora împreună proiectul acordului bilateral în acest domeniu. Ședințele au avut drept obiectiv stabilirea colaborării cu partenerii guvernamentali din Ucraina la subiectul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, traficului de copii și la subiectul facilitării procedurii de repatriere a victimelor traficului de ființe umane, migranților ilegali, copiilor neînsoțiți și migranților aflați în dificultate și inițierea negocierilor pentru semnarea unui acord bilateral în acest domeniu.

De asemenea, a fost organizată la 4 octombrie 2010 o masă rotundă în orașul Odesa, unde a participat delegația Republicii Moldova compusă din reprezentanți ai Ministerului Mucii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Serviciului Grăniceri, OIM, Tdh, Centrului de Asistență și Protecție, ONG-uri din regiunea transnistreană și delegația din Ucraina condusă de reprezentanții MFTS cu participarea reprezentanților structurilor descentralizate ale MAI, MFTS, OIM în Ucraina, OSCE în Ucraina și ONG-uri active în domeniul acordării asistenței acestor categorii de cetățeni. Ulterior, la 24 decembrie a fost desfășurată a doua ședință în domeniul de referință în or. Odessa, întru identificarea componentelor principale al viitorului Acord de colaborare în materia de repatriere a adulților și copiilor.

Cu scopul dezvoltării mecanismului transnațional de cooperare în materie de prevenire și combatere a TFU, pe parcursul anului 2010 Republica Moldova a fost gazdă pentru trei delegații din Belarusi, Tajichistan, Republica Islamică Afganistan. Pe parcursul vizitelor de studii a delegațiilor oficiale, în componența cărora intrau reprezentanți ai autorităților publice centrale (Ministerul Afacerilor Femeilor, Ministerul Muncii și Afacerilor Sociale, Ministerul Afacerilor Interne), reprezentanți ai Misiunilor OIM și reprezentanți ai societății civile, au fost desfășurate seminare de instruire la capitolul dezvoltării SNR, identificării beneficiarilor, acordării asistenței și protecției victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, cât și ședințe sub formă de mese rotunde cu diferiți actori în domeniul contracarării traficului de ființe umane, structuri guvernamentale și neguvernamentale și scurte vizite la centrele specializate de asistență și protecție din Chișinău precum: Centrul de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane din Chișinău, Centrul de Reabilitare a Adolescenților din Chișinău, Școala de Profesii „Insula Speranțelor”, Centrul Maternal Republican.

Aceste vizite au fost organizate de către Misiunea OIM în Moldova și au avut ca scop împărtășirea bunelor practici de identificare și referire a victimelor traficului de ființe umane și a violenței în familie către asistență și protecție promptă și adecvată în cadrul Sistemului Național de Referire (SNR), dar și repatrierea cetățenilor în țările de origine.

Cooperarea transnațională are ca obiectiv prioritar protecția, asistența și repatrierea victimelor și potențialelor victime ale TFU. Mai jos, este reflectată analiza comparativă și statistica prezentată de către Misiunea OIM în Moldova, partenerul de extindere și implementare a SNR în Moldova.

PROFIL STATISTIC - 2010 MISIUNEA OIM MOLDOVA

Aspecte generale

În perioada anilor 2000 - 2010 în cadrul Programului de Asistență și Protecție gestionat de OIM Chișinău în parteneriat cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei au fost asistate 2741 victime ale traficului de ființe umane, 1226 copii ale victimelor, 2624 persoane din grupul de risc, adică potențiale victime ale traficului de ființe umane, 95 migranți în dificultate, 298 victime ale violenței domestice, 103 minori identificați fără însoțitor și 23 minori rămași fără îngrijire părintească.

În anul 2010, OIM Moldova în cooperare cu partenerii naționali și internaționali a identificat și a asistat 139 victime ale traficului de ființe umane vs. 159 în 2009, 158 în 2008 și 273 în 2007, ceea ce poate fi explicat prin dificultatea identificării victimelor atât în țara de destinație cât și în Moldova datorită noilor tendințe care caracterizează fenomenul traficului de ființe umane și metodelor de manipulare utilizate de traficanți și proxeneți. Victimele traficului de ființe umane nu se auto-identifică ca atare, deoarece nu-și cunosc drepturile și nu realizează că au fost supuse unor grave încălcări ale drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În multe cazuri femeile și bărbații care au fost traficați și sunt supuși exploatării peste hotarele țării acceptă situația în care au ajuns din cauza disperării și condițiilor deplorabile de trai de acasă.

ȚĂRI DE DESTINAȚIE ȘI AGENȚIILE DE REFERIRE

În anul 2010 rata procentuală a victimelor TFU care au fost identificate și asistate a scăzut

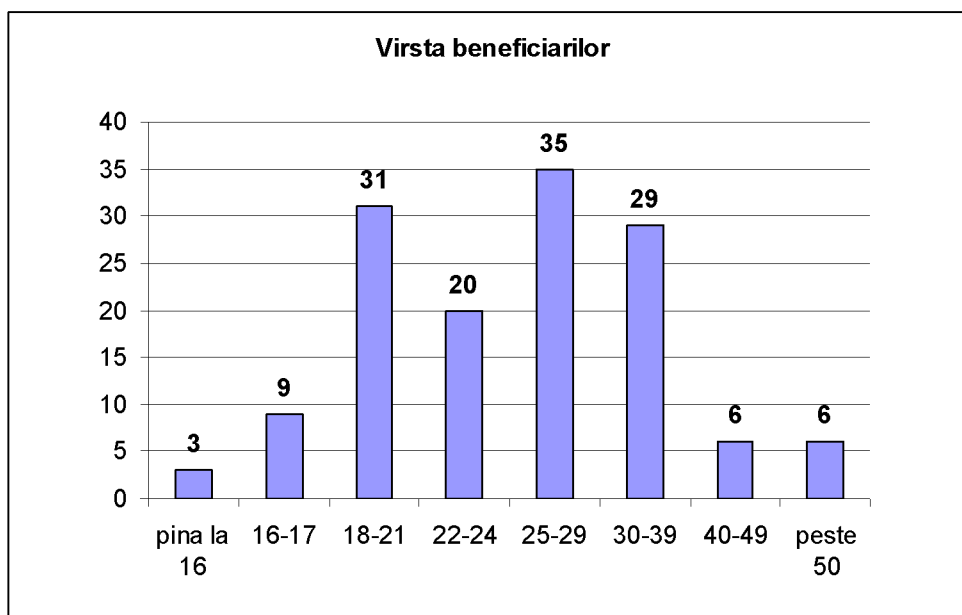
cu 13% în comparație cu anul 2009 și cu 49% față de anul 2007. Principalele țări de destinație au rămas aceleași ca și în anii precedenți: Emiratele Arabe Unite (27%) Rusia (17%), Turcia (14%). Însă altele, au fost incluse în lista țărilor de destinație în premieră: 11 - Egipt (cu excepția unui caz din 2003), 2- Malaezia, 1 - Indonezia.

În 2010 majoritatea victimelor au fost identificate la nivel local – după ce s-au întors acasă din țara de destinație – de către Echipele Multidisciplinare ale Sistemului Național de Referire. Multe cazuri au fost referite din Cahul, Cimișlia, Căușeni, Orhei, Florești, Chișinău și Rezina. Astfel, datorită activităților desfășurate de ONG „Interacțiune” din regiunea transnistreană și de echipele multidisciplinare din cadrul SNR, precum și a măsurilor întreprinse organele de drept ale Republicii Moldova, a crescut numărul victimelor traficului intern care au fost identificate și referite spre asistență – 11 (7%) în 2009, 19 (14%) în 2010.

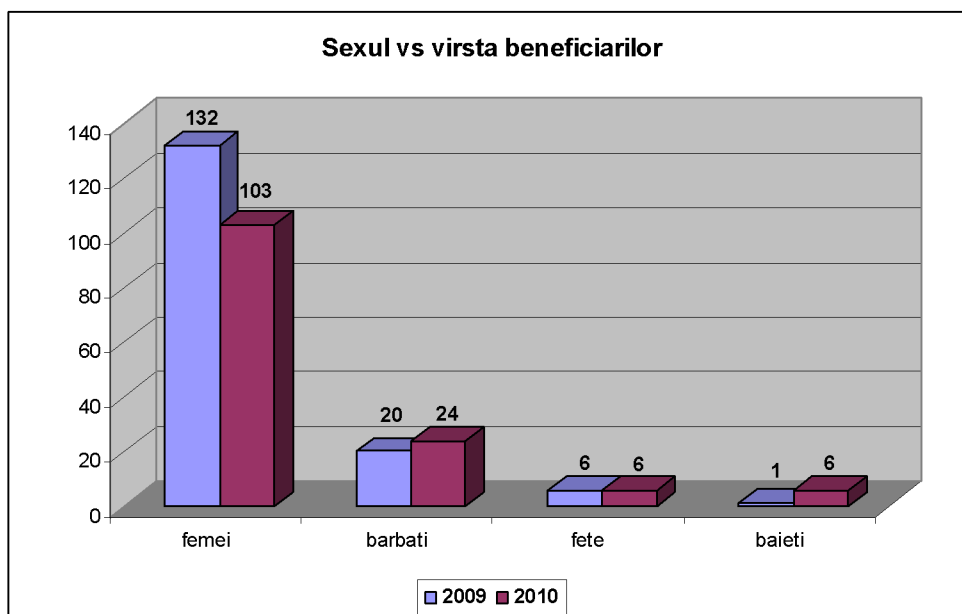
Organizația de referire	Beneficiari
SNR	46
ONG Vivere (EAU)	23
Organele de drept din Moldova	20
OIM	11
MAEIE	11
ONG La Strada	5
ONG Stimul	5
ONG CPTF	3
ONG Interacțiune	3
ONG Veritas (Odessa)	2
Auto-identificare	2
Grăniceri Moghilev-Podolsk	1
ONG "Perspectiva" Ribnița	1
ONG CCF	1
ONG CSPT Avante	1
ONG HFL (Odesa)	1
Părintele Savvas (Cipru)	1
Spitalul de urgență (Krasnodar)	1
TV show "Asteaptă-ma"	1

VÎRSTA, SEXUL ȘI TIPUL EXPLOATĂRII

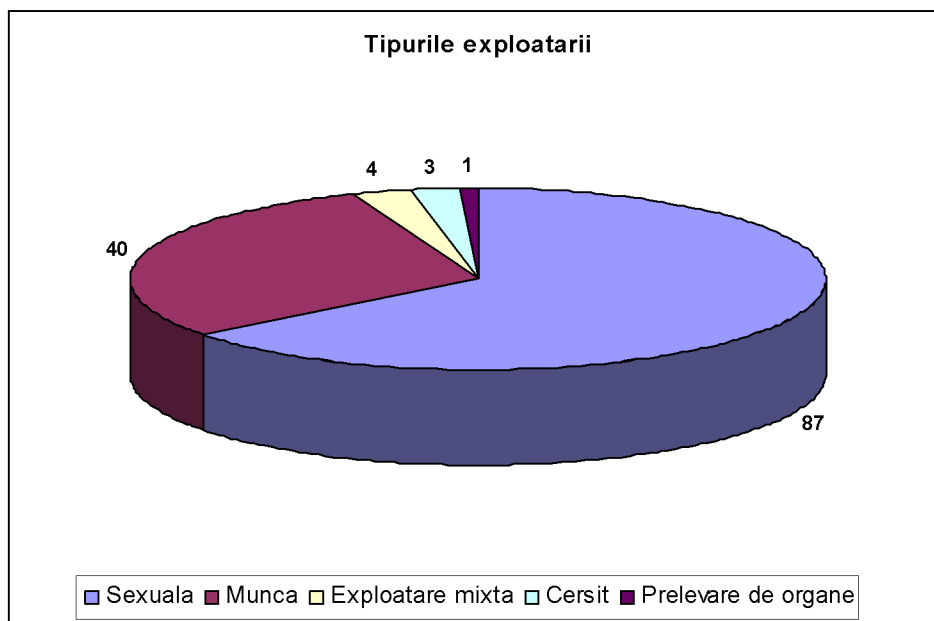
Majoritatea victimelor asistate în anul 2010 aveau vârsta cuprinsă între 18-29 ani. Astfel, observăm că sunt traficate tot mai multe persoane din categoria de vîrsta 25-29 ani. În scopul exploatării sexuale au fost recrutate fete, baieti și femei cu vîrsta cuprinsă între 13 și 49 ani; în scopul cerșitului – între 26 și 48 ani, iar în scopul muncii – între 16 și 57 ani. Astfel putem concluda că nu s-a schimbat profilul de vîrsta al beneficiarilor, cei mai mulți beneficiari (25% din numărul total) avînd 25-29 ani.

Femeile și fetele constituie majoritatea beneficiarilor OIM, și anume 78% din numărul total de cazuri identificate și asistate. În anul 2010, 103 femei, 6 fete, 24 bărbați și 6 băieți au beneficiat de asistența OIM. Astfel, se observă o creștere de 4,8% în ceea ce privește numărul bărbaților asistați în anul 2010 în comparație cu a. 2009 și o descreștere de 8,9% în ceea ce privește numărul femeilor care au primit suport în cadrul Programului OIM. La fel, se înregistrează o creștere de 3,7% a numărului băieților asistați în anul 2010 în comparație cu 2009.

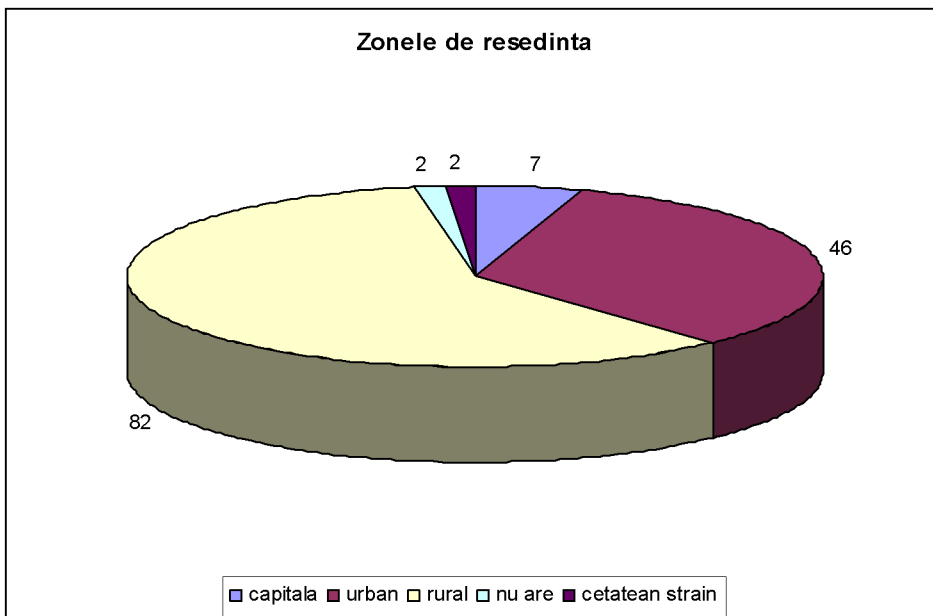
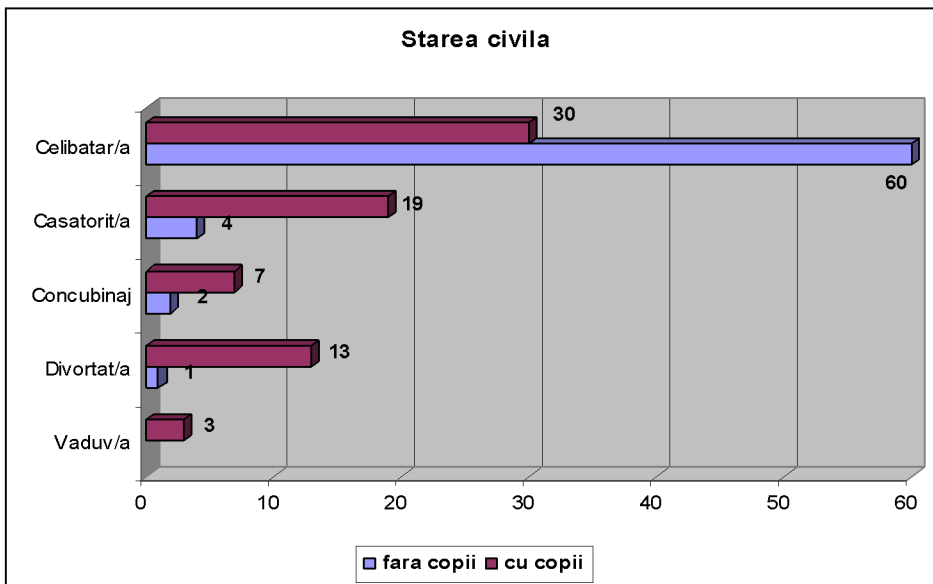
Operațiunile și informațiile operative deținute de organele de drept au rezultat în identificarea pro-activă a 4 persoane (3%), prevenind astfel traficarea acestora în afara țării și exploatarea lor ulterioară în Turcia, Rusia. Majoritatea victimelor (62%) au fost traficate în scopul exploatării sexuale, 29% - în scopul exploatării muncii, 3% - exploatare mixtă, 2% - în scopul cerșitului, și 0.7% - pentru prelevare de organe (un caz de trafic din 2003).

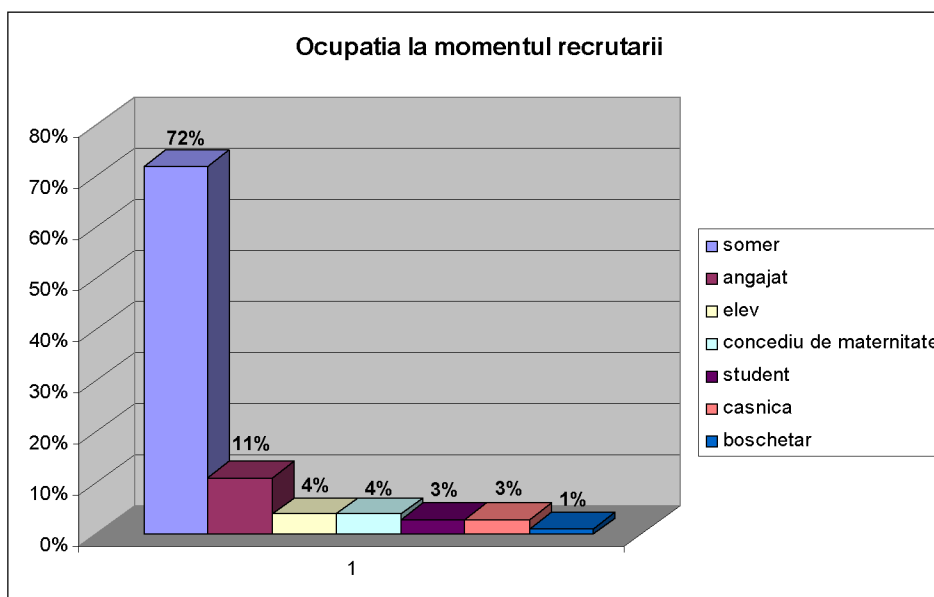
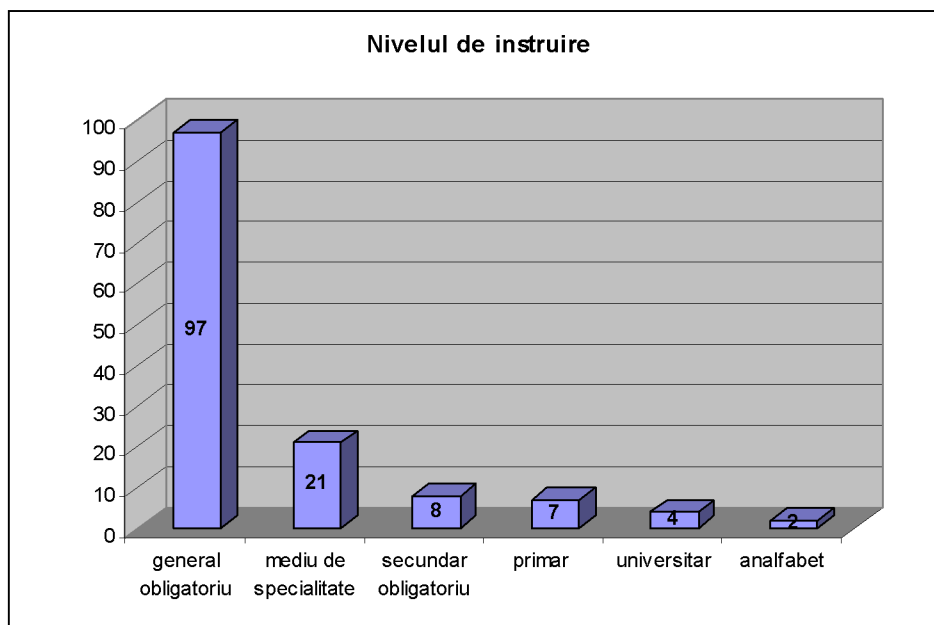

OIM Moldova a observat o creștere a numărului bărbaților identificați care au fost traficați în scopul exploatării muncii. Ei însă nu se auto-identifică ca și victime și refuză asistența psihologică și alte servicii de asistență disponibile în cadrul Centrului de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (CAP). Bărbații consideră experiența din trafic drept migrație nereușită și se grăbesc să găsească un serviciu pentru a-și întreține familia. Multe din femeile traficate sunt absolvente ale școlilor internat: ele nu au familii, locuințe sau suport; au un nivel scăzut al educației, sunt naive și astfel devin pradă ușoară pentru traficanți. În 2010, 182 beneficiari ai CAP au beneficiat de asistență medicală, 355 – asistență psihologică, 355 – asistență socială și 150 beneficiari ai CAP au primit asistență juridică. 4 beneficiari din numărul total de 139 victime ale TFU au depus declarații împotriva traficanților. Acești beneficiari au primit asistență juridică și au fost informați despre drepturile lor, precum și despre riscurile ce țin de acest proces.

PROFILUL SOCIO-ECONOMIC

Ca și în anii precedenți, profilul socio-economic al victimei continuă să fie cel al persoanei vulnerabile: majoritatea beneficiarilor sunt mame solitare cu și fără copii, provin din zonele rurale, au nivel redus al studiilor (marea majoritate - general obligatoriu - 9 clase), erau șomere la momentul recrutării, trăiau sărac și foarte sărac și au trecut prin diverse forme de violență domestică.

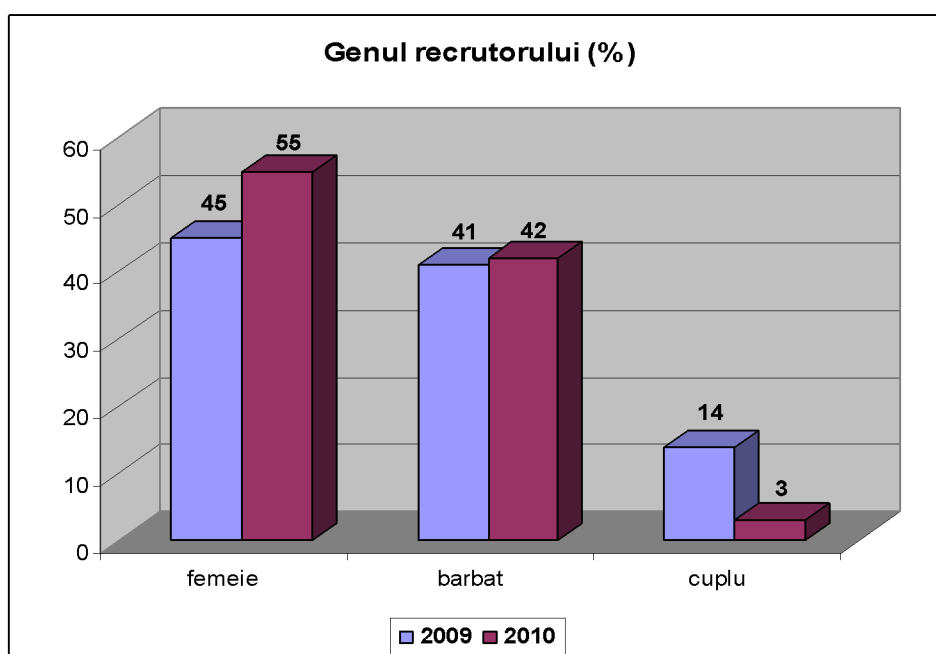
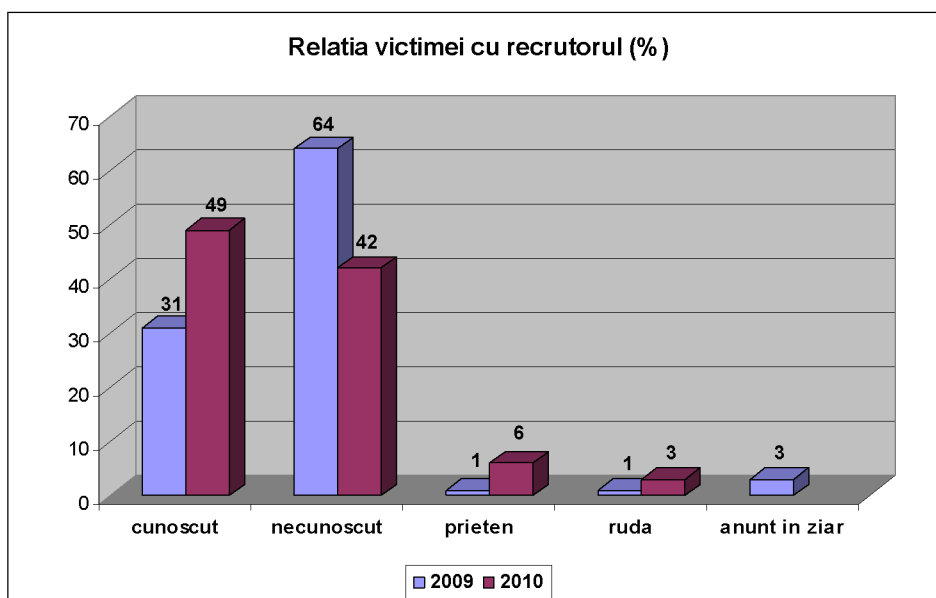

În comparație cu anii precedenți, OIM Moldova denotă o creștere a numărului beneficiarilor care necesită asistență continuă din cauza problemelor sociale și de sănătate. Majoritatea victimelor trăiesc în sărăcie extremă și nu au oportunități de angajare la nivel local. S-a micșorat numărul diagnozelor de stres post-traumatic (SPT), dar continue să fie tulburări anxioase, somatice, de comportament și dependență de alcool. Acești beneficiari au nevoie de tratament de lungă durată și procesul de rehabilitare este foarte dificil. Ei nu pot însuși noi deprinderi profesionale, nu pot fi angajați și astfel necesită asistență continuă.

TENDINȚE RECENTE:

La fel ca și în anii precedenți, victimele acceptă oferte de lucru cu risc sporit și sunt recrutați de persoane pe care le cunosc, uneori chiar și de rude sau membri ai familiei.

Multe victime cunoșteau sau intuiau ce li se va întâmpla peste hotare, însă au crezut promisiunilor pe care le-au primit la recrutare care până la urmă nu au fost respectate în țara de destinație. În comparație cu anii precedenți, durata exploatarei s-a redus de la 1-2 ani la 4-6 luni. Condițiile exploatarei sunt „mai bune”; victimelor le se plătesc sume mici de bani, li se permite să sune acasă, au libertate parțială de mișcare. Aceste tehnici de manipulare le permit traficanților să creeze iluzia bunăstării, victimele își văd traficanții drept „prieteni”. Unele femei chiar și după ce sunt salvate sau arestate de poliție și deportate preferă să se întoarcă la traficanți/proxeneți. Tendința denota ca mai puține victime sunt identificate peste hotare. Multe din ele sunt identificate drept prostituate și deportate. Astfel s-a stabilit că multe beneficiare au ajuns din prostituție în trafic și viceversa. Nivelul auto-identificării este foarte redus. Multe victime nu-și cunosc drepturile de bază și nu realizează că de fapt au fost vândute și exploatare. Ei nu cunosc că, de fapt, se pot adresa pentru asistență și au dreptul la protecție

Este important de menționat desfășurarea ședințelor tehnice de coordonare (ȘTC) în domeniul anti - trafic și egalității de gen găzduite de către Misiunea OSCE în Moldova, unde se prezintă rezultatele implementării Strategiei SNR pentru asistența și protecția socială a traficului de ființe umane și potențialelor victime, politicile de prevenire a violenței față de femei și a violenței în

familie, a protecției persoanelor infectate/afectate de HIV/SIDA. Ședințele sunt co-prezidate de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, reprezentant al Direcției PAEGPV, care prezintă informații lunare, privind activitățile petrecute în domeniile vizate la nivel guvernamental în parteneriate sociale. OSCE organizează și ședințe similare la nivel raional în vederea consolidării capacităților părților interesate în domeniul anti - trafic la nivel local pentru asigurarea coordonării eficiente a activităților în domeniile de prevenire și combatere a TFU, violenței în familie și promovării egalității de gen.

Coordonarea politicilor în domeniul prevenirii și combaterii TFU la nivel național se realizează de către Comitetul național pentru combaterea traficului de ființe umane (Comitet în continuare), organ consultativ permanent al Guvernului. Ministrul muncii, protecției sociale și familiei deține funcția de vicepreședinte al Comitetului și este asistat de către Direcția specializată a MMPSF în pregătirea materialelor pentru ședințele ordinare și extraordinare ale Comitetului.

Sensibilizarea opiniei publice la politicile din domeniile de referință

Familiarizarea actorilor, factorilor decizionali și a populației cu practicile internaționale (practici pozitive și obstacole, recomandări), discutarea modalităților de asigurare a cadrului legislativ, de aplicare a instrumentelor de realizare a prevederilor legale, de utilizare a mecanismelor de prevenire și combatere a TFU, a violenței domestice, reabilitarea victimelor și abuzatorilor, protecția persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA se realizează prin intermediul campaniilor informaționale, colaborării cu mass-media, seminarelor informative, etc.

Începând cu anul 2000, în Republica Moldova se desfășoară în perioada 25 noiembrie -10 decembrie Campania „16 Zile de acțiuni împotriva violenței în bază de gen”, pe parcursul căreia în țară se realizează mai multe acțiuni: campanii de informare a populației, seminare, conferințe. Lansarea acestei Campanii are loc în cadrul unei conferințe de presă, organizată în data de 25 noiembrie. Pentru anul 2010, genericul Campaniei în Moldova a fost „UNIȚI PENTRU O SOCIETATE FĂRĂ VIOLENȚĂ”, care s-a înscris în contextul Campaniei Secretarului General ONU „Uniți pentru a stopa Violența împotriva femeii”, reprezentând, astfel, o posibilitate de corelare a acțiunilor naționale cu cele internaționale, o oportunitate de reflecție a Guvernului asupra angajamentelor asumate în domeniu, iar pentru societatea civilă – un prilej de a îndemna Guvernul spre realizarea acestora.

Activitățile Campaniei au fost organizate sub auspiciul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei în parteneriat cu Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației, Misiunea OSCE în Moldova, UNFPA, UNIFEM, Misiunea OIM în Moldova, PNUD Moldova, UNAIDS, Médecins du Monde în Moldova, Winrock / Moldova, Gender Centru, Centrul Internațional „La Strada”, Centrul de Drept Căușeni, Centrul „SOTIS” (Bălți), Centrul „Ariadna”, or. Drochia, precum și alte organizații și autorități ale administrației publice locale.

La nivel național și local a fost implementat un program complex de activități și evenimente ce au inclus conferințe de presă de lansare și finalizare a Campaniei, seminare, mese rotunde, expoziții de desene și eseuri, dezbateri publice, conferințe, programe TV și Radio cu caracter de sensibilizare, instruire și informare în domeniul drepturilor omului, violenței în bază de gen și violenței în familie etc. În total în activitățile Campaniei „16 zile” au fost implicate în jur de 50 organizații / structuri. În calitate de beneficiari ai activităților Campaniei s-au numărat minimum în jur de 60 mii de fete/femei și băieți/bărbați.

În anul 2009 și 2010, în Republica Moldova s-a desfășurat Festivalul Familiei care este dedicat Zilei Internaționale a Familiei, instituită de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în anul 1993 și celebrată tradițional la data de 15 Mai. În anul 2010 Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a susținut acest eveniment și i-a conferit statut oficial și anvergură națională. Printre activitățile noi sugerate și desfășurate în anul 2010 au fost următoarele:

- Organizarea săptămânii Familiei în perioada 10-15 mai, timp în care școlile, grădinițele, secțiile de cultură, organizațiile de tineret etc. au desfășurat evenimente în contextul Zilei Familiei;
- Extinderea evenimentului la nivel național, prin implicarea mai activă a autorităților publice locale și a comunităților, organizarea Zilei Familiei în 10 raioane, municipiile Chișinău și Bălți și în orașul Cahul.

- Susținerea activităților din raioane prin elaborarea unui Ghid de măsuri model, pentru instituțiile cu rol important în promovarea valorilor familiale (Școală, Biserică, Primărie etc.).

Evenimentul a fost susținut de mai multe Ministere, având în vedere caracterul multidimensional și complex al rolului familiei în societate și în formarea unei personalități armonioase. Școala, ca un factor educațional, a venit cu ore de clasă informative despre valorile de familie și importanța unui mediu familial sănătos pentru creșterea unei generații sănătoase; Biserica a oferit sprijin moral prin predici dedicate valorilor familiei; Organizațiile de tineret au desfășurat măsuri speciale, precum concursuri, competiții, concerte dedicate familiei; secțiile de asistență socială au acordat atenție sporită familiilor social-vulnerabile, bătrânilor singuratici, copiilor abandonati.

Acțiunile planificate în cadrul Festivalului Familia, desfășurat în perioada 10-15 mai, au culminat cu acțiuni speciale și concerte în orașele Chișinău, Bălți și Cahul în ziua de 15 mai, când a fost celebrată Ziua Internațională a Familiei. Acțiunea de închidere a Festivalului a avut loc pe 16 mai cu organizarea unui eveniment public festiv în Grădina Publică „Ștefan cel mare” din Chișinău, reunind participanți din municipiu și din întreaga republică.

În scopul eficientizării activităților de prevenire și de combatere a fenomenelor violenței în familie, traficului de ființe umane, precum și de asigurare a protecției copiilor aflați în situații de dificultate și a coordonării acestor activități, conform Legii nr. 45, art.7, pct.(3) a fost reorganizat Grupul Coordonator în domeniul prevenirii violenței în bază de gen, inclusiv violenței în familie în Consiliul coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie.

Astfel, existența unui cadru legislativ ajustat alături de un mecanism instituțional eficient, capabil să intervină pentru a stopa și preveni actele de violență, capacitățile consolidate ale diverșilor actori sociali și a resurselor umane din SNR în aceste domenii, vor permite obținerea unor rezultate reale în diminuarea fenomenelor de TFU, violenței în bază de gen și violenței în familie în Republica Moldova.

6.3. Concluzii. Recomandări

Egalitatea de gen

Constatări:

1. În scopul consolidării cadrului instituțional în domeniu au fost create noi structuri: Grupuri de coordonare în domeniul egalității de gen în cadrul MF, MMPSF, ME și instruirea membrilor acestor structuri din ministerele de resort;

2. Elaborarea proiectului de Lege pentru modificarea unor acte legislative conform Raportului de compatibilitate al legislației Republicii Moldova cu prevederile Legii nr.5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați;

3. Lipsa finanțării de la Bugetul de stat a activităților de implementare a PNAEG;

4. Insuficiența resurselor umane în domeniu, în special unităților gender la nivelul APL;

5. Realizarea multiplelor activități în domeniu la nivel local rămâne pe seama ONG-ilor și organizațiilor internaționale;

6. Instituțiile APC insuficient promovează politicile sectoriale prin prisma dimensiunii de gen;

7. În perioada raportării structurile de stat abilitate în domeniu au stabilit un dialog constructiv cu partenerii internaționali ca: Misiunile UNFPA, UNIFEM, OIM, OSCE în Moldova, UNAIDS, UNDP etc., în vederea valorificării dimensiunii de gen la realizarea activităților planificate în politicile naționale.

Recomandări:

1. Consolidarea capacităților specialiștilor în monitorizarea și raportarea acțiunilor (la nivel central și local); în domeniul identificării / stabilirii cost-eficienței acțiunilor planificate și realizate;

2. Reevaluarea indicatorilor de evaluare a acțiunilor (PNAEG);

3. Identificarea și alocarea resurselor financiare, adecvate pentru implementarea PNAEG;

4. Elaborarea unui Ghid metodologic referitor la organizarea acțiunilor în domeniul promovării egalității de gen în politicile naționale;

5. Elaborarea și aprobarea prevederilor normative (mecanismelor) care ar facilita expertizarea materialelor publicitare în vederea respectării principiului egalității de gen și abilitarea structurii relevante în domeniu;

6. Mediatizarea pe larg a domeniului egalității de gen;

7. Fortificarea cooperării structurilor de stat, APL și societatea civilă;

8. Inițierea procedurii de adoptare a Convenției ILO nr. 156.

Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și a violenței în familie

Concluzii:

1. A fost elaborat și prezentat Guvernului și Comitetului național pentru combaterea traficului de ființe umane, Raportul privind implementarea Strategiei SNR și a PA, testând metodologia de monitorizare a gradului de implementare a SNR pe perioada anului 2009.

2. În vederea armonizării legislației naționale în vigoare la prevederile Legii nr. 45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie a fost adoptată Legea nr.167-XVIII din 09.07.2010.

3. Au fost aprobate: prin Hotărârea Guvernului nr. 129 din 22.02.2010 Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie și prin Hotărârea Guvernului nr. 1200 din 23.12.2010 - Standardele minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie. De asemenea, au fost elaborate și Instrucțiunile privind intervenția organelor de asistență socială, afacerilor interne și instituțiilor medicale în cazurile de violență în familie, care ulterior vor fi aprobate prin ordin interministerial.

4. Prin ordinul Ministrului nr. 216-P din 31 mai 2010 a fost aprobat Conceptul Centrului social regional pentru persoanele afectate/infectate de HIV/SIDA, care vor fi create în 3 regiuni ale țării și unul în partea stînga a Nistrului. De asemenea au fost elaborate și aprobate instrumente de planificare și realizare a politicilor de protecția a persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA.

Recomandări:

1. Extinderea SNR în cele 7 raioane ale țării;

2. Monitorizarea gradului de implementare a SNR;

3. Organizarea Conferinței internaționale în domeniul schimbului de practici în domeniul prevenirii TFU;

4. Realizarea studiului „Evaluarea statutului socio-economic al persoanelor care trăiesc cu HIV”;

5. Armonizarea cadrului legal în domeniile de referință;

6. Consolidarea cadrului instituțional și a resurselor umane din cadrul SNR;

7. Prevederea resurselor financiare în cadrul Bugetului de stat pentru activitățile din planurile de activitate pe domenii în cadrul SNR;

8. Acordarea suportului metodologic la APL în crearea serviciilor adresate subiecților violenței în familie, persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA;

9. Fortificarea colaborării transnaționale în domeniul prevenirii și combaterii TFU.

7. PROTECȚIA SOCIALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Guvernul Republicii Moldova își propune promovarea unei politici de protecție socială coerentă și consecventă, ajustată la condițiile perioadei pe care o trăim, precum și la standardele europene în domeniu.

Un exemplu în acest sens este ratificarea de către Republica Moldova a Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități (în continuare Convenția), prin Legea nr.166-XVIII din 09.07.2010.

Convenția reprezintă un tratat internațional, care stabilește drepturile persoanelor cu nevoi speciale și obligațiile statelor-părți de a proteja și asigura drepturile acestora. Documentul în cauză prin cadrul său promovează sistemul de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități.

Este de menționat că, obiectivele internaționale se regăsesc și în documentele strategice naționale, astfel activitatea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei este orientată spre aplicarea unor noi mecanisme de protecție socială a diferitor categorii de populație (în special a persoanelor cu dizabilități) și perfecționarea cadrului legislativ-normativ.

Astfel, întru ajustarea actelor normative privind protecția socială a persoanelor cu dizabilități la prevederile Convenției, prin Legea nr.169-XVIII din 09.07.2010 a fost adoptată Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2010-2013 (în continuare Strategia).

Strategia reprezintă un document strategic ce vizează problematica persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova și reafirmă angajarea țării noastre în asigurarea realizării efective a drepturilor acestei categorii de persoane. În acest document este definită reformarea politicii statului în domeniul dizabilității și cuprinde liniile directoare de activități în domeniul armonizării sistemului de protecție socială a persoanelor cu dizabilități la standardele europene și prevederile Convenției. De asemenea, Strategia include acțiuni necesare pentru reformarea politicilor în domeniu care ar permite implementarea ulterioară a prevederilor Convenției și prevede crearea de noi servicii pentru persoanele cu dizabilități.

7.1. Statistica actuală

Conform situației de la 31.12.2010, în Republica Moldova numărul total al persoanelor cu dizabilități a constituit 179100 (dintre care copii - 15100), în creștere cu 11600 persoane față de anul 2006.

Tabelul 7.1. Dinamica populației și numărul persoanelor cu dizabilități, 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Numărul populației stabile, mii pers.	3 589,9	3 581,1	3 572,7	3 567,5	3 560,4
Populația ocupată, mii pers.	1257,3	1247,2	1251,0	1184,4	1143,4
Numărul persoanelor cu dizabilități, mii pers.	167,5	170,3	173,1	176,7	179,1
Raportul dintre numărul persoanelor cu dizabilități și populația stabilă, %	4,7%	4,8%	4,8%	5,0%	5,0%
Raportul dintre numărul persoanelor cu dizabilități și populația ocupată, %	13,3%	13,7%	13,8%	14,9%	15,7%
Numărul copiilor în vârstă de pînă la 18 ani (pînă la 16 ani pentru anii 2006-2007)	787,4	777,9	882,7	852,7	826,4
Numărul copiilor cu dizabilități, mii pers.	12,6	12,7	14,1	15,2	15,1
Raportul dintre numărul copiilor cu dizabilități și numărul total al copiilor, %	1,6%	1,6%	1,6%	1,8%	1,8%
Raportul dintre numărul copiilor cu dizabilități și numărul persoanelor cu dizabilități, %	7,5%	7,4%	8,2%	8,6%	8,4%

Sursa: BNS, CNAS

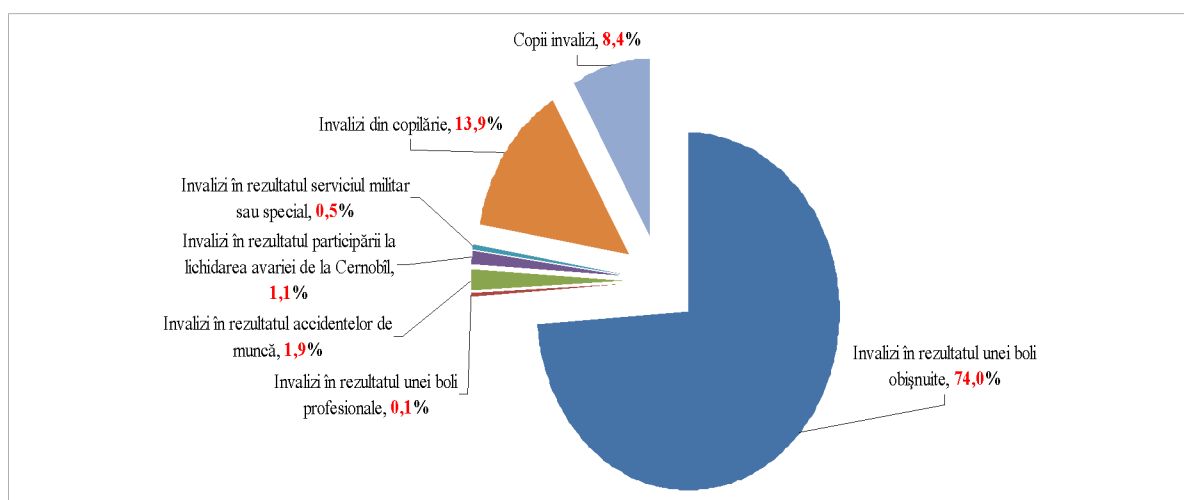
Ponderea numărului persoanelor cu dizabilități în populația stabilă și cea ocupată în Republica Moldova, a crescut constant pe parcursul anilor 2006-2010, reprezentînd 5,0% și

respectiv 15,7%, la sfârșitul anului 2010.

În anul 2010 comparativ cu anul 2009, numărul persoanelor cu dizabilități s-a majorat cu 2317 persoane, creștere datorată în special majorării numărului persoanelor cu grad de invaliditate în rezultatul unei boli obișnuite (+1858 pers.) și a invalizilor din copilărie (+770 pers.). Anexa 4. prezintă dinamica numărului persoanelor încadrate în grad de invaliditate pe categorii, pentru perioada anilor 2006-2010.

Analizând ponderea persoanelor cu dizabilități în funcție de categorii, observăm că numărul persoanelor cu grad de invaliditate în rezultatul unei boli obișnuite deține ponderea cea mai mare (74,0%) în numărul total al persoanelor cu dizabilități, după care urmează ponderea numărului invalizilor din copilărie (13,9%) și cea a copiilor invalizi (8,4%), celelalte categorii de persoane cu dizabilități dețin ponderi nesemnificative de pînă la 2%.

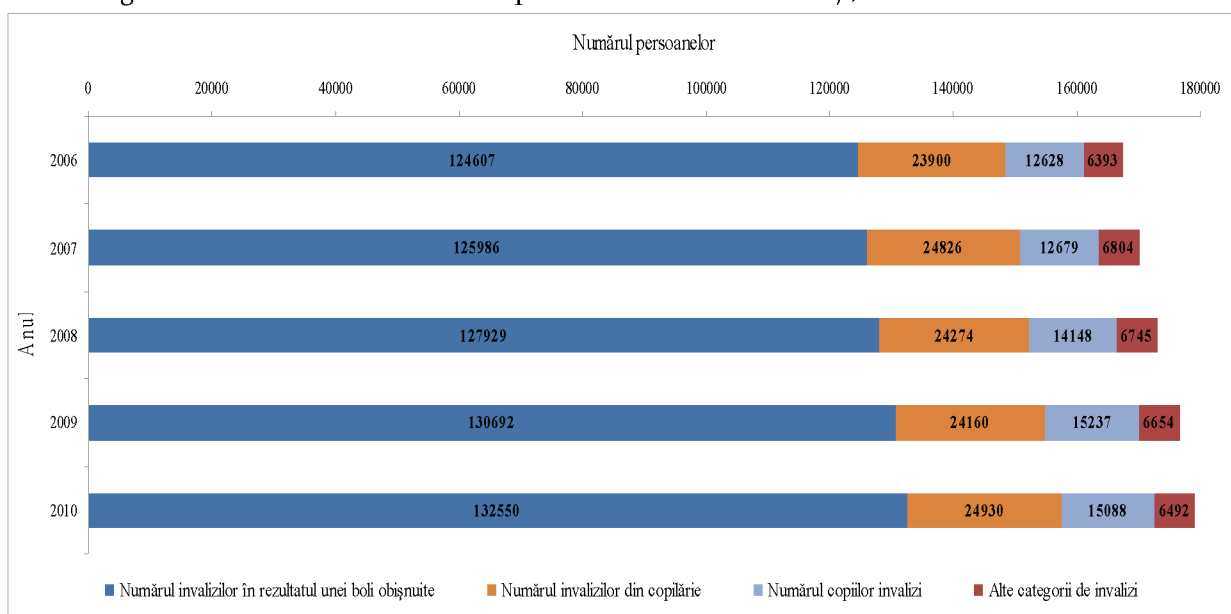
Figura 7.1. Categoriile persoanelor cu dizabilități în anul 2010, %

Sursa: CNAS

Numărul persoanelor cu dizabilități a crescut constant pe parcursul anilor 2006-2010, în mare parte, datorită majorării numărului persoanelor cu grad de invaliditate în rezultatul unei boli obișnuite cu 7943 persoane în anul 2010 față de anul 2006 și a copiilor invalizi cu 2460 persoane în anul 2010 față de 2006.

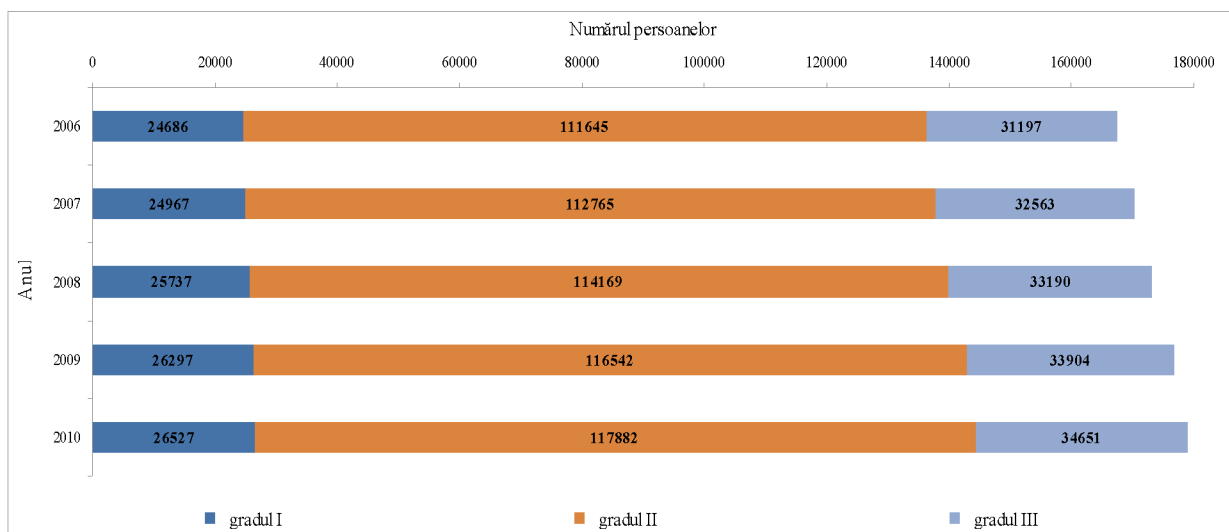
Figura 7.2. Dinamica numărului persoanelor cu dizabilități, 2006-2010

Sursa: CNAS

În funcție de gradul de invaliditate, numărul persoanelor cu dizabilități de gradele II și III în anul 2010 față de anul 2006 a crescut respectiv cu 6237 și 3454 persoane.

Figura 7.3. Structura pe grade de invaliditate a persoanelor cu dizabilități, 2006-2010

Sursa: CNAS

Din totalul persoanelor cu dizabilități, circa 49,0% sunt femeii și 51,0% bărbații. Aproximativ 59% din numărul total al persoanelor cu dizabilități locuiesc în zona rurală. În funcție de vîrstă, printre persoanele cu dizabilități prevalează cei cu vîrsta între 40 și 59 de ani, ceea ce constituie peste 2/3 din cazuri.

7.2. Protecția Socială

Protecția socială a persoanelor cu dizabilități este parte componentă a sistemului de protecție socială, avînd ca obiectiv principal protecția și susținerea persoanelor cu dizabilități, atît prin prestații sociale, cît și prin servicii sociale. Aceste măsuri se încadrează în realizarea reformelor social-economice, rezultatele cărora contribuie nemijlocit la îmbunătățirea stării materiale a a acestor categorii de persoane, integrării lor sociale și servesc drept garant al drepturilor lor la protecție și securitate socială.

7.2.1. Prestații sociale

În vederea realizării obiectivelor documentelor strategice naționale, activitatea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei este orientată spre aplicarea unor noi mecanisme de protecție socială a categoriilor de populație cu venituri mici (în special a persoanelor cu dizabilități), perfecționarea cadrului legislativ-normativ care va asigura accesul populației la minimul de prestații de asistență socială garantat de stat, pensii, indemnizații și servicii sociale. Aceste măsuri se încadrează în realizarea reformelor social-economice, a căror rezultate contribuie nemijlocit la îmbunătățirea stării materiale a populației, integrării sociale și servesc drept garant al drepturilor cetățenilor la protecție și securitate socială.

Conform prevederilor legislației în vigoare, persoanele cu dizabilități inclusiv copiii cu dizabilități, beneficiază de următoarele tipuri de **prestații sociale**:

1) **Pensia** (Legea nr. 156 - XIV din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat). Persoana încadrată într-un grad de invaliditate cauzată de o boală obișnuită beneficiază de o pensie de invaliditate dacă îndeplinește condițiile de stagiul de cotizare, în raport cu vîrsta la data constatării invalidității (pînă la vîrsta de 23 de ani - 1 an stagiul de cotizare, de la 23 la 26 de ani - 2 ani stagiul de cotizare, de la 26 la 31 de ani - 3 ani stagiul de cotizare, peste 31 de ani - 5 ani de cotizare). În cazul în care persoana nu îndeplinește condițiile pentru obținerea dreptului la pensie, aceasta beneficiază de alocație socială de stat.

2) Alocația socială de stat (*Legea nr. 499-XIV din 14.07.1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni*) se stabilește persoanelor cu dizabilități, inclusiv copii, care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie din bugetul asigurărilor sociale de stat.

În anul 2010 de alocații sociale de stat au beneficiat circa 44718 persoane cu dizabilități, cu 1718 de persoane mai mult comparativ cu anul 2009 (o creștere de 4%).

Alocațiile sociale de stat (cu excepția alocației pentru îngrijire și ajutorului de deces) se indexează anual la 1 aprilie, reieșind din media creșterii anuale a indicelui prețurilor de consum pentru anul precedent. În anul 2007 coeficientul de indexare a constituit 12,7%, anul 2009 – 12,7%, iar în anul 2010 – 0%. Astfel, cuantumul mediu al alocației sociale în anul 2007 a constituit 170 lei, iar în 2010 – 243 lei.

3) Alocația pentru îngrijire (*Legea nr. 499-XIV din 14.07.1999*) se oferă următoarelor categorii de persoane cu dizabilități: a) persoanelor care îngrijesc la domiciliu un copil cu dizabilități, de severitatea I; b) persoanelor cu dizabilități din copilărie de gradul I, care nu se află la întreținerea deplină a statului; c) persoanelor cu gradul I de invaliditate nevăzători, pentru însoțire și îngrijire la domiciliu. Cuantumul alocației pentru îngrijire constituie 300 lei/lunar.

4) Alocația lunară de stat (*Legea nr. 121-XV din 3 mai 2001 cu privire la protecția socială suplimentară a unor categorii de populație*) se acordă inclusiv invalizilor de război, cuantumul alocațiilor sociale pentru invalizii de război de gradul I constituie – 600 lei, gradul II – 450 lei, iar gradul III – 375 lei.

5) Compensații pentru călătoria în transportul în comun urban, suburban și interurban (*Legea nr. 821-XII din 24 decembrie 1991 privind protecția socială a invalizilor*) se acordă persoanelor cu dizabilități de gradul I și II, copiilor cu dizabilități și persoanelor care însoțesc o persoană cu dizabilități de gradul I sau un copil cu dizabilități. Compensația nominalizată se stabilește de către organele teritoriale de asistență socială și protecție a familiei și se achită din mijloacele bugetelor unităților administrativ-teritoriale. Cuantumul mediu al compensației constituie circa 36 lei/lunar pentru invalizii de gradul I și copii invalizi și 18 lei/lunar pentru invalizii de gradul II (Anexa 5.).

6) Compensația anuală pentru cheltuielile de deservire cu transport (*Hotărîrea Guvernului nr. 1268 din 21.11.2007*) este acordată persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor, în cuantum de 400 lei anual. Compensațiile nominalizate sunt stabilite de către Secțiunile/Direcțiile asistență socială și protecție a familiei de la locul de trai al beneficiarului și achitate prin intermediul Centrelor poștale raionale (municipale) ale Î.S. „Poșta Moldovei” (Anexa 6.).

7) Compensațiile nominative la plata serviciilor comunale (*Legea nr. 933-XIV din 14.04.2000 cu privire la protecția socială specială a unor categorii de populație*) se acordă persoanelor cu dizabilități de gradul I, II și III (stabilit fără termen) și copiilor cu dizabilități, care au beneficiat de acest drept pînă la 31.12.2009, la achitarea serviciilor comunale (energiei electrice, gazelor naturale și în butelii, apă, încălzire, servicii de deservire a blocului etc.).

8) Ajutorul social (*Legea nr.133-XVI din 13 iunie 2008 cu privire la ajutorul social*) pe parcursul anului 2010, în republică au fost depuse peste 90 mii cereri pentru acordarea ajutorului social, iar de cel puțin o plată a prestației de ajutor social au beneficiat peste 59 mii familii defavorizate (inclusiv persoane cu dizabilități), comparativ cu peste 31 mii familii defavorizate în anul 2009. Fiecare cerere este evaluată individual și calculul cuantumului ajutorului social se efectuează în cadrul programului automatizat la organele teritoriale de asistență socială și protecție a familiei, astfel fiind exclus factorul subiectiv, mărimea minimului garantat de stat a constituit 530 lei.

9) Ajutorul material (*Hotărîrea Guvernului nr. 1083 din 26.10.2000 privind punerea în aplicare a Legii Fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației*) poate fi oferit o dată pe an persoanelor cu grad de invaliditate pentru a le susține în depășirea situațiilor speciale. Pentru a obține ajutorul material, titularul acestui drept se adresează către direcția executivă a fondului de susținere socială a populației de la locul său de trai, prezentînd documentele justificative respective.

Reflectarea detaliată a prestațiilor sociale adresate persoanelor cu dizabilități poate fi vizualizată în Capitolul 4. ASISTENȚA SOCIALĂ.

7.2.2. Servicii Sociale

În vederea realizării obiectivului de incluziune socială și aplicarea unor noi mecanisme de protecție socială a persoanelor cu dizabilități, serviciile sociale reprezintă o formă importantă de protecție socială a acestora.

Reflectarea detaliată a serviciilor sociale adresate persoanelor cu dizabilități poate fi vizualizată la Capitolul 4. ASISTENȚA SOCIALĂ.

Servicii sociale înalt specializate pentru persoanele cu dizabilități sînt oferite în cadrul Centrului Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare (CREPOR) și includ servicii de asigurare cu mijloace ajutătoare tehnice pentru persoanele cu dizabilități și servicii de reabilitare medicală.

Asigurarea cu mijloace ajutătoare tehnice pentru persoane cu dizabilități este realizată în conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr.87 din 31.01.2002 cu privire la extinderea funcțiilor și eficientizarea activității CREPOR, care prevede consultul, tratamentul și reabilitarea participanților la război, în special celor cu grad de invaliditate și a persoanelor cu dizabilități locomotorii.

Pentru protezarea ortopedică a invalizilor în bugetul de stat pentru anul 2010, Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei i-au fost precizate mijloace financiare în sumă de 21042,6 mii lei și finanțate în volum deplin.

În anul 2010, în cadrul CREPOR-ului au fost confecționate și eliberate persoanelor cu dizabilități locomotorii articole protetico-ortopedice și mijloace de locomoție nemecanizate, în limita mijloacelor financiare alocate anual în aceste scopuri, și anume: articole protetico-ortopedice (total 1269 unități), inclusiv: proteze - 435 unități, orteze - 834 unități, bandaje - 1623 unități, încălțăminte ortopedică și pe proteze- 7216 unități, articole de locomoție nemecanizate - total 1345 unități, inclusiv: cărucioare - 430 unități, suporturi de mers - 459 unități, paturi funcționale - 28 unități, cîrje, subcoate, bastoane - 428 unități.

Pe parcursul anului 2010 s-a acordat asistență medicală recuperatoare în condiții de staționar pentru 1326 veterani și invalizi de război. Au fost deserviți în cadrul policlinicii CREPOR-ului 80008 persoane cu dizabilități, dintre care 25% au fost deservite la locul de trai în cadrul deplasărilor echipelor medico-tehnice în teritoriu.

Asigurarea cu mijloace ajutătoare tehnice în anul 2010 s-a redus comparativ cu anul 2009. Astfel, în anul 2010 au fost oferite 430 fotolii rulante, sau cu 502 unități (46%) mai puține decît în anul 2009. În anul 2010 s-a majorat numărul paturilor funcționale acordate (28 de unități) comparativ cu anul 2009 (4 unități), iar anul 2008 (7 unități).

În perioada 2009-2010 a scăzut numărul persoanelor internate în cadrul CREPOR pentru reabilitare și asigurare cu sisteme protetice. Dacă în anul 2009, în total, au fost internate 1461 persoane, în anul 2010 acest număr s-a cifrat la 1326 persoane (-135 persoane).

Pentru anul 2010 CREPOR-ului i-au fost alocate 21042,6 mii lei, ceea ce constituie cca 97 % din suma alocată în anul 2009 (21542,6 mii lei) și cca 75% din suma alocată comparativ cu anul 2008 (28021,2 mii lei).

În anul de referință CREPOR-ul a obținut indici pozitivi la capitolul Servicii pentru reabilitare precum sînt: kinetoterapie, investigații radiodiagnostice și cele în regim digital, servicii de masaj, de investigații complexe etc.

7.3. Expertiza medicală a vitalității

Expertiza medicală a vitalității este o activitate medico-socială, care are drept scop determinarea și evaluarea dereglărilor structurale și funcționale ale organismului uman, care reduc capacitățile de participare deplină și efectivă în societate, a persoanelor cu vîrstă aptă de muncă. Organul abilitat, în acest scop, este Consiliul Republican de Expertiză Medicală a Vitalității (CREMV), care conform prevederilor Hotărîrii Guvernului nr.688 din 20.06.2006 cu privire la expertiza medicală a vitalității recunoaște gradul de pierdere a capacității de muncă, în funcție de reducerea capacităților de auto-deservire, capacităților intelectuale și de comportament, de comunicare (văz, auz, vorbire), locomotorii, de aptitudine a corpului și dexteritate, de adaptare situațională, de participare la activitatea socială și profesională.

7.3.1. Invaliditatea primară

Invaliditatea primară reprezintă procesul de atribuire a gradului de invaliditate persoanei pentru prima dată.

Tabelul 7.2. Solicitarea și încadrarea persoanelor cu dizabilități în grad de invaliditate, 2006-2010

Invaliditatea primară	2006	2007	2008	2009	2010
Persoane cu dizabilități expertizate primar:	15607	15902	16520	16794	16655
- <i>dinamica numărului de persoane expertizate</i>	+ 2096	+ 295	+ 618	+ 274	- 139
- <i>persoane încadrate în grad de invaliditate</i>	13700	13779	14021	14127	13275
- <i>dinamica numărului de persoane încadrate în grad de invaliditate</i>	+ 323	+ 79	+ 242	+ 106	- 852
- <i>nivelul de încadrare în grad de invaliditate</i>	87,8%	86,6%	84,9%	84,1%	79,7%

Notă: Departajarea pe raioane este prezentată în Anexa 4
Sursa: CREMV

Pe parcursul ultimilor 5 ani numărul persoanelor cu dizabilități expertizate primar a crescut de la 15 607 persoane în anul 2006 pînă la 16 655 în anul 2010, în ultimul an, comparativ cu anul 2009, ritmul de creștere s-a redus, înregistrînd o diferență de 139 de persoane.

În pofida creșterii numărului de expertizări primare, nivelul de încadrare în grad de invaliditate la expertizarea primară a pacienților s-a diminuat de la 87,8% în anul 2006 la 79,7% în anul 2010. Astfel, fiind cu 852 persoane mai puțin decît în anul 2009, în anul 2010 au fost încadrate în grad de invaliditate 13275 persoane, dintre care 4835 persoane locuitori urbani (cu 954 persoane mai puțin decît în anul 2009) și 7513 locuitori rurali (cu 825 mai puțin decît în anul 2009).

Din totalul persoanelor cărora li s-a atribuit primar invaliditatea 93% sînt persoane cu vîrstă aptă de muncă (12348 persoane), iar 7% constituie persoanele de vîrstă pensionară (927 persoane). Repartizarea pe sexe a invalidității primare este reprezentată prin 60,1% bărbați și 39,9 % femei.

Cota valorică a persoanelor cu dizabilități pe parcursul anului 2010 s-a micșorat comparativ cu anul 2009, înregistrînd diminuări semnificative ale cotei valorice pentru gradul I și II de invaliditate, ilustrate fiind în tabelul de mai jos.

Tabelul 7.3. Distribuirea cotei valorice a gradului de invaliditate primară, 2009 - 2010

CEMV	Invaliditatea primară 2009		Invaliditatea primară 2010		Sporul 2010/2009, %
	Numărul de cazuri	Cota valorică, %	Numărul de cazuri	Cota valorică, %	
Gradul I	1973	14,9	1634	12,3	-17,2
Gradul II	8334	62,8	7893	59,5	-5,3
Gradul III	3820	28,8	3748	28,2	-1,9
Total	14127	106,4	13 275	100,0	-6,0

Sursa: CREMV

În anul 2010, la fel ca și pe parcursul ultimilor ani, întîietatea în cauzele invalidității primare o dețin constant *bolile aparatului circulator*. În acest an maladiile cardio-vasculare au fost cauză a invalidității primare pentru 2689 persoane, ceea ce reprezintă a cincia parte din totalul persoanelor încadrate primar în grad de invaliditate. În anul 2009 acest indicator a fost de 2862 persoane, astfel atestîndu-se o scădere cu 173 de persoane în anul 2010 față de anul 2009.

Pe poziția a doua, în totalul invalidității primare se plasează *tumorile maligne*, care dețin o cotă de 18,4%. În anul 2010 acest grup de tumori a încadrat primar în grad de invaliditate 2443 persoane, în anul 2009 acest număr constituind 2733 persoane.

Bolile sistemului nervos ocupă poziția a treia cu 8,5% în structura cauzală a invalidității primare, în anul 2010 fiind încadrate în grad primar de invaliditate 1134 de persoane, acest indice fiind în scădere față de anul 2009, când această cifră constituia 1358 de persoane.

În anul 2010 au fost încadrate în grade de invaliditate 1097 persoane cu *boli ale sistemului osteoarticular, ale mușchilor și țesutului conjunctiv*, cu 68 persoane mai puțin decât în anul 2009 (1155 persoane). Aceasta reprezintă o ușoară diminuare a invalidității primare datorată acestei boli comparativ cu anul 2009 când aceasta a înregistrat cea mai mare creștere, fapt care a dus la plasarea acestei categorii de boli pe poziția a patra în structura invalidității primare în anul 2009 și 2010, spre deosebire de anul 2008, când această poziție a fost ocupată de *tulburările mentale și de comportament*.

În total, bolile aparatului circulator, tumorile maligne, bolile sistemului nervos, osteoarticular, precum și tulburările mentale și cele de comportament dețin 63,6% în cauzalitatea invalidității primare în anul 2010, comparativ cu perioada anului 2009 când acestea constituiau 64,9%.

Detalii privind repartizarea în anul 2010 a persoanelor cu încadrare primară în grad de invaliditate în funcție de forme nozologice, vîrstă și grad de severitate sunt prezentate în Anexa 8.

7.3.2. Invaliditate repetată

Invaliditatea repetată reprezintă atribuirea gradului de dizabilitate după expertiza repetată a capacităților vitale, fie în scop de apreciere a reabilitării sau agravării stării de sănătate a persoanei.

Pe parcursul anului 2010 au fost expertizate repetat 45 337 persoane, cu 1016 mai puțin decât în anul 2009 (46 353 persoane).

Din localitățile urbane au fost expertizate repetat 17201 persoane cu dizabilități care au grad de invaliditate, ceea ce constituie 37,9 %, iar persoanele din localitățile rurale au constituit 62,1% (28143 persoane). Comparativ cu anul 2009 numărul persoanelor cu dizabilități expertizate repetat s-a redus atît în localitățile rurale (cu 352 persoane), cît și în localitățile urbane (cu 688 persoane). Invaliditatea repetată pe raioane pentru anii 2009-2010 este prezentată în Anexa 9.

Numărul persoanelor expertizate repetat a crescut în anii 2006-2007, diminuîndu-se în anii 2008-2010, în timp ce ponderea numărului persoanelor reîncadrare în grad de invaliditate la reexpertizare a fost relativ constant în limitele a 99%.

Tabelul 7.4. Încadrarea repetată a persoanelor cu dizabilități în grad de invaliditate, 2006-2010

Invaliditatea repetată	2006	2007	2008	2009	2010
Persoane cu dizabilități expertizate repetat:	48 475	50 304	48 265	46 353	45 337
- persoane reîncadrate în grad de invaliditate	47 788	49 574	47 736	45 876	44 878
- nivelul de reîncadrare în grad de invaliditate	98,6%	98,5%	98,9%	99,0%	99,0%

Sursa: CREMV

Pe parcursul anului 2010 cota valorică a dizabilității de gradul II a crescut, în timp ce cota gradelor I și III s-a micșorat comparativ cu cotele valorice respective din anul 2009. De menționat, că numărul persoanelor cu dizabilități încadrați repetat în grad de invaliditate, în anul 2010, s-a micșorat pentru gradul I și gradul III de invaliditate față de anul precedent.

Tabelul 7.5. Distribuirea cotei valorice a gradelor de încadrare repetată în grad de invaliditate, 2009 - 2010

CEMV	Invaliditatea repetată 2009		Invaliditatea repetată 2010		Sporul 2010/2009, %
	Numărul de cazuri	Cota valorică, %	Numărul de cazuri	Cota valorică, %	

Gradul I	3558	7,9	2951	6,6	-17,1
Gradul II	30795	68,6	31138	69,4	1,1
Gradul III	11523	25,7	10789	24,0	-6,4
Total	45876	102,2	44878	100,0	-2,2

Sursa: CREMV

7.3.3. Invaliditate fără termen

În anul 2010 grad de invaliditate fără termen de expertizare a fost stabilit pentru 841 (6,3%) persoane expertizate pentru încadrare primară în grad de invaliditate și pentru 9313 (20,8%) din cele expertizate repetat.

Analizînd nivelul de stabilire a gradelor de invaliditate fără termen de reexpertizare, pe parcursul ultimilor cinci ani, observăm o tendință de scădere a cazurilor de expertizare primară, deși în anul 2008 aceasta a înregistrat o ușoară creștere. Printre încadrările repetate în grad de invaliditate a persoanelor cu dizabilități, nivelul de încadrare fără termene, deși s-a redus, ca număr și pondere în anul 2010, analizînd comparativ observăm că în perioada anilor 2007-2009 ponderea acestora a crescut.

Tabelul 7.6. Încadrarea persoanelor cu dizabilități în grad de invaliditate fără termen, 2006-2010

Invaliditatea fără termen	2006	2007	2008	2009	2010
Nivelul de încadrare în grad de invaliditate primar fără termen					
Numărul de persoane	1 171	1 072	1 142	1138	841
Ponderea în total persoane încadrate în grad de invaliditate primar, %	8,5%	7,8%	8,1%	8,1%	6,3%
Nivelul de încadrare în grad de invaliditate repetat fără termen					
Numărul de persoane	8 747	9 477	10 042	9945	9313
Ponderea în total persoane încadrate în grad de invaliditate repetat, %	18,3%	19,1%	21,0%	21,7%	20,8%

7.3.4. Reabilitata parțială și totală

Capitolul reabilitarea persoanelor cu dizabilități denotă nivelul scăzut al indicilor respectivi pentru anul 2010 față de anul 2009. Astfel, pe parcursul anului 2010 au fost reabilite 2789 persoane cu dizabilități încadrate în grad de invaliditate, ceea ce constituie cu 47 mai puțin decît în anul 2009 cînd această cifră a atins 2981 persoane.

Din cei 2789 reabilitați:

- total - 459 persoane;
- parțial - 2330 persoane.

Numărul persoanelor reabilite atît total, cît și parțial, s-a micșorat în perioada anilor 2007-2010.

Tabelul 7.7. Numărul de persoane încadrate în grad de invaliditate reabilite parțial și total, 2006-2010

Persoane încadrate în grad de invaliditate	2006	2007	2008	2009	2010
Total reabilite, din care:	3875	3300	2981	2836	2789
- reabilitare totală	576	559	529	477	459
- reabilitare parțială	3299	2741	2452	2359	2330

Sursa: CREMV

7.4. Incluziunea Socială

Subiectul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități devine tot mai actual atît la nivel de opinie publică cît și în promovarea politicilor sociale ale mai multor state. Incluziunea socială presupune un set de acțiuni multidimensionale în următoarele domenii: justiție, protecție socială, ocupare a forței de muncă, sănătate, educație, transporturi, drumuri, construcții, cultură, informare și comunicare, destinate persoanelor aflate în situație de marginalizare socială, pentru crearea și dezvoltarea oportunităților de asigurare a unui indice al calității vieții, echivalent comunității în care trăiesc.

În contextul angajamentelor internaționale asumate de către Republica Moldova și în temeiul Strategiei de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia pe parcursul anului 2010 au fost întreprinse următoarele acțiuni:

7.4.1. Incluziunea socială a copiilor

Prin Ordinul Ministrului Educației nr.849 din 29.11.2010 a fost aprobată Strategia consolidată de dezvoltare a învățămîntului pentru anii 2011-2015 și Planul consolidat de acțiuni pentru sectorul educație, care include aspecte cu privire la accesul la studii și calitatea educației copiilor aflați în dificultate, inclusiv a copiilor cu Cerințe Educative Speciale (CES).

Prin Dispoziția Ministerului Educației nr.338 din 14 iunie 2010 a fost instituit Consiliul de Coordonare a reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copilului și dezvoltării educației incluzive. Astfel, Consiliul de coordonare realizează următoarele atribuții:

1) coordonează implementarea reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copilului prin monitorizarea implementării Planului-cadru de transformare a sistemului rezidențial de îngrijire a copilului și promovarea cadrului normativ;

2) dezvoltarea și promovarea educației incluzive prin revizuirea și definitivarea proiectului Concepției educației incluzive, coordonarea elaborării și implementării actelor normative în domeniu, coordonarea dezvoltării și implementării modelelor de educație incluzivă.

Pe parcursul anului de referință au fost organizate patru ședințe ale Consiliului de Coordonare. În cadrul ședințelor au fost analizate și coordonate intersectorial problemele ce vizează implementarea reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copilului și implementării educației incluzive, după cum urmează:

- a. Formarea inițială în domeniul educației incluzive;
- b. Rolul Consultației republicane medico-psiho-pedagogice în realizarea reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copilului și promovarea educației incluzive;
- c. Delimitarea atribuțiilor la nivel central, APL și instituție de învățămînt privind asigurarea condițiilor de incluziune a copiilor dezinstituționalizați, precum și de școlarizare a copiilor cu cerințe educaționale speciale în instituțiile de învățămînt general;
- d. Contribuția societății civile la implementarea reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copilului și dezvoltarea educației incluzive în anul 2010 (Every Child, CCF Moldova, Speranța, Lumos, Keystone Human Services Moldova Association etc.).

Prin Ordinul Ministerului Educației Nr.687 din 25 august 2010 „Cu privire la organizarea procesului educațional” au fost delimitate atribuțiile la nivel central, teritorial și instituție de învățămînt privind asigurarea condițiilor de incluziune a copiilor dezinstituționalizați din învățămîntul rezidențial, precum și de școlarizare a copiilor cu cerințe educaționale speciale în instituțiile de învățămînt general, fiind determinate atribuțiile Direcțiilor Generale raionale/municipale învățămînt, tineret și sport, comisiilor medico-psiho-pedagogice, instituțiilor de învățămînt general, Institutului de Științe ale Educației, Ministerului Educației în implementarea obiectivelor educației incluzive.

Aprobat prin Ordinul Ministrului Educației nr. 256 din 30 aprilie 2010, Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea instituțiilor de tip rezidențial stipulează faptul că, pe lângă

instituțiile rezidențiale (inclusiv școlile auxiliare și speciale) pot fi create de comun acord cu autoritățile publice locale: centre de zi, servicii de consiliere, asistență și sprijin familial, servicii de reabilitare și recuperare, servicii logopedice interșcolare, servicii de îngrijire și asistență, servicii de integrare prin terapie ocupațională, servicii pentru asistență psiho-pedagogică, centre de criză, servicii de plasament în regim de urgență pentru copiii străzii, servicii de orientare profesională și alte tipuri de servicii care satisfac necesitățile familiilor cu copii în dificultate din cadrul comunității.

Formarea inițială în domeniul educației incluzive se realizează în cadrul a 8 instituții de învățământ superior: Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă", Universitatea de Stat Tiraspol, Universitatea de Stat "B.P.Hasdeu" Cahul, Universitatea de Stat "Aleco Russo" din Bălți, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea de Stat Comrat, Universitatea de Stat Taraclia, Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport și 8 instituții de învățământ mediu de specialitate (colegiile pedagogice din Chișinău, Cahul, Călărași, Bălți, Comrat, Orhei, Soroca și Lipcani).

Ministerul Educației cu suportul UNICEF, Every Child și al ONG-urilor LUMOS, CCF Moldova au consolidat capacitățile a 1.664 profesioniști și factori de decizie.

În perioada 2010 a fost realizată:

- a) reintegrarea copiilor în familie/servicii de tip familial, incluziunea în școala generală;
- b) pregătirea personalului școlilor auxiliare pentru schimbare și integrare în sistemul de învățământ general sau servicii sociale;
- c) pregătirea școlilor comunitare pentru integrarea/incluziunea copiilor din școala auxiliară.

Ministerul Educației cu suportul organizațiilor sus menționate a realizat evaluarea a 354 copii din 4 școli auxiliare și 1 școală specială. Dintre cei 354 copiii evaluați, 115 copiii au fost reintegrați în familie sau servicii de tip familial.

În contextul asigurării incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități în cadrul programului „Comunitate Incluzivă – Moldova”, implementat de Keystone Human Services International Moldova Association, cu susținerea Open Society Mental Health Initiative în parteneriat cu Fundația Soros - Moldova și Ministerul Muncii, Protecției Sociale s-au reușit următoarele:

- 180 de copii și tineri dezinstituționalizați sau în risc de instituționalizare beneficiază de suportul Programului (inclusiv 29 de copii și tineri dezinstituționalizați din Casa internat Orhei pentru copii cu deficiențe mintale, 18 copii și tineri în proces de dezinstituționalizare, 133 copii în risc de instituționalizare). Asistența acordată de către Program include: asistență socială, consiliere psihologică, asistență medicală, susținere în menținerea comportamentelor pozitive, educarea deprinderilor de viață independentă, suport pedagogic în incluziunea școlară, asistență în vederea accesării altor servicii comunitare, susținerea familiei în vederea îmbunătățirii bunăstării copiilor (amenajarea odăii personale a copiilor, procurarea îmbrăcăminte, echipamentului necesar, asistență în identificarea unui loc de muncă etc.). Programul acordă asistență copiilor și tinerilor cu dizabilități în baza parteneriatului stabilit cu familia și administrația publică locală și doar în rezultatul evaluării necesităților copiilor și familiilor.
- 23 de copii cu dizabilități mintale (13 copii dezinstituționalizați din Casa internat Orhei cu dizabilități mintale severe și 10 copii cu risc de instituționalizare) au fost incluși în școlile sau grădinițele comunitare cu suport pedagogic (cadru didactic de sprijin).
- 100% din copiii beneficiari ai Programului beneficiază de acces îmbunătățit la serviciile sociale din comunitate sau raion.
- 47 de familii și-au îmbunătățit bunăstarea lor și a copiilor lor.

Programul, în parteneriat cu administrația locală de nivelul doi, a susținut dezvoltarea a patru echipe mobile: în raioanele Ialoveni și Hîncești și în municipiile Bălți și Chișinău. Mai bine de 60 de copii cu dizabilități mintale și fizice severe beneficiază de serviciile echipelor mobile. Obiectivul de bază al echipelor mobile este de a îmbunătăți accesul copiilor cu dizabilități severe la servicii de asistență socială de calitate, astfel prevenind instituționalizarea lor. Până la finele Programului, astfel de servicii vor fi constituite încă în 5 raioane.

În parteneriat cu administrația publică locală de nivelul unu Programul a dezvoltat două centre de resurse pentru educația incluzivă (în satul Măgdăcești, raionul Criuleni și în satul Hlinaia, raionul Edineț). Mai bine de 40 de copii cu cerințe educaționale speciale beneficiază de serviciile acestor centre, fapt ce contribuie la o incluziune școlară mai bună a acestora. Până la finele Programului, astfel de centre vor fi constituite în 15 localități, care intenționează să dezvolte școli pilot cu practici incluzive.

În parteneriat cu administrația publică locală de nivelul doi Programul susține dezvoltarea a trei case comunitare: în satul Mitoc, raionul Orhei; în satul Hansca, raionul Ialoveni; și în satul Voloave, raionul Soroca. Casele comunitare sînt în curs de construcție / renovare.

7.4.2. Încadrarea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă de comun cu agențiile teritoriale sprijină administrarea publică locală prin implementarea programelor de antrenare a șomerilor la lucrări publice. Persoanele cu dizabilități sînt antrenate, de rînd cu alte persoane șomere, la lucrările de folos public și de interes pentru comunitățile locale, organizate de autoritățile administrației publice locale.

Pe parcursul anului 2010 la agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă au fost înregistrate cu statut de șomer 535 persoane cu dizabilități (cu gradul III de invaliditate), ceea ce reprezintă o scădere cu 176 de persoane față de anul 2009.

Au fost susținute la plasarea în câmpul muncii 71 persoane cu dizabilități, astfel acestea constituind 8,3% din totalul persoanelor cu dizabilități cu statut de șomeri. Au fost ocupate temporar la lucrările publice 17 persoane cu dizabilități, care au beneficiat de indemnizație privind stimularea participării la lucrările publice.

Persoanelor cu dizabilități de gradul I și II cărora nu li s-a atribuit statutul de șomer au beneficiat de servicii de mediere a muncii, servicii de informare și consiliere profesională. Aceste servicii s-au acordat la 252 persoane cu gradul III de invaliditate și 125 persoane cu gradul I și II de invaliditate.

Au fost înmatriculate la cursuri de formare profesională 15 persoane cu dizabilități, dintre care 3 cu gradul II de invaliditate.

7.5. Consemnarea Zilei Internaționale a persoanelor cu dizabilități – 3 decembrie

La 14 octombrie 1992 Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a proclamat Ziua de 3 decembrie - Zi Internațională a Persoanelor cu Dizabilități. În fiecare an, comunitatea internațională consemnează acest eveniment, ca semn de solidaritate cu persoanele cu dizabilități.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei elaborează și aprobă anual, prin ordinul ministrului, un Program de acțiuni privind consemnarea Zilei Internaționale a Persoanelor cu Dizabilități - 3 decembrie, care este prezentat organelor de resort (autorităților publice centrale și locale, instituțiilor sociale, secțiilor/direcțiilor asistență socială și protecție a familiei din republică, ONG-ilor etc.) cu titlu de recomandare, spre executare.

În perioada 29 noiembrie - 3 decembrie 2010 în republică s-a desfășurat un șir de acțiuni dedicate incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități. Printre acestea de menționat:

- conferința de presă, lansarea publică a programului de acțiuni privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități: drepturi, realizări și perspective pentru Republica Moldova;
- expoziția de fotografii realizate de către copiii și adolescenții cu dizabilități în incinta MMPSF;
- masa rotundă cu genericul „Drepturile persoanelor cu dizabilități din Moldova”, cu participarea ONG-ilor în domeniul protecției sociale a persoanelor cu dizabilități;
- au fost lansate noi servicii sociale: echipa mobilă și centre de resurse în domeniul educației incluzive;
- Seminarul privind dezvoltarea serviciilor comunitare de alternativă pentru persoanele cu dizabilități, organizat în incinta Casei internat pentru copiii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei;

- expoziția cu vânzări a lucrărilor confecționate de către persoanele cu dizabilități în incinta Palatului Republicii.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a desfășurat expoziția cu vânzare a lucrărilor confecționate de persoanele cu dizabilități, cu genericul - *În creație fără diferențe*, eveniment desfășurat tradițional pe parcursul anilor 2007-2010. Expoziția a avut loc în incinta Palatului Republicii (str. Maria Cebotari, 16), unde și-au expus lucrările spre vânzare toți doritorii din rîndul persoanelor cu dizabilități din întreaga țară (circa 400 persoane). Scopul expoziției a fost sensibilizarea opiniei publice vizavi de situația persoanelor cu dizabilități, precum și problemele cu care se confruntă acestea.

Vizitatorii au putut admira și procura lucrări excepționale confecționate cu multă dăruire de către persoanele cu dizabilități. Bani adunați sînt folosiți, de către autorii lucrărilor, atît la procurarea materiei prime pentru alte lucrări, cît și pentru necesitățile proprii.

La eveniment au participat conducerea republicii, deputați, miniștri, conducători ai autorităților publice centrale și locale, funcționarii publici, reprezentanții misiunilor diplomatice acreditate la Chișinău, oamenii de afaceri, reprezentanții organizațiilor donatoare internaționale, ONG-uri și toți cetățenii care au susținut și au fost solidari cu persoanelor cu dizabilități.

7.6. Concluzii. Recomandări

În ultima perioadă de timp este abordat frecvent subiectul promovării și apărării drepturilor persoanelor cu dizabilități, iar acțiunile întreprinse de factorii de decizie vin să ne confirme actualitatea subiectului și necesitatea acestuia, atît la nivel de politici și strategii naționale, cît și în promovarea serviciilor de incluziune socială pentru această categorie.

În această ordine de idei, putem menționa că anul 2010 pentru Republica Moldova a fost un an bogat în evenimente și rezultate în domeniul protecției sociale a persoanelor cu dizabilități, datorită actelor adoptate, politicilor și strategiilor promovate în acest sens. În acest context vom invoca două documente majore: ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități, prin Legea nr.166-XVIII din 09.07.2010 și adoptarea Strategiei privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2010-2013 (Legea nr. 169-XVIII din 09.07.2010). Aceste două acte de referință, reprezintă direcția și acțiunile care urmează a fi întreprinse de către țara noastră în vederea asigurării incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități în toate domeniile.

Printre pașii întreprinși în vederea implementării prevederilor Convenției și a Strategiei putem evidenția reformarea sistemului de protecție socială a persoanelor cu dizabilități prin elaborarea unei metodologii noi de determinare a dizabilității în conformitate cu prevederile Clasificării Internaționale a Funcționalității, Dizabilității și Sănătății a Organizației Mondiale a Sănătății.

În acest sens, prin Ordinul Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei nr. 205 din 14.12.2010 au fost create două grupuri de lucru: primul grup constituit din experții naționali angajați în cadrul proiectului finanțat de PNUD Moldova și specialiști ai Consiliului Republican de Expertiză Medicală a Vitalității care au lucrat la elaborarea și definitivarea Foii de parcurs pentru introducerea unei noi metodologii/criterii de determinare a dizabilității în Republica Moldova și a unor instrumente de lucru, proiecte de acte normative; al doilea grup format din reprezentanți ai mai multor ministere și autorități implicate în procesul de reformare a domeniului, care au coordonat și monitorizat activitățile și acțiunile întreprinse de 1 grup.

În contextul implementării Strategiei a fost prevăzut dezvoltarea cadrului legal de regementare a serviciilor sociale destinate persoanelor cu dizabilități. Astfel au fost create 2 servicii sociale: *locuință protejată* (aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr. 711 din 9 august 2010 și *casă comunitară* (aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr. 936 din 8 octombrie 2010).

Locuință protejată, este un serviciu social care prevede plasarea într-o locuință a adulților cu dizabilități mintale ușoare cu capacitate deplină de exercițiu, care nu dispun de locuință sau necesită îmbunătățirea condițiilor de trai și care cu suport periodic, pot duce o viață independentă în comunitate.

Referitor la serviciul social „*Casă comunitară*”, acesta este unul specializat, destinat persoanelor cu dizabilități mintale, care necesită asigurarea continuă a condițiilor minime de existență, protecție, îngrijire și asistență, pentru a se dezvolta și include în comunitate.

Reforma protecției sociale a persoanelor cu dizabilități presupune mai multe dimensiuni, începând de la abordarea dizabilității, care va fi efectuată în dimensiunile modelului medico – social, ceea ce presupune că accentul nu va fi pus pe posibilul handicap, ci pe constrângerile ce împiedică exercitarea drepturilor fundamentale. În termeni practici promovarea modelului social va presupune incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, accesul la educație, încadrarea în câmpul muncii etc. Pe termen lung acest lucru va permite modificarea sistemului actual de protecție socială a persoanelor cu dizabilități, pentru a fi orientat pe acordarea serviciilor sociale și nu pe prestații sociale.

Un alt serviciu destinat persoanelor cu dizabilități este *Echipa mobilă*. MMPSF împreună cu partenerii Programului Comunitate Incluzivă Moldova și Consiliile raionale Ialoveni, Hîncești și municipiul Bălți au creat trei servicii de echipe mobile. Serviciul are menirea de a preveni instituționalizarea persoanelor cu dizabilități și acordarea de suport familiilor sau persoanelor care îngrijesc persoanele cu dizabilități.

În același context, au fost create două *Centre de resurse în educația incluzivă*, unul în satul Măgdăcești, raionul Criuleni și celălalt în satul Hlinaia, raionul Edineț, care au ca scop integrarea copiilor cu dizabilități în comunitate și interacțiunea cu semenii lor.

Măsurile întreprinse pentru susținerea persoanelor cu dizabilități sînt un suport real pentru acestea, însă nu rezolvă în totalitate problemele lor. Doar o abordare multisectorială, multidimensională și participativă poate genera soluții eficiente, cu suportul tuturor instituțiilor și a întregii societăți.

Anexa 1. Numărul total al pensionarilor și cuantumul mediu al pensiei

Tipul pensiei	Numărul pensionarilor					Cuantumul mediu al pensiei, lei				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
1. Pensii, stabilite conform legii de pensionare - total (1.1+1.2.+1.3), din care:	615172	613490	616122	619801	622796	432,87	535,98	631,35	757,67	805-50
<i>inclusiv femei</i>	383556	388518	3934673	400004	407530	426,58	524,85	634,35	738,82	781-60
<i>inclusiv angajați</i>	81219	113804	127330	138878	152507	490,24	608,74	722,60		943-70
1.1 Pentru limită de vîrstă (1.1.1 +1.1.2 +1.1.3+1.1.4+1.1.5+ 1.1.6+ 1.1.7), din care:	459717	458795	462093	465048	468049	457,51	565,83	666,28	800,82	836-63
<i>inclusiv femei</i>	311694	316765	322899	327563	335295	441,21	543,27	637,87	764,83	811-90
<i>inclusiv angajați</i>	71272	82743	95481	105748	118828	517,55	665,88	781,31	935,86	1023-82
în cuantum minimal	15495	25070	30777	37021	42922	299,49	380,55	425,28	534,60	557-54
1.1.1. în baze generale - total	393680	395045	400629	405726	410940	461,87	572,46	674,12	809,96	845-79
1.1.2. în condiții avantajoase (anticipat - total) (a+b+c), din care:	60113	57217	54600	52194	49561	429	520,10	608,78	729,80	760-72
a) Lista nr.1	4068	3952	3880	3778	3680	509,93	629,45	744,71	897,20	936-10
b) Lista nr.2	9067	8502	7991	7511	7060	529,42	639,06	747,20	897,15	935-97
c) mamele cu 5 și mai mulți copii	46978	44763	42729	40905	38821	402,61	487,85	570,55	683,61	712-22
1.1.3 din rîndul membrilor de Guvern	84	84	85	84	86	4794,97	5574,10	6054,28	6678,16	6742-29
<i>inclusiv femei</i>	6	7	7	6	7	4691,33	5539,28	6010,00	6701,00	6724-85
<i>inclusiv angajați</i>	24	28	31	30	35	4855,29	5646,42	6118,80	6771,60	6762-31
1.1.4 din rîndul deputaților	108	116	117	129	201	4665,62	5423,27	5873,71	6433,01	6225-28
<i>inclusiv femei</i>	12	13	13	17	21	4772,33	5515,38	5984,15	6421,35	6464-09
<i>inclusiv angajați</i>	48	56	59	67	106	4635,54	5327,67	5871,03	6403,34	6138-99
1.1.5 din rîndul funcționarilor publici	4773	5266	5562	5795	6119	1095,56	1292,19	1514,51	1800,50	1953-83
<i>inclusiv femei</i>	3017	3330	3557	3768	4044	1033,05	1224,86	1443,79	1732,94	1898-32
<i>inclusiv angajați</i>	2219	2608	2980	3179	3422	1211,72	1423,93	1667,96	1985,09	2152-33
1.1.6 din rîndul primarilor, președinților și vicepreședinților	317	354	387	411	435	1387,92	1684,22	2015,01	2343,50	2448-13
<i>inclusiv femei</i>	45	59	66	74	75	1180,73	1700,03	2072,37	2426,05	2529-62
<i>inclusiv angajați</i>	87	102	121	144	164	1529,78	1872,33	2267,00	2625,73	2737-92
1.1.7. Vechime în	642	713	713	709	707	702,96	2337,31	2864,94	3535,57	3694-15
Inclusiv angajați	141	127	126	129	140	728,94	235,91	2960,37	3598,47	3747-20
1.1.7.1. lucrătorii aviației civile - total,	642	592	713	610	616	702,96	2744,26	2864,94	4030,63	4164-12
a) personal navigant	499	589	603	608	614	822,2	2756,68	3314,07	4042,44	4176-28
b) însoțitori de bord	12	3	2	2	2	282,75	320,66	367,00	440,50	450-00
1.1.7.2. lucrătorii transportului feroviar	3	2	2	2	2	322	382,50	448,00	537,50	560-50
1.1.7.3. artiști	127	118	105	97	89	286,49	346,34	403,05	484,09	511-24
1.1.7.4. geologi	1	1	1	-	-	280	338,00	396,00	-	-

1.2. De invaliditate - total (1.2.1.+1.2.2.+1.2.3.),	125676	126538	128145	130227	131348	380,96	467,42	548,08	652,23	674-55
<i>inclusiv femei</i>	65543	65720	66223	66933	67096	373,86	456,60	534,44	635,63	658-72
<i>inclusiv angajați</i>	9537	30307	31677	32955	33640	369,63	457,63	537,23	638,09	661-25
gradul I	13369	13183	13298	13423	13392	477,31	587,47	695,29	831,60	859-97
gradul II	86922	87089	87948	89602	90522	405,95	499,41	585,90	696,72	720-93
gradul III	25385	26266	26899	27202	27434	244,66	301,11	351,65	417,18	431-02
1.2.1. boală obișnuită - total, din care:	121892	122865	124508	126631	127850	381,55	468,17	548,92	653,03	675-20
gradul I	13000	12836	12968	13103	13074	476,63	586,77	694,45	830,39	858-43
gradul II	85200	85390	86208	87831	88784	405,58	499,03	585,53	696,25	720-43
gradul III	23692	24639	25332	25697	25992	242,97	299,42	349,85	414,84	428-54
1.2.2. accidente de muncă - total, din care:	3704	3587	3540	3499	3399	361,79	440,88	516,48	620,22	646-60
gradul I	361	340	322	313	311	500,7	610,02	723,26	876,33	918-51
gradul II	1681	1654	1688	1713	1674	423,99	515,88	600,03	713,78	740-54
gradul III	1662	1593	1530	1473	1414	268,72	326,91	380,78	457,00	475-57
1.2.3 boală profesională - total, din care:	80	86	97	97	99	374,9	510,61	626,86	768,37	800-73
gradul I	8	7	8	7	7	528,5	775,85	936,25	1090,85	1137-71
gradul II	41	45	52	58	64	443,92	615,40	752,59	896,46	902-68
gradul III	31	34	37	32	28	243,93	317,29	383,24	465,62	483-39
1.3. De urmaș - total, din care:	29779	28157	25884	24526	23399	270,48	318,95	367,62	431,50	441-33
<i>inclusiv femei</i>	6319	6033	5551	5348	5139	256,59	300,92	343,06	403,03	408-92
<i>inclusiv angajați</i>	28	35	46	46	39	255,46	314,22	367,64	417,78	469-84
1 urmaș	22597	21587	5551	19134	18391	243,03	289,37	343,06	397,02	409-16
2 urmași	5794	5294	19978	4403	4115	342,92	402,28	335,61	539,90	547-88
3 și mai mulți urmași	1388	1276	4752	989	893	415,06	473,62	460,07	615,91	612-92
2. Pensii stabilite conform altor legi (2.1.+2.2.+2.3.+2.4.+2.5)	6230	5943	5278	4769	4389	680,85	915,03	1451,10	1755,56	1571-79
2.1. pentru participanții la lichidarea avariei de la Cernobil - total (2.1.1.+2.1.2.+2.1.3.), din care:	2203	2187	2168	2136	2110	997,33	1197,53	1398,43	1669,90	1736-44
<i>inclusiv femei</i>	85	84	82	80	81	966,75	1176,83	1373,35	1631,33	1676-45
<i>inclusiv angajați</i>	398	393	396	394	394	969,41	1171,67	1364,12	1631,87	1709-14
2.1.1. pentru limită de vîrstă - total	14	17	23	24	24	686,07	852,17	958,60	1032,58	1077-79
2.1.2. de invaliditate -	2112	2087	2068	2041	2012	1009,07	1215,10	1421,79	1701,82	1773-98
gradul I	294	294	290	286	288	1278,47	1538,75	1799,88	2154,81	2244-65
gradul II	1768	1749	1741	1721	1690	976,98	1175,79	1369,35	1638,26	1706-44
gradul III	50	44	37	34	34	559,7	614,95	925,81	1108,44	1144-38
2.1.3. de urmaș - total, din care:	77	83	77	71	74	731,98	826,39	902,63	967,74	929-20
1 urmaș	59	64	64	63	64	681,96	784,96	850,81	901,73	886-54
2 urmași	16	16	10	6	9	845,68	942,62	1122,50	1388,66	1065-00
3 și mai mulți urmași	2	3	3	2	1	1297,5	1089,66	1275,00	1784,50	2436-00
2.2. Conform Legii militarilor	922	1436	1374	1302	1216	94,04	474,74	668,43	731,24	730-26
<i>inclusiv femei</i>	128	129	112	92	77	84,52	398,57	513,52	570,03	577-07

<i>inclusiv angajați</i>	21	40	44	46	46	110,19	441,22	662,70	735,67	741-47
2.2.1. de invaliditate militarilor în termen-total, din care:	497	1044	1040	1017	982	102,46	504,47	728,41	786,52	777-87
gradul I	52	117	117	112	110	124,21	577,77	917,74	992,72	985-98
gradul II	294	724	723	699	674	104,77	551,05	766,72	834,06	821-10
gradul III	151	203	200	206	198	90,47	296,11	479,13	513,09	515-12
2.2.1.1. inclusiv invalizilor Războiului al Doilea Mondial	272	758	736	717	721	121,01	548,80	829,36	890,00	882-74
gradul I	32	91	88	86	83	148,62	620,30	1018,80	1092,67	1104-85
gradul II	129	510	494	471	474	132,64	607,57	890,42	964,71	954-96
gradul III	111	157	154	160	164	99,54	316,42	525,22	561,15	561,60
2.2.2. pensie de urmaș familiilor militarilor în termen - total, din care:	425	392	334	285	234	84,19	395,56	481,68	533,97	530-47
1 urmaș	408	375	321	275	228	81,1	379,41	465,56	518,71	513-42
2 urmași	15	15	10	8	3	151,6	719,46	793,00	877,62	878-33
3 și mai mulți urmași	2	2	3	2	3	208,5	994,00	1169,33	1258,00	1477-66
2.2.2.1. din care familiilor invalizilor Războiului al Doilea Mondial	29	27	19	19	16	73,68	339,74	412,89	463,47	435-81
1 urmaș	24	23	15	15	14	61,58	287,69	327,40	366,60	369-64
2 urmași	4	3	3	3	1	120	568,00	659,00	742,66	718-00
3 și mai mulți urmași	1	1	1	1	1	178	852,00	956,00	1078,00	1078-00
2.3 Pensii pentru vechime în muncă	2701	1901	1310	862	575	224,4	269,33	314,12	376,21	392-97
2.3.1 lucrătorii medicali	993	701	493	326	222	227,73	273,76	317,59	373,05	399-34
2.3.2 pedagogii	1708	1200	817	536	353	222,50	266,64	312,00	381,41	388-96
<i>inclusiv angajați</i>	-	233	183	120	80	-	191,01	230,28	273,98	291-66
2.4 din rîndul lucrătorilor vamali	33	24	20	19	18	1457,15	1644,04	1786,55	2083,15	2157-22
<i>inclusiv femei</i>	9	7	7	7	7	1505,77	1652,28	1856,42	2137,42	2209-85
<i>inclusiv angajați</i>	26	18	14	13	12	1543,26	1750,50	1914,00	2253,07	2349-08
2.5 din rîndul procurorilor și judecătorilor	371	395	406	450	470	3514,03	4015,21	4389,01	4378,41	4429-60
Total pensii (1+2)	621402	619433	621400	624570	627185	442,26	548,30	646,42	775,54	810-86
<i>inclusiv femei</i>	389333	393905	399747	404721	408325	462,15	530,53	623,92	748,27	782-26
<i>inclusiv angajați</i>	103267	116690	131158	142871	153194	495,49	635,81	750,45	899,67	948-90

Sursa: CNAS

Anexa 2. Pensii nou-stabilite și cuantumul mediu al pensiei

Tipul pensiei	Numărul pensiilor nou-stabilite					Cuantumul mediu al pensiei, lei				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
1. Pensii stabilite conform legii de pensionare -total (1.1+1.2.+1.3), din care:	39272	39120	40838	38149	35899	367,72	526,34	595,10	698,69	782-50

<i>inclusiv femei</i>	24972	30952	26468	22921	20881	369,19	514,63	612,58	666,36	744-32
<i>inclusiv angajați</i>	17073	16610	18744	15659	14154	419,72	583,55	595,10	828,51	989-75
1.1. pentru limită de vârstă (1.1.1+1.1.2+1.1.3+1.1.4+1.1.5+1.1.6+1.1.7), din care:	27302	27429	28859	26726	25772	406,96	545,84	657,73	775,22	881-21
<i>inclusiv femei</i>	20033	26076	20953	18386	17073	393,82	545,84	612,58	710,64	799-09
<i>inclusiv angajați</i>	13217	12646	14224	12173	11346	455,62	625,72	750,29	910,95	1093-36
în quantum minimal	6614	7172	7515	6807	6378	299,5	380,84	445,30	535,70	555-98
1.1.1. în baze generale -	25442	25047	27075	25079	24288	410,37	549,85	661,96	779,81	810-68
1.1.2. în condiții avantajoase (anticipat - total) (a+b+c), din care:	1166	1029	913	736	548	332,68	448,40	532,35	619,13	641-56
a) Lista nr.1	155	128	139	86	79	524,61	741,57	868,62	1055,27	1025-37
b) mamele cu 5 și mai mulți copii - total	1011	901	774	650	469	303,25	406,75	471,96	561,43	576-91
1.1.3. din rîndul membrilor de Guvern	2	8	3	3	7	5040,00	5587,50	6048,33	5502,33	5721-57
<i>inclusiv femei</i>	-	2	-	-	1	-	5737,50	-	-	5857-00
<i>inclusiv angajați</i>	2	4	3	1	4	5040,00	5531,25	6048,33	5857,00	5752-75
1.1.4 din rîndul deputaților	8	8	7	14	71	4431,5	5381,25	5663,28	5857,07	5582-60
<i>inclusiv femei</i>	6	7	6	10	4	4355,66	5367,86	5719,66	5817,00	5981-25
1.1.5 din rîndul funcționarilor publici	626	791	778	823	795	1306,35	1583,64	1975,64	2388,26	2547-39
<i>inclusiv femei</i>	381	516	528	614	603	1258,56	1525,04	1907,36	2334,56	2510-56
<i>inclusiv angajați</i>	478	626	649	642	619	1376,36	1618,49	1995,70	2406,66	2565-68
1.1.6 din rîndul primarilor, președinților și vicepreședinților	41	48	43	39	40	2151,78	2305,91	3005,74	2904,41	2962-15
<i>inclusiv femei</i>	5	12	10	9	4	2018,40	2236,83	3064,30	2915,77	3014-00
<i>inclusiv angajați</i>	17	18	23	27	24	2116,41	2444,33	2959,56	2876,11	3077-00
1.1.7. Vechime în muncă	17	498	40	32	23	863,29	3104,29	2592,87	3766,28	3876-43
1.1.7.1. lucrătorii aviației civile, personal navigant - total,	17	498	40	32	23	863,29	3104,29	2592,87	3766,28	3876-43
1.1.7.2. lucrătorii transportului feroviar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.1.7.3. artiști	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.1.7.4. geologi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2. De invaliditate - total (1.2.1.+1.2.2.+1.2.3.), din care:	9537	9646	9876	9515	8366	292,08	389,02	459,79	538,04	553-64
<i>inclusiv femei</i>	4327	4337	4400	4034	3371	275,45	356,36	426,99	494,77	512-64
<i>inclusiv angajați</i>	3848	3860	3828	3470	2807	296,34	386,18	454,30	535,75	571-19
gradul I	784	794	870	856	744	379,93	530,85	670,07	754,51	735-76
gradul II	5750	5913	6014	5932	5120	324,16	433,83	506,13	590,14	613-51
gradul III	3003	2939	2992	2727	2502	207,71	260,55	305,50	356,75	376-98
1.2.1. boală obișnuită - total, din care:	9446	9549	9738	9423	8292	292,27	389,23	460,12	538,49	553-12

gradul I	773	786	860	851	740	379,94	531,23	667,35	753,86	732-71
gradul II	5706	5865	5938	5884	5066	324,35	433,75	506,45	590,29	613-26
gradul III	2967	2898	2940	2688	2486	207,73	260,62	305,91	356,92	377-11
1.2.2. accidente de muncă - total, din care:	86	89	127	90	71	276,53	357,39	435,14	495,88	612-85
gradul I	11	8	10	5	4	379,18	492,87	903,80	865,40	1299-75
gradul II	42	44	72	48	51	302,21	418,15	462,05	572,37	639-45
gradul III	33	37	45	37	16	209,63	255,81	287,93	346,67	356-31
1.2.3 boală profesională - total, din care:	5	8	11	2	3	194,4	490,75	455,18	310,50	591-33
gradul I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
gradul II	2	4	4	-	3	242	728,25	820,75	-	591-33
gradul III	3	4	7	2	-	162,66	253,00	246,14	310,50	-
1.3. De urmaş - total, din care:	2433	2045	2103	1908	1761	231,49	297,41	359,17	412,82	425-05
<i>inclusiv femei</i>	612	539	574	497	437	225,44	277,60	336,73	393,60	391-79
<i>inclusiv angajați</i>	3	7	10	7	1	232,00	356,57	370,10	356,57	373-00
1 urmaş	1618	1343	1434	1283	1197	204,92	272,87	327,41	368,30	381-81
2 urmași	621	530	514	499	434	277,27	334,68	407,47	489,20	510-10
3 și mai mulți urmași	194	172	155	126	130	306,5	374,13	492,82	563,66	539-24
2. Pensii stabilite conform altor legi	41	655	99	132	74	544,361	550,72	868,84	2444,11	2368-20
2.1. pentru participanții la lichidarea avariei de la Cernobil - total (2.1.1.+2.1.2.+2.1.3.), din care:	36	36	26	31	18	609,55	619,0	868,84	712,87	902-88
<i>inclusiv femei</i>	-	1	-	1	2	-	586,00	-	522,00	464-50
<i>inclusiv angajați</i>	6	8	-	6	5	718,83	870,25	-	1287,00	2035-60
2.1.1. pentru limită de vîrstă - total	1	5	5	3	1	336	871,80	877,00	787,33	614-00
2.1.2. de invaliditate - total	29	22	14	18	10	640,1	626,09	1047,00	845,83	1224-00
gradul I	2	2	-	-	-	1735,5	1636,00	-	-	-
gradul II	17	11	10	14	6	660,88	654,54	518,00	962,21	1796-83
gradul III	10	9	4	4	4	385,6	775,12	2369,00	438,25	364-50
2.1.3. de urmaş - total din care:	6	9	7	10	7	507,33	461,11	506,57	451,20	485-28
1 urmaş	4	5	6	9	5	457,75	442,00	472,83	433,88	431-80
2 urmași	2	3	1	1	2	606	404,00	709,00	606,00	619-00
3 și mai mulți urmași	-	1	-	-	-	-	727,00	-	-	-
2.2. Conform Legii militarilor (2.2.1.+2.2.2.)	5	619	73	44	22	75	546,76	670,53	739,38	716-18
<i>inclusiv angajați</i>	-	27	2	-	3	-	438,14	649,50	-	662-66
2.2.1. de invaliditate militarilor în termen - total, din care:	4	562	64	42	20	73,75	560,60	687,68	740,38	668-00
gradul I	-	66	11	2	1	-	613,63	903,72	921,00	718-00
gradul II	2	438	44	33	18	88,5	585,61	673,97	808,42	669-05
gradul III	2	58	9	7	1	59	311,37	490,55	367,71	597-00
2.2.1.1. inclusiv invalizii Războiului al Doilea	1	490	39	33	11	97	577,51	775,97	806,84	759-27
gradul I	-	60	8	2	-	-	620,61	992,25	921,00	-
gradul II	1	381	25	26	11	97	604,25	781,52	878,61	759-27
gradul III	-	49	6	5	-	-	316,79	464,50	387,80	-

2.2.2. pensie de urmaş familiilor militarilor în termen - total, din care	1	57	9	2	2	79	57	548,44	718,50	1198-00
1 urmaş	1	53	7	1	1	79	384,09	431,71	479,00	479-00
2 urmaşi	-	4	1	1	-	-	757,25	637,00	958,00	-
3 și mai mulți urmași	-	-	1	-	1	-	-	1275,00	-	1917-00
2.2.2.1. din care familiilor invalizilor Războiului al Doilea	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1 urmaş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2 urmaşi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3 și mai mulți urmași	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.3. din rîndul judecătorilor	-	26	36	57	34	-	4331,04	4052,72	4193,93	4212-91
Total pensii (1+2)	39313	39775	40937	38281	35973	385,77	554,38	628,47	744,79	785-76

Sursa: CNAS

Anexa 3. Considerations on discrimination against women in law and practice in the Republic of Moldova

I. Introduction

Over recent years, gender equality has become a major concern of the Government of Moldova. Moldova is a party to the majority of international conventions prohibiting discrimination against women.

Although *de jure* the national legal framework guarantees the same rights for women and men in the access to political process, social services, medical assistance, education, labour, marriage, child care, property, inheritance and access to justice, in reality women are often discriminated. De facto, the most problematic areas are: participation of women in the political process – there are very few women in decision making positions, issues related to the economic and social status – women usually receive lower salaries than men and are viewed as primarily responsible for child care and violence against women.

II. Situation de jure and de facto in the field of gender equality

The Constitution of the Republic of Moldova stipulates that women and men are equal before the law and public authorities²². In reality, though, the legislation in the domain of gender equality is only declarative, partly because of the way traditions and customary perceptions see the role of women in the society.

In February 2006, the Parliament of the Republic of Moldova has adopted the Law on Equal Opportunities between women and men²³. The adoption of the law is a great progress in the acknowledgement of the phenomenon of discrimination of women in Moldova.²⁴

The law includes a definition of discrimination on the grounds of sex as ‘any difference, exception, limitation or preference having as aim or consequence the limitation or intimidation of acknowledgement, exercise or implementation on equality basis between women and men of the fundamental human rights and freedoms’,²⁵ which in fact is a reiteration of Article 1, CEDAW.

The law includes provisions on direct and indirect discrimination, affirmative actions, sexual harassment, guarantees equal rights for women and men in the following domains: public and political, social and economic, health, services and education. The law establishes an institutional framework responsible for the implementation and monitoring of the law: namely,

²²Article 16 (2), Constitution of the Republic of Moldova.

²³ Law on Equal Opportunities between women and men, No. 5-XIV 9 February 2006, Official Monitor No. 47-50/200 24 March 2006.

²⁴ Report on the CEDAW Evaluation Instrument for the Republic of Moldova, August 2006, ABA/CEELI and Winrock International.

²⁵ Article 2, Law on Equal Opportunities.

the governmental Commission on Equal Opportunities ²⁶having the status of consultative body, responsible for the promotion of equality policies and coordination of activities between central and local government, as well as a specialized department within the Ministry of Labor, Social Protection and Family dealing with Gender Equality and Prevention of Domestic Violence. However, this department has no structures at the local level and is mostly responsible for development of policies in this field. Initially the law provided for the establishment of gender focal points in all ministries and at local level; however this was not accomplished due to budgetary constraints.

Unfortunately the law does not establish national machinery for the monitoring and investigation of discrimination cases. Such cases however, may be considered by the Office of the Ombudsman (Parliamentary Advocates),²⁷ who in accordance with the law is responsible for receiving individual complaints and investigating and considering allegations of human rights violations and the general courts of law. The law however makes little reference to the legal remedies available to victims of discrimination. According to the law the available remedies are mostly applicable to cases of labour discrimination.

One of the aims of the Law on Equal Opportunities is to 'prevent and eliminate all forms of discrimination on the grounds of sex'.²⁸ This may be considered as a first step in developing a comprehensive legal framework to deal and eliminate gender based discrimination.

Although legally defined under the Law on Equal Opportunities²⁹, sexual harassment is not considered an offence under criminal or administrative law. Moreover, it is not even acknowledged as a social phenomenon. The attitude towards the issue is that 'women are the cause for such behaviour'.

The Government has acknowledged the gaps in the Law on Equal Opportunities and is currently revising this law and entire legal framework in the field of gender equality with the aim of strengthening the implementation mechanism. The amendments include such provisions as criminalization of 'sexual harassment', provision of fines for the violation of gender equality in any area of life, introduction of a 40% quota for the political representation of women and establishing a complaints mechanism for cases of discrimination that will be dealt with by the Ombudsman on Equal Opportunities that will be established.

Equality provisions can be found in the Codes of Criminal and Civil Procedure, the Criminal, Family and Labour Codes, the Law on the Execution of Sentences and the Law on Political Parties and Other Social and Political Organizations. Moldova has also begun to incorporate anti-discrimination clauses into national legislation, such as within the Law on the Social Protection of Persons with Disabilities, the Law on the Rights of the Child, the Law on National Minorities and Legal Status of their Organizations and the new Labour Code. The Law on Preventing and Combating Human Trafficking and the Law on Preventing and Combating Domestic Violence also contain anti-discrimination clauses.

According to the law women and men have equal opportunities in employment and both direct and indirect discrimination is illegal under the law³⁰. However, according to some data, there are numerous infringements of labour rights in the private sector. This includes the failure to report the actual salary of employees and to officially register them in official bookkeeping. The difference in the income of men and women is still one of the most persistent forms of gender disparity on the labour market in Moldova. One of the main reasons for discrimination of women in employment is stereotyping of women's role in the family. Women are considered to have more obligations than men; they are more concerned with their families than men.

Still, the discrepancies between the salaries of men and women have decreased over recent years. In 2008 the average monthly salary of women was 73.3 per cent of the average salary of

²⁶ Article 18, Law on Equal Opportunities.

²⁷ Law on Parliamentary Advocates, No. 1349 of 17 October 1997.

²⁸ Article 1, Law on Equal Opportunities.

²⁹ Article 2, Law on Equal Opportunities.

³⁰ Article 5, Law on Equal Opportunities.

men, increasing by 0.7 percentage points compared to 2007 (in 2002 this proportion was 75.7 per cent). These differences are conditioned by the fact that women, in most cases, either work in less-well-paid domains (traditionally considered feminine occupations) like education, healthcare or services, or occupy low-paid positions (i.e. subordinate jobs with no managerial tasks/prerogatives).

Turning to the employment of women in general, the situation in Moldova is complex. No important gender disparities were registered among the economically active population in 2009: the number of men employed being almost equal to the number of women (50.5 per cent and 49.5 per cent). The same is true of the gender distribution of the employed population. However, the employment rate among the population for 15 years and more is higher among women than men (42.6 per cent compared to 37.4 per cent respectively), although the rate of women as part of inactive population is higher (55,4%).³¹ This probably confirms the paternalistic views about the role of women as taking care of the family.

According to official statistics, women represent 38.7 per cent of the total number of managers and high officials in public administration, economic and social units, while 63.4 per cent of women are involved in intellectual and scientific occupations. Per capita Gross Domestic Product (in PPP terms) is US\$2118 for women and US\$3357 for men. The majority of employed women in 2008 are wage earners (71 per cent, compared to 0.6 per cent who manage their own business and 24.9 per cent who are self-employed).

Despite the smaller remuneration of women's work, their income is of more importance for the support of their families, with or without children, because women are more likely than men to use their money for purchasing food, education and healthcare services, which are crucial for the welfare of children.

The Labour Code also prevents pregnant women and women on maternity leave, and those who have children under three from going on business trips.³² Yet these provisions are discriminatory and are to be annulled. During 2009, an expert group developed a set of improvements to the Labour Code from the gender perspective, which has been discussed with the ILO international experts and presented to all social actors. The draft law on amendments to the Labour Code has been recently approved by the Government (Decision no. 218 of 23 March 2010).

The lack of job opportunities for women has prompted many of them to migrate. Analysis of the phenomenon of migration from a gender perspective shows that in the second trimester of 2009, approximately 295,000 people left the country to work abroad, of which one third were women (CBS-AXA, 2009). The majority of women have departed to work in the countries of Western Europe, CIS, Turkey and Israel. Women are more vulnerable to trafficking in human beings, according to IOM data about 90% of the trafficking victims are women.³³

The social security law establishes different ages for men and women to receive pensions. Currently men receive their pensions at 62 years and women at 57. The contribution period required to be eligible for a pension is the same irrespective of sex that is of 30 years. In fact, because women retire by five years earlier than men, they in fact do not succeed in accumulating the length of time necessary for receiving the full pension.

Employers are required to contribute to the state social security scheme regardless of the employee's gender. However, given the difference in retirement ages based on sex, women's contribution period is significantly lower than men's. Moreover, given the fact that pensions are calculated based on salaries, the fact that women earn less than men results in lower pensions for women.

Although paternity leave is possible under the law, few men take leave to care for their children. As far as childcare is concerned, women are the ones taking on the traditional role of

³¹ National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova, "Women and Men in the Republic Moldova", 2008.

³² Art. 248(1), Labor Code of the Republic of Moldova.

³³ Common Country Assessment for Moldova, UNDP 2005

caring for and raising children: both in 2006 and in 2007, over 97 per cent of those on childcare leave were women while the percentage of men was slightly over 2 per cent. In 2008, the male quota increased insignificantly reaching 3 per cent of the total. In absolute numbers, this percentage represents 3,200 men, while the number of women benefiting from childcare leaves was at the level of 106,500.

Although the labour law provides for social security contribution during parental leave, it does not establish funding for such contributions. Although at first glance the law includes safeguards on the childcare for women, enabling the accumulation of the time spent for childcare in the seniority period, in reality the calculation of the pension for the childcare period is done based on the minimum salary. Thus, although the woman has had well paid jobs before and after the childcare period, the inclusion of the child care period will lead to the decrease of the average salary from which the pension will be calculated subsequently.³⁴

In accordance with the national law, pregnant and lactating women who work under difficult conditions must be transferred to positions in which the workload will be easier or be temporarily dismissed from their duties while still receiving their previous salary.

The Labour Code provides for different complaint procedures for individual employment disputes and collective employment disputes. The final place for appealing complaints in both situations is in the court of law.

The Criminal Code prohibits discrimination committed by a person holding a decision-making position³⁵ on the grounds of sex and foresees penalties ranging from fines to deprivation of liberty for up to 3 years. However, the judicial practice has registered no court cases on the issue of discrimination on the grounds of sex, rendering this article as practically inapplicable.

The law obliges the parties to ensure that on the lists of candidates both women and men are equally represented.³⁶ In practice, a larger number of women are placed among the last candidates on the party lists, thus depending on the number of votes acquired, the first candidates will actually become members of the Parliament. The number of women MPs rose from 22 per cent in 2005 up to 23.7 per cent in 2009; 26 women entered the Parliament of the Republic of Moldova, elected on 29 July 2009, and 24 seats are held by women at this moment. The Parliament's leadership is formed exclusively of men (4 persons), while only one woman sits in the Parliament's 12-strong Permanent Bureau. Of the five parliamentary factions, only one is headed by a woman president, while one other party has a woman as vice-president. The current Parliament has nine permanent commissions, two of them headed by women, and there are four women vice-presidents.

At the moment³⁷, out of a total of 70 people who compose the Cabinet of Ministers and hold managerial positions in institutions representing governmental authorities, only 11 are women (representing a proportion of 16 per cent versus 84 per cent men). Of these, only one minister is a woman and the other six are vice-ministers. Only 18 women hold the office of directors of institutions subordinated to ministries, while men hold 104 such positions (representing a ratio of about. 15:85).

Marriage may be concluded upon request of one or both spouses. The husband may not request dissolution of marriage during pregnancy of the wife. One of the spouses may request dissolution of marriage in cases when the other spouse is incapable by law, has been declared as missing or has been sentenced for longer than 3 years. If one of the spouses does not agree with the divorce, the court shall mandate a reconciliation period of 6 months.

The family law enables the wife to claim spousal support upon divorce if she is pregnant. Ex-spouses who require financial support to continue raising children below age for three or disabled children up to 18 years are also entitled to seek support. Exemptions from the obligation to pay spousal support can be obtained if the spouses were married less than five years, the

³⁴ Report "Gender in the context of MDGs in the Republic of Moldova", UNDP Moldova and UNIFEM Moldova, 2007.

³⁵ Article 176, Criminal Code.

³⁶ Article 7, Law on Equal Opportunities.

³⁷The data reflects the situation as of February 2010.

marriage was dissolved due to the guilt or immoral conduct of the spouse seeking support and if the inability to work of the spouse in need is due to drug or alcohol addiction or the commission of a premeditated crime.

A court can declare a marital contract null and void if it contains clauses that injure the rights and interests of one of the spouses, of minor children and other persons protected by law. Parental rights and obligations for the care and education of children extend both to children of a marital relationship as well as children born out-of-wedlock. No gender differentiation is made between the spouses with respect to responsibilities concerning child's education or financial support.

In cases of separation or divorce, both spousal and parental rights and support obligations are determined according to national legislation. The custody of and support obligations for children whose parents are residents of different countries shall be determined by an agreement of parent until the child is 14 years old. If parents cannot come to an agreement, child custody and support will be established by court. A parent can only prohibit contact between the child and the non-custodial parent in cases where such contact is detrimental to the best interest of the child.

In case there was not matrimonial contract the goods acquired during marriage shall be divided equally among spouses, even if they are legally registered under the name of one of the spouses. This right extends to the spouse that during marriage did not have income being busy taking care of the home, education of children or other reasons. Thus, spouses have the right to own, use and make disposal of common property. The division of property is performed on the basis of equality principle, if the matrimonial contract does not provide other conditions.

The right to private property regardless of sex is guaranteed by the Constitution. There is no law prohibiting women from having legal capacity and to own property or to administer goods due to her civil status or sex.

According to national law, natural persons may not be deprived of their legal capacity. The Civil Code establishes as null the contracts that are aiming at limiting the rights of persons that are not their parties. The Family Code considers as null any contract that limits the exercise of any of the spouses of their capacity to exercise rights.

Women are not treated any differently by the justice system of the Republic of Moldova. In Moldova, people in general do not trust the justice system and would rather find other solutions to their problems than legal remedies.

Maternal mortality³⁸ did not undergo a linear evolution over recent years, although it has fallen significantly compared to the situation in the last decade of the twentieth century. Thus, maternal mortality has fallen from 55.2 cases for each 100,000 babies born alive in 1990 to 27.1 cases for each 100,000 babies born alive in 2000. For the first time in the last five years, the maternal mortality rate rose in 2008.

One of the causes of high maternal mortality could be not just women's migration and the lack of modern medical practices in the rayon maternity centres, but also complications resulting from abortions. Although the number of abortions has fallen significantly – from 37,000 in 1997 to 14,000 in 2008, largely because of the implementation of certain measures in the areas of family planning, the complications resulting from abortions continue to represent one of the causes of the material deaths³⁹. The low quality of abortion services continues to persist, as well as a high rate of complications resulting from abortions and a high rate of maternal mortality resulting from the cease of pregnancy. In the period 1996-2005 the quota of abortion complications among the causes

³⁸ In the Republic of Moldova, the maternal mortality indicator is very well established and is in line with the definition and the methodology proposed by the World Health Organization. Based on the definition, a maternal death is defined as the death of a woman during pregnancy or in the period of up to 42 days following the completion of the pregnancy, for any reason associated with, or aggravated by the pregnancy or its handling, but not caused by traumas or poisonings.

³⁹ In 1997 for every 100 newborns 75.2 abortions were registered. By 2008 this indicator had fallen to the level of 36.2. The share of interrupted pregnancies in the age group 15-19 years is more or less constant over the past 10 years, representing 10 per cent of the total number of abortions.

of maternal mortality represented 30.3 per cent. Although the quota of abortion complications among the causes of maternal mortality has decreased from 8.23 in 2001 to 2.6 for each 100,000 babies born alive in 2008, the problem did not completely disappear. This relatively high number of abortions serves as yet another proof that there is an unsatisfied need for high quality contraception accessible for all groups of population. This highlights once again the need to implement modern methods of family planning and to improve health education in high-school. It is very important that both women and men possess the knowledge relating to traditional and modern contraceptive methods because abortion is used as a method of controlling fertility due to the insufficient level of information and inadequate access to contraceptive means. Regrettably, the studies conducted in the country do not offer data on the level of knowledge among men. At the same time, it is necessary to mention that in the Republic of Moldova, 15 per cent of men consider that only the woman is responsible for dealing with the problem of contraception⁴⁰.

Sterilization is an irreversible process which halts reproduction. The Law no. 411 of 28.03.1995 regarding healthcare guarantees access to voluntary surgical sterilization. In accordance with the Law, voluntary surgical sterilization for women and for men can be carried out upon their desire or on the indications of the doctor with the written consent of the person only in public medical-sanitary units by persons holding corresponding medical degrees, in the case and in the manner prescribed by the Ministry of Health. At the same time, the Law of the Republic of Moldova no. 185-XV of May 24, 2001, "regarding reproductive healthcare and family planning" specifies that the surgical method of contraception is applied based on voluntary informed consent and that the mode of applying the surgical contraception method is established in a regulation approved by the Ministry of Health⁴¹. It should be highlighted that this regulation refers only to female voluntary surgical sterilization, while there is no separate general regulation applying to both women and men regarding voluntary surgical sterilization.

The Law Nr. 45 on Preventing and Combating Domestic Violence was adopted on 1 March 2007 and took effect on 18 September 2008. The adoption of the Law was an important step forward in stopping acts of violence and has marked the recognition and implementation by the Republic of Moldova of its international commitments to human rights. The Law sets out key notions with respect to domestic violence and its forms, establishing an institutional framework with detailed responsibilities for the relevant authorities, provides for the creation of assistance centres for the victims of violence and an effective mechanism for solving cases of violence by filing complaints, requesting protection orders, and isolating abusers.

One positive aspect of the Law is that its broad definition has come to extend to marriage-like relationships, such as domestic partnership, as well.⁴² The law provides for the right to request a protection order and extends the right to report cases of domestic violence to any person that knows about any such cases. According to the Law, courts shall issue protection orders within 24 hours, which shall include, *inter alia*, the following protective measures: the obligation for the abuser to temporarily leave the shared residence or the residence of the victim, without the right to decide ownership issues; the obligation for the abuser to stay away from the residence and workplace of the victim and make no attempt to contact the victim or her/his children, etc.⁴³ Even though the law took effect on 18 September 2008, not a single order of such kind was issued by the Moldovan courts until September 2009.

The first order was issued in September 2009 by the Anenii-Noi District Court, following awareness-raising and training activities on implementation of the Law on Preventing and Combating Domestic Violence and Protection Orders, specifically, carried out

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Order no. 370 of the Ministry of Health from 27.10.05 regarding the female voluntary surgical sterilization (Annex to the order of the Ministry of Healthcare and Social Protection no. 370 from 27.10.2005. INSTRUCTION regarding the usage of the female voluntary surgical sterilization).

⁴² Article 6, Anti-Violence Law.

⁴³ Article 15 (1), Anti-Violence Law.

with the support of UNFPA and the American Bar Association / the Rule of Law Initiative.⁴⁴ The Law also provides for the possibility to create assistance and rehabilitation centres for the victims of domestic violence as well as rehabilitation centres for aggressors. Unfortunately, the Law is not complete from the gender perspective, since it fails to explicitly recognize that mostly women are subject to domestic violence and that this is a serious violation of the human rights. The institutional framework needs to be strengthened, as no mechanism responsible for monitoring the situation exists on a local level.

The Ministry of Labour, Social Protection and Family is currently working to develop a mechanism to implement the Law on Preventing and Combating Domestic Violence, in particular the procedure for issuing protection orders, provisions that are to be incorporated into the Criminal Code, the Code of Criminal Procedure, and the Code of Civil Procedure.

According to Molodva's Demographic and Health Survey, shows that some 27 per cent of the women interviewed have been subjected to violence starting from age 15, while about 13 per cent of women had suffered from violence in the last 12 months.⁴⁵ The main aggressors are the husbands (69 per cent) and to a smaller extent the fathers/stepfathers and mothers/stepmothers. The survey also revealed that women with many children became victims of violence more often.⁴⁶ The greatest number of the interviewed persons who thought that a husband would be justified in beating his wife was from low-income categories and had no higher education. The "Women At Risk" Survey⁴⁷ found that one in four women in the Republic of Moldova aged between 16 and 35 years suffers from domestic violence.

Most cases of domestic violence are not reported because of embarrassment, fear and stigma, a lack of awareness of the existing laws, legal procedures and legal services, or simply because of a lack of confidence in the system. The ineffective enforcement of the law by the police, who treat instances of domestic violence as minor incidents, has discouraged women from reporting such cases to the police. According to a survey, almost one half of women aged 16 to 24 years said they did not appeal for help because they thought it was useless.⁴⁸ The lack of female police officers with specialist training in such cases is also a factor that discourages women from reporting. Often, cases of domestic violence are qualified as administrative offenses and do not form the subject of criminal proceedings.

According to data from the Ministry of Internal Affairs, 20.86 per cent of cases of domestic violence examined in court as administrative offenses were quashed pursuant to an amicable settlement of the matter. The small share of criminal proceedings in cases of domestic violence is also due to the fact that the victims themselves drop charges, while the law enforcement bodies neglect the real reasons behind such decisions. Although the Criminal Code provides that the victim's consent is not required for the prosecution of offenses that resulted in serious injury, the law enforcement bodies would do that rarely in cases of domestic violence.

In the early 2000s the Republic of Moldova became a major source of trafficked persons in South-East Europe, predominantly of girls and women, 14 per cent of whom were under 18, and more than a half were in the age group 19 to 24 years⁴⁹. There are no absolute figures on the phenomenon of trafficking since many victims are not identified in destination countries and the

⁴⁴Activities carried out as part of the Project titled "Protection and Empowerment of Victims of Human Trafficking and Domestic Violence", implemented by UNFPA, UNDP, IOM and OSCE.

⁴⁵ The National Center for Preventive Medicine and the Minister of Health and Social Protection; Moldova: Demographic and Health Survey, 2005, pp. 43-45.

⁴⁶ "Women at Risk in the Republic of Moldova: National Representative Survey", Winrock International (2005), p. 63.

⁴⁷ Women at Risk in the Republic of Moldova: National Representative Survey", Winrock International (2005), p.111

⁴⁸ Women at Risk in the Republic of Moldova: National Representative Survey", Winrock International (2005), p. 96.

⁴⁹ *Trafficking As It Is – A Statistical Profile, 2005-2006 Update*, IOM Moldova, 2007

http://www.iom.md/materials/brochures/3_ct_traff_eng.pdf

Republic of Moldova because of changing trafficking patterns, stigma-related fears, and low levels of self-identification and a low level of confidence in the law enforcement bodies. One indicator to measure the phenomenon of trafficking in Moldova is the number of persons assisted by the International Organization for Migration and the Assistance and Protection Centre for the Victims of Trafficking. In the period from 2000 to 2008 the total number of assisted persons was 5,183, including 2,443 victims of trafficking and 1,016 children of the victims of trafficking, 50 stranded migrants and 1,674 'at-risk' cases.⁵⁰ The main forms of exploitation were: sexual exploitation (85.5 per cent), exploitation for labour purposes (6.5 per cent) beggary (3.1 per cent). The main destination countries are: Turkey (31 per cent), Russia (22.8 per cent), inside the Republic of Moldova (20.2 per cent), the United Arab Emirates (5.7 per cent) and Cyprus (4.4 per cent). Although exploitation patterns differ from region to region, cases of sexual exploitation are common to all destination countries and are more often registered in Turkey, the UAE, Balkan countries, and inside Moldova.

A landmark progress in fighting human trafficking was the adoption of the Law on Preventing and Combating Trafficking in Persons in 2005, or simply the Anti-Trafficking Law⁵¹. This law was the culmination of the 2002-2006 National Plan on preventing and combating human trafficking, which aimed at creating a legal framework, implying the adoption of new laws, modification of existing regulations and ratification of relevant international agreements. In March 2008, a plan for 2008-2009 was approved by Parliament. Recently a new Plan for 2010-2011 was adopted, which includes the major directions of state policy in the field.

The Anti-Trafficking Law has adjusted the national legislation to the international standards outlined in the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially women and children, supplementing the UN Convention against Transnational Organized Crime, and also outlined in the Council of Europe's Convention on Action Against Trafficking in Human Beings. The Moldovan Criminal Code was harmonized with the Anti-Trafficking Law to prescribe criminal responsibility for trafficking in human beings, trafficking in children, and illegal taking of children out of the country and pimping⁵². Starting from 2001 some institutional efforts were made, including the creation of a special anti-trafficking division within the Prosecutor General's Office and the establishment of the a *National Committee to Combat Trafficking in Human Beings*, followed by district multi-disciplinary anti-trafficking committees. In 2003, the National Committee established four sub-working groups on prevention, protection, legislation, and child trafficking, each co-chaired by a deputy minister and an international organization, namely the IOM, OSCE and UNICEF. Although a considerable part of Moldova's anti-trafficking activities are implemented by international organizations and remain dependent on international donor funding, the Government has improved victim protection efforts and provided direct financial assistance toward victim protection and assistance. It has had a leading role, in partnership with IOM, in developing and implementing the National Referral System (NRS), institutionalized under the Strategy of the NRS⁵³, aimed at assisting and protecting of victims and potential victims of trafficking.

III. Conclusions

In spite of the fact that over recent years women are better represented at the level of high political forums, when someone insists on increased participation of women in decision making, it is normally assumed that their opinions will have the same weight. This assumption, however, is far from the reality, and is sabotaged by gender traditions, the attitudes of colleagues and the population, with regards to women in general and to women in politics, in particular.

Although the Government of the Republic of Moldova has made efforts to improve the

⁵⁰ IOM Moldova, FAQ about Moldova, Migration, Trafficking.

⁵¹ Law on Preventing and Combating Trafficking in Persons, No.241-XVI of 20 October 2005, MO 164-167 of 9 December 2005.

⁵² Articles 165, 206, 207 and 220 of the Criminal Code.

⁵³ Approved by Parliament Decision no, 257 of 05.12.2008.

situation in the country in the domain of gender equality and the empowerment of women, it is still hard to discern tangible progress. In this way, even though women enjoy the same rights in the domain of employment, they can be considered a relatively vulnerable group on the labour market. Also, despite certain progress in the representation of women in decision making in general, the situation is still critical: women are a vulnerable group, strongly affected by poverty. They are more frequently victims of violence, trafficking in human beings, illegal migration, sexual harassment at the work place and discrimination. Violence against women in Moldova is a manifestation of historically unequal power relations between women and men, maintained throughout the time. It leads to domination and discrimination against women by men and hampers women advancement. For this reason it is necessary that some of the policies in the domains of social protection, human rights specifically for women, and gender equality on the labour market be revised.

Of particular importance is the support and assistance provided by certain international organizations in promoting gender equality in Moldova (UNIFEM, UNFPA, UNICEF, IOM and other UN agencies, SIDA, etc.). The role of the country's development partners is crucial to achieving progress in this domain from both points of view – that of financial support and that of informational assistance and experience. The achievements of civil society in this domain are also very valuable, with many specialized NGOs implementing projects and initiatives that have substantial impact on the private sphere (family, relationships within the couple etc.), as well as in the public sphere (political, economic and social domains). The interventions promoted by civil society will have even more visible and far-reaching results if the Government's commitments in the fields of cooperation and consultation with civil society on public policy projects are respected.

Anexa 4. Numărul persoanelor încadrate în grad de invaliditate pe categorii, 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010	Ponderea 2009, %	Ponderea 2010, %
Numărul persoanelor cu dizabilități	167 528	170 295	173 096	176 743	179 060	100,0%	100,0%
gradul I	24 686	24 967	25 737	26 297	26 527	14,9%	14,8%
gradul II	111 645	112 765	114 169	116 542	117 882	65,9%	65,8%
gradul III	31 197	32 563	33 190	33 904	34 651	19,2%	19,4%
Numărul invalizilor în rezultatul unei boli obișnuite	124 607	125 986	127 929	130 692	132 550	74,0%	74,0%
gradul I	13 342	13 228	13 396	13 584	13 597	7,7%	7,6%
gradul II	86 921	87 364	88 387	90 454	91 832	51,2%	51,3%
gradul III	24 344	25 394	26 146	26 654	27 121	15,1%	15,1%
Numărul invalizilor în rezultatul unei boli profesionale	80	86	97	97	99	0,1%	0,1%
gradul I	8	7	8	7	7	0,0%	0,0%
gradul II	41	45	52	58	64	0,0%	0,0%
gradul III	31	34	37	32	28	0,0%	0,0%
Numărul invalizilor în rezultatul accidentelor de muncă	3 704	3 587	3 540	3 499	3 399	2,0%	1,9%
gradul I	361	340	322	313	311	0,2%	0,2%
gradul II	1 681	1 654	1 688	1 713	1 674	1,0%	0,9%
gradul III	1 662	1 593	1 530	1 473	1 414	0,8%	0,8%
Numărul invalizilor în rezultatul participării la lichidarea avariei de la Cernobîl	2 112	2 087	2 068	2 041	2 012	1,2%	1,1%
gradul I	294	294	290	286	288	0,2%	0,2%
gradul II	1 768	1 749	1 741	1 721	1 690	1,0%	0,9%
gradul III	50	44	37	34	34	0,0%	0,0%
Numărul invalizilor în rezultatul serviciului militar sau special	497	1 044	1 040	1 017	982	0,6%	0,6%
gradul I	52	117	117	112	110	0,1%	0,1%
gradul II	294	724	723	699	674	0,4%	0,4%
gradul III	151	203	200	206	198	0,1%	0,1%
Numărul invalizilor din copilărie	23 900	24 826	24 274	24 160	24 930	13,7%	13,9%
gradul I	5 650	5 895	5 883	5 833	6 037	3,3%	3,4%
gradul II	14 561	14 832	14 463	14 283	14 531	8,1%	8,1%
gradul III	3 689	4 099	3 928	4 044	4 362	2,3%	2,4%
Numărul copiilor invalizi	12 628	12 679	14 148	15 237	15 088	8,6%	8,3%
cu severitatea I	4 979	5 086	5 721	6 162	6 177	3,5%	3,4%
cu severitatea II	6 379	6 397	7 115	7 614	7 417	4,3%	4,1%
cu severitatea III	1 270	1 196	1 312	1 461	1 494	0,8%	0,8%

Sursa: CREMV

Anexa 5. Compensații pentru călătoria în transportul urban, suburban și interurban, 2010

Nr. d/o	Raionul/ municipiul	Numărul beneficiarilor				Cuantumul compensației lei/lunar		Periodi citatea achităr ii	Cheltuieli planificate (mii lei)	Cheltuieli efectuate (mii lei)
		Invalizi gr. I	Invalizi gr. II	Copii- invalizi	Total	Cu însoțitor	Fără însoțitor			
1.	Mun. Chișinău	4826	17017	1937	23780	120	60	Lunar	22862,9	18762,7
2.	Mun. Bălți	999	4823	473	6295	53,74	26,95	Trimes.	2401,4	2503,8
3.	Anenii - Noi	612	2672	338	3622	36	18	Trimes.	1008,0	1008,9
4.	Basarabeasca	219	942	183	1344	36	18	Semes.	351,4	351,1
5.	Briceni	562	3153	286	4001	36	18	Semes.	1047,4	1047,0
6.	Cahul	669	2446	463	3578	36	18	Anual	968,7	968,7
7.	Cantemir	328	1367	306	2001	22,46	17,08	Lunar	539,4	539,4
8.	Călărași	584	2881	355	3820	36	18	Semes.	987,3	987,3
9.	Căușeni	442	2234	317	2993	36	18	Trimes.	810,6	810,6
10.	Cimișlia	330	1742	199	2271	36	18	Semes.	569,2	555,4
11.	Criuleni	371	2318	364	3053	36	18	Semes.	831,0	794,6
12.	Dondușeni	281	1775	158	2214	36	18	Trimes.	588,4	579,5
13.	Drochia	605	3128	419	4152	36	18	Anual	1093,7	1047,0
14.	Dubăsari	213	1388	121	1722	36	18	Trimes.	584,7	454,5
15.	Edineț	902	4264	34	5200	36	18	Trimes.	1416,5	1416,5
16.	Fălești	453	2931	397	3781	36	18	Trimes.	1307,9	1307,9
17.	Florești	492	3479	385	4356	36	18	Semes.	1053,4	1101,2
18.	Glodeni	650	1700	377	2727	36	18	Anual	546,0	602,8
19.	Hîncești	660	2750	450	3860	36	18	Trimes.	1239,7	1160,0
20.	Ialoveni	610	2700	466	3776	36	18	Trimes.	968,4	930,1
21.	Leova	255	1169	216	1640	36	18	Semes.	497,5	449,1
22.	Nisporeni	411	1742	219	2372	36	18	Anual	615,6	612,7
23.	Ocnîța	396	2768	229	3393	36	18	Trimes.	732,9	732,9
24.	Orhei	765	3796	594	5155	25,5	19,4	Trimes.	1317,5	1315,5
25.	Rezina	360	1819	204	2383	36	18	Trimes.	636,3	636,3
26.	Rîșcani	429	2521	347	3297	36	18	Trimes.	920,0	920,0
27.	Sîngerei	636	3696	465	4797	36	18	Trimes.	1317,7	1317,5
28.	Soroca	717	4270	430	5417	36	18	Semes.	1685,1	1665,2
29.	Strășeni	662	3123	447	4232	36	18	Semes.	1091,0	1128,3
30.	Șoldănești	387	2255	240	2882	36	18	Trimes.	744,0	744,0
31.	Ștefan-Vodă	323	2129	265	2717	40	21	Trimes.	768,7	750,9
32.	Taraclia	183	1714	221	2118	36	18	Semes.	569,2	519,0
33.	Telenеști	489	3094	457	4040	40	20	Trimes.	940,9	940,8
34.	Ungheni	582	3463	474	4519	36	18	Anual	1204,2	1760,7
35.	UTA Găgăuzia	1173	7892	820	9885	36	18	Anual	2435,9	2522,2
	TOTAL	22576	111161	13656	147393				56652,5	52944,1

Anexa 6. Compensarea cheltuielilor de deservire cu transport a persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor (cuantumul compensației - 400 lei)

Nr. d/o	Raionul/ municipiul	Numărul beneficiarilor						Cheltuieli planificate a. 2010 (mii lei)	Cheltuieli efectuate a. 2010 (mii lei)
		Invalizi de război și persoanele asimilate cu ei	Invalizi din copilărie	Invalizi în urma accidentelor de muncă și bolilor profesionale	Invalizi de afecțiune generală	Copii-invalizi până la 18 ani	Total		
1.	Mun. Chișinău	45	222	33	512	143	955	306,0	374,8
2.	Mun. Bălți	4	61	4	190	27	286	166,0	67,7
3.	Anenii - Noi	6	12	52	48	-	118	48,0	43,2
4.	Basarabeasca	2	5	1	28	-	36	10,2	13,2
5.	Briceni	13	20	2	17	8	60	24,0	24,0
6.	Cahul	5	9	4	16	-	34	24,0	12,4
7.	Cantemir	7	10	6	13	-	36	16,0	14,4
8.	Călărași	11	15	4	71	-	101	34,8	35,1
9.	Căușeni	11	28	15	55	0	109	23,2	67,8
10.	Cimișlia	2	38	6	39	8	93	20,8	43,5
11.	Criuleni	8	33	1	32	18	92	35,7	36,2
12.	Dondușeni	5	38	60	21	9	133	57,1	53,4
13.	Drochia	13	103	11	294	53	474	347,1	333,4
14.	Dubăsari	7	4	1	12	1	25	11,6	10,0
15.	Edineț	6	11	6	26	16	65	26,0	26,0
16.	Fălești	4	29	3	85	26	147	64,8	63,8
17.	Florești	10	43	7	54	31	145	49,2	53,5
18.	Glodeni	-	60	23	107	40	230	73,0	73,0
19.	Hîncești	9	84	8	134	24	259	108,0	104,4
20.	Ialoveni	7	39	7	143	35	231	92,4	92,4
21.	Leova	3	3	2	2	-	10	10,4	4,0
22.	Nisporeni	6	16	3	92	18	135	81,4	64,9
23.	Ocnîța	12	40	2	66	11	131	52,4	52,4
24.	Orhei	20	79	7	291	30	427	170,5	170,5
25.	Rezina	-	9	-	14	-	23	17,2	8,6
26.	Rîșcani	9	38	7	111	1	166	60,0	62,4
27.	Sîngerei	6	94	6	262	35	403	135,9	135,3
28.	Soroca	6	16	20	18	23	83	33,2	33,2
29.	Strășeni	13	70	6	144	-	233	50,0	100,0
30.	Șoldănești	5	16	7	13	-	41	19,8	19,8
31.	Ștefan-Vodă	8	49	4	218	74	353	207,2	204,7
32.	Taraclia	-	33	9	91	18	151	60,4	60,4
33.	Telenești	2	11	17	85	10	125	50,0	50,0
34.	Ungheni	8	67	15	66	23	179	80,0	71,0
35.	UTA Găgăuzia	5	105	14	258	48	430	145,3	120,4
	TOTAL	278	1510	373	3628	730	6519	2711,6	2699,8

Anexa 7. Invaliditatea primară pe raioane, 2009-2010, persoane

CEMV	2009				2010				
	Total	Gr.I	Gr. II	Gr.III	Total	Gr.I	Gr. II	Gr.III	2010/2009 %
TOTAL	14127	1973	8334	3820	13275	1634	7893	3748	- 7,0
Chişinău	3373	505	2006	862	3003	389	1780	834	-11,0
s. Ciocana	833	118	494	221	701	102	436	163	-15,9
s. Centru	906	103	501	302	807	85	394	328	-10,9
s. Botanica	676	87	397	192	721	62	429	230	6,7
s. Rîşcani	958	197	614	147	774	140	521	113	-19,2
Bălţi	794	82	497	215	657	70	373	214	-17,3
Edineţ	771	102	516	153	647	75	389	183	-16,1
Călăraşi	626	71	404	151	710	85	442	183	13,4
Comrat	446	39	281	126	412	40	271	101	-7,6
Drochia	684	122	384	178	643	104	331	208	-6,0
Şoldăneşti	553	87	316	150	567	67	415	85	2,5
Ciadr-Lunga	724	93	479	152	634	52	442	140	-12,4
Ştefan-Vodă	521	91	279	151	510	76	294	140	-2,1
Soroca	873	117	493	263	809	108	449	252	-7,3
Cahul	695	136	332	227	639	96	319	224	-8,1
Orhei	701	74	347	280	729	62	382	285	4,0
Donduşeni	340	51	209	80	336	36	236	64	-1,2
Ungheni	734	112	416	206	657	64	380	213	-10,5
Hînceşti	572	94	297	181	621	88	314	219	8,6
Cimişlia	317	32	203	82	292	49	171	72	-7,9
Sîngerei	816	85	525	206	818	105	521	192	0,2
Făleşti	497	71	301	125	501	60	330	111	0,8

Sursa: CREMV

Anexa 8. Repartizarea invalizilor primari după formele nozologice, vîrstă și gradul de invaliditate, 2010, persoane

No	Diagnosticul	Total	Inclusiv în vîrstă							Gradele de invaliditate		
			Pînă la 29 ani	30-39 ani	40-49 ani	femei		bărbați		Gr. I	Gr. II	Gr. III
						50-56 ani	57 ani	50-60 ani	62 ani			
1.	Tuberculoză	622	97	161	190	35	4	134	1	13	562	47
1.1	Tuberculoză pulmonară	590	62	150	181	34	4	129	-	11	538	41
1.2	Tub. + HIV/SIDA	18	-	8	9	-	-	1	-	-	17	1
2.	Tumori maligne	2443	117	206	589	510	159	763	99	653	1572	218
3.	Bolile endocrine, de nutriție și metabolism	814	38	69	211	213	19	249	15	36	441	337
3.1.	Diabetul zaharat	614	27	42	131	146	17	236	15	33	334	247
3.2.	Afecțiunile glandei tiroide	121	6	15	53	42	2	3	-	1	71	49
4.	Tulburări mentale și de comportament	1082	272	214	264	142	12	167	11	56	791	235
4.1.	schizofrenie	315	95	83	79	31	3	24	-	8	297	10

5.	Bolile sistemului nervos	1134	72	192	327	183	21	312	27	89	583	462
6.	Bolile ochiului și anexelor	734	81	91	154	103	68	156	81	155	210	369
7.	Bolile aparatului circulator	2689	30	86	500	488	106	1327	152	309	1707	673
7.1.	Cardiopatia reumatismală cr.	217	8	21	67	38	10	69	4	6	152	59
7.2.	Boală hipertensivă	553	2	13	141	145	8	239	5	2	335	216
7.3.	Boala ischemică a inimii	637	1	11	89	97	15	387	37	18	467	152
7.4.	Bolile cerebro-vasculare	1023	10	25	158	190	66	489	85	253	598	172
8.	Bolile aparatului respirator	300	8	28	79	51	6	125	3	1	163	136
9.	Bolile aparatului digestiv	1036	33	101	297	232	18	336	19	150	607	279
9.1.	Ciroza hepatică	784	16	69	223	182	15	262	17	142	477	165
9.2.	Hepatita cronică	149	10	17	37	33	3	49	-	4	61	84
10.	Bolile sistemului osteoarticular, ale mușchilor și țesutului conjunctiv	1097	63	172	283	220	36	303	20	38	525	534
11.	Leziuni traumatice	900	160	163	210	79	9	260	19	93	515	292
11.1.	Accidente de muncă	19	1	1	7	3	1	6	-	2	12	5
12.	Bolile profesionale și intoxicații	2	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-
13.	Bolile aparatului genito-urinar	183	36	34	43	29	2	36	3	21	95	67
14.	HIV/SIDA	19	3	7	8	1	-	-	-	5	10	4
15.	Alte boli	220	26	28	64	30	10	55	7	15	110	95
16.	TOTAL	13275	1036	1552	3221	2316	470	4223	457	1634	7893	3748
16.1	femei	5302	374	639	1503	2316	470	-	-	581	3153	1568

Sursa: CREMV

Anexa 9. Invaliditatea repetată, 2009-2010, persoane

Anii CEMV	2009				2010				
	Total	Gr. I	Gr. II	Gr. III	Total	Gr. I	Gr. II	Gr. III	%
TOTAL	45876	3558	30795	11523	44878	2951	31138	10789	-2,2
Rîșcani	2259	245	1615	399	2126	92	1690	344	-5,9
Botanica	2403	237	1418	748	2278	174	1444	660	-5,2
Centru	2429	192	1452	785	2392	102	1589	701	-1,5
Ciocana	1997	182	1264	551	1911	97	1318	496	-4,4
Bălți	1918	138	1400	380	2062	101	1580	381	7,5
Edineț	2497	211	2012	274	2534	211	2030	293	1,5
Dondușeni	1347	104	960	283	1246	86	902	258	-7,5
Cimișlia	1247	68	872	307	1193	13	901	279	-4,3
Cahul	2368	164	1222	982	2371	204	1224	943	0,1
Călărași	2894	244	2129	521	2796	229	2060	507	-3,4
Hîncești	1779	149	1038	592	1662	160	943	559	-6,4
Orhei	2430	169	1436	825	2437	176	1462	799	0,3
Fălești	1504	105	1090	309	1566	75	1193	298	4,1
Ștefan-Vodă	1852	191	1103	558	1668	119	1076	473	-9,9
Soroca	3769	198	2667	904	3685	224	2578	883	-2,2
Ungheni	2012	149	1236	627	1847	128	1139	580	-8,2
Sîngerei	2350	221	1654	475	2411	183	1808	420	2,6
Șoldănești	1960	159	1402	399	2015	170	1413	432	2,8
Ciadîr- Lunga	2369	148	1849	372	2472	118	1997	357	4,3
Drochia	2510	184	1536	790	2261	155	1383	723	-9,9
Comrat	1782	95	1311	376	1741	123	1275	343	-2,3

Sursa: CREMV